

Macintosh™

Macintosh SE

GARANTIEBEPALINGEN

Apple Computer B.V. te Zeist ("Apple") garandeert haar hardware produkt Macintosh SE tegen fabricage/materiaalfouten gedurende een periode van één jaar vanaf de datum van levering door een officiële Apple-dealer aan de koper.

Een beroep op deze garantie kan uitsluitend door de koper worden gedaan, indien hij binnen de garantieperiode van één jaar de Macintosh SE computer bij zijn officiële Apple-dealer of bij een Apple POS Service Center heeft afgeleverd, dan wel de garantie heeft geclaimd bij een goedgekeurde on-site service-organisatie.

Deze garantie is slechts van toepassing op de Macintosh SE computer voor zover de onderdelen ervan als Apple produkten kunnen worden geïdentificeerd, zo met behulp van het woord of beeldmerk van Apple, zoals dat door Apple daarop is aangebracht. Apple zal naar eigen keuze de defecte Macintosh SE computer of defecte onderdelen daarvan kosteloos repareren of vervangen. Deze garantie is niet van toepassing, indien naar de mening van Apple het hardware-produkt niet meer in goede staat is tengevolge van onoordeelkundig gebruik, misbruik, verkeerd gebruik, verkeerde toepassing, van buiten komend onheil, of als gevolg van verleende service, reparatie of modificatie door anderen dan een Apple POS Service Center c.q. niet door Apple goedgekeurde on-site organisatie.

Deze garantie geldt evenmin, indien enig Apple-serienummer is verwijderd of veranderd. Software-media (schijven e.d.) en documentatie vallen binnen deze garantieperiode van één jaar, met uitsluiting van normale slijtage door gebruik.

Apple geeft geen enkele garantie m.b.t. de software (Systeem- en applicatie-software, ook indien deze in zgn. firmware is opgeslagen) en de kwaliteit, uitvoering, verkoopbaarheid en geschiktheid voor een bepaald doel van die software. Apple software wordt verkocht zonder enige aansprakelijkheid voor enige schade, directe of indirecte, zoals bijvoorbeeld immateriële schade, bedrijfs- of stagnatieschade, voortvloeiende uit of samenhangende met de Apple-software te aanvaarden, en de koper vrijwaart Apple terzake alle aanspraken van derden wegens zodanige schade, op welke grond dan ook ontstaan.

In alle gevallen zal de aansprakelijkheid van Apple tegenover de koper **beperkt zijn tot de hoogte van de door de koper voor het produkt betaalde prijs.**

Mocht het programma defecten vertonen na aankoop, dan zijn alle kosten voor noodzakelijke service, reparatie en correctie voor rekening en risico van de koper, en niet voor Apple, of haar dealers.

De bovenomschreven garantie is de enige door Apple gegeven garantie tegen fabricage- en materiaalfouten; iedere andere aansprakelijkheid of verdergaande aansprakelijkheid wordt uitgesloten. Meer in het bijzonder sluit Apple nadrukkelijk iedere aansprakelijkheid uit voor gevolgschade en schade aan goederen van de koper of derden alsmede schade aan personen.

Terzake van garantie kan de koper slechts een beroep doen op de hierboven genoemde bepalingen; andere garanties dan de hierboven vermelde (zoals mondeling of schriftelijk gegeven aanvullende garanties door personeelsleden, agenten of dealers) zijn van onwaarde.

WAARSCHUWING

De Macintosh SE is getest onder bepaalde voorwaarden en omstandigheden waarbij tussen de verschillende systeemcomponenten gebruik is gemaakt van afgeschermd kabels en verbindingsstekers. Het is van het grootste belang dat u afgeschermd kabels en stekers gebruikt. Dit om het risico van storing op radio, televisie en andere elektronische apparatuur tot een minimum te beperken.

Macintosh™

Macintosh SE

Gebruikershandleiding

COPYRIGHT

Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende op het auteursmerk, niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of anderszins, hetgeen ook van toepassing is op de gehele of gedeeltelijke bewerking.

Hetzelfde geldt voor de van Apple afkomstige systeem- of applicatiesoftware, in welke computertaal ook vervat, of in welke vorm ook vastgelegd.

© Copyright 1986, Apple Computer, Inc.

Macintosh is een handelsmerk van Apple Computer Inc.

Apple en het Apple logo zijn geregistreerde handelsmerken van Apple Computer, Inc. Het Macintosh logo, MacDraw, MacPaint, MacProject, MacTerminal, MacWrite, Switcher, Apple Desktop Bus, ImageWriter, LaserWriter, Apple Personal Modem, AppleTalk, en UniDisk zijn handelsmerken van Apple Computer, Inc.

Microsoft is een geregistreerd handelsmerk van Microsoft Corporation.

POSTSCRIPT is een handelsmerk van Adobe Systems Incorporated.

ITC Garamond, ITC Avant Garde Gothic, en ITC Zapf Dingbats zijn geregistreerde handelsmerken van International Typeface Corporation.

Apple Computer verbetert voortdurend haar hardware- en software produkten. Daarom kunnen afbeeldingen in de tekst afwijken van het beeldscherm.

Originele uitgave in het Engels.
Nederlandse bewerking door
Rien de Kuiper en Ronald Lange.

Inhoud

Voorwoord **Maak kennis met de Macintosh SE** xi

- Over deze handleiding xii
- Hoe u deze handleiding moet gebruiken xiii
 - Voor beginners xiii
 - Voor ingewijden xiv
 - Voor ervaren gebruikers xiv

Hoofdstuk 1: **De Macintosh SE Installeren** 1

- De computer uitpakken 2
- De Macintosh SE van dichtbij bekeken 3
- De onderdelen aansluiten 5
 - Het netsnoer 5
 - Het toetsenbord en de muis 6
 - Andere randapparaten 10

Hoofdstuk 2: **Basistechnieken voor de Macintosh** 13

- Oefenschijf of oefenstof 14
- De oefenschijf 15
 - Problemen met opstarten? 17
 - Als u wilt stoppen 18
- Oefenstof 18
 - Het gebruik van de muis 21
 - De aanwijzer bewegen door de muis te verschuiven 22
 - Selecteren door op een symbooltje te klikken 23
 - Een symbool slepen 24
 - Selecteren en kiezen 25
 - Het symbool van de Systeemschijf selecteren 25
 - Een menu openslaan 26
 - Een opdracht uit een menu kiezen 27
 - Werken met vensters 29

De grootte van een venster veranderen	29
Een venster verschuiven	31
Een ander symbool openen	32
Een venster actief maken	32
Andere symbolen openen	35
Een venster sluiten	36
Meer zien met behulp van de schuifbalken	37
Toepassingsprogramma's gebruiken	39
Een toepassingsprogramma opstarten	40
Een nieuw document aanmaken	41
Uw werk op een schijf opslaan	42
Tekst wijzigen	44
Een document opslaan onder een andere naam	47
Het beheren van documenten	50
Het gebruik van mappen	50
Een map in een andere map opbergen	53
Werken met het hiërarchische bestandssysteem	56
Meer dan één symbool selecteren	61
De inhoud op verschillende manieren bekijken	64
Niet-gecodeerde tekstbestanden lezen	65
Bureau-accessoires gebruiken	67
Voor u verdergaat	68
Het gebruik van programmaschijven	68
Beginnen met uw eigen werk	69

Hoofdstuk 3 De Macintosh SE stap voor stap 71

Hoe u dit hoofdstuk gebruikt	72
Overzicht van de muistechnieken	74
Werken met vensters	76
Schuiven	78
Symbolen selecteren	80
Tekst wijzigen	81
Bureau-accessoires gebruiken	85
Het gebruik van de Kiezer	86
Het gebruik van het Regelpaneel	88
Het gebruik van Zoek Bestand	93
Het gebruik van het Schetsboek	95
De Finder gebruiken voor het beheren van documenten, mappen en programma's	97
Een nieuw document aanmaken	98
Een bestaand document openen	99
Het gebruik van mappen	100
Opnieuw benoemen	102
Documenten, mappen of programma's op dezelfde schijf kopiëren	104

Documenten, mappen of programma's naar een andere schijf kopiëren	106
Verwijderen en terughalen van documenten, mappen of programma's	109
Beveiligen van een document of programma	110
Afdrukken	112
Het gebruik van de MiniFinder	114
Samenvatting van het documentbeheer binnen een programma	117
Het gebruik van het hiërarchische bestandssysteem binnen programma's	121
Schijfbeheer	123
3.5-inch schijven initialiseren	124
3.5-inch schijven verwijderen	126
Een opstartschijf maken	127
Een schijf in zijn geheel kopiëren	129
Het gebruik van de Installer	130

Hoofdstuk 4 Mogelijkheden van de Macintosh SE 133

Waaruit de Macintosh SE bestaat: de onderdelen	134
Waar uw gegevens blijven	135
Het toetsenbord	136
Gewone toetsen	137
Numerieke toetsen	137
Pijltoetsen	138
Speciale toetsen	138
De Hoofdlettertoets	138
De Vergrendeltoets	138
De Optie-toets	138
De Apple-toets	139
De Control-toets	140
De Return-toets	140
De Esc-toets	140
De Invoertoets	140
De Wistoets	140
De Tab-toets	141
De Clear-toets	141
De Reset-toets	141
Schijven	141
Schijven initialiseren	142
Beveiligde schijven	144
Namen van schijven en documenten	145
Opstartschijven	145
Opstartschijven aan uw wensen aanpassen	146
De huidige opstartschijf	147

Uw werk ordenen op schijven	148
Vensters	149
Klembord: knippen en plakken	150
Informatievensters	151
Bureau-accessoires	152
Calculator	153
Kiezer	154
Notatieblok	155
Regelpaneel	156
Schetsboek	157
Toetsenbord	158
Wekker	159
Zoek Bestand	160
De programmeerschakelaar	161
Samenvatting van de Finder-mogelijkheden	161
Wat de Finder zoal beheert	162
Programma's en documenten	162
Schijven	162
Mappen	163
Het hiërarchische bestandssysteem	163
Bureaublad	165
Prullenmand	166
Symbolen selecteren	166
Symbolen slepen	167
De Finder-menu's	168
Het Apple-menu	168
Info over...	168
Bureau-accessoires	168
Het Archief-menu	169
Nieuwe map	169
Open	169
Print	170
Sluit	170
Privilege-info	170
Extra info	170
Dupliceer	171
Opbergen	171
Pagina-indeling	171
Print inhoud	171
Schijf eruit	172
Het Wijzig-menu	172
Herstel	173
Knip	173
Kopieer	173
Plak	173

Wis	173
Selecteer alles	173
Toon klembord	173
Het Inhoud-menu	174
Met kleine symbolen	174
Met symbolen	175
Op naam	175
Op datum	175
Op afmeting	175
Op soort	175
Het Speciaal-menu	176
Opruimen	176
Leeg prullenmand	176
Wis schijf	176
Opstart wijzigen	177
Gebruik MiniFinder...	177
Herstarten	177
Stoppen	177
Snellere alternatieven met de Macintosh SE	177
Dubbel klikken	178
Klikken met Hoofdlettertoets	178
Sluitvak	178
Zoomvak	178
De Invoertoets en de Return-toets	178
De Tab-toets	179
De Correctietoets	179
De Optie-toets	179
De Apple-toets	179
Selecteren door typen	180
Snellere alternatieven in de Finder	181

Hoofdstuk 5 **Uw Macintosh SE uitbreiden** 183

Apparatuur	184
Schijfeenheden	184
Uitbreidingskaarten	187
Apple Desktop Bus-apparaten	188
RAM-uitbreidingsset	188
Apple ImageWriters	189
Apple LaserWriters	189
De SCSI-interface	190
AppleTalk Personal Network	191
Audio-accessoires	192
Programma's	192
MacWrite	193
MacPaint	194

MacDraw	195
MacProject	196
MacTerminal	197
Switcher	198
En nog veel meer...	199

Hoofdstuk 6 Onderhoud en verzorging van uw Macintosh SE 201

Hoe u de Macintosh in topvorm houdt	202
Hoofdeenheid	202
Het toetsenbord	203
De muis	204
Schijven	205
De Klokbatteij	206
Service en ondersteuning	206
Als er iets fout gaat	207
Algemene problemen en oplossingen	212
Problemen met programma's	212

Bijlage A: De interne vaste schijf 216

De vaste schijf initialiseren	217
De andere vakjes	221
Bijwerken	221
Andere schijf	221
Test	221
Systeemprogrammatuur installeren	222
Uw vaste schijf optimaal gebruiken	224

Bijlage B: Specificaties van de Macintosh SE 226

Bijlage C: Macintosh kabels voor randapparatuur 228

SCSI-kabels en afsluiters	229
---------------------------	-----

Woordenlijst 235

Voorwoord

Maak kennis met de Macintosh SE

In 1984 introduceerde Apple een computer die totaal anders was dan zijn voorgangers: de Apple® Macintosh™. Omdat de Macintosh gemakkelijk te bedienen was, en bovendien leuk, veranderde deze computer het beeld dat men doorgaans van computers had. Maar dit was nog niet het einde van de vernieuwingen. De Macintosh werd steeds krachtiger: hij heeft acht maal de geheugencapaciteit van de originele Macintosh, hij kan worden uitgebreid en maakt gebruik van ingewikkelder systeemprogramma's. Met de honderden toepassingsprogramma's die beschikbaar zijn en het ruime aanbod van uitbreidingsapparatuur werkt de Macintosh bovendien beter en sneller dan ooit.

Deze handleiding laat u kennismaken met de Apple Macintosh SE computer en leert u werken met dit systeem. Later kunt u de handleiding gebruiken als naslagwerk. U hoeft overigens niets af te weten van de Macintosh SE of van computers in het algemeen om deze handleiding te kunnen gebruiken. Alles wat u moet weten wordt in deze handleiding uitgelegd. En wat zo handig is met de Macintosh: als u eenmaal een aantal technieken onder de knie hebt, kunt u daarmee voortaan uw Macintosh SE bedienen, ongeacht de toepassingsprogramma's die u gebruikt.

Over deze handleiding

De volgende onderwerpen komen in deze handleiding aan de orde:

- In Hoofdstuk 1, "De Macintosh SE installeren", leest u hoe u het Macintosh SE systeem installeert voor gebruik.
- Hoofdstuk 2, "Basistechnieken voor de Macintosh", is een oefenhoofdstuk waarin enkele elementaire technieken voor het werken met de Macintosh worden behandeld, zoals het gebruik van de muis en het toetsenbord, en het openen, wijzigen en opslaan van documenten.
- In Hoofdstuk 3, "De Macintosh SE stap voor stap", vindt u eenvoudige stapsgewijze instructies voor alle functies die u de computer kunt laten uitvoeren. De functies worden in dit hoofdstuk een voor een behandeld, zodat u de informatie die u nodig hebt om efficiënt te kunnen werken, gemakkelijk kunt opzoeken.
- Hoofdstuk 4, "Mogelijkheden voor de Macintosh SE", bevat een uitgebreide beschrijving van het Macintosh SE-systeem.
- In Hoofdstuk 5, "Het Macintosh SE systeem uitbreiden", leest u hoe u met behulp van extra apparaten de mogelijkheden van de Macintosh SE kunt uitbreiden. Ook worden in dit hoofdstuk enkele toepassingsprogramma's voor de Macintosh SE besproken.
- In Hoofdstuk 6, "Onderhoud en verzorging van de Macintosh SE", leest u wat u moet doen om uw computer in topconditie te houden. Daarnaast bevat dit hoofdstuk een overzicht van mogelijke problemen en oplossingen voor die problemen.
- In Bijlage A, "De interne vaste schijf", leest u hoe u een eventuele vaste schijf die in de computer wordt ingebouwd, voorbereidt voor gebruik en hoe u die schijf efficiënt kunt gebruiken.
- In Bijlage B, "Technische specificaties van de Macintosh SE", vindt u de technische gegevens van uw computer.
- In Bijlage C, "Kabels voor de Macintosh SE", vindt u een overzicht van de kabels waarmee randapparatuur op de Macintosh SE moet worden aangesloten.

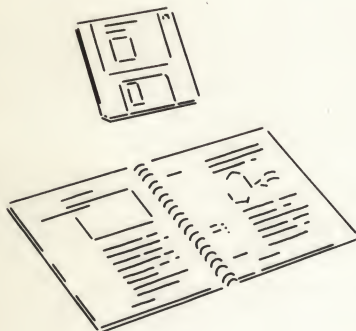
Tot slot bevat deze handleiding een lijst met termen die betrekking hebben op de Macintosh SE.

Hoe u deze handleiding moet gebruiken

U kunt deze handleiding op een aantal manieren gebruiken, afhankelijk van uw ervaring met computers.

Voor beginners

Als u nog nooit met een Macintosh computer hebt gewerkt, staat u een verrassing te wachten. Leren omgaan met de Macintosh SE is misschien nog gemakkelijker dan u had verwacht—en bovendien leuk! Om te beginnen leest u hoofdstuk 1, “De Macintosh SE installeren”. Als u het systeem hebt geïnstalleerd, gaat u aan de slag met de *Macintosh SE Welkom!-schijf*. Deze oefenschijf leert u—met de Macintosh SE als begeleider—een aantal elementaire begrippen en technieken. Hoe u deze oefenschijf opstart, leest u in Hoofdstuk 2, “Basistechnieken voor de Macintosh”.

De oefenschijf laat u op een leuke en prettige manier kennis maken met het systeem. Een bijkomend voordeel is dat u kunt experimenteren in een beschermde omgeving: als u fouten maakt, geeft de computer aan wat u fout hebt gedaan en wordt u weer op het juiste spoor gezet. In de oefenstof in Hoofdstuk 2 worden dezelfde zaken behandeld als op de Welkom!-schijf, maar nu met echte toepassingsprogramma's. Veel mensen werken zowel de Welkom!-schijf als de oefenstof door. De bedoeling is dat u het nodige leert op een manier die u zelf het prettigst vindt.

Nadat u het systeem hebt leren gebruiken, gaat u verder met deze handleiding of met de handleiding bij een van de toepassingsprogramma's die u gaat gebruiken. Raadpleeg Hoofdstuk 3 als u meer wilt weten over een bepaalde functie. Hoofdstuk 4 is een naslaghoofdstuk—hierin worden onderwerpen behandeld waarover u niet direct iets hoeft weten. In Hoofdstuk 5 worden extra randapparaten en toepassingsprogramma's voor de Macintosh SE besproken, en leest u hoe u het systeem kunt uitbreiden. Lees kort na de aanschaf van uw computer Hoofdstuk 6, over het onderhoud van de Macintosh SE. Als uw systeem is voorzien van een interne vaste schijf, leest u in Bijlage A hoe u deze schijf voorbereidt en onderhoudt.

Voor ingewijden

Als u al eerder een Macintosh computer hebt gebruikt, kunt u de *Welkom! schijf* en de oefenstof in Hoofdstuk 2 waarschijnlijk overslaan. Lees echter wel Hoofdstuk 1, "De Macintosh SE installeren". Hoewel de Macintosh SE er uitziet als zijn voorgangers, worden bepaalde apparaten op een andere manier aangesloten. Ook de indeling van het toetsenbord is enigzins anders (zie "Toetsenbord" in Hoofdstuk 4). Voor een korte beschrijving van een bepaalde functie kunt u in het algemeen Hoofdstuk 3 raadplegen. In Hoofdstuk 4 vindt u een uitgebreid overzicht van de onderdelen en eigenschappen van uw Macintosh SE.

Als u uw programmaschijven op een andere Macintosh-computer hebt gebruikt, zal het waarschijnlijk nodig zijn om de systeembestanden op deze schijven aan te passen. Hoe u dit doet, leest u in Hoofdstuk 3 onder "Het gebruik van de Installer".

Afhankelijk van het type Macintosh dat u hebt gebruikt, kan het zijn dat u niet bekend bent met het hiërarchische bestandssysteem. Op de Macintosh SE kunt u met dit systeem mappen, programma's en documenten overzichtelijker ordenen dan met oudere Macintosh-computers mogelijk was. Informatie over het hiërarchische bestandssysteem vindt u in Hoofdstuk 3 in het gedeelte "Het gebruik van het hiërarchische bestandssysteem in programma's" en in Hoofdstuk 4 in het gedeelte "Het hiërarchische bestandssysteem".

De Macintosh SE werkt met een groot aantal nieuwe, optionele apparaten - bijvoorbeeld een interne vaste schijf, een tweede interne schijfeenheid van 800K of een RAM-uitbreidingsset. Bovendien werkt de Macintosh SE op een andere manier met printers, 'file servers' en andere computers die deel uitmaken van een AppleTalk® netwerk. Raadpleeg voor meer informatie over deze mogelijkheden Hoofdstuk 5. Als uw systeem is voorzien van een interne vaste schijf, leest u in Bijlage A hoe u deze vaste schijf initialiseert en onderhoudt.

Voor ervaren gebruikers

Zoals u gezien zult hebben, bevat deze handleiding geen uitgebreide technische informatie. In Bijlage B vindt u een aantal technische gegevens van de Macintosh SE. Wilt u echter meer weten, dan kunt u de Apple Technical Library raadplegen—een serie officiële technische Apple-handleidingen, die worden uitgebracht door Addison-Wesley Publishing Company, Inc.

Een andere bron voor technische informatie over de Macintosh SE (en over andere Apple produkten) is de "Apple Programmer's and Developer's Association". Schrijf voor meer informatie over deze vereniging naar:

Apple Programmer's and Developer's Association
290 S. W. 43rd Street
Renton, WA 98055

Als u toepassingsprogramma's voor de Macintosh SE wilt gaan schrijven, kunt u de officiële Apple-dealer vragen naar de Macintosh Programmer's Workshop—een programmeerpakket voor de Macintosh, dat o.a. bestaat uit een assembler en compilers voor C en Pascal. Als u van plan bent toepassingsprogramma's te ontwikkelen voor de verkoop, kan de afdeling Marketing u waardevolle adviezen geven. Schrijf hiervoor naar uw Apple vestiging.

Hoofdstuk 1

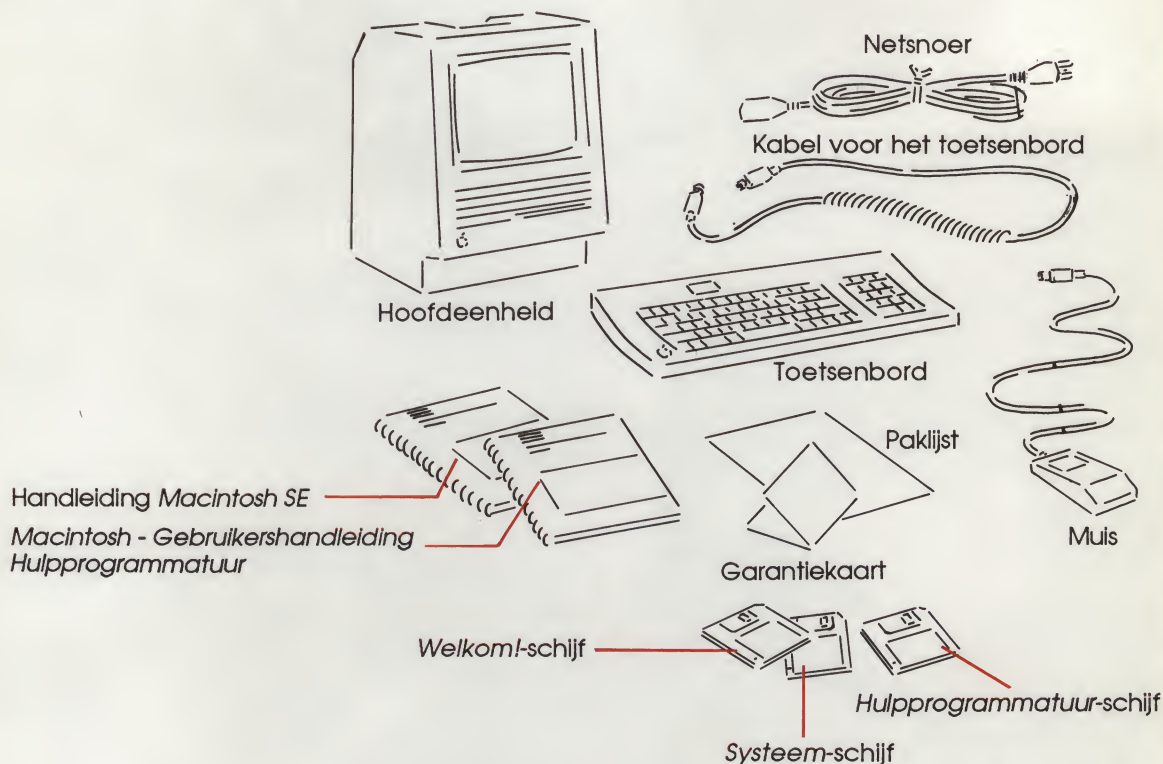
De Macintosh SE installeren

Het installeren van de Macintosh SE computer is gemakkelijk en vergt slechts een paar minuten. Als iemand anders de computer al voor u heeft geïnstalleerd, kunt u dit hoofdstuk overslaan en doorgaan naar Hoofdstuk 2, waar wordt uitgelegd hoe u met de Macintosh SE werkt.

De computer uitpakken

Allereerst moet u nagaan of alle onderdelen van de computer zijn geleverd. Pak de dozen uit en controleer of de hieronder genoemde zaken aanwezig zijn:

❖ *Een ander toetsenbord?*: Er zijn meerdere toetsenborden voor de Macintosh leverbaar. Uw toetsenbord kan er anders uitzien dan het afgebeelde toetsenbord.

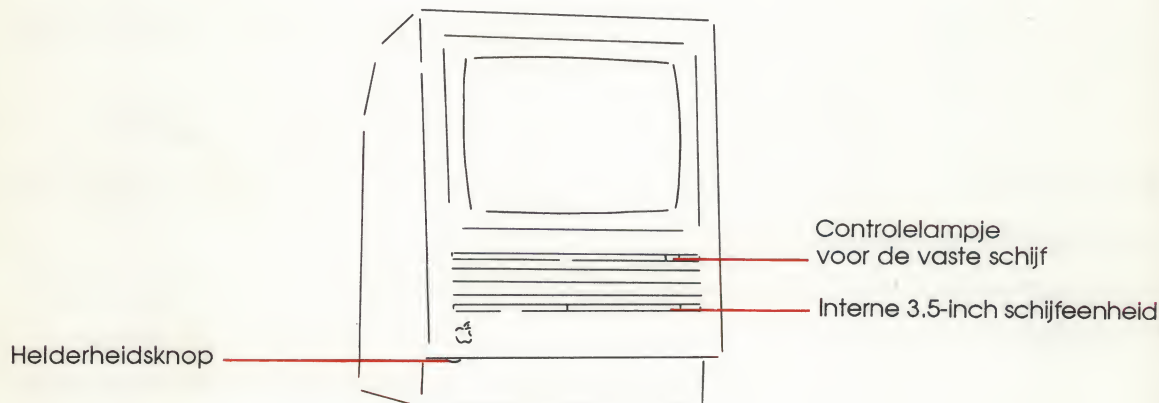
Als u alle onderdelen hebt gevonden, kunt u de garantiekaart invullen en opsturen. (Op deze kaart moet u ook het serienummer van de computer invullen. U vindt dit nummer links op het achterpaneel van de hoofdeenheid.) Mocht er een onderdeel ontbreken, neem dan contact op met de officiële Apple-dealer.

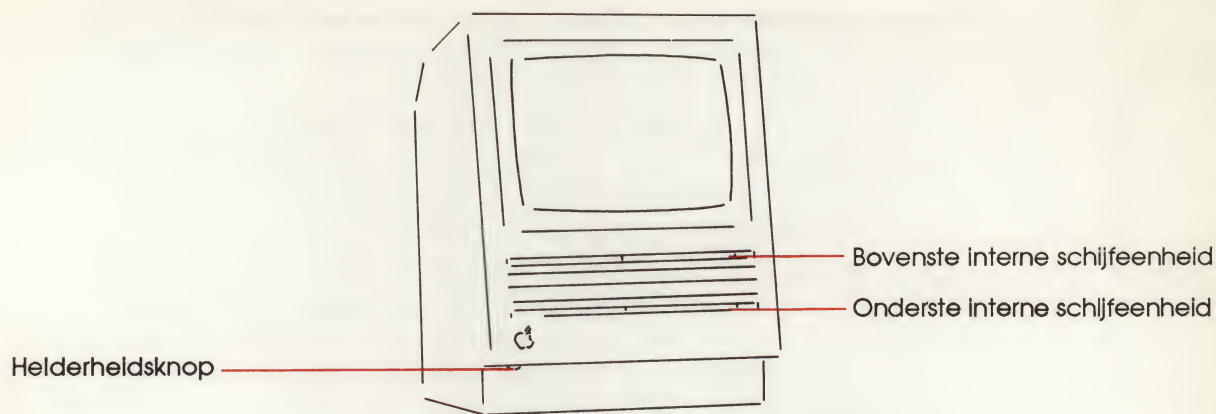
Omdat in de Macintosh SE het beeldscherm en de schijfeenheid zijn ingebouwd, neemt deze computer veel minder ruimte in beslag dan andere computers. Plaats de computer echter wel op een stevig werkvlak - niet op een bijzettafel of ander werkvlak dat gemakkelijk kantelt of kan worden omgestoten.

❖ *Bewaar het verpakkingsmateriaal*: Als u het systeem over langere afstand moet vervoeren, kunt u de onderdelen het best inpakken, om ze te beschermen tegen een ruwe behandeling en schokken. Vooral als er een vaste schijf is ingebouwd, is het belangrijk dat de computer goed wordt verpakt.

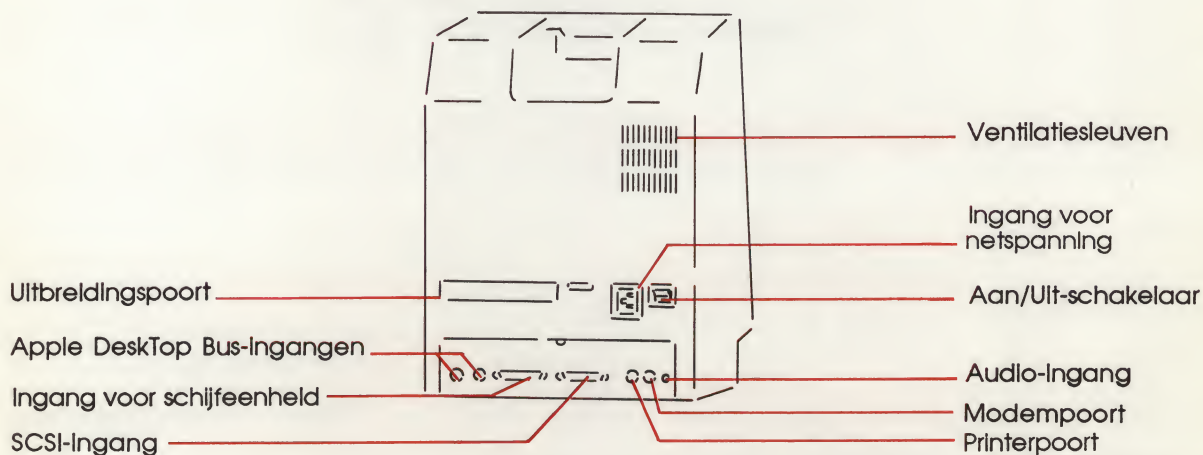
De Macintosh SE van dichtbij bekeken

Nu u de Macintosh SE hebt uitgepakt, kunt u de computer en de verschillende onderdelen wat beter bekijken.

Alle apparatuur wordt aangesloten op ingangen of **poorten** op het achterpaneel van de computer. Meestal geeft een symbooltje aan welke ingang u moet gebruiken. Waarschijnlijk hebt u nu nog niet alle ingangen nodig. In de hierna volgende gedeelten worden de verschillende ingangen behandeld.

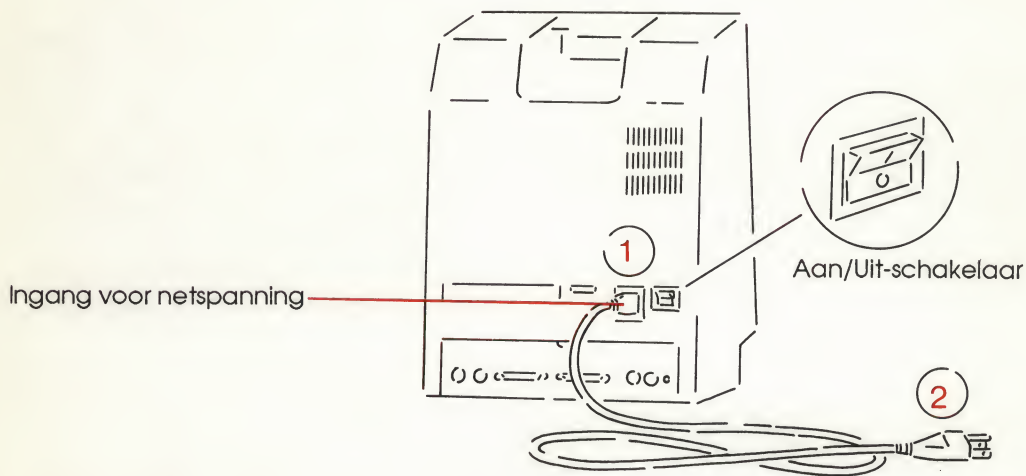
❖ *Uitbreidingspoort*: Al naar gelang de uitbreidingskaarten die in uw systeem zijn geïnstalleerd, kan de uitbreidingspoort van uw computer er anders uitzien dan de poort in bovenstaande afbeelding.

De onderdelen aansluiten

Als u alle onderdelen bij de hand hebt, kunt u het systeem installeren.

Het netsnoer

- Sluit het netsnoer aan op de ingang voor netspanning op het achterpaneel van de Macintosh SE. Deze ingang bevindt zich naast de aan/uit-schakelaar.

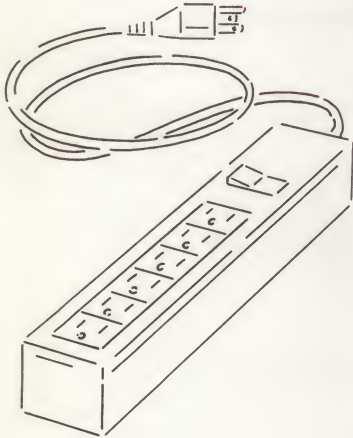

- Sluit de andere kant van het netsnoer aan op een geaarde contactdoos.

Waarschuwing

Uw computersysteem moet elektrisch geaard worden. Het netsnoer van de Macintosh SE is voorzien van een stekker met een derde aardepen, die in een contactdoos met randaarde past. Deze voorziening is van groot belang voor uw eigen veiligheid. Als de stekker niet in de contactdoos past, moet u door een erkend installateur een geaarde contactdoos laten aanbrengen. De randaardestekker is er niet voor niets!

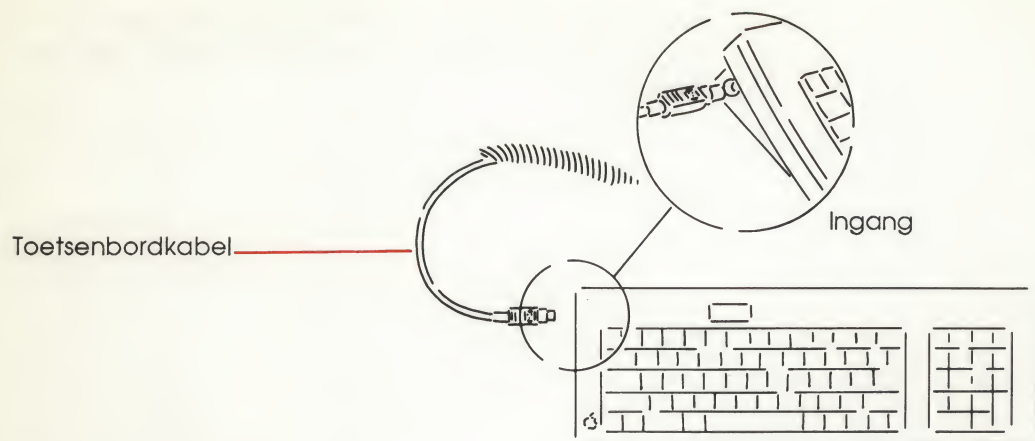
Laat bij het installeren van het Macintosh SE systeem het netsnoer in de contactdoos zitten, maar zorg dat het systeem is *uitgeschakeld*. Als het netsnoer is aangesloten op een geaarde contactdoos, fungeert het als aarding, zelfs als de computer uit staat.

- ❖ *Meerdere aansluitingen:* Veel computercomponenten, zoals printers, externe vaste schijven, modems, enzovoort, moeten worden aangesloten op een geaarde contactdoos. Als u meer dan twee apparaten wilt aansluiten, kunt u het best een stekerblok aanschaffen. Stekerblokken, die verkrijgbaar zijn bij een ijzerwarenhandel of een winkel in elektrische apparaten, zijn voorzien van vier tot acht stopcontacten. Bovendien zijn veel stekerblokken uitgerust met een Aan/Uit-schakelaar, zodat u alle apparaten aan en uit kunt zetten met dezelfde schakelaar.

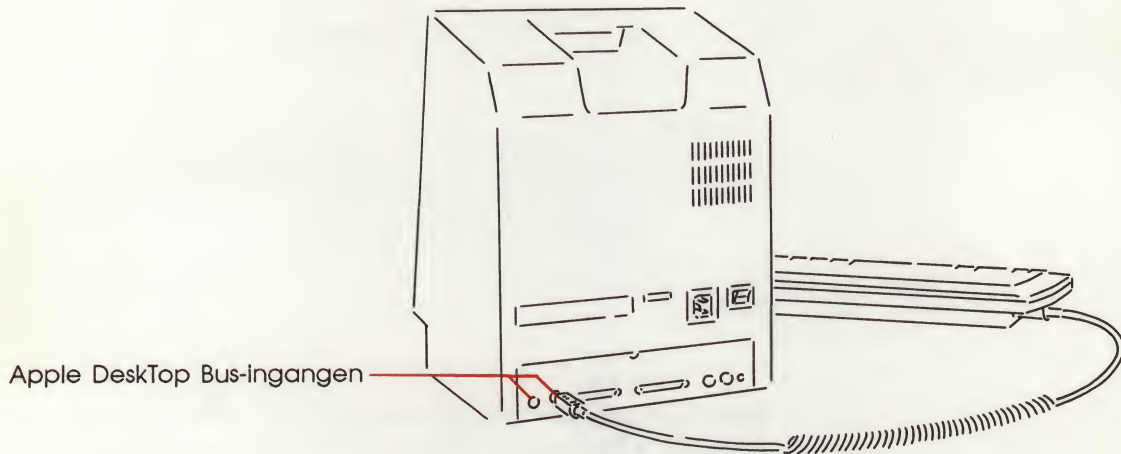
Het toetsenbord en de muis

- Kantel het toetsenbord en sluit een kant van de toetsenbordkabel aan op de ingang links achter op het toetsenbord.

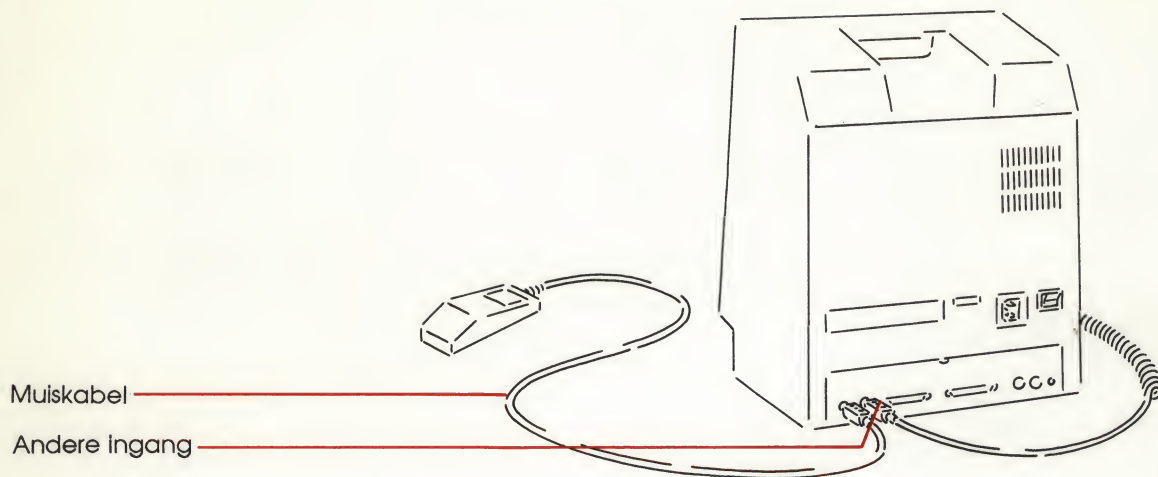
❖ *Ander toetsenbord:* Misschien hebt u een ander toetsenbord aangeschaft dan het toetsenbord in de afbeelding. Hoewel uw toetsenbord er misschien anders uitziet, wordt het toch op dezelfde manier aangesloten.

- Sluit de andere kant van de toetsenbordkabel aan op een van de twee ingangen op het achterpaneel van de Macintosh SE.

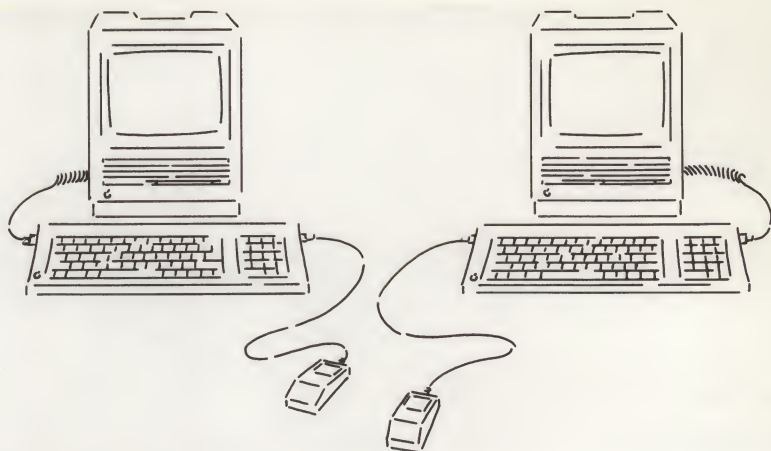

De officiële benaming voor deze ingangen is de **Apple DeskTop Bus™**. De naam *bus* is gekozen omdat met deze voorziening verschillende apparaten (het toetsenbord, de muis en andere Apple DeskTop Bus-apparaten) informatie naar de computer kunnen verzenden via één 'buslijn'. De Macintosh SE beschikt over twee ingangen ('bushaltes'). Op de volgende pagina leest u hoe u andere Apple DeskTop Bus-apparaten aansluit.

- Sluit de muis kabel aan op de andere ingang op het achterpaneel van de Macintosh SE.

De muis kan in plaats van op de ingang aan de achterkant van de computer ook met een **doorverbinding** worden aangesloten op de tweede ingang van het toetsenbord. Beide aansluitingen zijn gelijk. Hieronder ziet u enkele mogelijkheden:

Als u nog andere Apple DeskTop Bus-apparaten op uw systeem wilt aansluiten (zoals bijvoorbeeld een tekentableau, een joystick of een tweede toetsenbord), kunt u deze met een doorverbinding aansluiten op het toetsenbord of op een van de ingangen op het achterpaneel.

Als u tijdens het gebruik andere apparaten wilt aansluiten op de Apple DeskTop Bus, moet u voor u de onderdelen aansluit of loshaalt eerst de computer uitzetten.

Andere randapparaten

U hebt misschien nog andere randapparatuur aangeschaft, zoals een printer, een externe schijfeenheid of een modem. In de bijbehorende handleidingen vindt u instructies voor het aansluiten van die apparaten.

Belangrijk

Initialiseren is het voorbereiden van een schijf voor gebruik, zodat daarop informatie kan worden opgeslagen. U vindt meer informatie over het initialiseren van schijven in Hoofdstuk 3 en 4.

De **systeemprogrammatuur** bestaat uit een serie bestanden die steeds door de Macintosh SE worden gebruikt, ongeacht het toepassingsprogramma dat u kiest.

Sommige apparaten die op de Macintosh SE worden aangesloten, zijn SCSI-apparaten. (SCSI is een afkorting van *Small Computer System Interface*.) Als u een SCSI-apparaat verkeerd aansluit, kan dat uw systeem beschadigen. Lees daarom *voordat* u een SCSI-apparaat aansluit Bijlage C. Meer informatie over SCSI-apparaten vindt u in Hoofdstuk 5, "Uw Macintosh SE uitbreiden".

Als uw systeem is voorzien van een interne vaste schijf, bestaat de laatste stap uit het **initialiseren** van de vaste schijf en het installeren van de **systeemprogrammatuur**. Voor ervaren Macintosh-gebruikers zal dit geen problemen opleveren, maar nieuwkomers moeten hiervoor eerst een aantal dingen leren.

Als u nog nooit met een Macintosh hebt gewerkt, kunt u deze stap voorlopig even overslaan en eerst Hoofdstuk 2, "Basistechnieken voor de Macintosh" doornemen. Zodra u een aantal van die technieken onder de knie hebt, leest u in Bijlage A hoe u de vaste schijf gereed maakt voor gebruik.

Basistechnieken voor de Macintosh

Een **toepassing** is een programma waarmee u bepaalde bewerkingen kunt uitvoeren. De termen 'toepassing', 'programma' en 'toepassingsprogramma' worden vaak door elkaar gebruikt.

Als dit uw eerste kennismaking is met een computer, dan had u het niet beter kunnen treffen. Hebt u al eerder met een 'traditionele' computer gewerkt, dan zult u zeker onder de indruk zijn van het verschil dat de Macintosh u biedt. Vanaf nu hoeft u niet meer te raden wat de computer wil. U hoeft geen lange opdrachten meer te onthouden met namen die alleen voor een programmeur begrijpelijk zijn. Met Macintosh bent u de baas.

Macintosh maakt het werken met de computer heel wat minder mysterieus. Van iedere handeling die u verricht ziet u het resultaat direct op het scherm—met andere woorden, u bepaalt zelf wat er gebeurt. Bovendien hoeft u geen lastige en saaie gegevens meer te onthouden over het functioneren van de computer; dat doet Macintosh voor u. U hebt al uw aandacht vrij om u te kunnen concentreren op wat u wilt gaan doen.

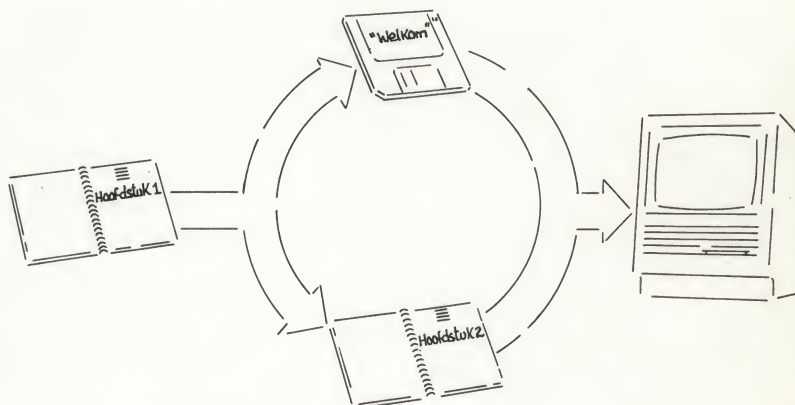
In dit hoofdstuk leert u alles wat u over de Macintosh SE moet weten—hoe u **documenten** aanmaakt (alles wat u op een Macintosh maakt wordt een document genoemd), hoe u wijzigingen in deze documenten aanbrengt, en hoe u ze kunt opbergen. En voor al deze werkzaamheden hebt u maar een paar basistechnieken nodig, die u bij alle toepassingen op de Macintosh SE steeds weer kunt gebruiken.

Oefenschiif of oefenstof

U bent nu bijna zover dat u uw Macintosh SE kunt opstarten en kunt zien hoe hij werkt—maar eerst moet u een keuze maken. De informatie in dit hoofdstuk vindt u ook op de oefenschiif die bij de computer hoort, de *Welkom!-schijf*. Zowel met de schijf als met dit hoofdstuk kunt u praktische ervaring met de computer opdoen, echter op verschillende manieren.

De oefenschiif biedt interactieve begeleiding bij het werken met de Macintosh SE. Dit betekent dat u iets leert over begrippen en technieken die betrekking hebben op de Macintosh, terwijl de computer u aanwijzingen geeft en u corrigeert wanneer u een fout maakt. Zo leert u op een leuke manier en in een beschermde omgeving omgaan met de computer.

Als u gaat oefenen met dit hoofdstuk als begeleiding, gebruikt u bestaande toepassingsprogramma's voor het leren van de benodigde technieken. Als u de aanwijzingen stap voor stap opvolgt, zult u geen fouten maken. U mag zelf bepalen of u de oefenschijf of de informatie in dit hoofdstuk gebruikt. Het kan ook nuttig zijn om beide door te werken.

Als u bij het oefenen 'begeleid' wilt worden, gaat u te werk als hieronder wordt beschreven ("De oefenschijf"). Als u liever de aanwijzingen op papier volgt, begint u bij het gedeelte "Oefenstof". Beide manieren maken u binnen korte tijd tot een ervaren Macintosh-gebruiker.

De oefenschijf

Voor het opstarten van de *Welkom!-schijf* gaat u als volgt te werk:

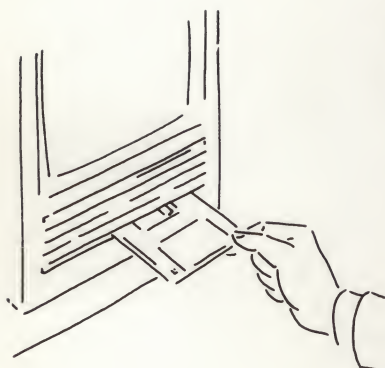
- **Zet de Macintosh SE aan, als deze nog niet aanstaat.**

Een geluidssignaal geeft aan dat het systeem gestart is. Als dit de eerste keer is dat u het systeem aanzet, springt er een gele plastic schijf uit de schijfeenheid (of uit beide schijfeenheden, als uw systeem is voorzien van een tweede interne schijfeenheid). Haal deze schijf uit de schijfeenheid, maar gooi hem niet weg. Tijdens een eventueel transport van de Macintosh SE kunt u de schijf in de schijfeenheid plaatsen om beschadiging van de schijfeenheid te voorkomen.

Op het scherm verschijnt een **symbooltje** (een tekeningetje), dat een Macintosh-schijf voorstelt. Het knipperende vraagteken geeft aan dat u nu een schijf in de Macintosh SE kunt plaatsen.

Belangrijk

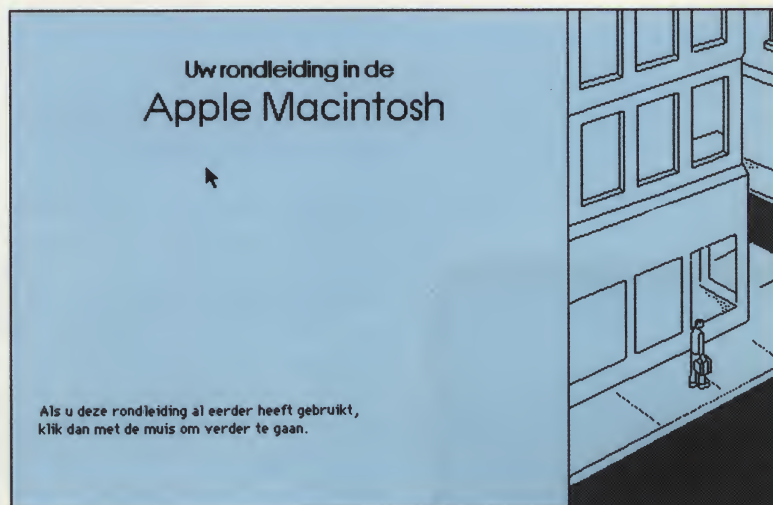

Als uw scherm er anders uitziet dan het scherm in bovenstaande afbeelding, en uw systeem is uitgerust met een interne vaste schijf, dan kan het zijn dat iemand anders de vaste schijf al heeft geïnitieerd. Zet in dat geval de Macintosh SE uit, voer de volgende handeling uit en zet de computer weer aan. Als dat niet helpt, raadpleegt u het gedeelte "Problemen met het opstarten?" verderop in dit hoofdstuk. Als ook dit geen oplossing biedt, neemt u contact op met de officiële Apple-dealer.

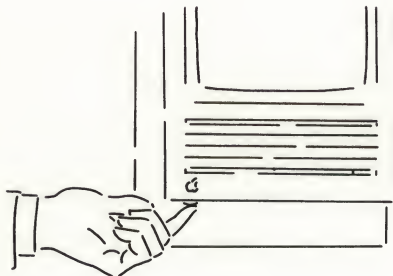
■ **Plaats de Welkom!-schijf in de schijfteenheid, met het metalen plaatje van u af en het etiket naar boven.**

❖ **Meer dan één schijfteenheid:** Als u over meer dan één schijfteenheid beschikt, moet de oefenschijf in de onderste interne schijfteenheid worden geplaatst.

Als de schijf grotendeels in de schijfteenheid is geschoven, trekt de Macintosh SE de schijf automatisch in de schijfteenheid, totdat hij op zijn plaats klikt. Het zachte gezoem dat u dan hoort, is afkomstig van de Macintosh die de schijf opstart. Vervolgens wordt u door de Macintosh SE verwelkomd.

- Stel nu het beeldscherm in op de door u gewenste helderheid.

Gebruik de oefenschijf zolang u wilt. Alles wat u moet weten om de schijf te kunnen gebruiken wordt op het scherm uitgelegd.

Problemen met opstarten?

Als u het openingsscherm niet te zien krijgt, loopt u onderstaande controlelijst door om na te gaan wat het probleem zou kunnen zijn:

- ☐ Is de computer aangesloten op het electriciteitsnet?
- ☐ Als de computer is aangesloten op een stekerblok, is dat stekerblok dan wel ingeschakeld?
- ☐ Hebt u de computer aangezet?
- ☐ Is de helderheid goed afgesteld?
- ☐ Gebruikt u de juiste schijf? Houd de Apple-toets en de Hoofdlettertoets vast en druk op het cijfer 1 boven de lettertoetsen. De schijf wordt nu uit de schijfleenheid geduwd. Controleer of dit de *Welkom!-schijf* is.
- ☐ Als uw systeem is uitgerust met een interne vaste schijf, hebt u de Macintosh SE dan wel uitgezet voordat u de oefenschijf in de schijfleenheid plaatste?

Als u de oorzaak van het probleem niet zelf kunt ontdekken, kunt u een meer ervaren Macintosh-gebruiker of de officiële Apple-dealer om hulp vragen.

Als u wilt stoppen

Als u wilt stoppen met de oefenschijf, klikt u in het vakje 'Stoppen' in het Hoofdmenu. Het programma op de schijf wordt dan afgesloten en de schijf wordt uit de schijfeenheid geduwd.

Als u voorlopig even wilt stoppen, kunt u de computer nu uitschakelen. Als u een andere toepassing wilt gebruiken, plaatst u de opstartschijf van die toepassing in de schijfeenheid, waarna u de Macintosh SE opnieuw opstart door in het vakje 'Herstarten' te klikken.

Belangrijk

Het kan nodig zijn de systeemprogrammatuur op de toepassingsschijven aan te passen met behulp van de Installer op de *Systeemschijf*. (Dit is niet moeilijk.) De instructies voor het gebruik van de Installer vindt u in de *Macintosh - Handleiding Hulpprogrammatuur*.

Als uw systeem is uitgerust met een interne vaste schijf, gaat u nu verder met Bijlage A. In deze bijlage wordt beschreven hoe u de vaste schijf initialiseert en opstart.

Oefenstof

Als u de *Welkom!-schijf* hebt doorgewerkt, weet u al hoe u de computer moet opstarten en zal de onderstaande beschrijving u bekend in de oren klinken. U kunt in dat geval de aanwijzingen gewoon opvolgen totdat u iets tegenkomt dat u niet weet.

Ga voor het opstarten van de Macintosh SE als volgt te werk:

■ **Zet de Macintosh SE aan, als deze nog niet aanstaat.**

Een geluidssignaal geeft aan dat het systeem is gestart. Als dit de eerste keer is dat u het systeem aanzet, springt er een gele plastic schijf uit de schijfeenheid (of uit beide schijfeenheden, als uw systeem is voorzien van een tweede interne schijfeenheid). Haal deze schijf uit de schijfeenheid, maar gooi hem niet weg. Tijdens een eventueel transport van de Macintosh SE kunt u de schijf in de schijfeenheid plaatsen om beschadiging van de schijfeenheid te voorkomen.

Op het scherm verschijnt een **symboltje** (een tekeningetje), dat een Macintosh-schijf voorstelt. Het knipperende vraagteken geeft aan dat u nu een schijf in de Macintosh SE kunt plaatsen.

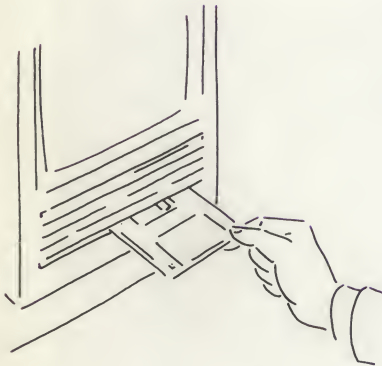
Belangrijk

Als uw scherm er anders uitziet dan het scherm in bovenstaande afbeelding, en uw systeem is uitgerust met een interne vaste schijf, dan kan het zijn dat iemand anders de vaste schijf al heeft geïnitieerd. Zet in dat geval de Macintosh SE uit, voer de volgende handeling uit en zet de computer weer aan. Als dat niet helpt, raadpleegt u het gedeelte "Problemen met het opstarten?" eerder in dit hoofdstuk. Als ook dit geen oplossing biedt, neemt u contact op met de officiële Apple-dealer.

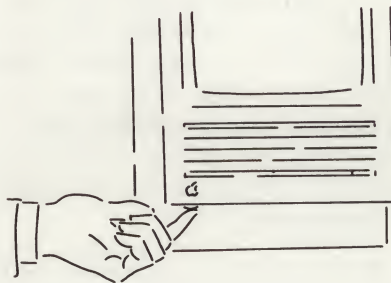
■ **Plaats de *Systeemschijf* in de schijfeenheid, met het metalen plaatje van u af en het etiket naar boven.**

❖ *Meer dan één schijfeenheid:* Als u beschikt over meer dan één schijfeenheid, moet de *Systeemschijf* in de onderste interne schijfeenheid worden geplaatst.

Als de schijf grotendeels in de schijfeenheid is geschoven, trekt de Macintosh SE de schijf automatisch in de schijfeenheid, totdat hij op zijn plaats klikt. Het zachte gezoem dat u dan hoort, is afkomstig van de Macintosh die informatie van de schijf leest. Vervolgens wordt u door de Macintosh SE verwelkomd.

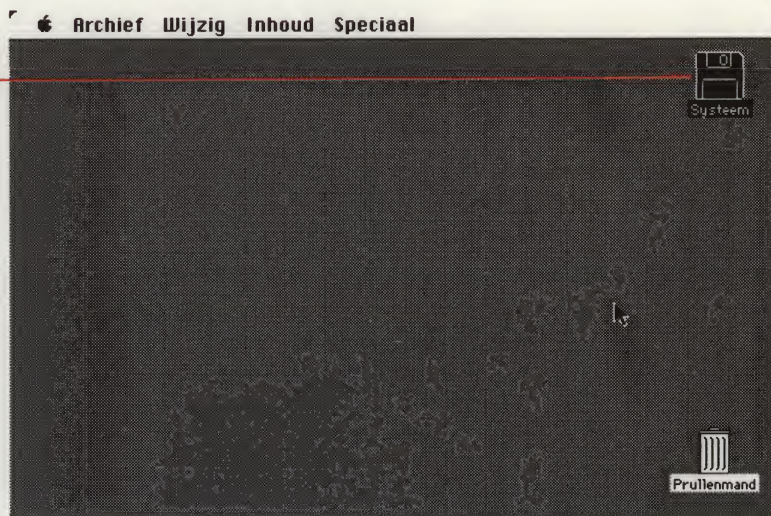

- Stel nu het beeldscherm in op de door u gewenste helderheid.

Na enige ogenblikken verschijnt het volgende venster:

Symbooltje

Dit is de Macintosh **Finder**, een speciaal toepassingsprogramma waarmee u uw documenten kunt ordenen en beheren en andere toepassingsprogramma's kunt opstarten. U gebruikt de Finder telkens wanneer u de Macintosh SE opstart of wanneer u van het ene naar het andere programma overstapt. De Finder vormt als het ware het uitgangspunt voor de bewerkingen die u de computer laat uitvoeren.

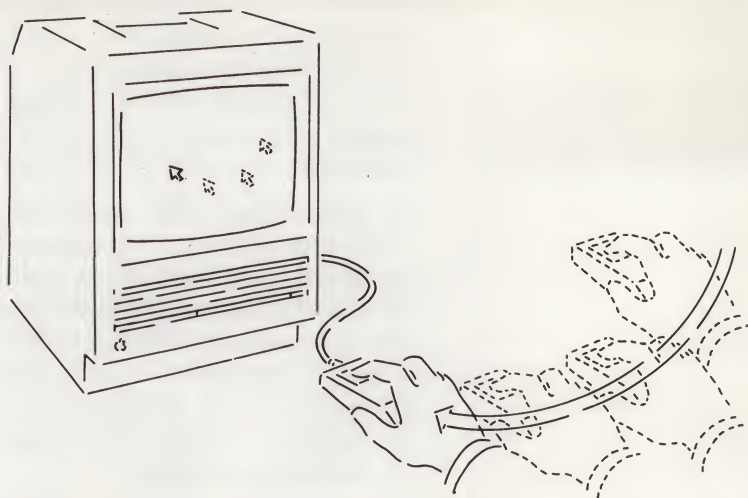
In tegenstelling tot de meeste computerschermen, die veel weg hebben van het vertrekschema op een druk vliegveld, ziet het scherm van uw Macintosh SE eruit als een lichtgrijs **bureaublad**. In de Macintosh-terminologie worden de termen *bureaublad* en *Finder* dan ook vaak door elkaar gebruikt. U kunt het bureaublad geheel naar eigen inzicht indelen. U kunt documenten rondschuiven of in mappen stoppen, dingen weggooien, en te voorschijn halen wat u nodig hebt—u hoeft hiervoor alleen maar de muis te bewegen en op de muisknop te drukken.

Op de balk bovenaan het scherm staan de verschillende menu's aangegeven. Verderop in deze handleiding zult u leren hoe u deze menu's gebruikt. De symbolen op het bureaublad vertellen u altijd welke mogelijkheden direct beschikbaar zijn. Op dit moment ziet u twee symbolen die voorstellen:

- De **Systeemschijf** die u zojuist in de schijfteenheid hebt geplaatst.
- de **Prullenmand** waarin u alles kunt deponeren wat u niet meer nodig hebt.
- ❖ *Ander scherm*: Als uw scherm er niet zo uit ziet, heeft vermoedelijk iemand anders voor u deze les al gevolgd en het bureaublad op een andere manier ingedeeld. In dat geval leest u, nadat u in het nu volgende gedeelte hebt geleerd hoe u de muis moet gebruiken, het gedeelte "Werken met vensters" in Hoofdstuk 3, waarin wordt verteld hoe u alle opengelaten vensters kunt sluiten. Als iemand anders de interne vaste schijf al heeft geïnstalleerd, wordt deze weergegeven door een extra symbooltje. Voorlopig kunt u dit symbooltje negeren. Als u bij het opstarten problemen ondervindt, leest u het gedeelte "Problemen met opstarten?" eerder in dit hoofdstuk.

Het gebruik van de muis

Uw Macintosh SE reageert onmiddellijk op elke beweging die u met de **muis** maakt. U kunt programma's starten en documenten te voorschijn halen, bewerken en weer opbergen door de muis te bewegen en op de knop bovenop de muis te drukken. Probeert u nu eens hoe dit werkt, want ondervinding is de beste leermeester.

De aanwijzer bewegen door de muis te verschuiven

- Kijk naar het scherm terwijl u de muis over een vlakke ondergrond naast de Macintosh SE rolt. Druk voorlopig nog niet op de mulsknop.

Iedere beweging die u met de muis maakt wordt op het scherm door de **aanwijzer** exact nagedaan. De aanwijzer heeft meestal de vorm van een pijl, zoals nu, maar die vorm kan variëren afhankelijk van wat u aan het doen bent. De aanwijzer is bijvoorbeeld een **I-vormig balkje** als er tekst mee wordt aangewezen waarin u wijzigingen kunt aanbrengen, en als de Macintosh even tijd nodig heeft om een handeling uit te voeren, ziet de aanwijzer er uit als een **horloge**.

U kunt de muis het best besturen door hem zo vast te houden dat het snoer van de muis recht van u af wijst.

Als u ruimte tekort komt voor de muis—bijvoorbeeld als de muis tijdens de beweging van de tafel dreigt te rollen, of tegen de Macintosh botst—tilt u de muis gewoon even op en zet u hem weer neer op een plek waar wat meer ruimte is. De aanwijzer op het scherm wordt niet verplaatst als u de muis optilt.

Misschien moet u in het begin even wennen aan het werken met de muis, maar voor u het weet, wilt u niet meer anders.

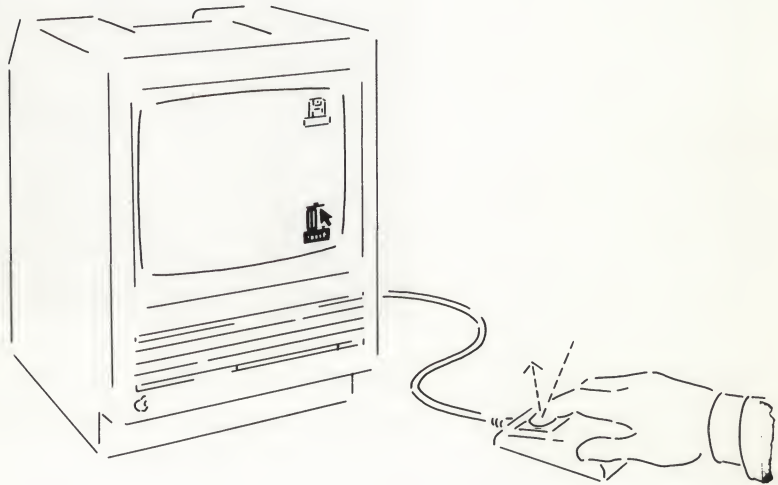
Selecteren door op een symbooltje te klikken

Met behulp van de muis kunt u symbolen verplaatsen om zo het elektronisch bureaublad van de Macintosh naar eigen inzicht in te richten. Misschien lijkt dit nu nog niet nodig, maar als uw bureaublad eenmaal volstaat met symbooltjes, zal het u van pas komen. Om een symbool te verplaatsen selecteert u het eerst, zodat uw Macintosh SE weet dat u met dit symbool wilt gaan werken. Voor het selecteren maakt u gebruik van een techniek die **klikken** wordt genoemd.

■ Plaats de aanwijzer op het Prullenmand-symbool.

Zorg ervoor dat de punt van de aanwijzer zich op het symbool bevindt.

■ Klik op het symbool door de knop op de muis in te drukken en direct weer los te laten.

Zodra u op het symbool klikt, wordt dit **gemarkeerd**, of met andere woorden, wat eerst zwart was is nu wit, en omgekeerd. De markering geeft aan dat het symbool geselecteerd is. Zoals u ziet, is de Systeemschijf niet meer geselecteerd. Selecteren speelt een belangrijke rol bij het werken met de Macintosh en heeft ook een heel specifieke functie: u selecteert altijd de informatie waarmee u verder wilt gaan werken.

■ Klik op het symbool van de Systeemschijf.

Het Systeemschijf-symbool is nu geselecteerd, en het Prullenmand-symbool is niet meer geselecteerd.

Probeert u bij het klikken de muis niet te bewegen als u de knop op de muis loslaat. Oefen zelf verder door elk symbool op het scherm te klikken totdat u dit kunt zonder de muis daarbij te bewegen.

Een symbool slepen

Zodra u een symbool hebt geselecteerd, kunt u dit met behulp van de muis verplaatsen. U gebruikt hiervoor een techniek die **slepen** wordt genoemd.

- Plaats de aanwijzer op het Prullenmand-symbool.
- Druk de knop op de muis in en houd deze ingedrukt terwijl u de muis beweegt.

Door op de muisknop te drukken selecteert u het symbool. Dit geselecteerde symbool gaat u nu verplaatsen zonder de knop op de muis los te laten. Terwijl u de muis beweegt, beweegt de aanwijzer mee en sleept daarbij de omtrek van het symbool en de naam ervan met zich mee. Zo weet u altijd waar u bent—en welke kant u opgaat.

- Laat de knop op de muis los.

Het symbool springt naar de nieuwe positie.

Probeer u dit nu ook eens met het Systeemschijf-symbool. Verplaats het symbool helemaal naar links. Zoals u ziet, verdwijnt het symbool niet van het scherm; u hoeft dus niet bang te zijn dat u het kwijtraakt. Vergeet hierbij niet dat het optillen van de muis geen gevolgen heeft voor de positie van de aanwijzer op het scherm (maar bedenk wel dat door het loslaten van de muisknop een einde wordt gemaakt aan het meeslepen van het symbool).

U kunt een versleping annuleren door de aanwijzer naar de menubalk bovenaan het scherm te verplaatsen en dan pas de knop los te laten. Oefent u nu verder met slepen totdat u de symbolen naar iedere gewenste plaats kunt brengen.

U hebt inmiddels geleerd hoe u de muis gebruikt voor het aanwijzen en selecteren van de informatie waarmee u wilt werken. Ook hebt u geleerd hoe u door het slepen van symbolen uw bureaublad kunt indelen. Nu gaat u leren wat u kunt doen met de geselecteerde informatie door een opdracht uit een menu te kiezen.

❖ *Even een pauze:* U kunt op elk gewenst moment in deze les pauzeren. U kunt de Macintosh SE aan laten staan en na de pauze verdergaan waar u gebleven was. Als u de Macintosh uitzet, moet u voordat u verder kunt werken controleren of de *Systeemschijf* in het apparaat zit en de computer weer aanzetten. Zoek zo nodig het punt op waar u was gestopt.

Selecteren en kiezen

Steeds als u met uw Macintosh SE werkt, moet u hem twee dingen vertellen: waarmee u wilt werken en wat u ermee wilt doen. Vertel om te beginnen waarmee u wilt werken door het betreffende symbool te selecteren, zoals u zojuist met de symbolen op het bureau hebt gedaan. Vertel vervolgens wat u met de geselecteerde informatie wilt doen. Meestal doet u dit door een opdracht uit een menu te **kies**en.

U gaat werken met de *Systeemschijf*, dus moet u het symbool voor de Systeemschijf **open**en, zodat u de inhoud ervan kunt bekijken.

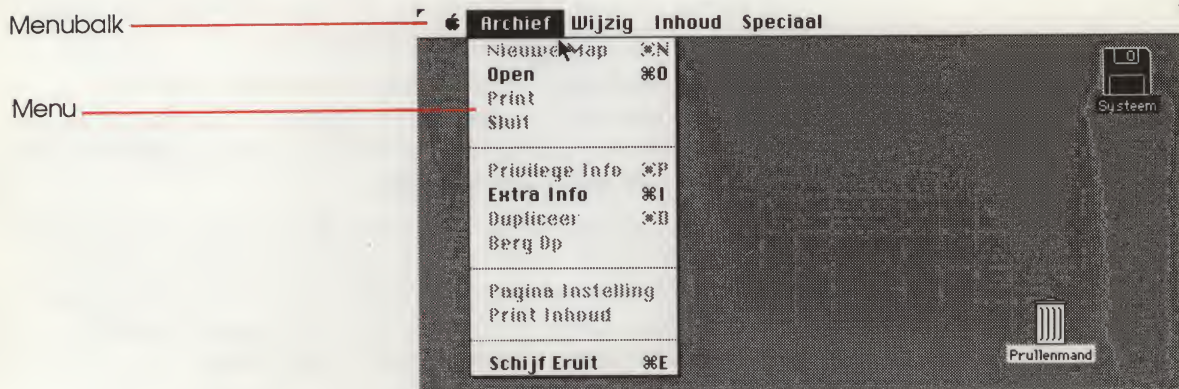
Het symbool van de Systeemschijf selecteren

■ **Plaats de aanwijzer op het Systeemschijf-symbool en klik.**

Dit hebt u al eerder gedaan. Het Systeemschijf-symbool is nu geselecteerd en u kunt de opdracht kiezen die u wilt laten uitvoeren.

Een menu openslaan

Bovenaan het scherm in de **menubalk** ziet u de namen van de **menu's** waaruit u kunt kiezen.

- Plaats de aanwijzer op het woord 'Archief' in de menubalk.

Met het Archief-menu kunt u onder meer symbolen openen.

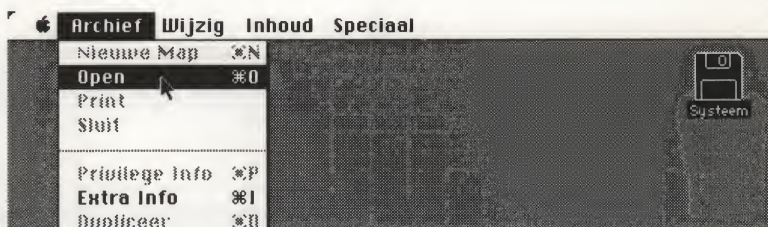
- Druk nu zonder de muis te bewegen de knop op de muis in en houd deze ingedrukt. Laat de knop los als u het menu helemaal hebt bekeken.

Zolang u de knop ingedrukt houdt, is het woord 'Archief' gemarkeerd en verschijnt er een menu. In dit menu staan alle **opdrachten** vermeld die u op de geselecteerde informatie kunt laten uitvoeren. De opdrachten die u op het moment niet kunt toepassen (bijvoorbeeld 'Print') zijn in het menu grijs weergegeven. Wanneer u de knop loslaat, verdwijnt het menu.

Een opdracht uit een menu kiezen

Voor het kiezen van een opdracht uit een menu past u dezelfde sleeptechniek toe als voor het verplaatsen van symbolen.

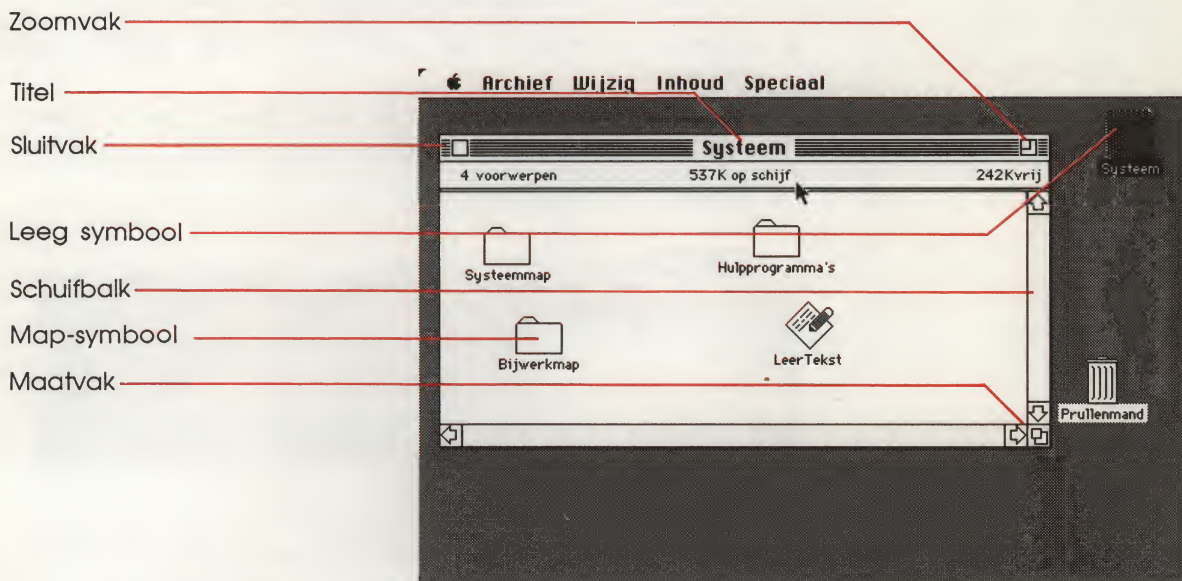
- Plaats de aanwijzer weer op de menunaam 'Archief' in de menubalk.
- Druk de knop op de muis in en houd deze ingedrukt, terwijl u de aanwijzer naar het woord 'Open' sleept. Vervolgens laat u de knop los.

Wanneer u de aanwijzer door een menu sleept, worden de opdrachten die u kunt kiezen een voor een gemarkeerd. Als u tijdens het kiezen uit een menu van gedachten verandert, haalt u de aanwijzer van het menu af. Er wordt niets gekozen, tenzij u de knop op de muis loslaat op een gemarkeerde opdracht.

Wanneer u de muisknop loslaat terwijl de opdracht 'Open' is gemarkeerd, komt de omtrek los van het Systeemschijf-symbool, waarna deze binnen enkele ogenblikken uitzoomt tot een bijna schermvullend **venster**. In dit venster verschijnt een **inhoudsopgave** van de *Systeemschijf* in de vorm van een aantal symbolen. (Verschijnt er geen venster, ga dan na of het Systeemschijf-symbool is geselecteerd voordat u 'Open' uit het Archief-menu kiest.)

Het Systeemschijf-symbool is nu leeg als teken dat het symbool is geopend in de vorm van een venster.

De **titel** van het Systeemschijf-venster verschijnt in de **titelbalk** bovenaan het scherm. Onder de titelbalk vindt u informatie over de inhoud van het geopende symbool. Aan de onderkant en de rechter zijkant bevinden zich **schuifbalken** voor het bekijken van of bladeren in grote inhoudsopgaven en documenten. In de rechter onderhoek bevindt zich het **maatvak** waarmee u de afmetingen van het venster kunt veranderen. Linksboven ziet u het **sluitvak** en rechtsboven het **zoomvak**, waarmee u het venster zo kunt vergroten dat het bijna het gehele scherm beslaat. Over enkele ogenblikken zult u zien hoe u met deze hulpmiddelen een venster aan uw wensen kunt aanpassen.

Laten we nu eerst even samenvatten wat we tot nu toe hebben gedaan: u hebt om te beginnen iets geselecteerd (het Systeemschijf-symbool) en daarna hebt u een opdracht gekozen ('Open'). Dit is het patroon dat u steeds moet volgen wanneer u met de Macintosh SE werkt: eerst informatie *selecteren*, en vervolgens een bijbehorende handeling *kiezen*.

Hulpprogramma's zijn speciale toepassingsprogramma's die doorgaans bepaalde informatie in een systeembestand wijzigen. Deze hulpprogramma's worden nader behandeld in Hoofdstuk 3 en 4.

Het venster van de Systeem-schijf bevat vier symbolen voor de **mappen** en het toepassingsprogramma die zich op de *Systeemschijf* in de schijfeenheid van de Macintosh SE bevinden. Een van die mappen—de Systeemmap—bevat systeeminformatie voor de Macintosh SE. De andere map—de Hulpprogrammatuur-map—bevat speciale **hulpprogramma's** die u later zult gaan gebruiken. De **Bijwerkmap** bevat documenten met recente informatie over uw computer of uw programmatuur. Het vierde symbooltje stelt het programma **LeerTekst** voor, het programma dat u gebruikt om de documenten in de Bijwerkmap te lezen. Meer informatie over de Bijwerkmap en het programma LeerTekst vindt u verderop in dit hoofdstuk.

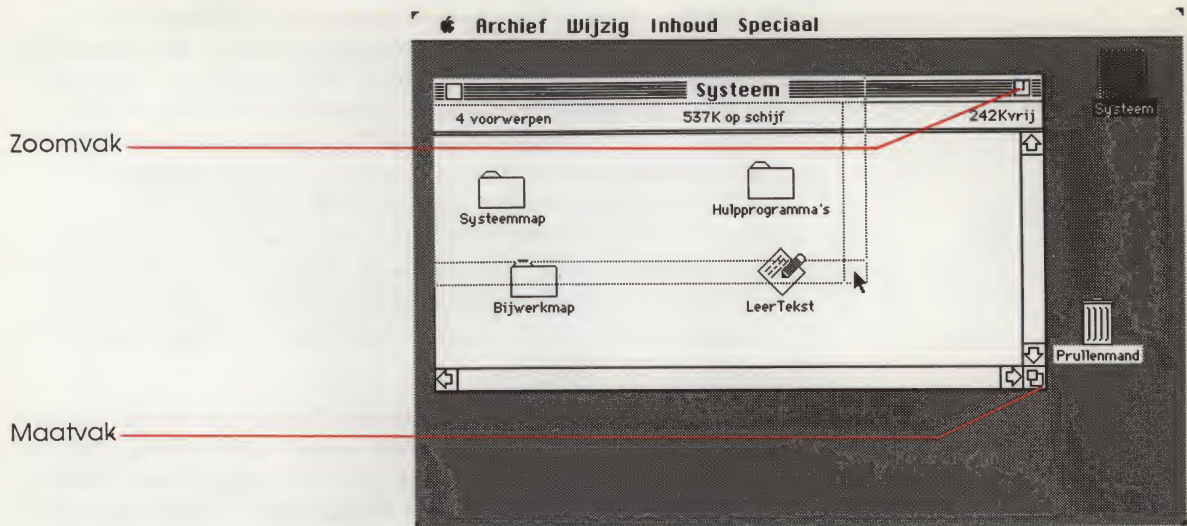
❖ *Andere hulpprogramma's:* Bij uw Macintosh SE horen veel hulpprogramma's, waarvan een aantal zich bevindt op een aparte Hulpprogrammatuur-schijf. Deze programma's worden behandeld in de *Macintosh - Handleiding Hulpprogrammatuur*.

Werken met vensters

U kunt uw bureaublad niet alleen indelen door symbolen te verschuiven, maar ook door vensters te verschuiven.

De grootte van een venster veranderen

Als u met een document op uw bureau aan het werk bent, is het natuurlijk uiterst plezierig om een groot venster te hebben, zodat u het venster goed kunt overzien. Maar ook kleine vensters hebben voordelen. U kunt kleine vensters bijvoorbeeld over uw bureaublad verschuiven en u kunt er een aantal tegelijkertijd bekijken. De grootte van een venster kan worden veranderd met behulp van het maatvak in de rechter benedenhoek van het venster.

■ **Plaats de aanwijzer op het maatvak en sleep het naar boven en naar links.**

Tijdens het slepen wordt de aanwijzer gevolgd door de gestippelde contouren van het venster. Hoe verder u naar links sleept, des te smaller worden de contouren, en hoe verder u naar boven sleept, des te korter worden de contouren. Als de contouren niet meer kleiner kunnen worden, kunt u ze niet meer verder bewegen. Laat u de muisknop los, dan verandert het venster van grootte.

De inhoud van het venster verandert niet als u de afmetingen van het venster wijzigt. Het enige dat verandert is de hoeveelheid informatie die u op uw scherm ziet.

■ **Plaats de aanwijzer op het zoomvak en klik.**

Het venster zoomt uit en vult bijna het gehele scherm.

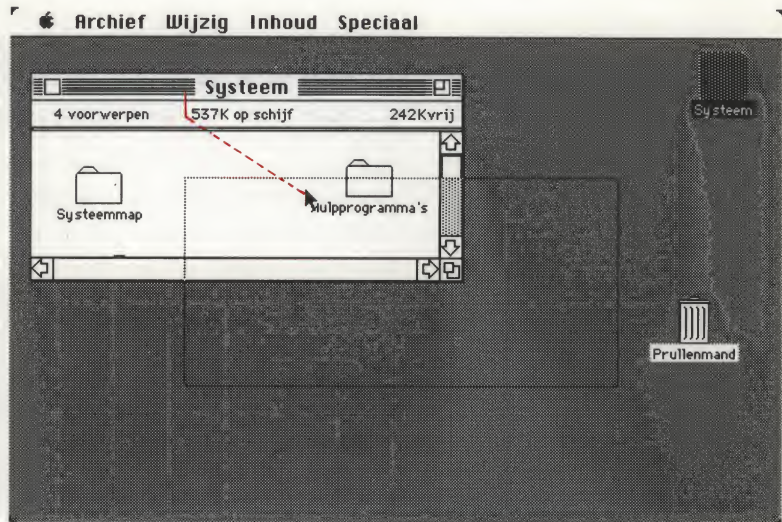
■ **Klik nogmaals op het zoomvak.**

Het venster krijgt weer de afmetingen die het tevoren had. Met behulp van het zoomvak kunt u iedere vierkante centimeter van het scherm benutten voor het werk waarmee u bezig bent, en met een enkele klik kunt u alles wat er op uw bureau ligt weer in beeld brengen.

Experimenteert u nu zelf eens met het wijzigen van de afmetingen van dit venster. Sleep het maatvak bijvoorbeeld naar beneden en naar rechts om het venster weer groter te maken. Probeer vervolgens allerlei verschillende hoogten en breedten. Gebruik het zoomvak en bekijk hoe de Macintosh SE het venster altijd weer inkrimpt tot de afmetingen die het had voordat u het venster uitzoomde.

Een venster verschuiven

Vensters kunt u net zo op uw bureau verschuiven als symbolen. Om een venster te verplaatsen sleept u het aan de titelbalk mee. Probeer het venster echter nooit mee te slepen aan het zoomvak of het sluitvak in de titelbalk. Het sluitvak, dat zich links op de titelbalk bevindt, gebruikt u alleen om het venster te sluiten.

- Plaats de aanwijzer ergens op de titel van het venster van de Systeemschijf.
- Sleep het Systeemschijf-venster door op de muisknop te drukken, en de muis te verplaatsen terwijl u de knop ingedrukt houdt.

Net als bij het verslepen van symbolen worden uw bewegingen gevolgd door de gestippelde contouren van het venster. Als u de muisknop loslaat, beweegt het venster naar de contouren toe.

Laat u de knop op de muis per ongeluk los voordat u de juiste plaats hebt bereikt, dan kunt u het venster weer gewoon 'oppakken'. Als u van gedachten verandert, kunt u het slepen annuleren door de aanwijzer in de menubalk te plaatsen en dan pas de knop los te laten. Vensters blijven, net zoals symbolen, binnen de rand van het bureaublad. U kunt ze dus niet kwijtraken door ze te ver te slepen.

Oefen nu verder met uw nieuwe vaardigheden. Zodra u geen moeite meer hebt met het aanpassen van het venster, en met het veranderen van de afmetingen en van de positie op uw bureaublad (of gedeeltelijk daarbuiten), kunt u doorgaan met de volgende stap.

Een ander symbool openen

Als het venster van de Systeemschijf in de weg staat, gebruikt u uw zojuist verworven kennis om dit venster kleiner te maken en te verplaatsen, totdat u het Prullenmand-symbool ziet.

■ Open het Prullenmand-symbool.

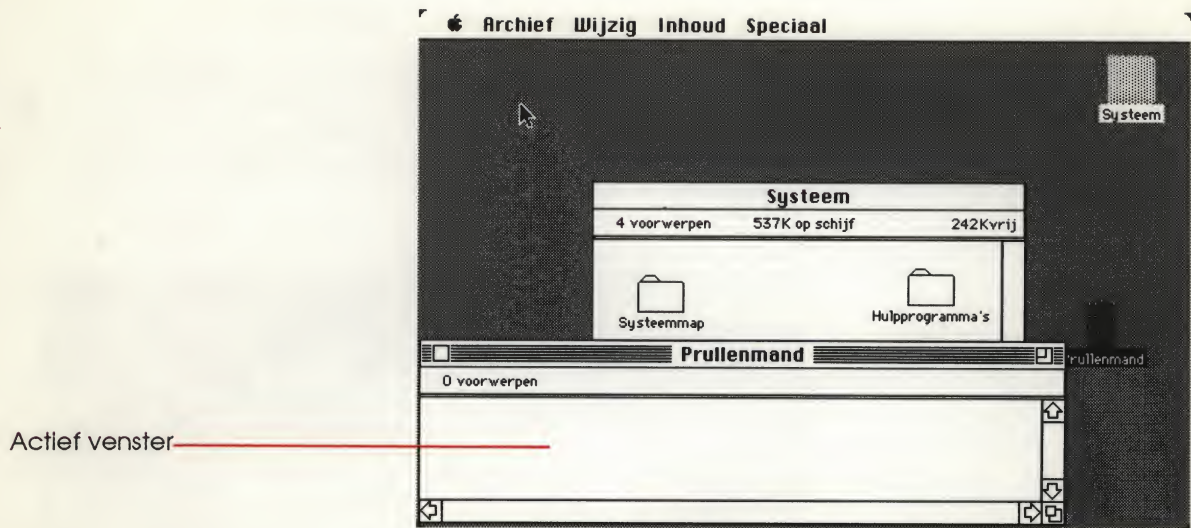
Gebruik dezelfde techniek als voor het openen van het Systeemschijf-symbool. Selecteer het Prullenmand-symbool door er op te klikken en kies 'Open' uit het Archief-menu door achtereenvolgens de aanwijzer op de menutitel te plaatsen, op de muisknop te drukken, de aanwijzer naar de opdracht 'Open' te slepen en de knop los te laten.

Er verschijnt een nieuw venster op uw bureau, dat waarschijnlijk het eerste venster zal overlappen (afhankelijk van de afmetingen en positie van het eerste venster).

Een venster actief maken

Op het bureaublad kunnen zich gelijktijdig een aantal vensters bevinden. In dat geval moet uw Macintosh SE natuurlijk weten in welk venster u op een bepaald moment aan het werk bent, zodat de opdrachten die u kiest en de tekst die u typt op de juiste plaats terechtkomen. Het venster waarin u werkt, ligt altijd vóór de andere vensters. Dit venster noemen we het **actieve venster**, omdat het de plaats is waar u uw volgende handeling gaat verrichten.

De titelbalk van het actieve venster wordt gemarkeerd en aan weerszijden van de titel ziet u smalle horizontale strepen. Het actieve venster heeft doorgaans een maatvak in de rechter benedenhoek en schuifbalken aan de rechter zijkant en aan de onderkant.

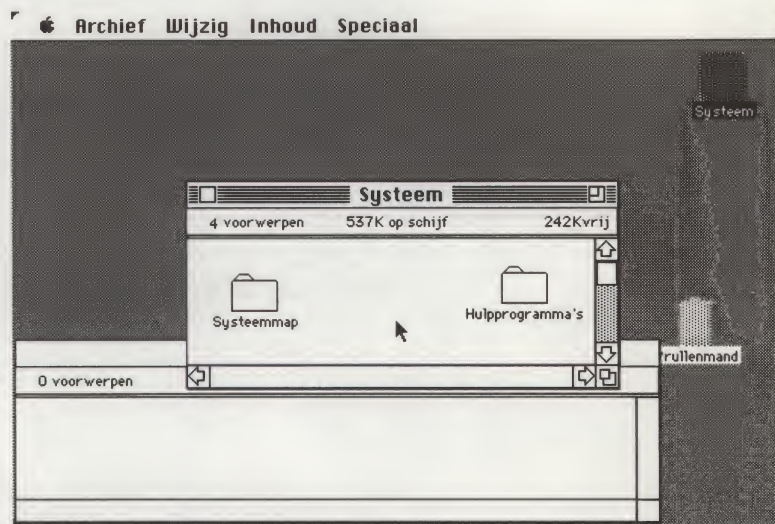
Actief venster

Toen u daarnet het Prullenmand-symbool opende, werd dit automatisch het actieve, vooropliggende venster—het venster waarin u werkt. Het Systeemschijf-venster ligt ook nog open op het bureaublad, maar is nu niet meer actief. Om weer in het venster van de Systeemschijf te komen, moet u dit venster actief maken. Hiertoe klikt u op een willekeurige plaats in het Systeemschijf-venster.

Als het venster van de Systeemschijf klein was op het moment dat u het Prullenmand-venster opende, gaat het nu misschien helemaal schuil achter het Prullenmand-venster. U weet hoe u vensters kunt verplaatsen en aanpassen, en u kunt in dat geval het Prullenmand-venster dus net zo lang aanpassen en verplaatsen, totdat het Systeemschijf-venster weer te zien is. Een venster hoeft niet helemaal zichtbaar te zijn om het actief te kunnen maken; dat kan ook als er maar een deel van het venster te zien is.

■ Klik in het venster van de Systeemschijf.

Het venster komt nu naar voren. De titelbalk is benadrukt en er verschijnen schuifbalken en een maatvak, waaraan u kunt zien dat het venster actief is. Telkens wanneer u in een venster wilt gaan werken dat nog niet actief is, moet u het eerst actief maken door er in te klikken.

Het is mogelijk dat uw bureaublad er niet precies zo uit ziet als het afgebeelde voorbeeld. Dat komt doordat de Macintosh SE precies doet wat u zegt; u bepaalt zelf de grootte en de plaats van uw vensters.

■ Klik in het Prullenmand-venster.

Nu komt het Prullenmand-venster weer voor het Systeemschijf-venster te staan.

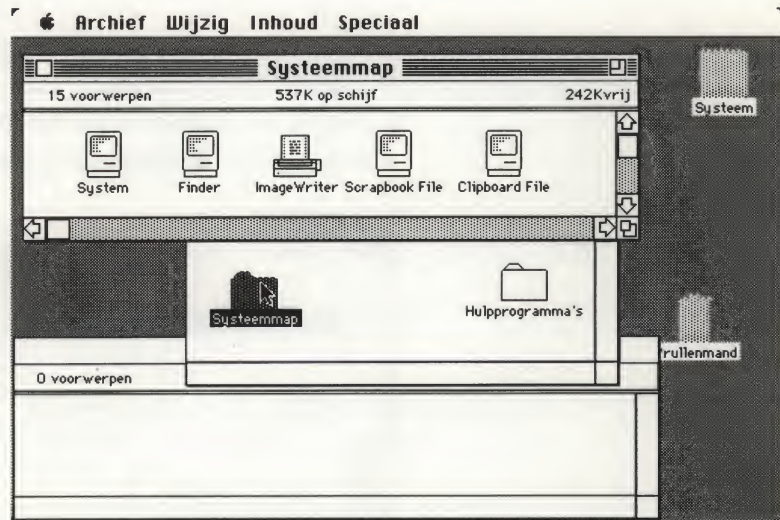
Probeer nu eens uw bureaublad op verschillende manieren in te delen, door achtereenvolgens elk venster actief te maken, de afmetingen ervan te veranderen en het venster te verplaatsen.

- ❖ *Tip:* Soms moet u een venster verplaatsen om het maatvak ervan in beeld te krijgen. En soms kan het ook nodig zijn om de afmetingen of de positie van een venster te wijzigen om een achterliggend venster te kunnen bekijken.

Andere symbolen openen

Symbolen in een inhoudsopgave-venster, zoals bijvoorbeeld het Systeemschijf-venster, worden op dezelfde manier geopend als de symbolen op het bureau. U hebt geleerd dat u een symbool kunt openen door het te selecteren en daarna de opdracht 'Open' uit het Archief-menu te kiezen. Maar het kan ook sneller, namelijk met een techniek die we **dubbel klikken** noemen. U gaat nu proberen het Systeemmap-symbool in het venster van de Systeemschijf volgens deze methode te openen. (Maak zonodig eerst het Prullenmand-venster kleiner en maak daarna het venster van de Systeemschijf actief en zo groot dat de Systeemmap zichtbaar is.)

- Plaats de aanwijzer op het Systeemmap-symbool en druk tweemaal snel achter elkaar op de muisknop.

De Systeemmap bevat de symbolen voor de systeembestanden waarin de informatie is opgeslagen die de Macintosh SE nodig heeft.

Verschijnt het Systeemmap-venster niet als u dubbel klikt, dan moet u sneller klikken, zodat de Macintosh SE uw handeling kan interpreteren als een dubbele klik in plaats van twee afzonderlijke klikken. U kent nu twee manieren om symbolen te openen.

In de gedeelten "De vaste schijf Initialiseren" en "Gebruik van de Installer" van hoofdstuk 3 leest u hoe u deze hulpprogramma's moet gebruiken.

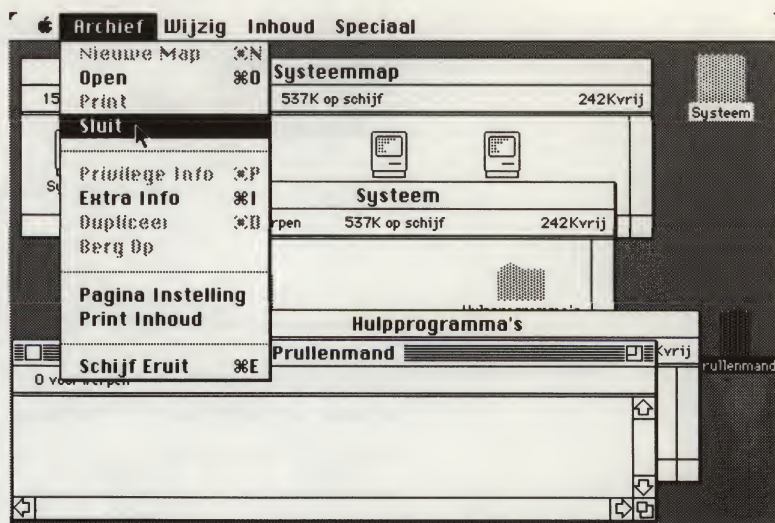
- Open het symbool van de Hulpprogramma's-map, ofwel door dubbel op het symbool te klikken of door het symbool te selecteren en 'Open' uit het Archief-menu te kiezen.

Verplaats zo nodig eerst het venster van de Systeemmap. De Hulpprogramma's-map bevat de symbolen voor de verschillende hulpprogramma's die u later zult leren gebruiken, en waarmee u een interne vaste schijf kunt initialiseren (als uw systeem daarmee is uitgerust), printers kunt installeren en Macintosh SE systeemprogramma's op andere schijven kunt installeren.

Een venster sluiten

Zoals u hebt gezien, kunnen er op uw bureau veel vensters geopend zijn. Om het opgeruimd te houden is het daarom verstandig een venster waarmee u klaar bent te sluiten en pas weer te openen als u het opnieuw nodig hebt.

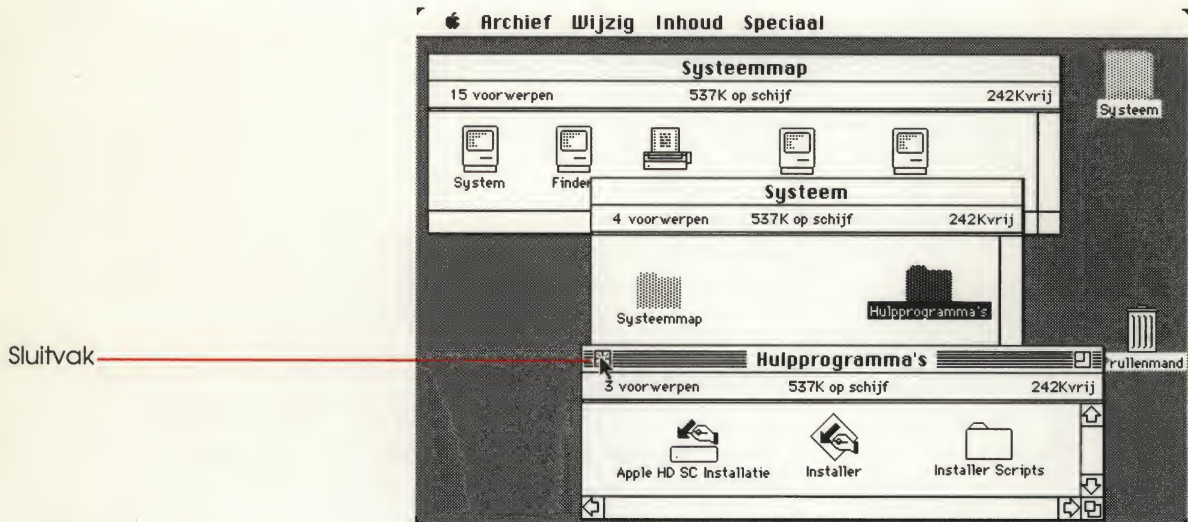
- Maak het Pullenmand-venster actief door erin te klikken.
- Kies uit het Archief-menu de opdracht 'Sluit'.

Het venster verdwijnt in het symbool. Telkens wanneer u uit het Archief-menu de opdracht 'Sluit' kiest, wordt het voorste, actieve venster gesloten, en wordt het volgende venster erachter actief.

Ook voor het sluiten van een venster bestaat een snellere manier. Door in het sluitvak in de titelbalk te klikken kunt u namelijk met één druk op de knop een actief venster sluiten.

- Maak het venster van de Hulpprogramma's-map actief, als het dat nog niet is.
- Klik in het sluitvak.

Dit heeft hetzelfde effect als het kiezen van 'Sluit' uit het Archief-menu.

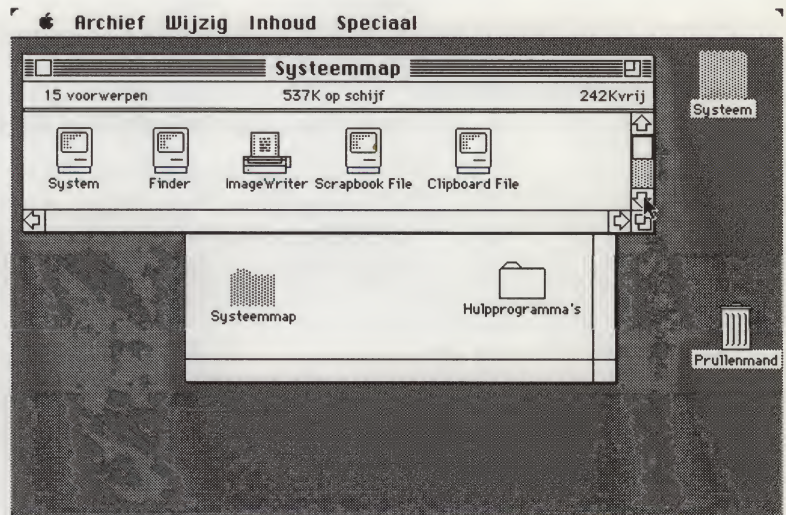
Meer zien met behulp van de schuifbalken

Over het algemeen zult u in een venster op uw bureau niet een hele inhoudsopgave of een heel document in een keer kunnen bekijken, zelfs niet als u het venster zo groot mogelijk hebt gemaakt. Er is vaak meer informatie beschikbaar dan er op één scherm past.

Met behulp van de schuifbalken kunt u de inhoud van het venster verschuiven, zodat u meer informatie tegelijk kunt bekijken.

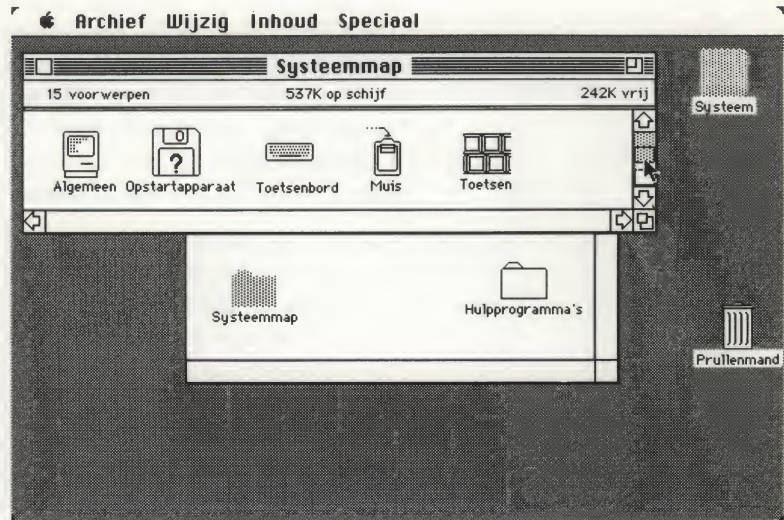
- **Open het Systeemmap-venster, als u dat nog niet had gedaan.**
- **Maak zonodig het Systeemmap-venster zo klein dat een aantal van de symbolen niet meer zichtbaar is.**

■ Klik op de schuifpijl die naar beneden wijst.

Er komen meer symbolen in beeld. U kunt ook naar links, naar rechts of naar boven verschuiven. Bovendien kunt u de inhoud van het venster verschuiven door de lift in de schuifbalk te slepen.

■ Sleep de lift in de verticale schuifbalk naar boven en laat de muisknop los.

Als u meer wilt weten over de schuifbalken, leest u "Schulven" in Hoofdstuk 3.

De inhoud van het venster verandert pas als u de muisknop loslaat.

Toepassingsprogramma's gebruiken

U vraagt zich ondertussen misschien af wat het voorafgaande te maken heeft met uw werk—de documenten die u met Macintosh SE gaat produceren. Welnu, om te beginnen moet u de zojuist geleerde vaardigheden iedere keer als u met de Macintosh SE werkt toepassen. Dat betekent dat u steeds op de genoemde wijze informatie selecteert en opdrachten kiest. Ook het openen, sluiten, vergroten, verkleinen, verplaatsen, of actief maken van een venster gebeurt altijd met behulp van één van de zojuist besproken technieken.

Het beheer van uw documenten—dit omvat onder meer kopiëren, opnieuw benoemen en weggooien van documenten—is niet de enige taak van de Finder. Met behulp van de Finder kunt u ook programma's oproepen, of documenten op uw scherm halen en deze na gebruik weer opbergen.

Een toepassingsprogramma opstarten

In dit gedeelte leert u hoe u een toepassingsprogramma opstart en hoe u met behulp van dat programma een nieuw document kunt aanmaken.

De meeste toepassingsprogramma's die u met de Macintosh SE zult gebruiken, staan op een aparte schijf. Het voorbeeldprogramma waarmee u in dit hoofdstuk gaat werken—het programma *LeerTekst*—staat op de *Systeemschijf*, ofwel de schijf waarmee u het systeem hebt opgestart. De meeste programmaschijven zijn net als de *Systeemschijf* **opstartschijven**. Dat betekent dat deze schijven een systeemmap bevatten waarin twee bestanden zijn opgenomen—het bestand 'Finder' en het bestand 'Systeem'—die de computer nodig heeft om te kunnen functioneren.

Gewoonlijk plaatst u voor het opstarten van het systeem een schijf met een toepassingsprogramma in de schijfteenheid, waarna u de computer aanzet. Als uw systeem is uitgerust met een vaste schijf, kunt u van deze vaste schijf een opstartschijf maken en het toepassingsprogramma kopiëren naar de vaste schijf. Op die manier hoeft u geen schijf in de schijfteenheid te plaatsen om de computer op te starten. (Meer informatie over deze mogelijkheid vindt u in Bijlage A. Werk echter eerst dit hoofdstuk door voordat u verdergaat met Bijlage A.)

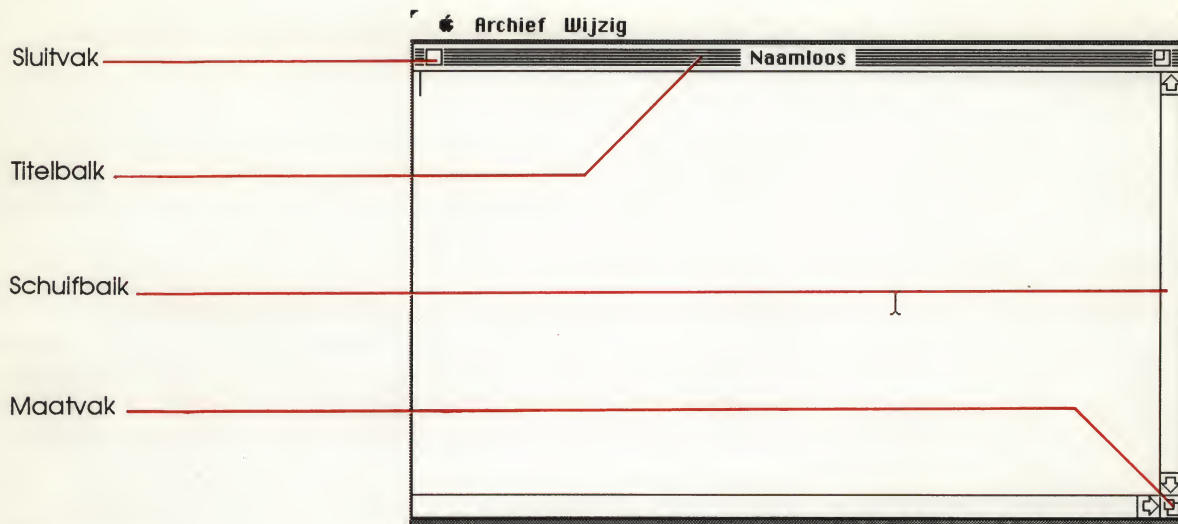
❖ *Beveiligde schijven*: Sommige software-ontwikkelaars **beveiligen** hun schijven **tegen kopiëren**. Dat betekent dat het niet mogelijk is een reservekopie van de schijf te maken. De meeste beveiligde programma's kunnen echter wel met een vaste schijf worden gebruikt. In de handleiding bij de toepassing wordt als het goed is uitgelegd hoe u dat doet.

- **Sluit eerst het venster van de Systeemmap, als u dat nog niet had gedaan.**
- **Maak het Systeemmap-venster eventueel groter, zodat u het symbool van het bestand 'LeerTekst' kunt zien.**

Gebruik hiervoor de techniek die is beschreven onder "De afmetingen van een venster veranderen".

- **Open het LeerTekst-symbool door er dubbel op te klikken of door het te selecteren en 'Open' uit het Archief-menu te kiezen.**

Op het scherm verschijnt het venster 'LeerTekst'—een leeg venster waarin u tekst kunt gaan typen.

Voorlopig gebruikt u het programma LeerTekst als voorbeeld voor het leren werken met toepassingsprogramma's. Verderop in dit hoofdstuk worden andere functies van dit programma behandeld.

Net als de meeste toepassingsprogramma's beschikt ook LeerTekst over eigen menu's, een titelbalk, een sluitvak, een maatvak en een schuifbalk. En net als de meeste toepassingsprogramma's opent ook het programma LeerTekst altijd met een naamloos venster. Met dit programma kunt u willekeurige documenten aanmaken en deze documenten bij het opslaan een naam geven.

Een nieuw document aanmaken

Wanneer u het programma LeerTekst hebt opgestart, hebt u het toetsenbord nodig om een nieuw document aan te maken. Het toetsenbord van de Macintosh SE, dat voornamelijk wordt gebruikt voor het typen van tekst en cijfers, is grotendeels hetzelfde als dat van een schrijfmachine. Hoofdletters typt u met behulp van de Hoofdlettertoets. Een knipperend verticaal streepje op het scherm geeft het **invoegpunt** aan, dat wil zeggen, de plaats waar de getypte tekst verschijnt. Bij vergissingen kunt u met de Correctietoets steeds het teken vóór de aanwijzer wissen en dat zonodig een aantal keren herhalen, waarna u weer verder kunt typen. Aan het einde van een regel hoeft u niet op de Return-toets te drukken: u gaat vanzelf op een nieuwe regel verder.

■ Typ nu met behulp van het toetsenbord de volgende voorbeeldtekst:

Het volgende is mijn aanbeveling voor een produktieschema. Onthoud dat het bij ons regel is, dat er in elk geval grote veranderingen optreden zodra het proces echt in werking is gesteld. Laat me weten als ik mensen niet genoeg tijd toegekend heb of als ik onvoldoende tijd heb gereserveerd voor speling.

Bij de meeste programma's waarmee u tekst kunt typen en wijzigen—zoals bijvoorbeeld tekstverwerkingsprogramma's—gaat de aanwijzer automatisch naar de volgende regel. Deze **automatische terugloop** zorgt ervoor dat woorden die niet meer op een regel passen, in hun geheel worden verplaatst naar de volgende regel.

Verderop in dit hoofdstuk leert u meer over het toevoegen en wijzigen van tekst. Nu gaat u echter het document een naam geven en het opslaan op een schijf.

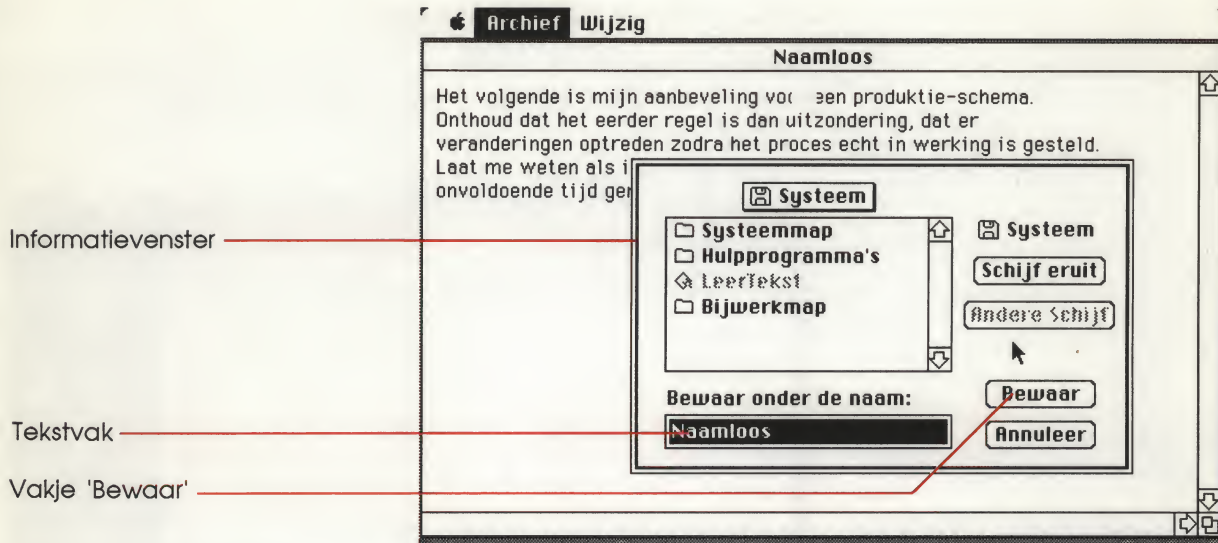
Uw werk op een schijf opslaan

■ Kies 'Bewaar' uit het Archief-menu.

Er verschijnt een **informatievenster**. Zodra uw Macintosh SE meer informatie van u nodig heeft, verschijnt er een informatievenster op uw scherm. In zo'n venster staan vakjes waarin u kunt klikken, bijvoorbeeld 'OK' of 'Annuleer', of met ruimte waarin u bepaalde informatie kunt typen. Via zo'n venster kan uw Macintosh SE u er bovendien op attent maken dat u iets doet waardoor u het risico loopt informatie te verliezen, zodat u uw opdracht alsnog kunt annuleren. Bij zulke waarschuwingen laat uw Macintosh SE vaak ook nog een geluidssignaal horen.

Het informatievenster dat u nu voor u ziet, stelt u in staat uw document op een schijf op te slaan. Voorlopig bewaart u uw document direct op de *Systeemschijf*, dus zonder het eerst in een map te plaatsen. (Op de informatie in het informatievenster hoeft u voorlopig nog geen acht te slaan.)

Het informatievenster bevat een tekstvak waarin u de naam van uw document kunt typen.

■ Typ:

Memo

■ Klik op 'Bewaar'.

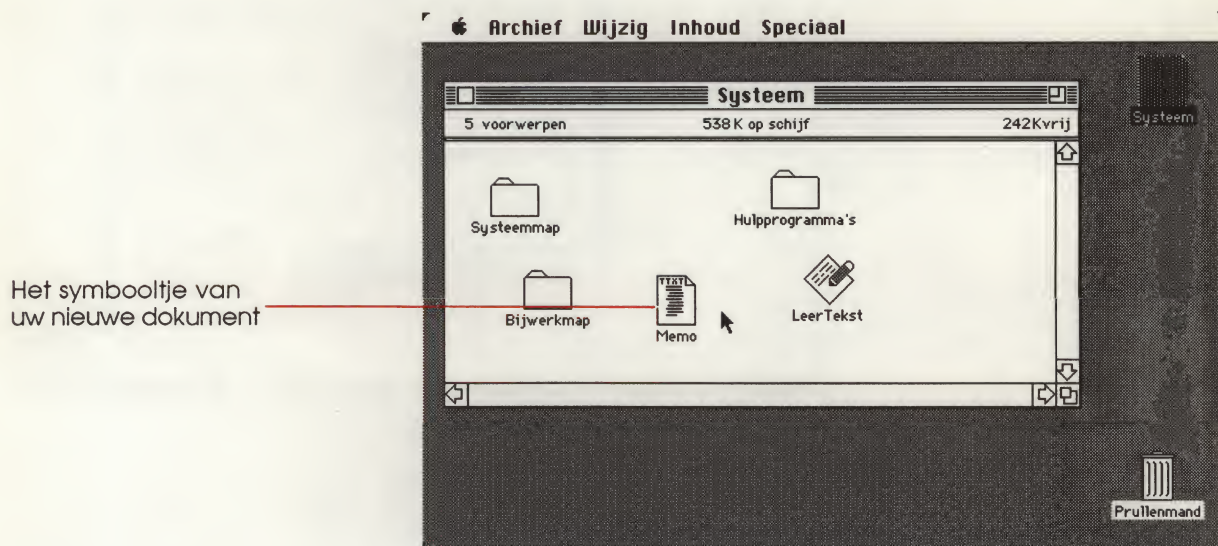
Het document wordt nu in zijn huidige staat op de schijf opgeslagen. Nadat het document is opgeslagen, keert u terug naar het venster met uw document. In de titelbalk ziet u de naam die u het document hebt gegeven.

Natuurlijk is dit memo maar een voorbeeld. Als u echter met een toepassingsprogramma bezig bent en langere tijd aan een document werkt, is het aan te bevelen ongeveer elke kwartier de optie 'Bewaar' uit het Archief-menu te kiezen. (Bijvoorbeeld terwijl u wacht op inspiratie). Op die manier verliest u nooit meer dan een kwartier werk in het geval van een stroomstoring of als uw Macintosh SE per ongeluk wordt uitgeschakeld.

Zodra uw werk is opgeslagen, kunt u het programma LeerTekst verlaten en terugkeren naar de Finder.

■ Kies 'Stop' uit het Archief-menu.

Het bureaublad verschijnt weer op uw scherm. In het Systeemschijfvenster ziet u nu het symbooltje van uw nieuwe document.

Het nieuwe symbool geeft het zojuist door u aangemaakte document weer. Onder het symbool staat de naam die u het document hebt gegeven. Alle documenten die met een bepaald programma zijn aangemaakt, worden voorzien van het symbool van dat programma, zodat u aan elk document kunt zien met welk programma het is aangemaakt. Als u een volgende keer in dit document wilt werken, selecteert en opent u het als elk ander symbool.

Tekst wijzigen

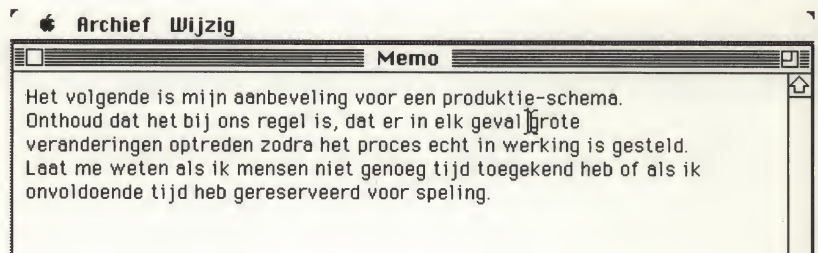
U weet nu hoe u een document moet aanmaken en opslaan. In dit gedeelte leert u met behulp van uw eerste Macintosh-memo hoe u wijzigingen in een document kunt aanbrengen.

■ **Open het symbool van 'Memo'.**

Bij het openen van een document wordt tegelijk het programma opgeroepen waarmee het document is aangemaakt. U hoeft dus niet eerst het programma te openen en vervolgens het document. Wanneer u uw document op schijf hebt opgeslagen, kunt u het direct vanuit de Finder openen.

Het programma LeerTekst wordt opgestart en het gewenste document verschijnt weer op het scherm, precies zoals u het had opgeslagen.

■ **Verplaats de aanwijzer door voor de g in het woord 'grote' te klikken.**

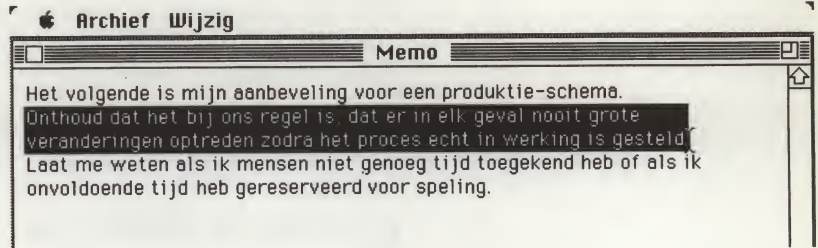
Op de positie van de aanwijzer kunt u nu nieuwe tekst typen.

■ **Typ nooit.**

De getypte tekst verschijnt op het invoegpunt. (Vergeet niet achter het woord 'spoedig' een spatie te typen.) Zoals u waarschijnlijk zult hebben gezien, is de rest van de tekst opgeschoven om plaats te maken voor het nieuwe woord.

Nu gaat u een stuk tekst selecteren en verplaatsen naar elders in het document.

- **Selecteer de tweede regel van het document door de aanwijzer achter de punt na 'schema' te plaatsen en naar het einde van de zin te slepen.**

Sleep eerst naar beneden en dan naar rechts. (Vergeet niet om ook de punt aan het einde van de zin te selecteren.) Als u te ver doorgaat met slepen, kan het gebeuren dat u meer dan alleen de zin selecteert. In dat geval moet u gewoon opnieuw selecteren; bij het selecteren kunnen geen onverwachte dingen gebeuren.

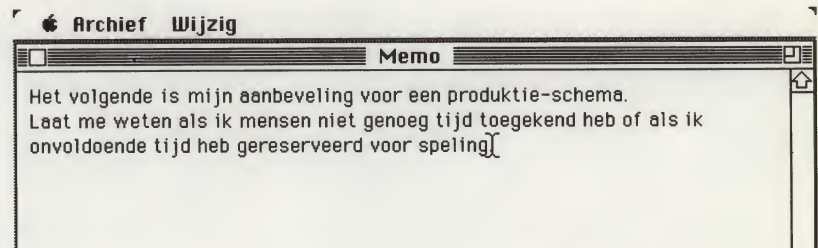
U hebt nu de te wijzigen informatie geselecteerd, net als bij het selecteren van symbolen. Symbolen worden geselecteerd door erop te klikken, tekst wordt geselecteerd door er overheen te slepen.

- **Kles 'Knip' uit het Wijzig-menu.**

De zin die u hebt geselecteerd, verdwijnt.

Wanneer u 'Knip' of 'Kopieer' uit het Wijzig-menu kiest, wordt datgene wat u knipt of kopieert opgeslagen in het **Klembord**, waar het klaar blijft liggen om desgewenst ergens anders geplakt te worden. (U gebruikt de opdracht 'Kopieer' als de geselecteerde tekst moet blijven staan en op een ander punt in de tekst moet worden herhaald. 'Kopieer' werkt net als 'Knip', alleen blijft bij 'Kopieer' de tekst op het scherm staan.)

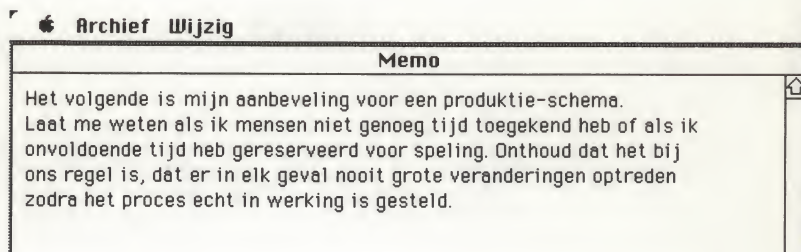
- **Selecteer een nieuw invoegpunt door na de punt achter het woord 'Speling' te klikken.**

In het gedeelte "Tekst wijzigen" in Hoofdstuk 3 staat in het kort hoe u tekst kunt invoeren en wijzigen.

■ Kies 'Plak' uit het Wijzig-menu.

De inhoud van het Klembord—in dit geval de zin die van het scherm is verdwenen—wordt nu op de door u geselecteerde plaats in de tekst geplakt.

De inhoud van het Klembord blijft net zo lang bewaard tot u opnieuw 'Knip' of 'Kopieer' kiest. U kunt die inhoud dus als u dat wilt op steeds andere plaatsen plakken. Het is ook mogelijk iets uit een document te knippen en dat vervolgens in een ander document te plakken, op voorwaarde dat die documenten wel met hetzelfde programma zijn aangemaakt. Zelfs wanneer u met een programma stopt, blijft de inhoud van het Klembord bewaard. U kunt dus ook binnen het ene programma iets knippen en dat binnen een ander programma plakken.

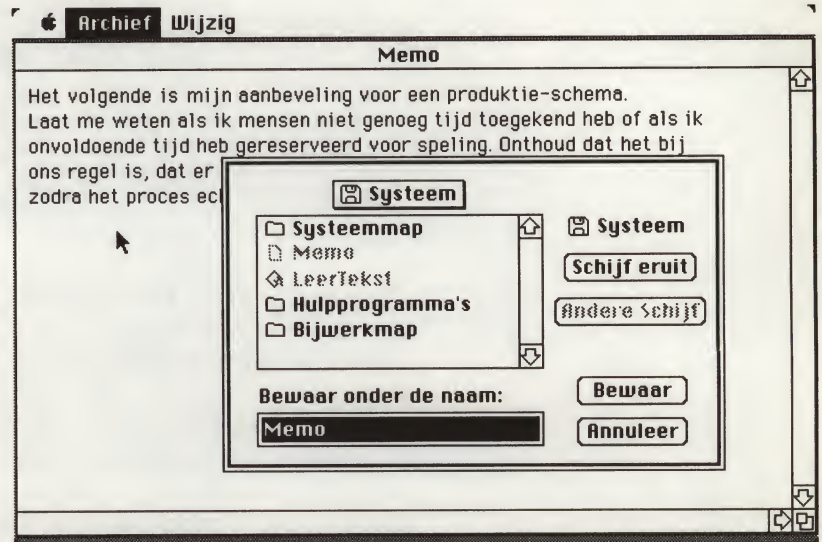
Zo kunt u bijvoorbeeld met MacPaint een tekening maken en deze gebruiken om een met MacWrite gemaakt rapport wat op te fleuren. Of u kunt een aantal zinnen uit een MacWrite-document als begeleidende tekst in een MacDraw-afbeelding opnemen.

Een document opslaan onder een andere naam

Nu u wijzigingen in uw eerste memo hebt aangebracht, moet u de gewijzigde versie ook opslaan. Nadat u alle wijzigingen hebt aangebracht, kunt u het document op twee manieren opslaan. Als u 'Bewaar' kiest uit het Archief-menu, wordt de herziene versie opgeslagen onder de naam van de oorspronkelijke versie. Als u de oorspronkelijke versie niet meer nodig hebt, is dat geen bezwaar. Maar soms wilt u zowel de oorspronkelijke versie als de herziene versie bewaren. (Bij een standaardbrief kunt u bijvoorbeeld het origineel en de diverse brieven op naam opslaan onder verschillende namen.) In dat geval kiest u de opdracht 'Bewaar als'.

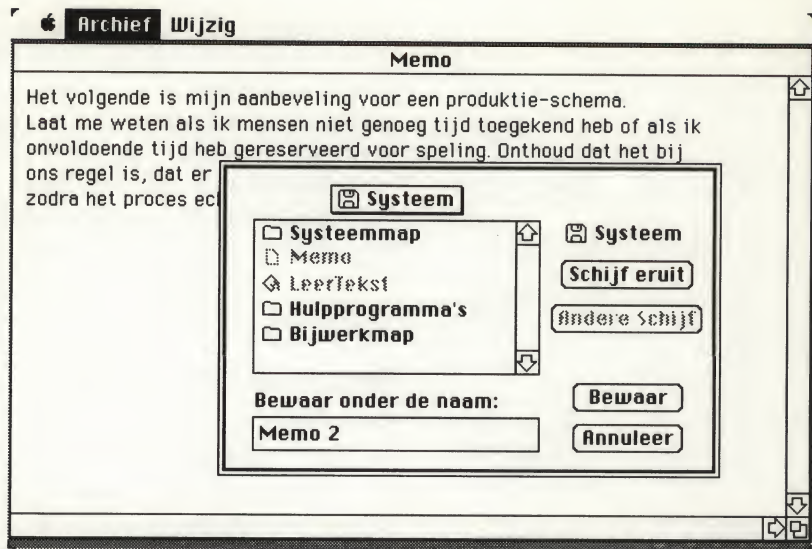
■ Kies 'Bewaar als' uit het Archief-menu.

Op uw scherm verschijnt hetzelfde informatievenster als bij het opslaan van het eerste memo. De naam van het eerste document verschijnt geselecteerd in het tekstvak.

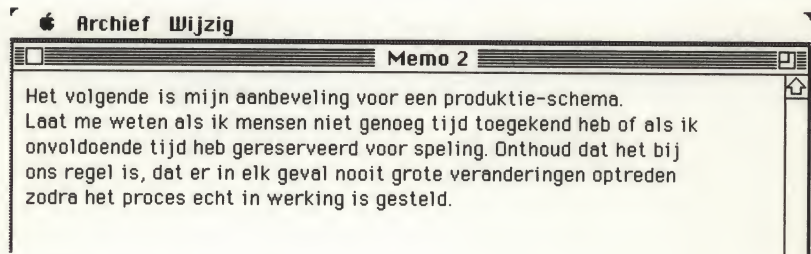
U kunt de namen van documenten op dezelfde manier wijzigen als gewone tekst. (Als u wilt, kunt u ook de nieuwe naam in zijn geheel typen, in plaats van de oude naam te wijzigen.)

- Plaats de aanwijzer aan het einde van het woord 'Memo' en druk op de spatiebalk.
- Typ 2.

■ Klik op 'Bewaar'.

U hebt de nieuwe versie van het memo opgeslagen onder een nieuwe naam en keert terug naar dat document. Zoals u ziet, wordt in de titelbalk nu de naam van de herziene versie weergegeven. Het eerste document is niet veranderd en is nog steeds opgeslagen onder de oude naam.

■ Kies 'Stop' uit het Archief-menu.

Het bureaublad verschijnt weer op uw scherm. In het programmavenster ziet u het symbool van het nieuwe document met de naam die u het document zojuist hebt gegeven.

Het beheren van documenten

U hebt gezien hoe u met behulp van de Finder een programma oproept, een document op uw scherm haalt en bewaart, en hoe u stopt met het programma. De Finder komt ook zeer goed van pas bij het beheren van uw documenten. U kunt met de Finder documenten dupliceren, opnieuw benoemen of weggooien, of u kunt documenten die bij elkaar horen groeperen.

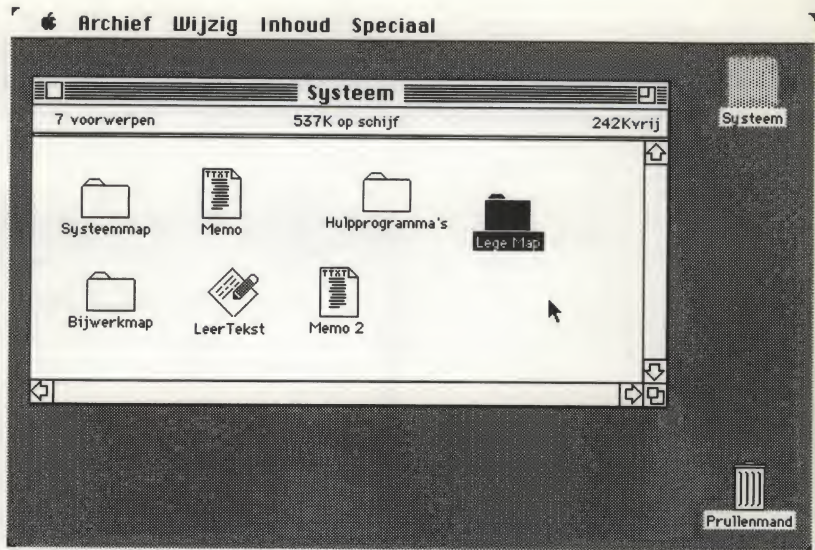
Het gebruik van mappen

Wanneer u met een programma gaat werken, zullen er al snel vele documenten op de schijf zijn opgeslagen. U zult dan waarschijnlijk uw bureau zo willen indelen dat documenten die met elkaar te maken hebben ook bij elkaar worden bewaard. Hiervoor kunt u **mappen** gebruiken. Zo'n map is te vergelijken met een normale dossiermap. U kunt bijvoorbeeld al uw maandoverzichten in één map bewaren, of al uw MacPaint-afbeeldingen, of elke MacPaint-afbeelding bij het betreffende maandoverzicht. U kunt uw documenten indelen zoals u zelf wilt.

Op de *Systeemschijf* staan al drie mappen die worden gebruikt door de Macintosh SE. Voor uw eigen werk hebt u een eindeloze voorraad lege mappen tot uw beschikking.

- **Maak een nieuwe map aan door 'Nieuwe map' uit het Archief-menu te kiezen.**

In het Systeemschijf-venster verschijnt een map met de voorlopige naam 'Lege map'.

Wanneer u een lege map aanmaakt, wordt deze automatisch geselecteerd. U hoeft dan alleen een naam te typen om de map te benoemen. (Als het symbool niet helemaal zichtbaar is, kunt u het venster vergroten of het symbool verplaatsen.)

Als de schijf al een lege map bevat, heet de aangemaakte map voorlopig '*Kopie van Lege map*'.

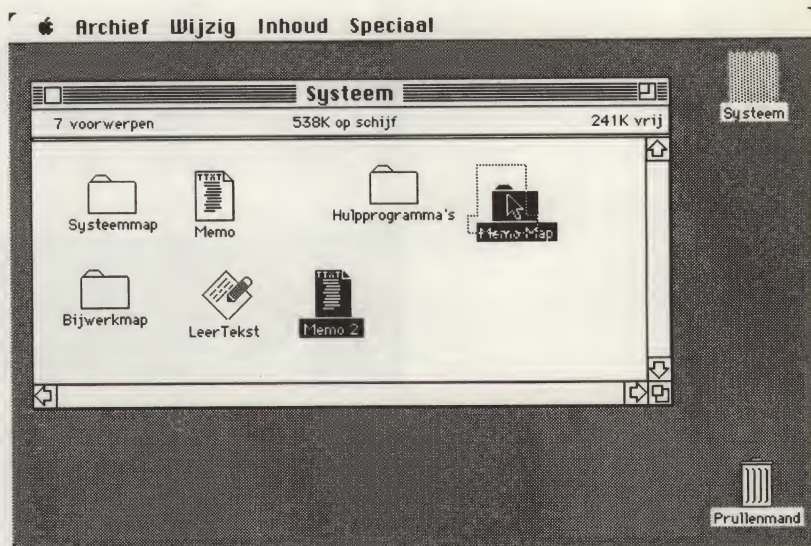
■ **Typ Memo Map en druk op de Return-toets.**

Door op de Return-toets te drukken bevestigt u de opdracht. '*Lege map*' krijgt nu als nieuwe naam '*Memo Map*'.

Normaal gesproken moet u eerst klikken op symbolen die u opnieuw wilt benoemen. Op deze manier kunt u gemarkeerde symbolen alleen opnieuw benoemen als u dat ook echt wilt. Om een zojuist aangemaakte map een nieuwe naam te geven, hoeft u echter niet op het betreffende symbool te klikken.

Het is ook mogelijk de naam van het symbool te veranderen door te selecteren, te knippen en te plakken, net als u dat met tekst in een document kunt doen. Normaal gesproken is het echter gemakkelijker om het symbool te selecteren en de oude naam te vervangen door een nieuwe naam te typen.

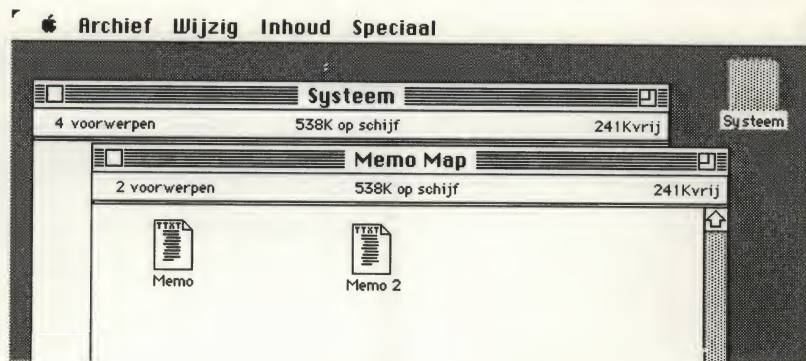
- Sleep de symbolen van de documenten die u hebt aangemaakt naar het Memo Map-symbool, en laat de muisknop los zodra het Memo Map-symbool is gemarkeerd.

Zodra het Memo Map-symbool wordt bedekt door de contouren van een document-symbool, wordt het gemarkeerd. Nadat u de document-symbolen in de map hebt laten 'vallen' door het loslaten van de muisknop, is het Memo Map-symbool niet langer gemarkeerd, terwijl de document-symbolen in de map verdwijnen.

- **Selecteer en open het Memo Map-symbool.**

Nu verschijnen de symbolen die de twee documenten voorstellen.

Als u een document-symbool naar een map sleept, bergt u dat document daar op. U kunt het symbool ook naar het open venster van een map slepen. Dit geeft hetzelfde resultaat.

Een map in een andere map opbergen

Schijven met een grote opslagruimte—vooral vaste schijven—kunnen honderden documenten en mappen bevatten. Het kan dan handig zijn mappen *in andere mappen* te plaatsen om uw werk overzichtelijk te houden.

- Sluit het Memo Map-venster, als u dit nog niet hebt gedaan.
- Kies 'Nieuwe map' uit het Archief-menu.

In het Systeemschijf-venster verschijnt nu een lege map.

- Geef de nieuwe map een naam: typ LeerTekst-map en druk op de Return-toets.

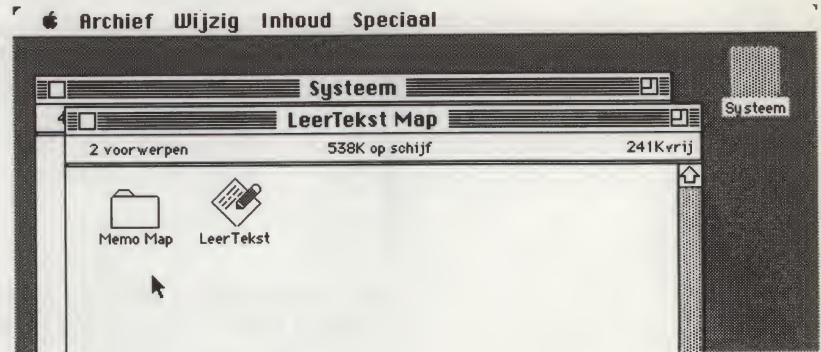
De namen van documenten en mappen kunnen soms gedeeltelijk over elkaar heen liggen. Sleep in dat geval het symbool naar een andere plaats in het venster zodat u de naam dan wel kunt lezen.

- Sleep het Memo Map-symbool en het LeerTekst-symbool naar de LeerTekst-map.

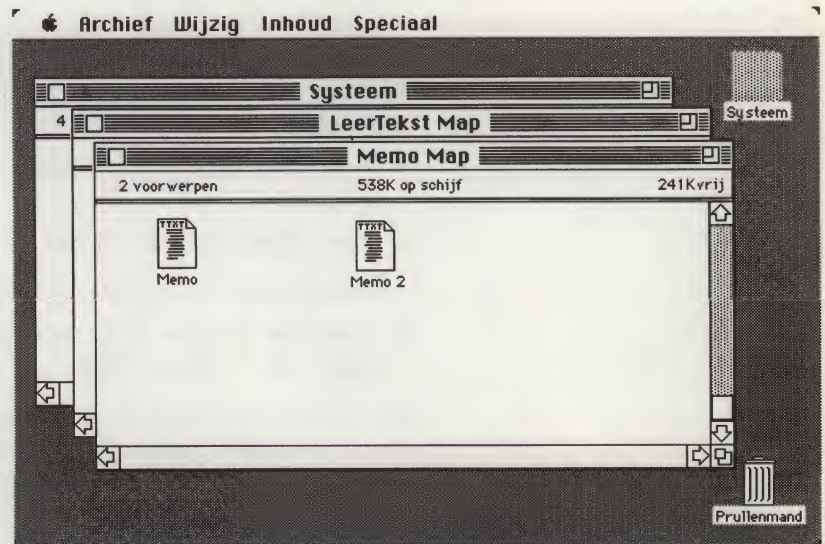
Gebruik hiervoor de techniek die is behandeld onder "Het gebruik van mappen".

- Open de LeerTekst-map.

In het LeerTekst-venster dat verschijnt, ziet u zowel het symbool van het LeerTekst-programma als het symbool van de Memomap.

■ Open de Memo Map

Elke map heeft een eigen venster. Het actieve venster is de map die u zojuist hebt geopend. (Het is echter nog steeds mogelijk het actieve venster te veranderen door in een ander venster te klikken.)

■ Sluit eerst de Memo Map en vervolgens de LeerTekst-map.

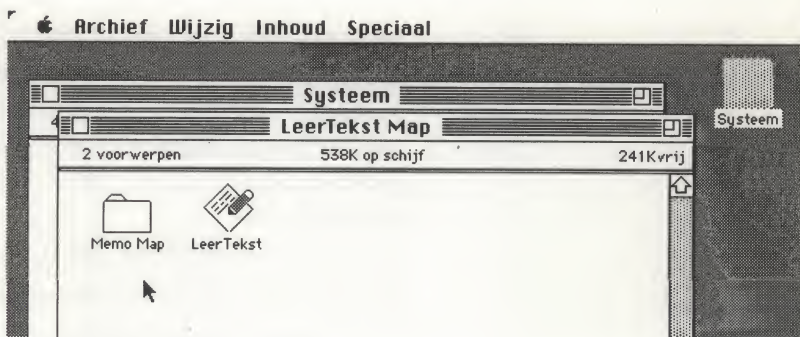
Als u de vensters van de mappen sluit, verdwijnen deze in het betreffende symbool in het voorgaande venster. Op deze manier kunt u teruggaan tot het niveau van het Systeemschijf-venster.

Het opbergen van mappen in andere mappen wordt **inbedden** genoemd. U kunt zoveel niveaus gebruiken als u wilt, maar in de praktijk blijkt dat het gebruik van meer dan vier niveaus voor het opbergen van documenten en toepassingen niet echt handig is. Het is gelukkig niet mogelijk een document kwijt te raken doordat u niet meer weet waar het is opgeborgen: u kunt elke toepassing, elke map en elk document terugvinden met behulp van Zoek Bestand, een bureau-accessoire waarmee u overzicht krijgt over de inhoud van schijven met een grote opslagcapaciteit. (Zie "Het gebruik van Zoek Bestand" in Hoofdstuk 3 en "Zoek Bestand" in Hoofdstuk 4.)

Door mappen in te bedden in andere mappen creëert u een hiërarchie. Wanneer alle mappen op de schijf zijn gesloten en het schijfvenster is geopend, is het eerste niveau van de hiërarchie zichtbaar. Opent u een map op dat eerste niveau, dan ziet u in het venster van die map het tweede niveau van de hiërarchie.

■ Open de LeerTekst-map.

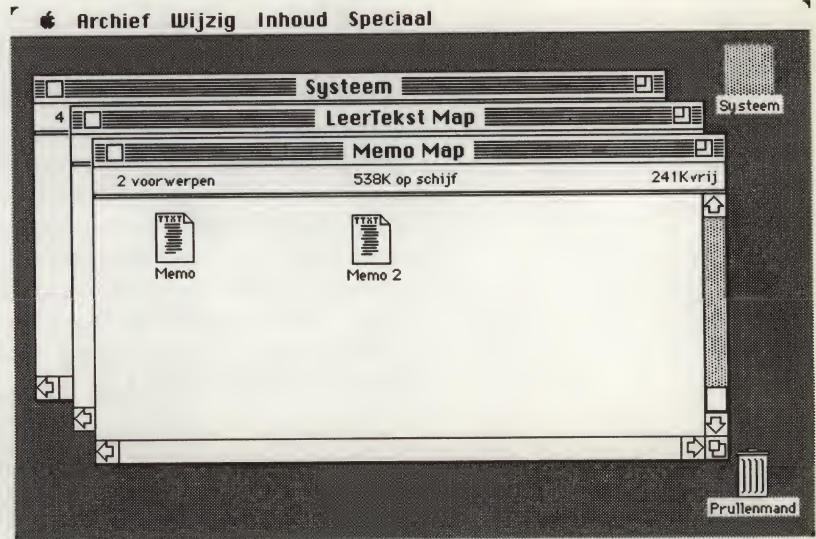
U ziet nu het tweede niveau.

Als ook dat tweede niveau een map bevat—in dit geval is dat de Memo Map—kunt u die map openen, zodat het derde niveau verschijnt, enzovoort.

■ Open de Memo Map.

U ziet nu het derde niveau van de hiërarchie—de twee memo's.

De voorziening waarmee u mappen kunt inbedden, wordt het **hiërarchische bestandssysteem** genoemd.

Werken met het hiërarchische bestandssysteem

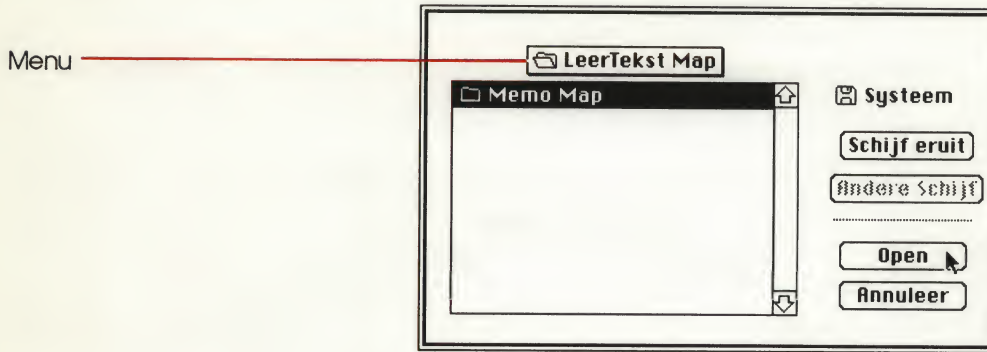
Wanneer u met een toepassing werkt, hoeft u om een nieuw document te openen niet eerst het toepassingsprogramma af te sluiten. U kunt tijdens het werken met een toepassing de Finder gebruiken om mappen te doorzoeken en om documenten te openen en op te slaan.

- Sluit de Memo Map, als u dit nog niet had gedaan.
- Open het LeerTekst-symbool.
- Sluit het venster 'Naamloos'.

Klik hiervoor in het sluitvak of kies 'Sluit' in het Archief-menu. U opent nu nog geen nieuw document.

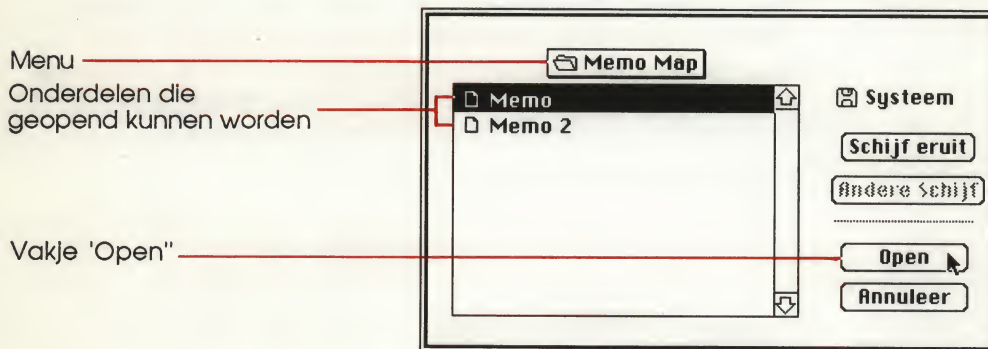
- Kies 'Open' uit het Archief-menu.

Het volgende informatievenster verschijnt:

Een titel boven het venster geeft de naam aan van de map waarin u nu werkt—in dit geval de LeerTekst-map. Het vak onder de titel bevat alle mappen of documenten in de LeerTekst-map die u met deze toepassing kunt openen—in dit geval alleen de Memo Map.

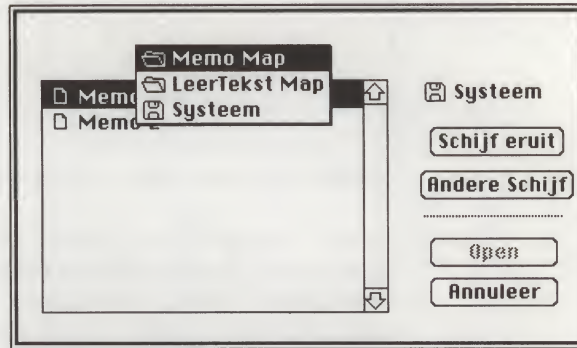
■ Open de Memo Map door op 'Open' te klikken.

Wanneer u de Memo Map opent, daalt u een niveau af in de hiërarchie. Het menu verandert, zodat u kunt zien waar u zich in de hiërarchie bevindt, en in het vak onder de titel ziet u wat de inhoud van het huidige niveau is—in dit geval de twee documenten in de Memo Map. Als u op 'Open' klikt, wordt het geselecteerde document geopend. Als u het andere document wilt openen, klikt u ergens in de naam van het document, zodat het document wordt geselecteerd, en vervolgens klikt u op 'Open'.

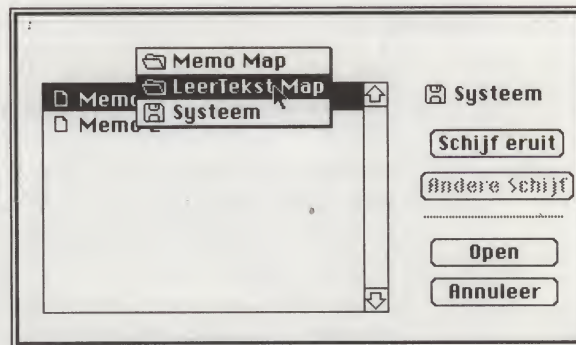
Als u een document op een ander niveau van de hiërarchie wilt openen, gaat u naar het gewenste niveau door dat in de titel van de betreffende inhoudsopgave op te geven.

- **Plaats de aanwijzer op de inhoudsopgave en houd de muisknop ingedrukt.**

Deze lijst lijkt op de menu's die u al eerder hebt gebruikt, maar in plaats van opdrachten bevat deze lijst een overzicht van de hiërarchische structuur tot en met het hoogste niveau. (Het hoogste niveau wordt altijd als laatste vermeld.) U kiest het gewenste niveau door over het menu te slepen en uw keuze te selecteren.

- **Kies de LeerTekst-map.**

De lijst verandert opnieuw. In het vak onder de titel verschijnt de inhoud van de LeerTekst-map—namelijk de Memo Map.

■ Sla opnieuw het menu open en kies de Systeemschijf.

Het menu verandert weer en u ziet welke mappen zich op het hoogste niveau bevinden—in dit geval de Systeemmap, de LeerTekst-map, de Hulpprogrammatuur-map en de Bijwerkmap.

Tot nu toe hebt u in het informatievenster alleen mappen en documenten gezien die u kunt openen met LeerTekst. Wanneer u een document vanuit een toepassing opent, ziet u in het informatievenster alleen de mappen en documenten die u met die toepassing kunt openen. Als u een map opent en er verschijnen geen namen in het informatievenster, dan betekent dat dat die map geen documenten bevat die met de betreffende toepassing kunnen worden geopend.

U hebt nu gezien hoe de hiërarchie van de *Systeemschijf* in elkaar zit. Voorlopig werkt u alleen met deze schijf. Als u echter wilt zien wat de inhoud van een andere schijf is, kunt u dat doen door op 'Andere schijf'—het vakje rechts in het informatievenster—te klikken. (Als de andere schijfeenheid geen schijf bevat, wordt dit vakje grijs weergegeven.) Wanneer u op 'Andere schijf' klikt, ziet u de naam van de nieuwe schijf in de rechter bovenhoek van het informatievenster, en ziet u een lijst van de mappen en documenten op het hoogste niveau van de schijf in het grote vak.

Als u beschikt over slechts een schijfeenheid, of als u schijven in de schijfeenheid wilt verwisselen, klikt u op het vakje 'Schijf eruit'. De schijf wordt dan uit de schijfeenheid geworpen, zodat u een nieuwe schijf kunt plaatsen. De naam van de nieuwe schijf verschijnt in de rechter bovenhoek van het informatievenster, en in het grote vak wordt een lijst afgebeeld van de mappen en documenten op die schijf.

Open nu een van de memo's:

■ Open de LeerTekst-map.

■ Open de Memo Map.

■ Open een van de twee memo's in de map.

Wanneer u een document wilt opslaan, doorloopt u de hiërarchie op ongeveer dezelfde manier.

■ Kies 'Bewaar als' uit het Archief-menu.

U hoeft geen veranderingen aan te brengen in het document op uw scherm. U slaat nu alleen een versie van het document op onder een andere naam.

Op het scherm verschijnt het bekende informatievenster.

Dit keer slaat u het document op een ander niveau van de hiërarchie op.

- Sla het menu open en kies de LeerTekst-map.

U ziet nu de inhoud van de LeerTekst-map: het LeerTekst-programma en de Memo Map. Het menu verandert, zodat u kunt zien waar u zich in de hiërarchie bevindt.

Wanneer u een document *opslaat*, worden *alle* toepassingen, mappen en documenten op het betreffende niveau in het informatievenster weergegeven. Zo kunt u controleren of u niet toevallig een naam hebt gekozen waaronder al een ander document op hetzelfde niveau is opgeslagen. Als u dezelfde naam zou gebruiken, zou het oude document worden vervangen door het nieuwe document, waardoor de inhoud van het oude document verloren zou gaan.

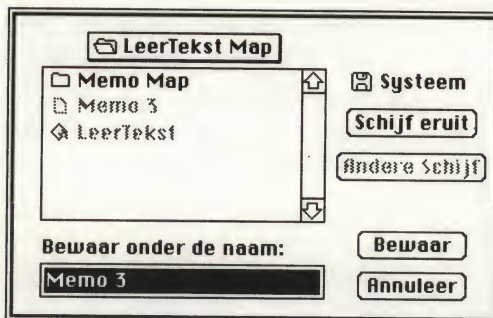
- Typ

Memo 3

- Klik op 'Bewaar'.

U hebt nu het nieuwe document opgeslagen in de LeerTekst-map.

- Kies 'Bewaar als' uit het Archief-menu.

Opnieuw verschijnt het informatievenster. De naam van het document dat u zojuist hebt opgeslagen wordt samen met de rest van de inhoud van de LeerTekst-map weergegeven. Uw memo's bevinden zich nu op twee verschillende niveaus—een op het tweede niveau, in de LeerTekst-map, en twee op het derde niveau, in de Memo Map.

- **Klik op 'Annuleer'.**
- **Verlaat het programma LeerTekst door 'Stop' te kiezen uit het Archief-menu.**

Dit was de laatste bewerking met dit document.

Meer dan één symbool selecteren

U hebt al veel geleerd over het beheren van documenten, maar nog niet alles. Tot nu toe hebt u steeds een handeling uitgevoerd met één document tegelijk. U kunt het merendeel van de handelingen echter ook met een aantal documenten tegelijk verrichten. Zo kunt u meerdere documenten tegelijk verplaatsen of weggooien, en kunt u over meerdere documenten tegelijk informatie opvragen. Eén van de manieren om meer dan één symbool te selecteren is met behulp van de sleeptechniek.

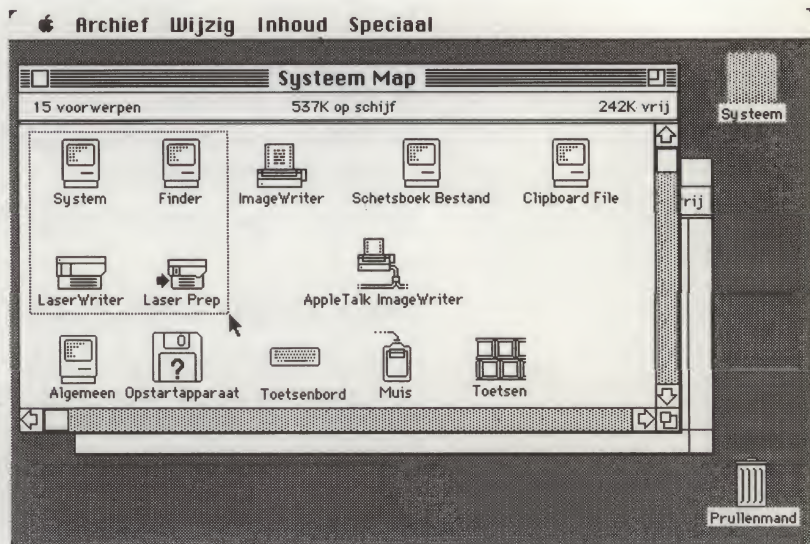
- **Sluit het LeerTekst-venster, als u dit nog niet had gedaan.**

U hebt een venster nodig met een groot aantal symbolen.

- **Open de Systeemmap.**

- Maak het venster groter met behulp van het maatvak of het zoomvak, zodat u genoeg ruimte hebt.
- Plaats de aanwijzer op een van de hoekpunten van een denkbeeldige rechthoek om een groep symbolen, en sleep diagonaal naar het tegenoverliggende hoekpunt.

Tijdens het slepen wordt er vanuit het hoekpunt met een stippellijn een rechthoek gevormd op de plaats van uw denkbeeldige rechthoek. Zodra u de muisknop loslaat, zijn de symbolen geselecteerd. Elke groep symbolen die door een rechthoek omsloten kan worden, is op deze wijze te selecteren. Let er vooral op dat de hoekpunten zich buiten de symbolen bevinden. Als u de aanwijzer op een symbool plaatst, wordt alleen dat symbool geselecteerd.

U kunt nu de hele groep tegelijk ergens heen slepen.

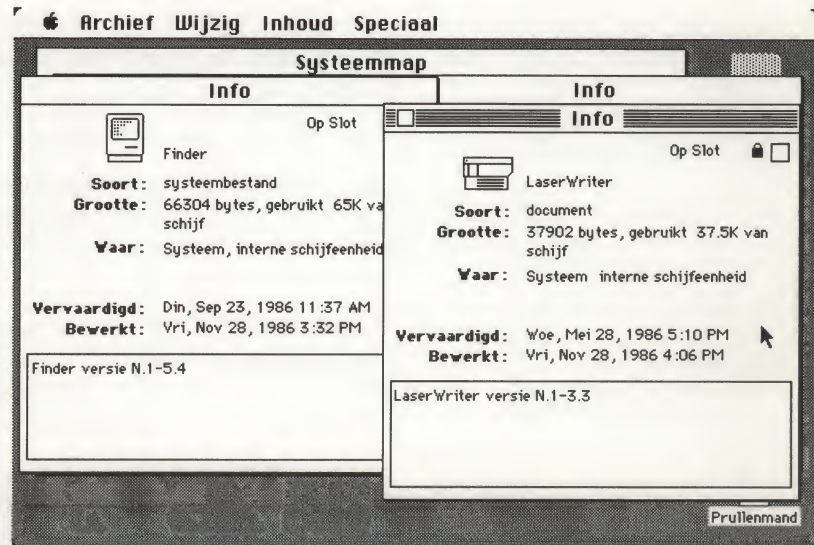
- Plaats de aanwijzer op een van de symbolen in de groep en sleep de hele groep naar een ander deel van het venster.

Let er nu op dat de aanwijzer op een van de symbolen staat en niet ernaast (het doet er niet toe welk symbool). De symbolen behouden hun onderlinge positie en verplaatsen zich groepsgewijs. Ze blijven geselecteerd tot u op een willekeurige plaats buiten die symbolen klikt.

U kunt ook een opdracht kiezen die voor de hele groep symbolen geldt. Zo kunt u informatie over een hele groep documenten opvragen.

■ **Kies 'Extra info' uit het Archief-menu.**

Er verschijnt voor elk geselecteerd symbool een **informatievenster**. Elk nieuw venster dat op het bureaublad verschijnt, overlapt het vorige.

U kunt deze informatievensters net als andere vensters op uw bureaublad verplaatsen of actief maken, maar u kunt hun grootte niet veranderen en ze hebben geen schuifbalken.

Soms wordt door fabrikanten van software de versie van het programma aangegeven in het voor opmerkingen bestemde vakje in het venster 'Extra info'. Toepassingen en systeemprogramma's worden vaak verbeterd en bijgewerkt, en krijgen dan een nieuw nummer, zodat u altijd kunt zien welke versie u gebruikt. Het venster 'Extra info' verschijnt als u het symbool van de toepassing selecteert en vervolgens 'Extra info' kiest uit het Archief-menu.

■ **Sluit elk venster afzonderlijk door 'Sluit' uit het Archief-menu te kiezen of door op het sluitvak te klikken.**

Telkens wanneer u 'Sluit' kiest of op het sluitvak van een actief venster klikt, verdwijnt het actieve venster.

Er is nog een manier om meer dan één symbool tegelijk te selecteren. Het is heel goed mogelijk dat de symbolen die u wilt selecteren zodanig over het bureaublad verspreid zijn, dat er geen rechthoek omheen kan worden getrokken. In dat geval kunt u meer dan één symbool selecteren met behulp van de **Hoofdlettertoets**.

Indien er nog symbolen geselecteerd zijn, moet u eerst op een plaats buiten die symbolen klikken voordat u een nieuw symbool selecteert.

- **Selecteer een symbool door erop te klikken.**
- **Houd de Hoofdlettertoets op het toetsenbord ingedrukt, en klik op een tweede symbool.**

Dit tweede symbool mag elk ander symbool in hetzelfde venster zijn. Het is zelfs mogelijk met de schuifbalk naar een ander deel van het venster te schuiven, en daar bovenstaande techniek toe te passen.

U kunt dit in principe eindeloos herhalen, als u maar telkens de Hoofdlettertoets ingedrukt houdt. Als u het verkeerde symbool hebt geselecteerd, kunt u dit opheffen door er opnieuw op te klikken terwijl u de Hoofdlettertoets ingedrukt houdt.

Met elke handeling die u nu verricht, beïnvloedt u alle geselecteerde symbolen. U kunt dus voor de hele groep symbolen een opdracht kiezen, of u kunt de hele groep ergens heen slepen.

De inhoud op verschillende manieren bekijken

Met het Inhoud-menu van de Finder kunt u uw documenten op verschillende manieren gerangschikt bekijken.

- **Kies 'Op naam' uit het Inhoud-menu.**

De namen van de documenten die zich in het actieve venster bevinden worden nu in alfabetische volgorde getoond. U kunt de inhoud ook in chronologische volgorde bekijken, of gerangschikt naar grootte of soort. Bovendien kunnen de documenten in het inhoudsopgave-venster ook met kleine symbolen worden weergegeven, waardoor u meer ruimte in dit venster krijgt.

Niet-gecodeerde tekstbestanden lezen

Eerder in dit hoofdstuk hebt u met behulp van LeerTekst geleerd om een toepassing op te starten en documenten aan te maken, te wijzigen en op te slaan. Maar er is nog een reden waarom LeerTekst is opgenomen op de *Systeemschijf*. U kunt met dit programma namelijk **niet-gecodeerde tekstbestanden** lezen—documenten die u kunt openen en lezen zonder dat u daarvoor een volledig tekstverwerkingsprogramma hoeft te gebruiken.

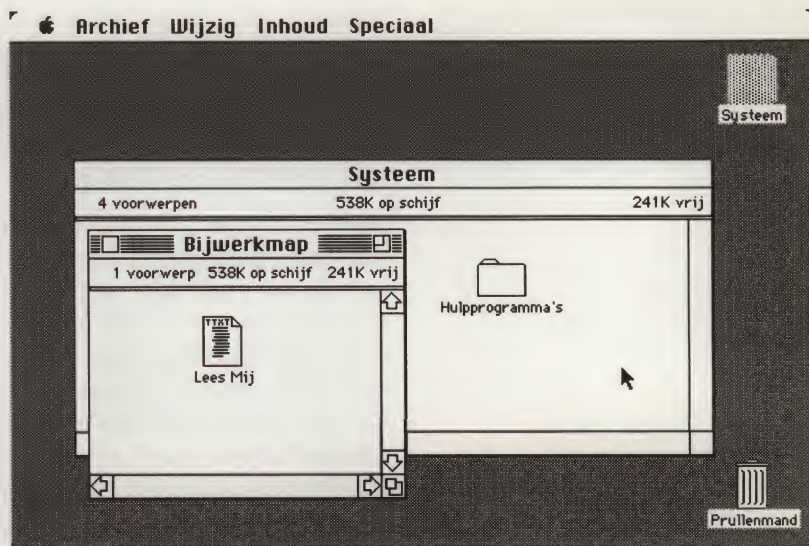
Met behulp van LeerTekst kunnen Apple en andere computerfabrikanten nieuwe toepassingen, apparatuur, of herziene versies van systeemprogramma's voorzien van niet-gecodeerde tekstbestanden, zodat de informatie die u krijgt zo recent mogelijk is. (Het kost heel wat minder tijd om een tekstdocument op een schijf te zetten dan om een bijlage in een boek op te nemen.) Bovendien is bij sommige toepassingen en bureau-accessoires geen heel boek nodig om uit te leggen hoe ze werken: een niet-gecodeerd tekstbestand geeft dan voldoende informatie.

Als u een schijf met een nieuwe toepassing of met nieuwe systeemprogramma's hebt aangeschaft en u ziet daarop een document met de naam 'Lees mij' (of 'Read Me'), dan kunt u met behulp van LeerTekst dat document openen. U kunt het document op het scherm lezen, of als u een printer op de Macintosh SE hebt aangesloten, kunt u het document afdrukken en op papier lezen.

U gaat nu met behulp van LeerTekst een niet-gecodeerd tekstbestand lezen dat zich op de *Systeemschijf* bevindt.

- **Sluit het Systeemschijf-venster, als u dit nog niet had gedaan.**
- **Open de Blijwerkmap.**

In het venster dat verschijnt, ziet u een document met de naam '*Lees mij*'.

■ **Open het document 'Lees mij'.**

U kunt dit document nu lezen, of nadat u dit hoofdstuk hebt doorgewerkt.

Als op uw computer een printer is aangesloten, kunt u het document afdrukken. (Wacht hiermee totdat u dit hoofdstuk hebt doorgewerkt. Raadpleeg voor aanwijzingen het gedeelte "Afdrukken" in Hoofdstuk 3.)

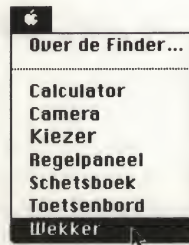
- **Sluit het document 'Lees mij'.**
- **Kies 'Stop' uit het Archief-menu.**
- **Sluit de Bijwerkmap, zodat u terugkeert naar het Systeemschijf-venster.**

Bureau-accessoires gebruiken

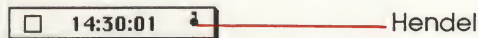
De **bureau-accessoires**, zoals de Wekker en de Calculator, kunt u op elk gewenst moment op uw scherm halen, ongeacht welk programma u gebruikt en zelfs als u geen programma gebruikt.

De bureau-accessoires bevinden zich in het Apple-menu, helemaal links in de menubalk.

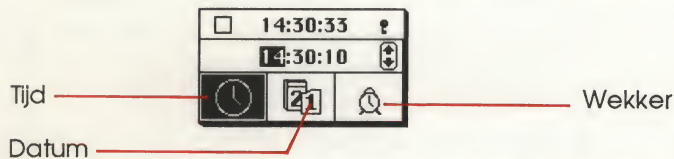
- **Kies 'Wekker' uit het Apple-menu.**

- **Klik op de 'hendel' rechts van de tijdsaanduiding.**

Het venster van de Wekker wordt uitgebreid met twee vakken. Datgene wat in het onderste vak is gemarkeerd—tijd, datum, of wekker—kunt u in het middelste vak instellen.

In de gedeelten "Bureau-accessoires gebruiken" in Hoofdstuk 3 en "Bureau-accessoires" in Hoofdstuk 4 staan beschrijvingen van de andere accessoires in het Apple-menu

Klik op het symbool van de functie die u wilt instellen, en klik vervolgens op het getal dat u wilt wijzigen. Wilt u dit getal verhogen, klik dan op het omhoog wijzende pijltje. Wilt u het verlagen, klik dan op het omlaag wijzende pijltje. Klik u hierna ergens op het bovenste vak, dan wordt de instelprocedure beëindigd.

Om alleen de tijdsaanduiding weer in beeld te krijgen, klikt u nogmaals op de hendel. Als u klaar bent, klikt u in het sluitvak.

Voor u verdergaat

U bent bijna klaar met de oefenstof. Sleep voor u verdergaat het LeerTekst-symbool van de map die u hebt aangemaakt naar het inhoudsopgave-venster van de Systeemschijf, zodat u het weer gemakkelijk kunt terugvinden. Als iemand anders na u aan de slag gaat met de *Systeemschijf* en de oefenstof, is het handig als u de LeerTekst-map naar de Prullenmand sleept. *Haal voordat u dat doet echter eerst het LeerTekst-programma uit de map!*

Het gebruik van programmaschijven

De meeste programmaschijven zijn tegelijkertijd opstartschijven—dat wil zeggen, de Systeemmap van die schijven bevat een Systeembestand en een Finder-bestand. U doet er goed aan om te controleren of uw programmaschijven de meest recente versies van de systeemprogrammatuur bevatten, aangezien u dan beschikt over de laatste verbeteringen in die programmatuur. U kunt de programmaschijven indien nodig bijwerken met behulp van de systeembestanden op de *Systeemschijf*. Voor het bijwerken van opstartschijven gebruikt u de Installer, een hulpprogramma in de Hulpprogrammatuur-map op de *Systeemschijf*. Aan de versienummers van het Finder-bestand en het Systeembestand ziet u of u de opstartschijven moet bijwerken.

Controleer eerst het versienummer van de Finder.

■ **Kies 'Stoppen' uit het Speciaal-menu.**

De schijf wordt uit de schijfeenheid verwijderd.

■ **Plaats de opstartschijf van de toepassing in de schijfeenheid en klik op 'Herstarten' in het Informatievenster.**

■ **Kies 'Over de Finder' uit het Apple-menu.**

Op het scherm verschijnt een informatievenster met daarin het versienummer van de Finder op de betreffende schijf. (Hoe lager het nummer, des te ouder is de versie.) De Finder moet minstens versienummer 5.4 hebben.

Controleer nu het Systeembestand.

■ **Sluit het Informatievenster door erin te klikken.**

- **Open het symbool van de toepassingsschijf, als u dat nog niet had gedaan.**
- **Open de Systeemap.**
- **Selecteer het Systeem-symbool en kies 'Extra Info' uit het Archief-menu.**

Bij de meeste programmaschijven staat het versienummer van het Systeembestand in het voor opmerkingen bestemde vakje in het informatievenster. Als u het versienummer niet ziet, raadpleegt u de handleiding bij het betreffende programma. Het Systeembestand moet minstens versienummer 4.0 hebben.

Als de programmaschijf oudere versies van de Finder en het Systeembestand bevatten, vindt u in het gedeelte "Het gebruik van de Installer" in Hoofdstuk 3 stap-voor-stap instructies voor het bijwerken van de schijf.

Beginnen met uw eigen werk

U wilt waarschijnlijk wel met uw Macintosh SE aan de slag. Maar als uw systeem is uitgerust met een vaste schijf, moet u deze eerst initialiseren en opstarten. Hoe u dit doet, leest u in Bijlage A, "De interne vaste schijf". Vergeet niet uw opstartschijven bij te werken met behulp van de Installer, en lees ook de handleiding bij het programma dat u wilt gaan gebruiken. Wilt u eerst nog wat meer informatie over Macintosh voordat u een programma gaat gebruiken, lees dan Hoofdstuk 4 "Mogelijkheden van de Macintosh SE". Hebt u behoefte aan een geheugensteuntje of nadere informatie over het gebruik van de Finder bij het ordenen van uw werk, raadpleeg dan Hoofdstuk 3 "De Macintosh SE stap voor stap". Veel plezier!

Hoofdstuk 3

De Macintosh SE stap voor stap

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de basistechnieken die u bij het werken met uw Macintosh SE steeds weer nodig zult hebben, zoals klikken, slepen, en bureau-accessoires in het Apple-menu gebruiken. Ook wordt besproken wat u moet doen als u de Finder wilt gebruiken voor het beheren van uw documenten en schijven. Zo leert u hoe u een document naar een andere schijf kunt verplaatsen, hoe u een document of een hele schijf kunt kopiëren, en hoe u documenten kunt weggoaien.

Hoe u dit hoofdstuk gebruikt

Dit hoofdstuk hoeft niet in een bepaalde volgorde gelezen te worden; elk onderwerp staat op zichzelf. Als u wilt weten hoe u een bepaalde handeling uitvoert, raadpleegt u het betreffende gedeelte, waar u een korte, algemene beschrijving en stap-voor-stap instructies vindt. Lees de kolom waarin de betreffende handeling wordt beschreven en voer de instructies een voor een uit. De wat ingewikkelder handelingen zijn ingedeeld in een aantal genummerde stappen. In elke kolom wordt uitgelegd hoe de betreffende stap moet worden uitgevoerd.

Belangrijk

In dit hoofdstuk wordt zo beknopt mogelijk verteld hoe u bepaalde handelingen met de Macintosh uitvoert. Afhankelijk van uw ervaring met computers kan het zijn dat u een meer gedetailleerde uitleg nodig hebt. Bijna alle onderwerpen die in dit hoofdstuk aan de orde komen, worden uitvoeriger besproken in Hoofdstuk 4 "Mogelijkheden van de Macintosh SE". Raadpleeg Hoofdstuk 4 als u wilt zien hoe de zaken die in dit hoofdstuk zijn behandeld, in het grotere geheel passen.

Hoofdonderwerp

Algemene beschrijving

Stap-voor-stap instructies

Het gebruik van de Kieser

Met 'Kieser' uit het Apple-menu kunt u uw computer aansluiten op of loskoppelen van een AppleTalk-netwerk, kiezen tussen randapparaten die zijn aangesloten op de printer- of de modem-poort, of tussen apparaten die deel uitmaken van een AppleTalk-netwerk. (Raadpleeg voor meer informatie "AppleTalk Personal Network" in Hoofdstuk 5.)

In het venster van de Kieser ziet u symbolen voor de apparaten waarvoor de huidige schijf voorzieningen bevat. Raadpleeg "Het gebruik van de Installer" in dit hoofdstuk voor informatie over de Installer, een programma waarmee u Kieser kunt installeren. 'Kieser' wordt dan opgenomen in het Apple-menu, en de systeem-bestanden op uw opstartschijf worden vervangen door de meest recente versie.

Gebruikt u de Kieser vanuit een programma, kies dan 'Pagina-indeling' en maak de gewenste instellingen van kracht voordat u 'Print' kiest.

AppleTalk aansluiten of loskoppelen

■ Klik op 'Aangesloten' als u ook daadwerkelijk op AppleTalk bent aangesloten.

■ Klik op 'Niet aangesloten' als dat niet het geval is.

De AppleTalk-instelling in de Kieser moet altijd met de werkelijkheid overeenstemmen. U moet AppleTalk dus eerst daadwerkelijk aan- of afsluiten, en vervolgens de instelling in de Kieser dienovereenkomstig veranderen.

■ Typ uw naam in het tekstvak, zodat andere gebruikers van het netwerk kunnen zien wie op een bepaald ogenblik gebruik maakt van een gemeenschappelijk apparaat.

Een printer kiezen die direct op een poort is aangesloten

■ Klik op het symbool van de soort printer die u wilt gebruiken.

Gebruik indien nodig voor het vinden van het juiste symbool de schuifbalk rechts van het vak met symbolen.

Wanneer u op een van de symbolen klikt, verschijnt er een vak met symbolen voor de printerpoort en de modempoort.

■ Klik op het symbool van de poort waarop uw printer is aangesloten.

Een apparaat van het AppleTalk-netwerk kiezen

■ Klik op het symbool van het gewenste apparaat.

Gebruik zo nodig voor het vinden van het juiste symbool de schuifbalk rechts van het vak met symbolen.

Wanneer u op een symbool klikt, verschijnt er een vak met de namen van alle apparaten die op het netwerk zijn aangesloten.

■ Selecteer het gewenste apparaat door op de naam te klikken.

■ Typ uw naam in het tekstvak, zodat andere gebruikers van het netwerk kunnen zien wie gebruik maakt van het apparaat.

Zie voor meer informatie over AppleTalk het gedeelte "AppleTalk Personal Network" in Hoofdstuk 5.

Een apparaat kiezen in een andere AppleTalk-zone

AppleTalk-netwerken kunnen onderling worden verbonden tot een serie AppleTalk-zones. Als uw netwerk is aangesloten op andere netwerken, en als u toegang hebt tot de andere zones, dan kunt u met de Kieser in alle zones zoeken naar de apparaten die daarop zijn aangesloten.

■ Klik op het symbool van het soort apparaat dat u wilt gebruiken.

Gebruik indien nodig voor het vinden van het juiste symbool de schuifbalk rechts van het vak met symbolen.

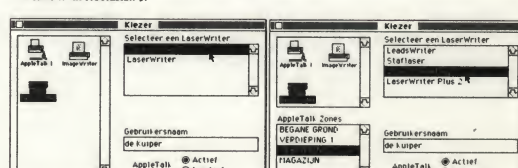
Wanneer u op een symbool klikt, verschijnen er nieuwe vakken op het scherm. In het vak 'Zones' ziet u een overzicht van de zones waartoe u toegang hebt.

In het vak 'Selecteer' worden de namen weergegeven van alle apparaten van het gekozen type, die op de gemaakte zone zijn aangesloten.

■ Selecteer de zones een voor een, totdat u het gezochte apparaat hebt gevonden.

■ Selecteer het gewenste apparaat door op de naam te klikken.

■ Typ uw naam in het tekstvak, zodat andere gebruikers van het netwerk kunnen zien wie op een bepaald ogenblik gebruik maakt van een gezamenlijk apparaat.

Overzicht van de muis-technieken

Klikken

Drukken

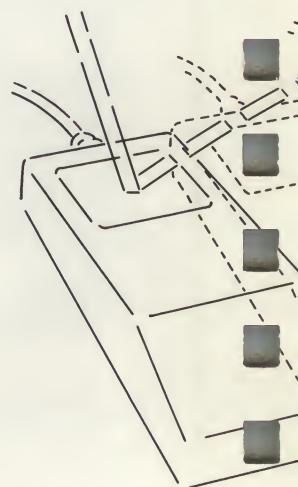
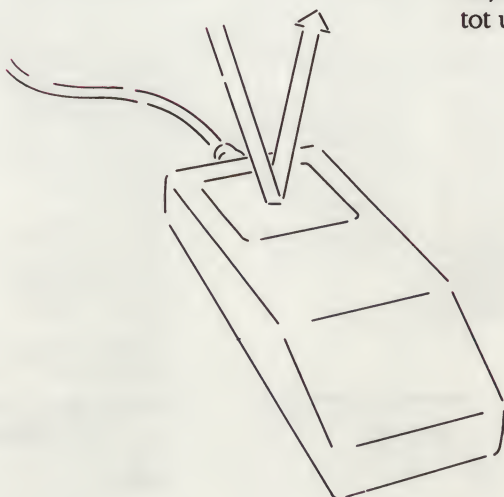
Met de volgende vijf muis-technieken kunt u alle mogelijke handelingen met de Macintosh SE verrichten (afgezien van het typen van tekst en getallen):

- **klikken:** om te selecteren en actief te maken
- **indrukken:** om een handeling te laten voortduren
- **slepen:** om te selecteren of te verplaatsen
- **dubbel klikken:** om toepassingen, documenten en mappen snel te openen
- **klikken met Hoofdlettertoets:** om een selectie uit te breiden of in te krimpen

- Plaats de aanwijzer op datgene wat u wilt selecteren of wat u actief wilt maken.
- Druk op de muisknop en laat deze meteen weer los.

- Plaats de aanwijzer op de titel van een menu, een schuifpijl, of een andere plek waar u een handeling wilt uitvoeren.
- Druk op de muisknop en houd deze ingedrukt zonder de muis te bewegen.

De handeling gaat door zolang u de muisknop ingedrukt houdt. Staat de aanwijzer op een schuifpijl, dan blijft het schuiven doorgaan tot u de muisknop loslaat. Staat de aanwijzer op de titel van een menu dan blijft het hele menu zichtbaar tot u de knop loslaat.

Slepen

- Plaats de aanwijzer ergens op.
- Druk op de muisknop en houd deze ingedrukt terwijl u de muis verschuift.
- Laat de muisknop weer los.

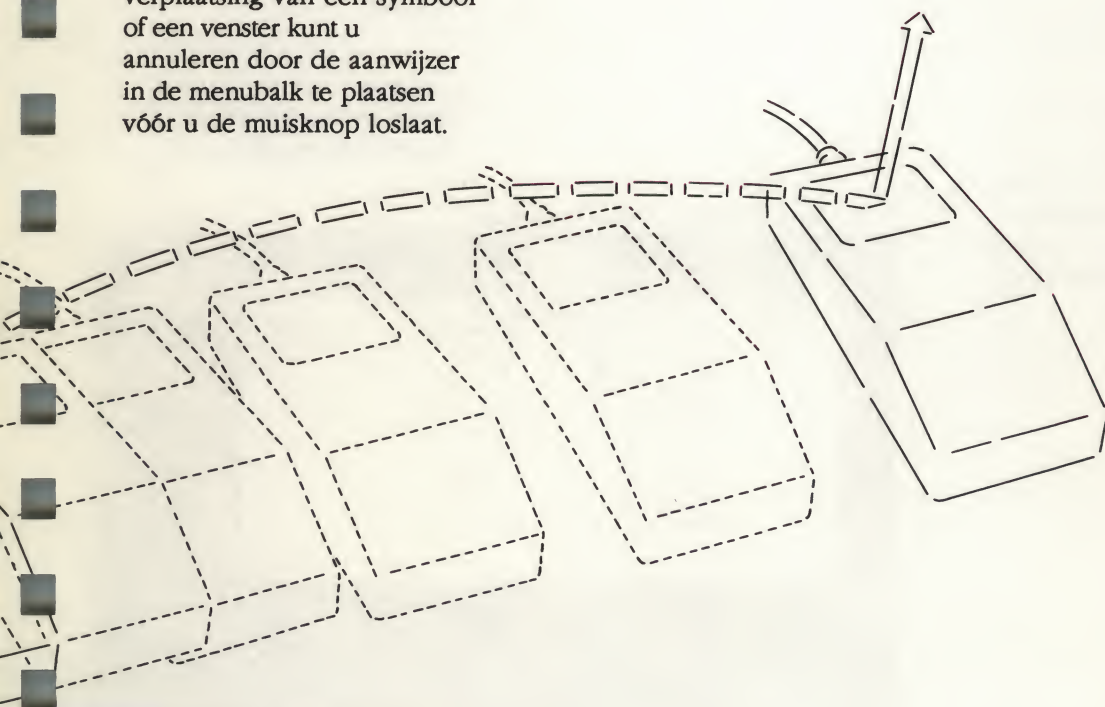
U kunt de handeling meestal ongedaan maken door tijdens het slepen de aanwijzer weer naar de uitgangspositie terug te verplaatsen. Slepen in een menu kunt u ongedaan maken door de aanwijzer van het menu af te halen. De verplaatsing van een symbool of een venster kunt u annuleren door de aanwijzer in de menubalk te plaatsen vóór u de muisknop loslaat.

Dubbel klikken

- Plaats de aanwijzer ergens op.
- Druk snel achter elkaar tweemaal op de muisknop.

Klikken met de Hoofdlettertoets

- Selecteer iets door erop te klikken of door te slepen.
- Houd de Hoofdlettertoets ingedrukt en ga door met selecteren (of met het inkrimpen van de selectie) door klikken of slepen.

Werken met vensters

Een venster vormt de omlijsting voor informatie op het scherm. Die informatie kan bestaan uit een inhoudsopgave van een schijf of een map, een bureau-accessoire, of een door uzelf met een programma aangemaakt document.

Een venster heeft altijd een titelbalk en kan afhankelijk van zijn functie bovendien voorzien zijn van:

- ☐ schuifbalken
- ☐ een sluitvak
- ☐ een maatvak
- ☐ een zoomvak

Uitgebreide informatie over de eigenschappen van de vensters bij een programma vindt u in de desbetreffende handleiding.

Titelbalk

Een venster actief maken

- Klik op een willekeurige plaats in het venster.

Door het actief maken van een venster komt dat venster naar de voorgrond. Hierdoor kunnen andere vensters overlapt of geheel bedekt worden. Wilt u bedekte vensters zichtbaar maken, dan kunt u het actieve venster verplaatsen of kleiner maken.

Een venster verplaatsen

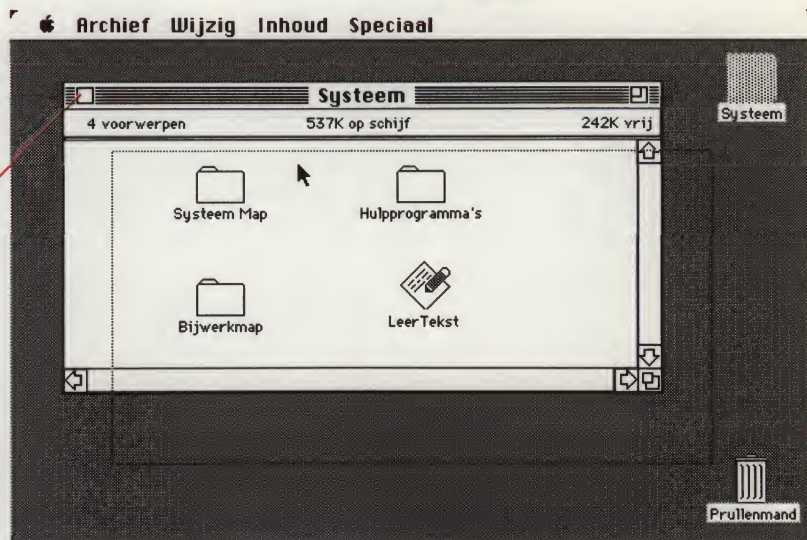
- Plaats de aanwijzer ergens in de titelbalk, alleen niet in het sluitvak of in het zoomvak (als dat er is).

- Sleep het venster naar een nieuwe positie.

Als het venster niet actief was, wordt het dat nu.

U kunt de verplaatsing ongedaan maken door de aanwijzer naar de menubalk te slepen. Een venster kan niet van het bureau af gesleept worden.

Om een venster te verplaatsen zonder het actief te maken, moet u tijdens het slepen de Apple-toets ingedrukt houden.

De afmetingen van een venster veranderen

- Klik in het venster om het actief te maken.
- Maak zo nodig het maatvak in de rechter benedenhoek zichtbaar door het venster te verplaatsen.
- Sleep het maatvak in de gewenste richting.

Horizontaal slepen verandert de breedte, verticaal slepen de hoogte van het venster. Diagonaal slepen verandert beide afmetingen tegelijk. Het venster krijgt zijn nieuwe afmetingen pas op het moment dat u de muisknop loslaat.

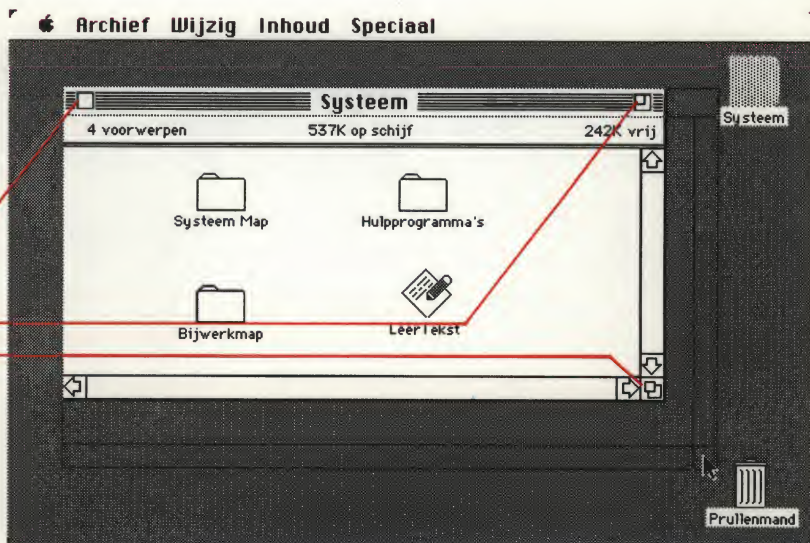
Bij vensters met een zoomvak in de rechter bovenhoek kunt u in dit vak klikken om het venster groter te maken. Als u vervolgens nogmaals in het zoomvak klikt, krimpt het venster weer tot zijn oorspronkelijke afmetingen. Niet alle vensters hebben een zoomvak.

Zoomvak
Sluitvak
Maatvak

Een venster sluiten

- Klik op een willekeurige plaats in het venster om het actief te maken.
- Kies 'Sluit' uit het Archief-menu, of klik op het sluitvak aan de linkerkant van de titelbalk.

Sommige vensters hebben geen sluitvak.

Schuiven

Met behulp van de schuifbalken kunt u andere delen van een inhoudsopgave of een document op uw scherm halen.

Regel voor regel

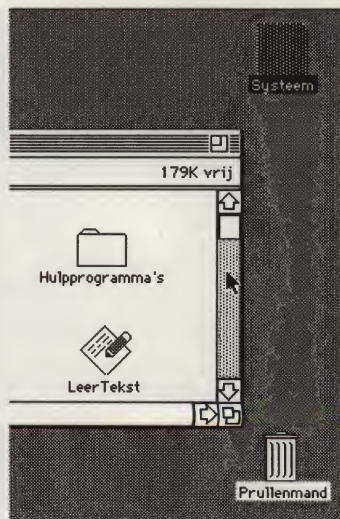
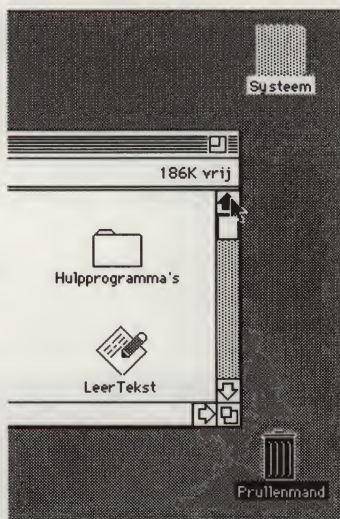
- Klik op het pijltje dat de gewenste schuifrichting aangeeft.

Houdt u de muisknop ingedrukt met de aanwijzer op een schuifpijl, dan wordt de tekst regel voor regel verschoven tot u de knop loslaat.

Venster voor venster

- Klik op het grijze gedeelte van de schuifbalk.

Houdt u de muisknop ingedrukt met de aanwijzer op dit grijze gedeelte, dan wordt de tekst venster voor venster verschoven tot u de knop loslaat.

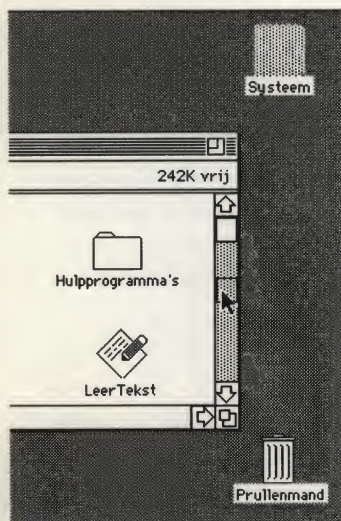

Snel schuiven naar een ander deel van een document of een inhoudsopgave

- Sleep de lift naar een plaats op de schuifbalk die ongeveer overeenkomt met de plaats in het document of de inhoudsopgave die u wilt zien.

De schuifbalk stelt de lengte van het document of de inhoudsopgave voor. Als u bijvoorbeeld naar het midden van uw document wilt schuiven, sleept u de lift naar het midden van de schuifbalk.

Bij sommige toepassingen worden de paginanummers in de schuifbalk weergegeven.

Symbolen selecteren

In de Finder kunt u symbolen selecteren door klikken of slepen.

Hoe u informatie in een bepaald programma kunt selecteren, leest u in de bijbehorende handleiding. Voor meer informatie over het selecteren en wijzigen van symboolnamen kunt u terecht bij de gedeelten "Tekst wijzigen" en "Opnieuw benoemen" in dit hoofdstuk.

Eén symbool

- Klik op het symbool of op de naam van het symbool.

Meer dan één symbool

Als de symbolen bij elkaar staan, gaat u als volgt te werk:

- Plaats de aanwijzer op een van de hoekpunten van een denkbeeldige rechthoek die het groepje symbolen omsluit.
- Sleep diagonaal naar de tegenoverliggende hoek.

Als dit niet zo is:

- Selecteer een symbool door erop te klikken.
- Houd de Hoofdlettertoets ingedrukt en ga door met het selecteren van symbolen door klikken of slepen.

Als u de Hoofdlettertoets ingedrukt houdt en op een geselecteerd symbool klikt, maakt u de selectie ongedaan.

U kunt op deze wijze in plaats van symbolen ook verschillende namen in een inhoudsopgave selecteren.

Wilt u alle symbolen in het actieve venster selecteren, dan kunt u 'Selecteer alles' uit het Wijzig-menu kiezen.

U kunt alleen meer dan één symbool selecteren als alle symbolen zich in hetzelfde venster of op uw bureaublad bevinden.

Tekst wijzigen

In de Finder kunt u de volgende dingen invoeren en wijzigen:

- de namen van schijven, documenten, mappen en programma's
- tekst in bureau-accessoires zoals het Notitieblok
- tekst in het voor opmerkingen bestemde vak van een informatievenster (dat u opent door 'Extra Info' uit het Archief-menu te kiezen).

Raadpleeg voor nadere informatie over het invoeren en wijzigen van tekst in een bepaald programma de bijbehorende handleiding.

Tekst invoegen

- Klik op het te selecteren invoegpunt.

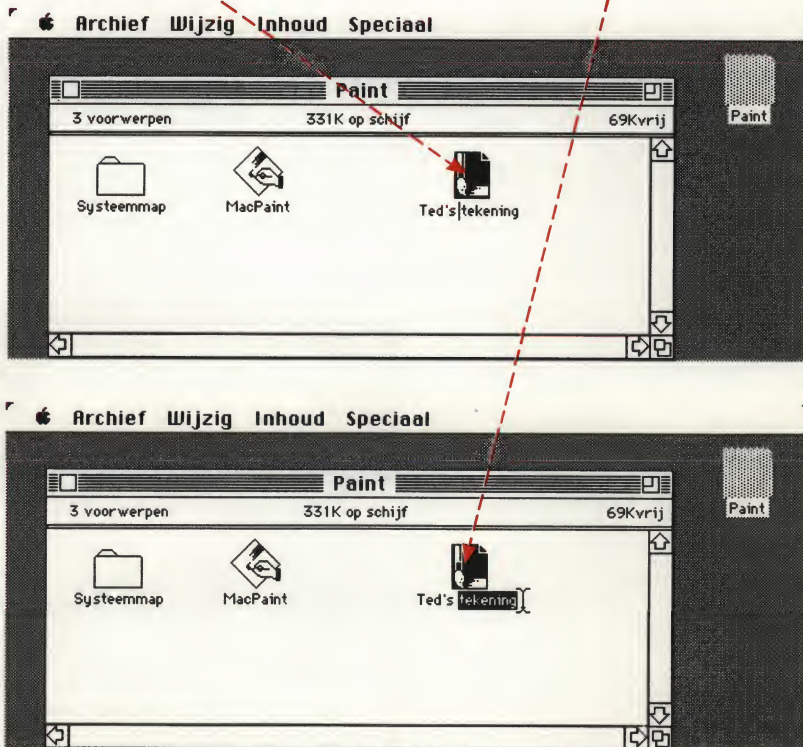
U kunt het invoegpunt ook verplaatsen met behulp van de pijltoetsen.

- Typ de tekst die u op dat punt wilt invoegen.

Als er nog geen tekst staat, is het invoegpunt soms al geselecteerd (dit kan bijvoorbeeld in informatievensters voorkomen).

Tekst selecteren

- Sleep over de tekst (diagonaal bij meerdere regels) naar het eind van de te selecteren tekst. Bij de meeste toepassingen kunt u dubbel klikken op een woord om dit snel te selecteren.

Tekst verplaatsen

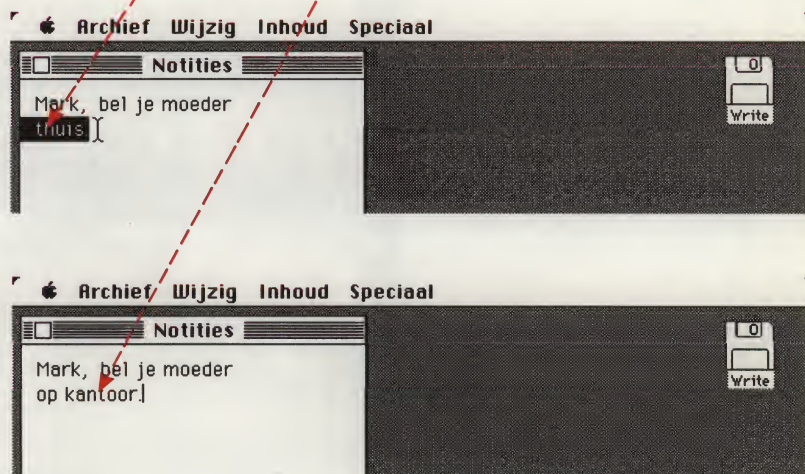
- Selecteer de te verplaatsen tekst door erover te slepen.
- Kies 'Knip' uit het Wijzig-menu.
- Klik op het te selecteren invoegpunt.
- Kies 'Plak' uit het Wijzig-menu.

Tekst kopiëren

- Selecteer de te kopiëren tekst door erover te slepen.
- Kies 'Kopieer' uit het Wijzig-menu.
- Klik op het te selecteren invoegpunt.
- Kies 'Plak' uit het Wijzig-menu.

Tekst vervangen

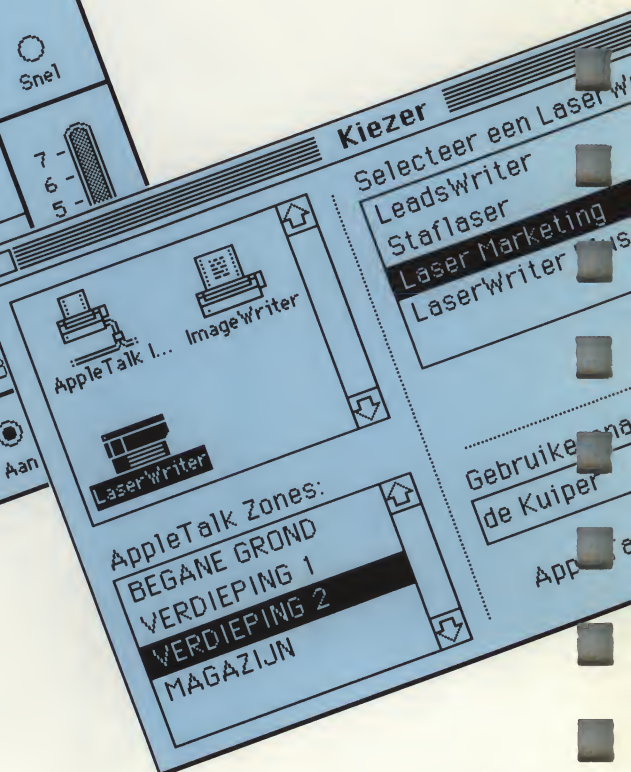
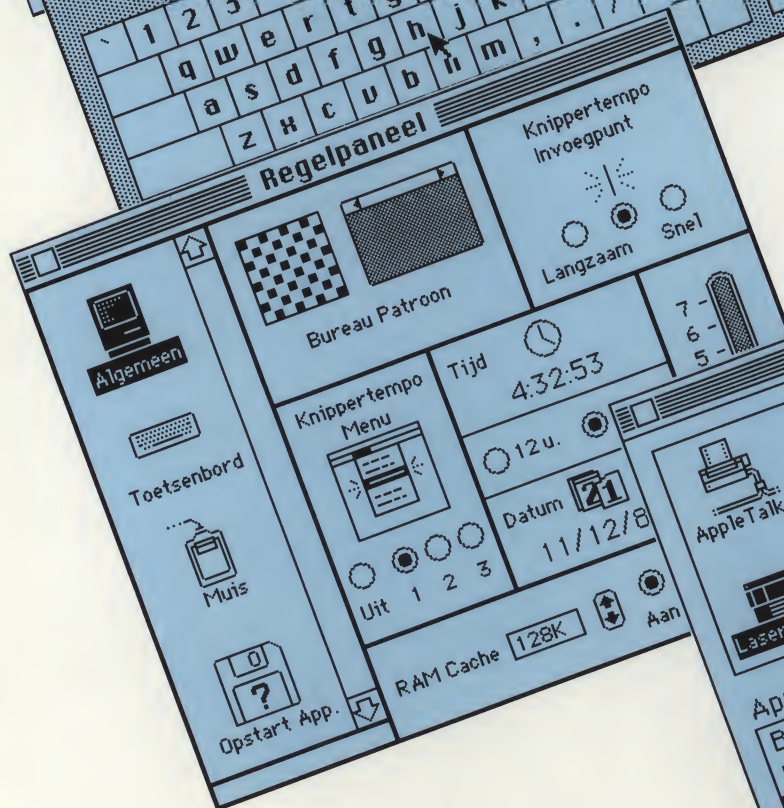
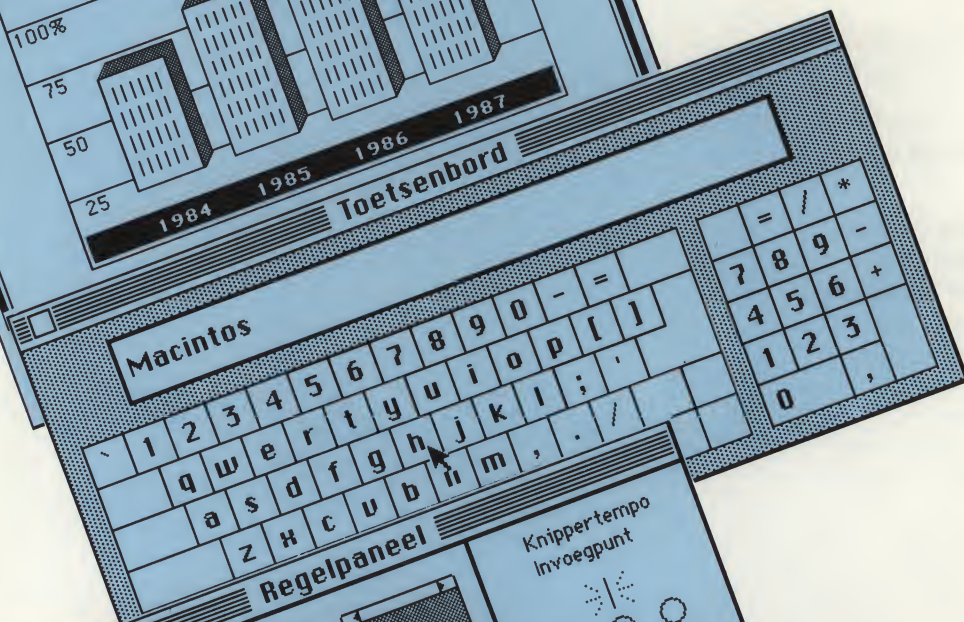
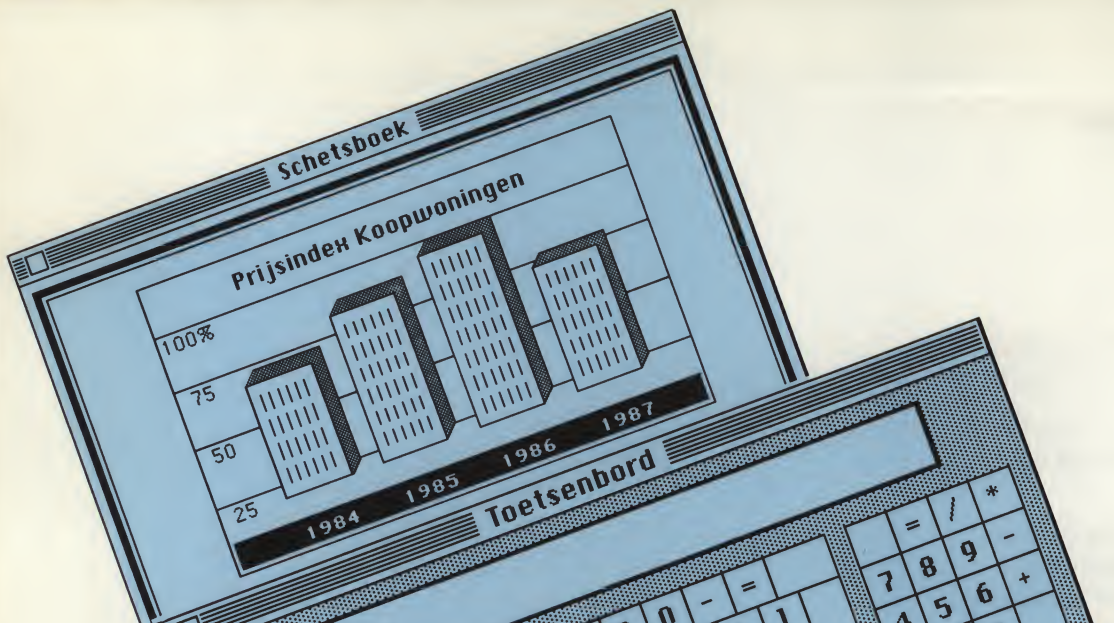
- Selecteer de te vervangen tekst door erover te slepen.
- Typ de plaatsvervangende tekst, of kies 'Plak' uit het Wijzig-menu als dat de tekst is die u als laatste hebt geknipt of gekopieerd.

Tekst verwijderen

- Selecteer de te verwijderen tekst door erover te slepen.
- Druk op de Correctietoets of kies 'Knip' of 'Wis' uit het Wijzig-menu.

Als u niet van plan bent de tekst te verplaatsen, maar deze gewoon wilt verwijderen, kunt u dat het snelst doen door op de Correctietoets te drukken.

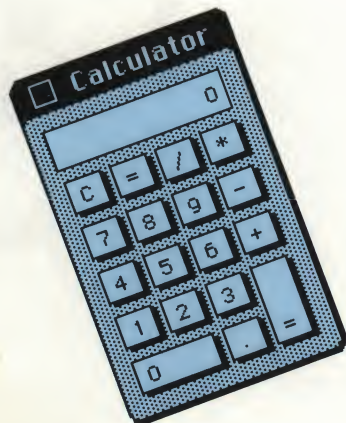
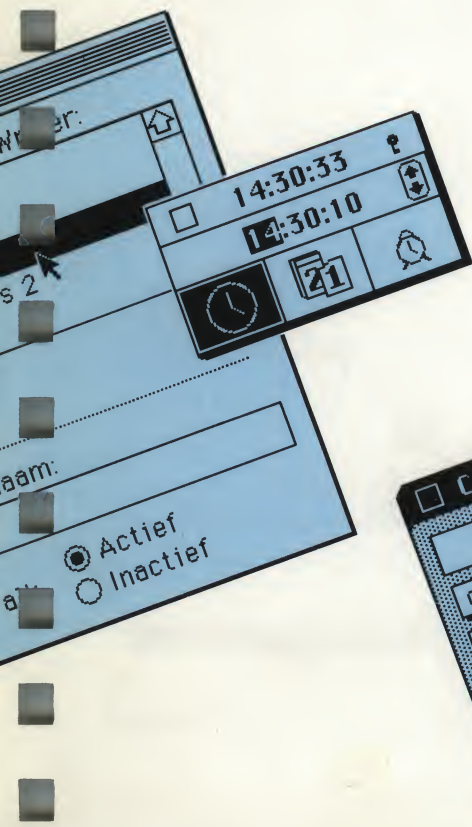
Bureau-accessoires gebruiken

Bureau-accessoires zijn 'mini-programmaatjes' die u zowel vanuit de Finder als vanuit een programma kunt oproepen. Met de bureau-accessoires kunt u bijvoorbeeld eenvoudige rekensommen uitvoeren als u met een tekstverwerkingsprogramma in een document aan het werk bent, of u kunt uw computer vertellen welke printer gebruikt moet worden, en er zelfs een schetsboek op na houden waarin u uw favoriete afbeeldingen of vaak gebruikte teksten kunt bewaren.

Sommige bureau-accessoires - zoals de Wekker, de Calculator, de Kiezer, het Regelpaneel, het Toetsenbord, het Schetsboek en Zoek Bestand - worden automatisch geïnstalleerd op uw programmaschijven wanneer u deze bijwerkt met behulp van de systeembestanden op de *Systeemschijf*. Ook kunt u met behulp van L/A Transport het aantal bureau-accessoires op uw opstartschijf vergroten of verkleinen. De bureau-accessoires op een opstartschijf kunnen worden opgeroepen via het Apple-menu, als de schijf ook als opstartschijf is gebruikt. Op de *Hulpprogrammatuur-schijf* bevindt zich een bestand met de bureau-accessoires Notitieblok en Puzzel. Deze bureau-accessoires kunt u desgewenst kopiëren naar andere opstartschijven. Bovendien kunt u schijven met andere bureau-accessoires kopen, die u aan uw opstartschijven kunt toevoegen.

In het nu volgende gedeelte komt het gebruik van de Kiezer, het Regelpaneel, Zoek Bestand en het Schetsboek aan de orde. In het gedeelte "Bureau-accessoires" in Hoofdstuk 4 vindt u nadere informatie over bureau-accessoires.

Raadpleeg voor meer informatie over opstartschijven het gedeelte "Opstartschijven" in Hoofdstuk 4. Raadpleeg voor meer informatie over L/A Transport de Macintosh Gebruikers-handleiding Hulpprogrammatuur.

Het gebruik van de Kiezer

Met 'Kiezer' uit het Apple-menu kunt u uw computer aansluiten op of loskoppelen van een AppleTalk-netwerk, kiezen tussen randapparaten die zijn aangesloten op de printer- of de modem-poort, of tussen apparaten die deel uitmaken van een AppleTalk-netwerk. (Raadpleeg voor meer informatie "AppleTalk Personal Network" in Hoofdstuk 5.)

In het venster van de Kiezer ziet u symbolen voor de apparaten waarvoor de huidige schijf voorzieningen bevat. Raadpleeg "Het gebruik van de Installer" in dit hoofdstuk voor informatie over de Installer, een programma waarmee u Kiezer kunt installeren. 'Kiezer' wordt dan opgenomen in het Apple-menu, en de systeem-bestanden op uw opstartschijf worden vervangen door de meest recente versies.

Gebruikt u de Kiezer vanuit een programma, kies dan 'Pagina-indeling' en maak de gewenste instellingen van kracht voordat u 'Print' kiest.

AppleTalk aansluiten of loskoppelen

- Klik op 'Aangesloten' als u ook daadwerkelijk op AppleTalk bent aangesloten.
 - Klik op 'Niet aangesloten' als dat niet het geval is.
- De AppleTalk-instelling in de Kiezer moet altijd met de werkelijkheid overeenstemmen. U moet AppleTalk dus eerst daadwerkelijk aan- of afsluiten, en vervolgens de instelling in de Kiezer dienovereenkomstig veranderen.
- Typ uw naam in het tekstvak, zodat andere gebruikers van het netwerk kunnen zien wie op een bepaald ogenblik gebruik maakt van een gemeenschappelijk apparaat.

Een printer kiezen die direct op een poort is aangesloten

- Klik op het symbool van de soort printer die u wilt gebruiken.

Gebruik indien nodig voor het vinden van het juiste symbool de schuifbalk rechts van het vak met symbolen.

Wanneer u op een van de symbolen klikt, verschijnt er een vak met symbolen voor de printerpoort en de modempoort.

- Klik op het symbool van de poort waarop uw printer is aangesloten.

Een apparaat van het AppleTalk-netwerk kiezen

- Klik op het symbool van het gewenste apparaat.

Gebruik zo nodig voor het vinden van het juiste symbool de schuifbalk rechts van het vak met symbolen.

Wanneer u op een symbool klikt, verschijnt er een vak met de namen van alle apparaten die op het netwerk zijn aangesloten.

- Selecteer het gewenste apparaat door op de naam te klikken.
- Typ uw naam in het tekstvak, zodat andere gebruikers van het netwerk kunnen zien wie gebruik maakt van het apparaat.

Zie voor meer informatie over AppleTalk het gedeelte "AppleTalk Personal Network" in Hoofdstuk 5.

Een apparaat kiezen in een andere AppleTalk-zone

AppleTalk-netwerken kunnen onderling worden verbonden tot een serie AppleTalk-zones. Als uw netwerk is aangesloten op andere netwerken, en als u toegang hebt tot de andere zones, dan kunt u met de Kiezer in alle zones zoeken naar de apparaten die daarop zijn aangesloten.

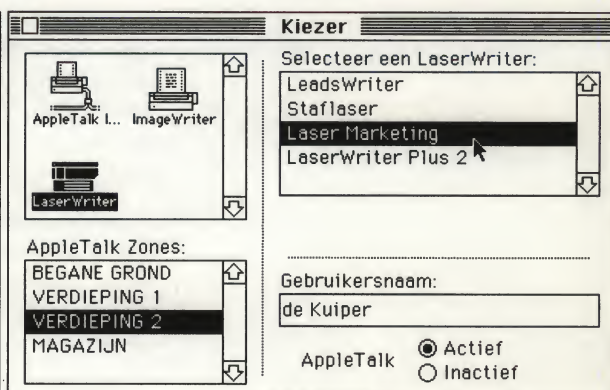
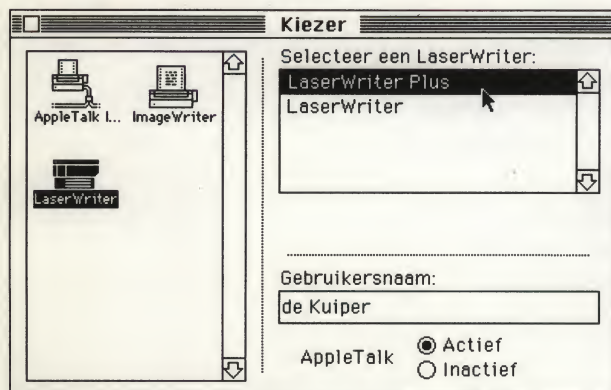
- Klik op het symbool van het soort apparaat dat u wilt gebruiken.

Gebruik indien nodig voor het vinden van het juiste symbool de schuifbalk rechts van het vak met symbolen.

Wanneer u op een symbool klikt, verschijnen er nieuwe vakken op het scherm. In het vak 'Zones' ziet u een overzicht van de zones waartoe u toegang hebt.

In het vak 'Selecteer' worden de namen weergegeven van alle apparaten van het gekozen type, die op de gemarkeerde zone zijn aangesloten.

- Selecteer de zones een voor een, totdat u het gezochte apparaat hebt gevonden.
- Selecteer het gewenste apparaat door op de naam te klikken.
- Typ uw naam in het tekstvak, zodat andere gebruikers van het netwerk kunnen zien wie op een bepaald ogenblik gebruik maakt van een gezamenlijk apparaat.

Het gebruik van het Regelpaneel

Met behulp van het Regelpaneel kunt u een aantal instellingen van de Macintosh SE aan uw persoonlijke voorkeur aanpassen. Wanneer u het Regelpaneel oproept, verschijnt er een venster met symbolen voor de diverse onderdelen van uw Macintosh SE systeem. Als u een van die symbolen selecteert, verschijnt er een vak met instellingen waaruit u kunt kiezen.

Zorg ervoor dat op iedere opstartschijf de meest recente versie van het Regelpaneel staat. Raadpleeg zo nodig "Het gebruik van de Installer" in dit hoofdstuk.

In het onderdeel "Regelpaneel" van het gedeelte "Bureau-accessoires" in Hoofdstuk 4 vindt u nadere informatie over het Regelpaneel.

Het patroon van het bureaublad instellen

U kunt het uiterlijk van het bureaublad bepalen door te kiezen uit een groot aantal verschillende patronen of door zelf een patroon te ontwerpen.

- Klik op het symbool 'Algemeen' als dat nog niet is geselecteerd.

U ziet twee verschillende overzichten van het bureaublad: een vergroting van het patroon en een voorbeeld van hoe het gehele bureaublad eruit komt te zien als u het patroon invoert.

- Klik op stippen in het uitvergroete patroon om deze van zwart in wit te veranderen of omgekeerd, of sleep door een groep stippen om deze allemaal te veranderen.
- Klik op de witte 'menubalk' van het voorbeeld-overzicht om een voorbeeld van een patroon op uw scherm te halen. (Klik op de rechterkant van de balk voor het volgende patroon, en op de linkerkant voor het vorige.)
- Maak de instellingen van kracht door onder de witte balk op het bureaublad te klikken.

De geluidsterkte instellen

- Klik op het symbool 'Algemeen' als dat nog niet is geselecteerd.
- Stel de geluidsterkte in door de knop omhoog of omlaag te slepen.

Stelt u het volume in op de laagst mogelijke stand, dan waarschuwt Macintosh SE u niet meer met een belsignaal, maar met een knipperende menubalk.

Het knippertempo van het invoegpunt instellen

Als u de aanwijzer op een bepaalde positie plaatst om tekst in te voegen, wordt dit invoegpunt knipperend weergegeven, zodat het beter zichtbaar is. U kunt het knippertempo van het invoegpunt aan uw eigen voorkeur aanpassen.

- Klik op het symbool 'Algemeen' als dat nog niet is geselecteerd.
- Klik op een van de vakjes om het knippertempo in te stellen.

Het knippertempo van het menu instellen

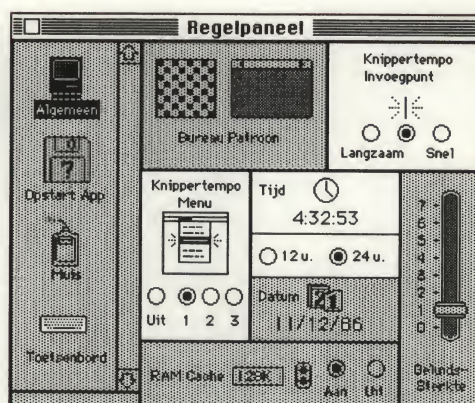
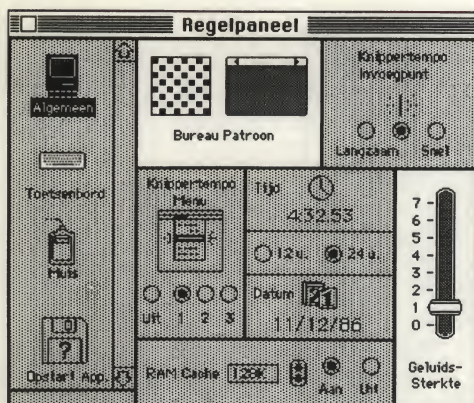
Als u opties in een menu kiest, knipperen deze opties een aantal malen, alvorens te worden uitgevoerd. U kunt zelf bepalen hoe vaak de opties in een menu knipperen.

- Klik op het symbool 'Algemeen' als dat nog niet is geselecteerd.
- Klik op een van de vakjes om het aantal malen in te stellen.

Als u de opties niet wilt laten knipperen, klikt u op 'Uit'.

De tijd instellen

- Klik op het symbool 'Algemeen' als dat nog niet is geselecteerd.
- Selecteer de gewenste weergave door op '12 uur' of op '24 uur' te klikken.
- Klik op het getal dat u wilt veranderen, en klik vervolgens op de schuifpijl om het geselecteerde getal te verhogen of te verlagen.

De datum instellen

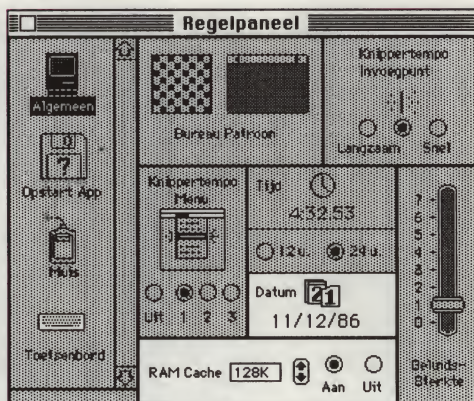
- Klik op het symbool 'Algemeen' als dat nog niet is geselecteerd.
- Klik op het getal dat u wilt veranderen, en klik vervolgens op de schuifpijlen om het geselecteerde getal te verhogen of te verlagen.

Het gebruik van de RAM-Cache

Als u de RAM-Cache gebruikt, kunt u de werksnelheid met de Macintosh SE aanzienlijk vergroten. Het programma waarmee u werkt slaat dan namelijk een deel van de benodigde informatie op in een speciaal daarvoor gereserveerd gedeelte van het geheugen. Wanneer het programma vervolgens die informatie nodig heeft, hoeft deze niet van de schijf gehaald te worden, maar is deze onmiddellijk beschikbaar in de RAM-Cache. Bij gebruik van een RAM-Cache is er minder geheugen beschikbaar voor programma's.

Dit zou voor u een reden kunnen zijn de RAM-Cache niet te gebruiken (of er een kleinere hoeveelheid geheugenruimte aan toe te wijzen) bij programma's die veel geheugen nodig hebben. (Een goede vuistregel is om niet meer dan een vierde van de totale geheugencapaciteit van de computer te gebruiken als RAM-Cache - ofwel 256K bij een systeem zonder RAM uitbreidingsset.)

- Klik op het symbool 'Algemeen' als dat nog niet is geselecteerd.
- Schakel de RAM-Cache in.
- Schuif met behulp van de pijlen naar de hoeveelheid geheugenruimte die u voor de RAM-Cache wilt gebruiken.

Het toets-repeteertempo instellen

Als u een toets indrukt en vasthoudt, wordt het betreffende teken automatisch herhaald totdat u de toets weer loslaat. U kunt zelf bepalen met welk tempo de tekens worden herhaald.

- Klik op het Toetsenbord-symbool als dat nog niet is geselecteerd.

Gebruik zo nodig de schuifbalk om het symbool te zoeken.

- Klik op een van de vakjes om het gewenste repeteertempo in te stellen.

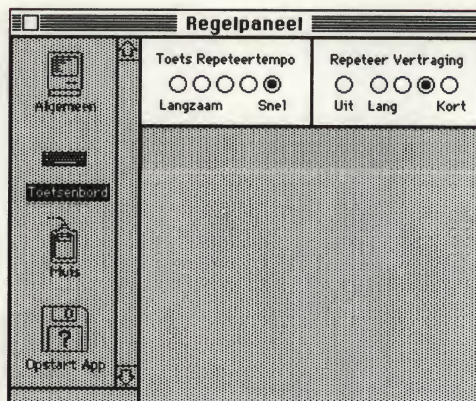
De repeteervertraging instellen

Met 'Repeteervertraging' kunt u opgeven hoe lang uw Macintosh SE moet wachten met het herhalen van een toets die wordt ingedrukt. Als u bij het typen veel ongewenste herhalingen op uw scherm krijgt, moet u de repeteervertraging vergroten.

- Klik op het Toetsenbord-symbool als dat nog niet is geselecteerd.

Gebruik zo nodig de schuifbalk om het symbool te zoeken.

- Klik op een van de vakjes om de tijd in te stellen die uw Macintosh SE wacht met het herhalen van een toets die wordt ingedrukt. Klik op het vakje 'Uit' om het repeteren uit te schakelen.

De muisbesturing instellen

U kunt de muisbesturing zo instellen dat u de muis niet zo ver hoeft te bewegen als normaal, wanneer u de aanwijzer naar een ander deel van het scherm wilt verplaatsen.

- Klik op het Muis-symbool als dit nog niet is geselecteerd.

Gebruik zo nodig de schuifbalk om het symbool te zoeken.

OF

- Klik op 'Zeer langzaam' als u een tekentableau gebruikt.

Bij deze laatste instelling beweegt de aanwijzer met een constante snelheid.

De dubbele klik-interval instellen

- Klik op het Muis-symbool als dit nog niet is geselecteerd.

Gebruik zo nodig de schuifbalk om het symbool te zoeken.

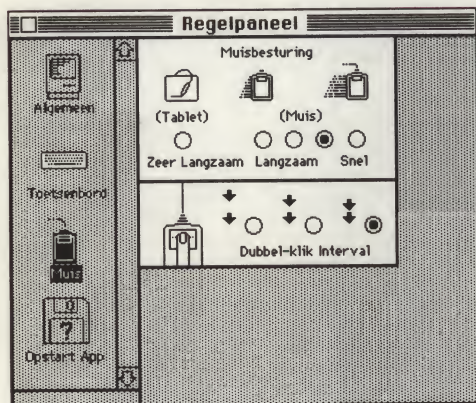
- Klik op het meest linkse vierkantje om de Macintosh SE twee vrij langzaam op elkaar volgende klikken als één dubbele klik te laten interpreteren.
- Klik op het meest rechtse vierkantje en u zorgt ervoor dat dubbel klikken enige vingervlugheid vereist.
- Klik op het middelste vierkantje voor een tempo dat het midden houdt tussen deze twee mogelijkheden.

De opstarteenheid kiezen

Als u beschikt over meer dan één eenheid van waaruit de Macintosh SE kan worden opgestart, kunt u een van die eenheden benoemen tot standaard opstarteenheid. Dit betekent dat het systeem bij het opstarten direct naar die eenheid gaat, in plaats van de normale scanning-procedure te doorlopen. (Raadpleeg voor meer informatie "De huidige opstart-schijf" in Hoofdstuk 4.)

- Klik op het symbool voor Opstarteenheid.
- Klik op het symbool van de eenheid vanwaaruit u wilt opstarten.

Om de selectie van een symbool op te heffen, klikt u op het symbool terwijl u de Apple-toets ingedrukt houdt.

Het gebruik van Zoek Bestand

Met Zoek Bestand kunt u mappen of bestanden (zoals bijvoorbeeld een document, een toepassing, of een systeembestand) opzoeken.

Met het hiërarchische bestandssysteem kunt u op eenvoudige wijze tientallen documenten opslaan in verschillende mappen. Het is zelfs mogelijk documenten of mappen met dezelfde naam op verschillende plaatsen op te slaan of om mappen op te slaan in mappen die zijn opgeslagen in weer andere mappen. Met Zoek Bestand vindt u uw documenten en mappen zo weer terug.

Met Zoek Bestand kunt u ook zien wanneer het bestand is aangemaakt, wanneer het voor het laatst is gewijzigd, hoe groot het bestand is, en hoeveel ruimte het bestand op de schijf in beslag neemt.

Zoek Bestand kan worden gebruikt vanuit de Finder of vanuit een toepassing. Zie "Zoek Bestand" in de *Handleiding Hulpprogrammatuur*

1. Kies 'Zoek Bestand' uit het Apple-menu.

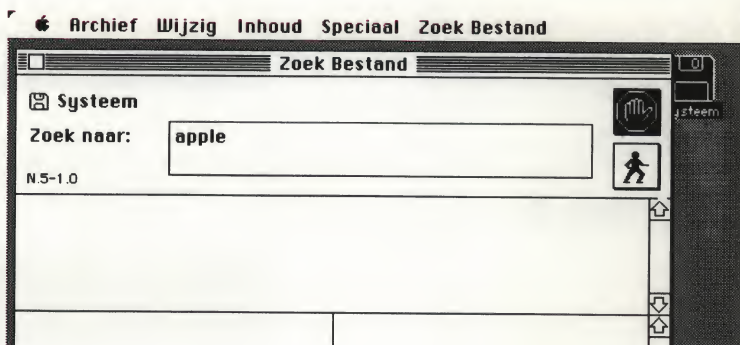
Op het scherm verschijnt het Zoek Bestand-informatievenster, terwijl op de menubalk de nieuwe titel, namelijk 'Zoek Bestand', wordt weergegeven.

2. Typ de naam (of een deel van de naam) van het bestand dat u zoekt.

Als u het woord *apple* typt, zoekt Zoek Bestand naar elke map of elk bestand met het woord *apple* in de titel: bijvoorbeeld *AppleTalk* of *Brief voor Apple*, of *apple-map*.

Als u meerdere woorden (of delen van woorden) typt met spaties ertussen, zoekt Zoek Bestand naar titels waarin deze woorden of delen van woorden voorkomen. (In technische termen: de computer voert een AND-zoekprocedure uit.)

- Als u wilt zoeken naar een bestand dat zich op een schijf in een andere schijfteenheid bevindt, klikt u op het symbool van de huidige schijf in de linker bovenhoek van het Zoek Bestand-venster.

3. Gebruik indien nodig het Zoek Bestand-menu om de zoekprocedure te sturen.

Kies 'Zoek Hier' uit het Zoek Bestand-menu om aan te geven dat moet worden gezocht op een andere schijf of alleen in een bepaalde map.

- Als u op een andere schijf wilt zoeken, klikt u op 'Schijf eruit'.
- Als u in een andere schijf eenheid wilt zoeken, klikt u op 'Andere schijf'.
- Om de map die in de inhoudsopgave is gemarkeerd te openen, klikt u op 'Open map'. U kunt ook dubbel klikken op de naam van de map.
- Om een geopende map weer te sluiten en terug te gaan naar het vorige niveau van de inhoudsopgave, klikt u op de naam van de schijf boven het vakje 'Schijf eruit'.
- Klik op 'OK' om de huidige map of schijf te selecteren voor een zoekprocedure.
- Klik op 'Annuleer' om de zoekprocedure te onderbreken.

4. Klik op het 'Loop'-symbool.

Zoek Bestand zoekt nu in alle mappen en bestanden.

Telkens wanneer een titel met het opgegeven woord of de opgegeven woorden wordt gevonden, wordt de naam van de betreffende map of van het bestand weergegeven.

Om de zoekprocedure stop te zetten, klikt u op het 'Halt'-symbool. De zoekprocedure wordt in dat geval geheel geannuleerd. Wanneer u op het 'Loop'-symbool klikt, wordt de procedure niet opnieuw gestart.

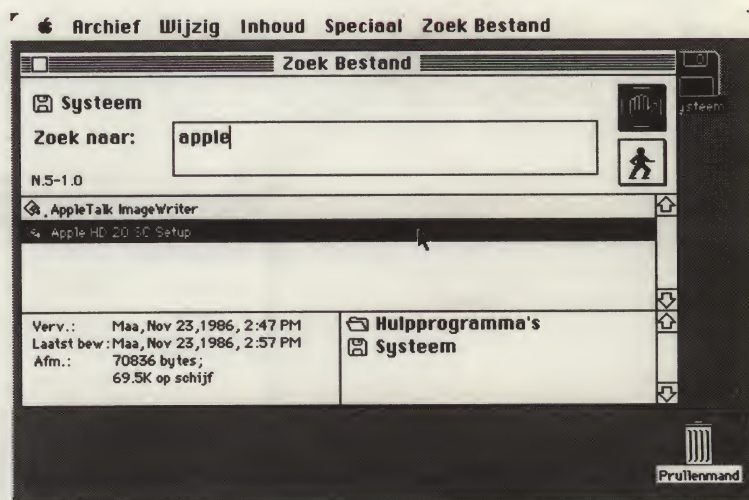
Het einde van de zoekprocedure wordt aangegeven door middel van een geluidssignaal.

5. Selecteer de titel of de map waarover u meer wilt weten.

Het vak in de rechter benedenhoek van het informatievenster toont u de gezochte map of het gezochte bestand.

In de linker benedenhoek ziet u informatie over de map of het bestand dat u hebt geselecteerd, bijvoorbeeld wanneer het is aangemaakt, wanneer het voor het laatst is gewijzigd of hoe groot het is.

U hoeft niet te wachten totdat de zoekprocedure is beëindigd: wanneer u informatie over een bepaald bestand wilt hebben, klikt u gewoon in de naam.

Het gebruik van het Schetsboek

Veel gebruikte afbeeldingen en teksten kunt u in het Schetsboek plakken, en op elk gewenst moment weer te voorschijn halen. Het uitwisselen van de informatie tussen het Schetsboek enerzijds en uw documenten of bureau-accessoires waarin tekst wordt gebruikt anderzijds gebeurt door middel van knippen, kopiëren en plakken.

De inhoud van het Schetsboek wordt opgeslagen in het Schetsboekbestand dat zich op de huidige opstartschijf bevindt. U kunt een Schetsboekbestand overbrengen naar andere opstartschijven om de inhoud ervan aan uw persoonlijke wensen aan te passen. Lees de gedeelten "Documenten, mappen of programma's naar een andere schijf kopiëren of verplaatsen" verderop in dit hoofdstuk en "De huidige opstartschijf" in Hoofdstuk 4.

Het is mogelijk dat u een afbeelding of een stuk tekst in het Schetsboek niet helemaal kunt zien, afhankelijk van de grootte ervan. Pas als u het knipsel ergens anders in plakt, kunt u het geheel weer zien.

Knipsels naar het Schetsboek overbrengen

- Selecteer de tekst of de afbeelding van uw keuze uit een open document of bureau-accessoire.

In elke programmahandleiding staat beschreven hoe u in dat programma moet selecteren.

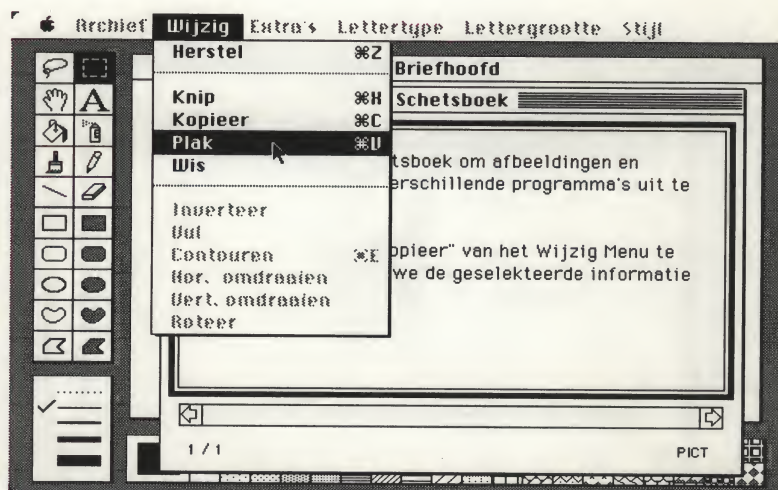
- Kies 'Knip' of 'Kopieer' uit het Wijzig-menu.

Met 'Knip' verwijdert u het origineel, met 'Kopieer' maakt u een kopie. Datgene wat u hebt geselecteerd, komt in het Klembord terecht, waar het blijft tot u opnieuw 'Knip' of 'Kopieer' kiest.

- Kies 'Schetsboek' uit het Apple-menu.

- Kies 'Plak' uit het Wijzig-menu.

De afbeelding of de tekst wordt nu vóór het laatste knipsel in het Schetsboek geplakt. Linksonder wordt de positie van het nieuwe knipsel in het Schetsboek aangegeven. Rechtsonder wordt aangegeven of het een afbeelding of een stuk tekst betreft. Is het knipsel afkomstig uit een document, dan wordt rechtsonder bovendien vermeld met welk programma het is gemaakt. Met behulp van de schuifbalk kunt u kijken wat er zich zoal in het Schetsboek bevindt. Zie hiervoor "Schuiven" eerder in dit hoofdstuk.

Knipsels uit het Schetsboek naar een document verplaatsen of kopiëren

- Open het Schetsboek.
Hierdoor maakt u het tegelijk actief.
- Schuif naar het knipsel dat u wilt verplaatsen of kopiëren. (Zie hiervoor het gedeelte "Schuiven" eerder in dit hoofdstuk.) Datgene wat u in het Schetsboek ziet is automatisch geselecteerd.
- Kies 'Kopieer' uit het Wijzig-menu.

Het knipsel blijft in het Schetsboek. Kies 'Kopieer' als u het knipsel later nog eens wilt gebruiken.

OF

- Kies 'Knip' uit het Wijzig-menu.

Het knipsel wordt verwijderd uit het Klembord. Gebruik 'Knip' als u het knipsel niet meer nodig hebt.

- Open zo nodig het document waar u het knipsel naartoe wilt verplaatsen of kopiëren. Is het document al geopend, klik dan ergens op het venster om het actief te maken.
- Selecteer de plaats waar u het knipsel wilt plakken.
- Kies 'Plak' uit het Wijzig-menu.

Het knipsel wordt nu in het document geplakt.

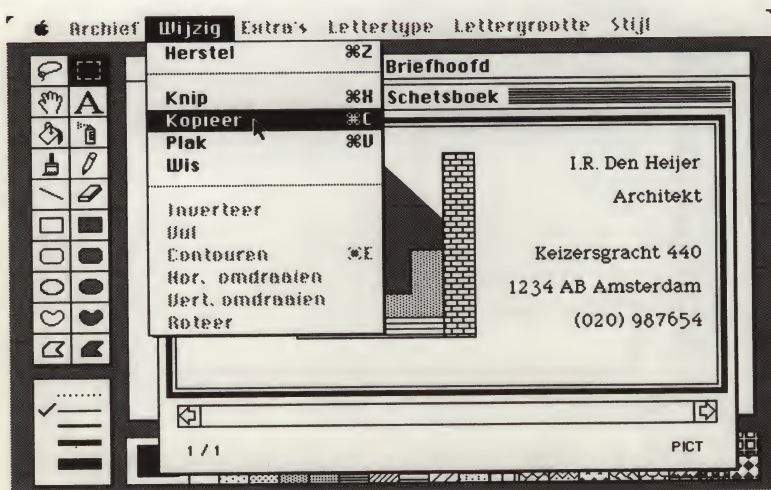
Knipsels uit het Schetsboek verwijderen

- Open het Schetsboek.
Hierdoor maakt u het tegelijk actief.
- Schuif naar het knipsel dat u wilt verwijderen. (Zie hiervoor "Schuiven" eerder in dit hoofdstuk.)

Datgene wat u op een bepaald moment in het Schetsboek ziet is automatisch geselecteerd als het Schetsboek actief is.

- Kies 'Knip' uit het Wijzig-menu.

Het knipsel wordt uit het Schetsboek verwijderd.

De Finder gebruiken voor het beheren van documenten, mappen en programma's

In dit gedeelte wordt uiteengezet hoe u de Finder kunt gebruiken om uw documenten, mappen en programma's te beheren, met andere woorden, hoe u ze met behulp van de Finder kunt kopiëren, verplaatsen, weggooien en beveiligen, en hoe u ze een nieuwe naam kunt geven, of ze gewoon kunt reorganiseren. Ook komt aan de orde hoe u uw documenten kunt beheren als u met een programma werkt. U ziet hoe de mappen die u aanmaakt met de Finder eruitzien wanneer u documenten opslaat en opent binnen een programma.

Hoe u uw werk indeelt in de inhoudsopgave-vensters bepaalt u zelf. U kunt mappen in andere mappen 'inbedden' en volgens dit principe zo veel opslagniveau's creëren als u maar wilt. De inhoud van elke map kan op verschillende manieren worden weergegeven, namelijk met symbolen, in alfabetische volgorde op naam, of in volgorde van bewerkingsdatum, grootte of soort. Kiest u een andere weergavevorm uit het Inhoud-menu, dan komt in het inhoudsopgave-venster meteen de gewenste vorm te staan. Op die manier kunt u bijvoorbeeld snel zien welk document de meeste ruimte in beslag neemt, of welke versie van een rapport waaraan u op dat moment werkt de meest recente is. Op het bureaublad zelf wordt alles altijd door middel van symbolen weergegeven.

Elk document uit een inhoudsopgave wordt onafhankelijk van de weergavevorm ook aangegeven met een klein symbool. Dit symbooltje verschijnt links van elke naam in de inhoudsopgave. Op deze kleine symbooltjes kunnen dezelfde bewerkingen worden toegepast als op de gewone symbolen, namelijk klikken, dubbel klikken, klikken met Hoofdlettertoets, en slepen.

Een nieuw document aanmaken

U maakt een nieuw document aan door het programma dat u hiervoor wilt gebruiken te openen.

Wanneer u al in een programma aan het werk bent, kunt u nieuwe documenten aanmaken door 'Nieuw' uit het Archief-menu te kiezen. Lees het gedeelte "Samenvatting van het documentbeheer binnen een programma" verderop in dit hoofdstuk voor meer informatie over dit onderwerp.

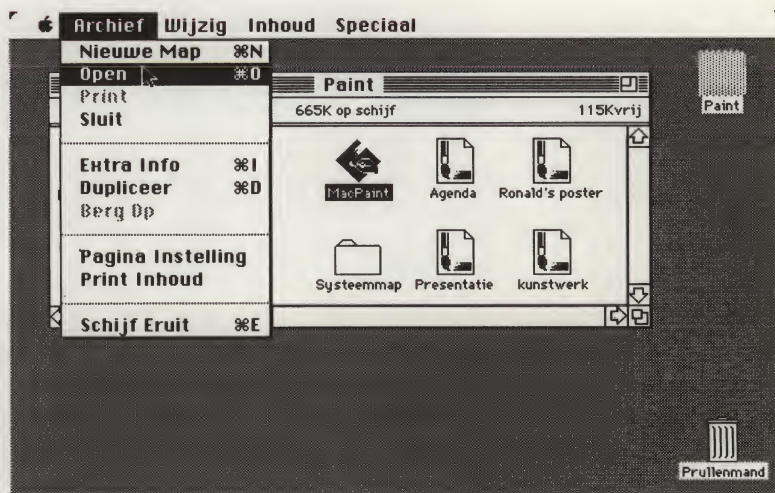
1. Selecteer het symbool dat het gewenste programma voorstelt.

Plaats zo nodig eerst de schijf waarop het programma zich bevindt in de schijfeenheid, open het schijfsymbool en eventueel de map of mappen waarin het programma is ondergebracht, en schuif tot het programmasymbool zichtbaar is.

2. Kies 'Open' uit het Archief-menu.

Het geselecteerde programma wordt opgeroepen en er verschijnt een nieuw, naamloos document. Wanneer u het document de eerste keer opslaat, kunt u het een naam geven.

U kunt het symbool ook openen door er dubbel op te klikken.

Een bestaand document openen

U kunt een bestaand document vanuit de Finder openen door het betreffende symbool te openen. Het programma waarmee u het document bewerkt wordt automatisch opgeroepen.

Een bestaand document kan ook geopend worden terwijl u in een programma aan het werk bent. Raadpleeg hiervoor het gedeelte "Samenvatting van het documentbeheer binnen een programma" verderop in dit hoofdstuk.

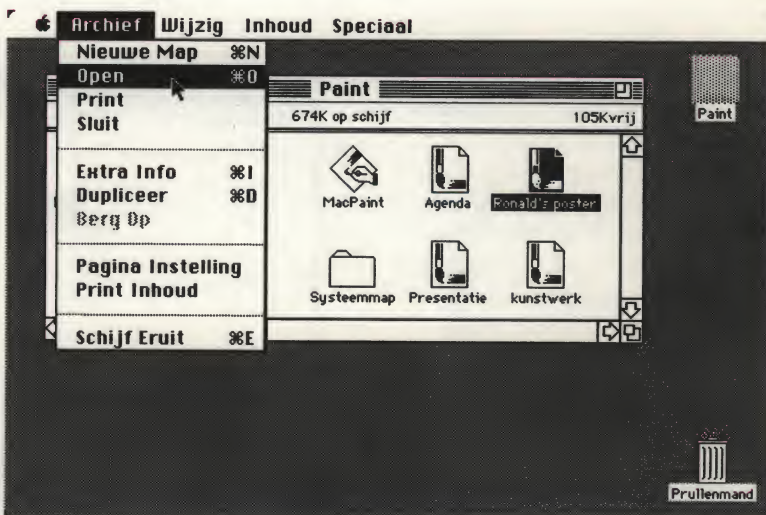
1. Selecteer het symbool dat het betreffende document voorstelt.

Plaats zo nodig eerst de schijf of de schijven waarop het document en het bijbehorende programma zich bevinden in de schijfeenheid of -eenheden, open het schijfsymbool en eventueel de map of mappen waarin het document is ondergebracht, en schuif tot het documentsymbool zichtbaar is.

hoofdstuk.

2. Kies 'Open' uit het Archief-menu.

U kunt het symbool ook openen door er dubbel op te klikken.

Het gebruik van mappen

Met behulp van mappen kunt u systeembestanden, programma's en documenten op verschillende niveaus onderbrengen, waardoor u uw werk geheel naar eigen wens kunt indelen en u snel toegang hebt tot datgene wat u nodig hebt.

Als u maar met een paar programma's en een beperkt aantal documenten werkt, kunt u beter niet te veel niveaus van mappen in andere mappen inbedden. Het is dan gemakkelijker als u alles wat zich op een schijf bevindt op uw bureaublad kunt zien, zonder dat u eerst allerlei mappen moet gaan doorsnuffelen. Als u echter veel documenten hebt, en met name als u een vaste schijf gebruikt, kunt u uzelf met behulp van mappen een hoop rompslomp besparen, door alles wat u op niet direct nodig hebt op diverse niveaus in mappen onder te brengen. Hierdoor blijft uw bureaublad overzichtelijk en hebt u snel toegang tot wat u wel direct nodig hebt.

Een nieuwe map aanmaken

- Kies 'Nieuwe map' uit het Archief-menu.

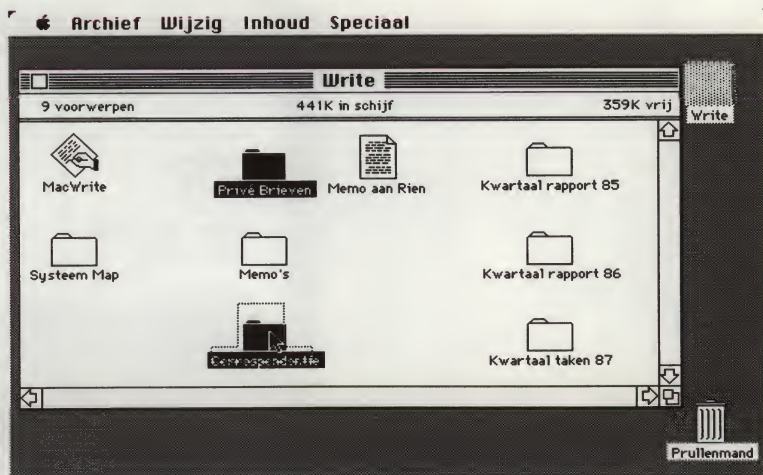
In het actieve venster verschijnt een map met de naam 'Lege map'. U kunt deze map opnieuw benoemen door een andere naam te typen.

Een map met inhoud in een andere map onderbrengen

- Sleep de map naar het betreffende mapsymbool of het betreffende venster.

De map wordt nu compleet met inhoud in de andere map ondergebracht. Bevindt de map waar u naartoe sleept zich op een andere schijf, dan wordt de map gekopieerd.

Als de map waar u naartoe sleept al een andere map met dezelfde naam bevat, vraagt het systeem u of u die map wilt vervangen. Klikte u in dat geval op het OK-vakje, dan wordt de bestaande map met inhoud vervangen door de nieuwe map met inhoud.

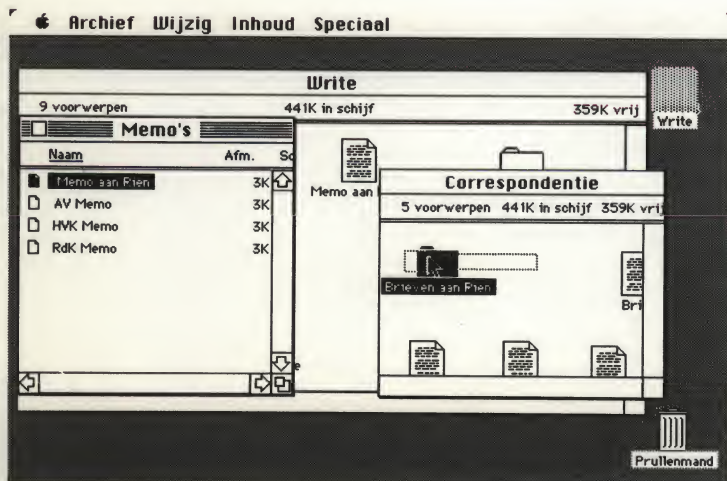
Documenten, mappen of programma's naar een andere map verplaatsen

- Sleep het symbool van datgene wat u wilt verplaatsen van de huidige map naar het symbool van de nieuwe map of naar het betreffende venster.

Bevindt die nieuwe map zich op een andere schijf, dan wordt datgene wat u versleept niet verplaatst maar gekopieerd. Als de map waar u naartoe sleept al een item met dezelfde naam bevat, wordt u gevraagd of u dat item wilt vervangen.

Mappen binnen een programma gebruiken

Raadpleeg hiervoor het gedeelte "Samenvatting van het documentbeheer binnen een programma" verderop in dit hoofdstuk.

Opnieuw benoemen

1. Selecteer het symbool dat voorstelt wat u opnieuw wilt benoemen.

U kunt documenten, mappen, programma's of schijven een andere naam geven wanneer het betreffende symbool zichtbaar is in de Finder.

Binnen een programma kunt u ook de opdracht 'Bewaar als' gebruiken om een document onder een andere naam op te slaan. Raadpleeg hiervoor het gedeelte "Samenvatting van het documentbeheer binnen een programma" verderop in dit hoofdstuk.

Plaats zo nodig eerst de schijf waarop het item zich bevindt in de schijfeenheid, open het schijfsymbool en de betreffende map of mappen, en schuif tot het symbool zichtbaar is.

Om het item een andere naam te geven, moet u eerst op het symbool of op de naam van het item klikken, zelfs als het symbool al is geselecteerd. (U voorkomt hiermee dat u een nieuwe

naam geeft aan iets wat u helemaal niet opnieuw wilde benoemen.) Er zijn enkele uitzonderingen: wanneer u een nieuwe map aanmaakt door 'Nieuwe map' uit het Archief-menu te kiezen, of als u een item dupliceert of naar een andere schijf kopieert, hoeft u niet op het betreffende symbool te klikken. Dat is dan namelijk al geselecteerd, zodat u alleen de nieuwe naam hoeft te typen.

2. Typ de nieuwe naam.

Kies een zo specifiek mogelijke naam, zodat u later meteen kunt zien waaruit de inhoud bestaat. De naam van een document of een map mag uit maximaal 31 tekens bestaan (hoewel een naam van die lengte niet bepaald handig is bij het slepen van het symbool), en die van een schijf uit 27 tekens. U kunt hiervoor alle tekens van het toetsenbord gebruiken, met uitzondering van de dubbele

punt (:). De naam mag niet met een punt (.) beginnen. U kunt hoofdletters en kleine letters door elkaar gebruiken en woorden van elkaar scheiden door middel van spaties.

De geselecteerde tekst (de oude naam) wordt vervangen door de tekst die u typt (de nieuwe naam).

3. Of gebruik het Wijzig-menu om de naam te wijzigen.

Lees hiervoor het gedeelte "Tekst wijzigen" eerder in dit hoofdstuk.

- Schrijf de naam van een schijf op het etiket van die schijf. Op die manier weet u direct welke schijf u in de schijfteenheid moet plaatsen wanneer uw computer om een bepaalde schijf vraagt.
- Schrijf op het etiket ook welke documenten zich op die schijf bevinden, zodat u in een oogopslag kunt zien wat de inhoud van de schijf is. (U zult blij zijn dat u dit hebt gedaan wanneer u een groot aantal schijven hebt waaruit u moet kiezen.)

Documenten, mappen of programma's op dezelfde schijf kopiëren

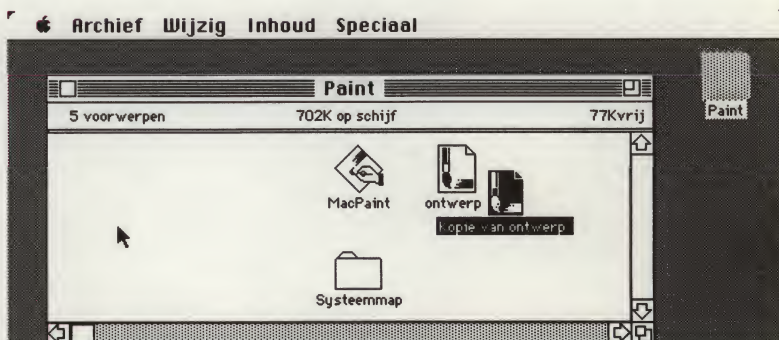
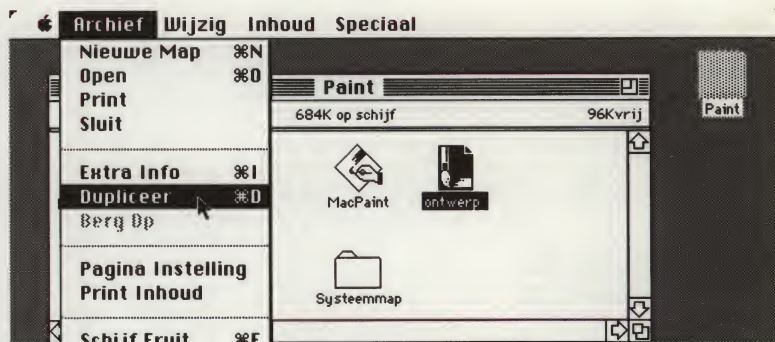
U kunt een document, een map, of een programma met behulp van de Finder kopiëren wanneer u het betreffende symbool op uw scherm ziet. U doet dit bijvoorbeeld als u een kopie achter de hand wilt houden voor het geval er iets mis gaat. (In het gedeelte "Een schijf in zijn geheel kopiëren" verderop in dit hoofdstuk vindt u meer informatie over dit onderwerp.) U zou ook een kopie kunnen maken om mee te gaan werken, zodat het origineel in zijn oorspronkelijke vorm bewaard blijft. Dit laatste kan bijvoorbeeld van pas komen bij het samenstellen van formulieren, briefhoofden of sjablonen.

Wilt u weten hoe u binnen een programma een document kunt kopiëren, lees dan het gedeelte "Samenvatting van het documentbeheer binnen een programma" verderop in dit hoofdstuk.

1. Selecteer het symbool dat voorstelt wat u wilt kopiëren.

Plaats zo nodig eerst de schijf of de schijven, open het schijfsymbool en eventueel de map of mappen waarin het document is ondergebracht, en schuif tot het symbool zichtbaar is.

U kunt ook meer dan één symbool tegelijk kopiëren. Lees het gedeelte "Symbolen selecteren" in dit hoofdstuk voor informatie over het selecteren van meer dan één symbool.

2. Kies 'Dupliceer' uit het Archief-menu.

Er verschijnt een nieuw symbool. Dit nieuwe symbool heeft dezelfde naam als het origineel, alleen wordt de naam van het nieuwe symbool voorafgegaan door 'Kopie van'.

De kopie kan naar het symbool of het venster van elke map of elke schijf worden gesleept.

3. Geef de kopie een nieuwe naam.

U kunt elke kopie van een document of een map een nieuwe naam geven direct nadat u de kopie hebt aangemaakt. Op elk ander tijdstip moet u het betreffende symbool eerst selecteren door erop te klikken. Lees het gedeelte "Opnieuw benoemen" in dit hoofdstuk voor meer informatie over dit onderwerp.

Documenten, mappen of programma's naar een andere schijf kopiëren

U kunt een document, een map of een programma naar een andere schijf kopiëren wanneer beide schijfsymbolen - de schijf waarop het origineel zich bevindt en die waarop de kopie moet komen - zichtbaar zijn. De schijf met het origineel moet eerst geopend worden en de inhoudsopgave daarvan moet met symbolen worden weergegeven, zodat u het betreffende symbool kunt selecteren. De schijf waarop de kopie moet komen mag als symbool of als venster met een inhoudsopgave zichtbaar zijn.

1. Plaats zo nodig de schijf waar u naartoe wilt kopiëren in de schijfteenheid, zodat het symbool daarvan op uw bureaublad verschijnt.

2. Plaats zo nodig de schijf waarop het te kopiëren item zich bevindt in de schijfteenheid.

Als u slechts over een schijfteenheid beschikt, verwijdt u de bronschijf voordat u de bestemmings-schijf in de schijfteenheid plaatst.

3. Open zo nodig het schijfsymbool en de map of mappen waarin het item zich bevindt, en schuif tot het betreffende symbool te zien is.

4. Sleep datgene wat u wilt kopiëren naar de plaats waar u de kopie wilt hebben.

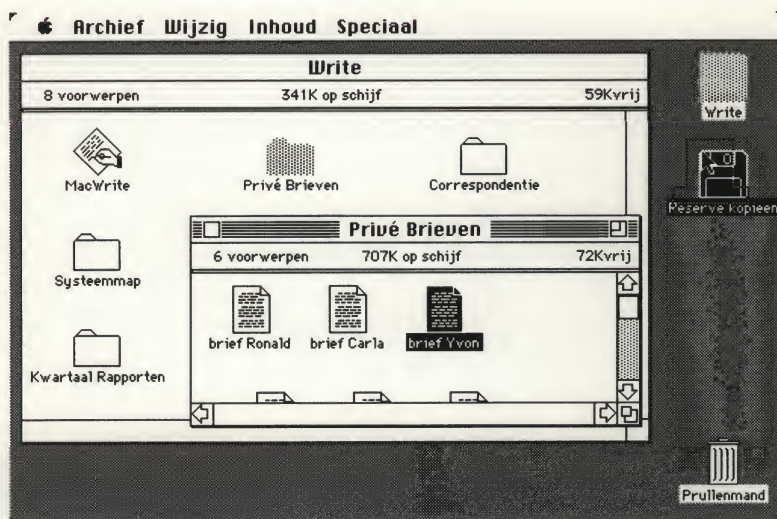
U kunt het symbool zowel naar het inhoudsopgave-venster van een map of een schijf slepen, als naar het symbool dat de map of de schijf voorstelt.

Sleept u naar een inhoudsopgave-venster, dan kunt u het te kopiëren symbool op elke gewenste plaats 'laten vallen'. Sleept u naar een symbool, dan zorgt de Finder ervoor dat de kopie op de eerstvolgende beschikbare plaats terechtkomt. U kunt het te kopiëren symbool ook naar het lege symbool slepen dat achterblijft wanneer het

symbool is geopend.

U kunt ook meer dan één symbool tegelijk kopiëren. Lees het gedeelte "Symbolen selecteren" in dit hoofdstuk voor informatie over het selecteren van meer dan één symbool.

Hebt u slechts één schijfteenheid tot uw beschikking, dan verschijnt er op het scherm een serie informatievensters, waarin u afwisselend wordt gevraagd de schijf met het origineel en die waar u naartoe wilt kopiëren in de schijfteenheid te plaatsen.

**5. Als u niet wilt kopiëren
maar verplaatsen, sleept
u het symbool van het
origineel naar de
Prullenmand.**

Als de schijf waar u naartoe kopieert al een document, map of programma met dezelfde naam bevat, wordt u gevraagd op een OK-vak te klikken als u het bestaande item wilt vervangen door datgene wat u hebt gekopieerd.

Het symbool van de kopie verschijnt in het venster waar u naartoe hebt gesleept. (Sleept u naar het symbool van een schijf of een map, dan kunt u het symbool in het inhoudsopgave-venster van het betreffende schijf- of mapsymbool zien als u dat schijf- of mapsymbool opent.)

Wanneer u iets van de ene naar de andere schijf sleept, blijft voor de zekerheid altijd het origineel achter. Wilt u de ruimte die het origineel in beslag neemt vrijmaken, dan kunt u het symbool weggooien door het naar de Prullenmand te slepen.

Wanneer u de ruimte onmiddellijk weer in gebruik wilt nemen, kiest u 'Leeg prullenmand' uit het Speciaal-menu.

Verwijderen en terughalen van documenten, mappen of programma's

U kunt een document, map of programma verwijderen wanneer het bijbehorende symbool op het scherm zichtbaar is. De Prullenmand kan als symbool weergegeven zijn of geopend in een inhoudsopgave-venster.

Als u iets in de Prullenmand gooit, wordt het symbool van de Prullenmand even vergroot als teken dat er iets in is gedeponeerd. Wat u weggooit is niet meteen verdwenen, maar kan over het algemeen worden teruggehaald totdat u de Prullenmand leegmaakt door 'Leeg prullenmand' te kiezen uit het Speciaal-menu. De Prullenmand wordt automatisch geleegd wanneer u een toepassing oproept of de schijf uit de schijfteenheid haalt of wanneer de Finder ruimte nodig heeft. Documenten, mappen of toepassingen die u hebt verwijderd kunnen worden hersteld zolang het bijbehorende symbool in het Prullenmand-venster zichtbaar is.

Het verwijderen van een document, map of toepassing

- Open het venster waarin datgene staat wat u wilt weggooien en verschuif het beeld tot u het betreffende symbool of de symbolen ziet.
- Sleep het symbool of de symbolen naar het Prullenmand-symbool of -venster.

Zie "Symbolen selecteren" eerder in dit hoofdstuk voor meer informatie over het selecteren van meer dan één te verwijderen symbool. Wilt u de inhoud van een hele schijf weggooien, kies dan 'Selekteer alles' uit het Wijzig-menu en sleep een van de symbolen naar de Prullenmand.

Het terughalen van verwijderde documenten, mappen of programma's

- Open het Prullenmand-venster en schuif tot wat u wilt terughalen te zien is.
- Sleep het symbool uit het Prullenmand-venster naar het bureaublad of naar een ander venster.

Alles wat u hebt verwijderd kan worden hersteld zolang u het bijbehorende symbool in het Prullenmand-venster ziet.

Als u niet meer weet waar de inhoud van de Prullenmand vandaan is gekomen, selecteert u wat u wilt terughalen en kiest u 'Zet terug' uit het Archief-menu.

Beveiligen van een document of programma

1. Selecteer het symbool voor het te beveiligen document of programma.

2. Kies 'Extra info' uit het Archief-menu.

Door middel van het beveiligen, of **vergrendelen**, van documenten of programma's voorkomt u dat deze opnieuw worden benoemd of worden weggegooid. Op deze manier kunt u ook voorkomen dat er wijzigingen in worden aangebracht. Beveiligde documenten kunnen echter wel worden geopend en afgedrukt.

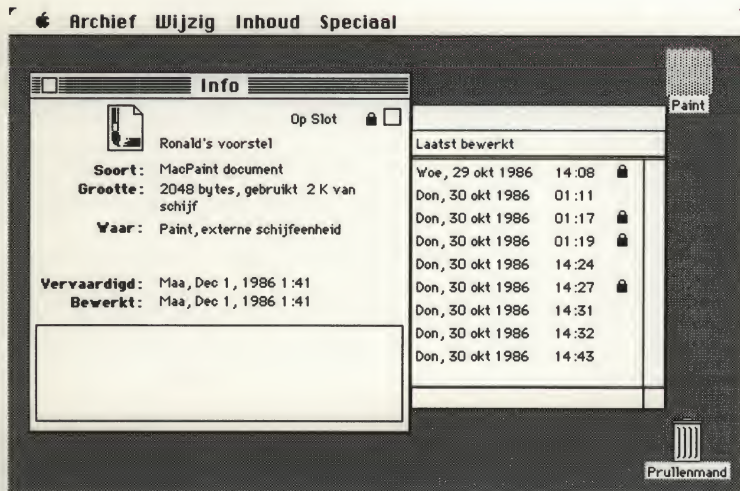
Zie voor meer informatie over het beveiligen van schijven het gedeelte "Schijven" in Hoofdstuk 4.

Op het scherm verschijnt een venster met informatie over het document of programma.

3. Klik in het vakje 'Op slot'.

Het vakje 'Op slot' wordt gemarkeerd. Om een beveiligd document of programma weer te 'ontgrendelen' moet u opnieuw in het gemarkeerde vakje klikken.

In inhoudsopgaven waarin documenten op naam worden vermeld, wordt door middel van een hangslotje aan de rechterkant van het venster aangegeven welke documenten en toepassingen beveiligd zijn.

Afdrukken

Vanuit de Finder kunt u een document, een groep documenten, de inhoud van het scherm of van het actieve venster, of de inhoudsopgave van een schijf of een map laten afdrukken. Een document kan worden afgedrukt als het betreffende symbool zichtbaar is en de schijf met het voor dat document benodigde programma zich in de schijf eenheid bevindt. Als u documenten afdrukt vanuit de Finder, wordt het benodigde programma automatisch geopend.

Informatie over het afdrukken van een document binnen een programma vindt u in het gedeelte "Samenvatting van het documentbeheer binnen een programma" verderop in dit hoofdstuk.

Als u een ImageWriter gebruikt, let er dan vooral op dat de printer gebruiksklaar is, dat wil zeggen dat het lampje 'Select' brandt en dat het begin van het papier zich onder de printkop bevindt.

Een printer kiezen

- Kies 'Kiezer' uit het Apple-menu.
- Raadpleeg het gedeelte "Het gebruik van de Kiezer" in dit hoofdstuk voor meer informatie over dit onderwerp.

Een document afdrukken vanuit de Finder

- Selecteer het symbool voor het af te drukken document.

Plaats zo nodig de schijf of de schijven waarop het document en het bijbehorende programma zich bevinden in de schijf eenheid, open het schijfsymbool en de map of mappen waarin het document is opgeborgen, en schuif tot u het symbool van het document kunt zien.
- Kies 'Print' uit het Archief-menu.

Er verschijnen één of meer informatievensters, waarin u door middel van een aantal print-opties kunt bepalen hoe het afgedrukte document er uit komt te zien.

Meer dan één document afdrukken

- Selecteer de verschillende documentsymbolen.
Raadpleeg het gedeelte "Symbolen selecteren" in dit hoofdstuk voor informatie over het selecteren van meer dan één symbool.

Plaats zo nodig de schijf of de schijven waarop de documenten en het bijbehorende programma zich bevinden in de schijfeenheid, open het schijfsymbool en de map of mappen waarin de documenten zijn opgeborgen, en schuif tot u de symbolen van de documenten kunt zien.

- Kies 'Print' uit het Archief-menu.

De documenten worden afgedrukt in de volgorde van hun positie in de rechthoek, en wel van links naar rechts en van boven naar beneden.

De inhoud van het scherm of actieve venster afdrukken met een ImageWriter

- Druk op de Vergrendeltoets, houdt de Apple-toets en de Hoofdlettertoets ingedrukt en typ het cijfer 4.

Hiermee drukt u de inhoud van het scherm af.

- Houd de Apple-toets en de Hoofdlettertoets ingedrukt en typ het cijfer 4.

Hiermee drukt u de inhoud van het actieve venster af.

Houdt u bovendien nog de muisknop ingedrukt, dan gaat uw Macintosh SE pas tot actie over wanneer u de muisknop loslaat.

Deze methode kan niet worden gebruikt met een LaserWriter.

De inhoudsopgave van een schijf of map afdrukken

- Selecteer vanuit de Finder het symbool van de schijf of de map waarvan u de inhoudsopgave wilt laten afdrukken, of maak het inhoudsopgave-venster actief.
- Kies 'Pagina-indeling' uit het Archief-menu om papierformaat, afdrukpositie en andere opties in te stellen.
- Kies 'Print inhoud' uit het Archief-menu.
- Selecteer de gewenste afdrukopties in het venster dat verschijnt en klik vervolgens op 'OK' of druk op de Return-toets.

De inhoudsopgave wordt afgedrukt zoals deze in het Inhoud-menu is ingesteld.

Het gebruik van de MiniFinder

Met behulp van de MiniFinder kunt u sneller tussen documenten en programma's heen en weer schakelen, omdat u niet telkens terug hoeft te gaan naar de Finder om een ander programma te kunnen oproepen. Hiertoe plaatst u de documenten en programma's die u vaak gebruikt in de MiniFinder.

U kunt de MiniFinder installeren op al uw schijven die een programma bevatten, ongeacht of dit opstartschijven zijn of niet. De Macintosh SE start altijd op met een MiniFinder op de huidige opstartschijf, en ook programma's stoppen altijd met een MiniFinder op de huidige opstartschijf.

Die dingen installeren in de MiniFinder die u snel bij de hand wil hebben

- Selecteer in de Finder wat u in de MiniFinder wilt plaatsen.

U kunt maximaal 12 documenten en programma's selecteren. De documenten en programma's die u selecteert moeten wel in hetzelfde inhoudsopgavevenster zichtbaar zijn. Sleep ze dus zo nodig daarheen. De programma's waarmee de documenten in de MiniFinder wilt bewerken moeten op dezelfde schijf staan als de documenten, maar hoeven niet in de MiniFinder te worden opgenomen. Als u echter nadat u de MiniFinder hebt geïnstalleerd, een programma naar een andere map verhuist, kan de MiniFinder het programma niet meer vinden.

- Kies 'Gebruik MiniFinder' uit het Speciaal-menu.

Als de opdracht grijs wordt weergegeven, controleert u of de schijf die u wilt gebruiken is vergrendeld.

- Klik op 'Installeer'.

In de Systeemmap verschijnt een MiniFinder-symbool.

De eerstvolgende keer dat u uw Macintosh SE met deze schijf opstart, of een programma op deze schijf verlaat, verschijnt de MiniFinder in plaats van het gebruikelijke bureaublad.

De MiniFinder gebruiken

- Open een programma of document in de MiniFinder door het te selecteren en vervolgens op 'Open' te klikken, of door dubbel op het symbool te klikken.

- Ga terug naar de Finder door op 'Finder' te klikken of op de Invoertoets te drukken.

Klik zo nodig eerst op het vakje 'Andere schijf'.

- Open andere programma's op dezelfde schijf of op andere schijven door op 'Open andere' te klikken.

Er verschijnt een informatievenster op uw scherm. Dit is hetzelfde venster dat verschijnt

wanneer u binnen een toepassingsprogramma op 'Open' klikt, alleen bevat dit venster een lijst van programma's in plaats van documenten.

Zie ook het gedeelte "Samenvatting van het documentbeheer binnen een programma" verderop in dit hoofdstuk.

- Verwijder eventuele schijven uit de schijfeenheid en start de Macintosh SE opnieuw door op 'Stoppen' te klikken.

- U kunt de MiniFinders die op andere schijven zijn geïnstalleerd, bekijken met behulp van de vakjes 'Schijf eruit' en 'Andere schijf'.

Programma's of documenten in de MiniFinder wijzigen

- Klik in de MiniFinder op 'Finder'.

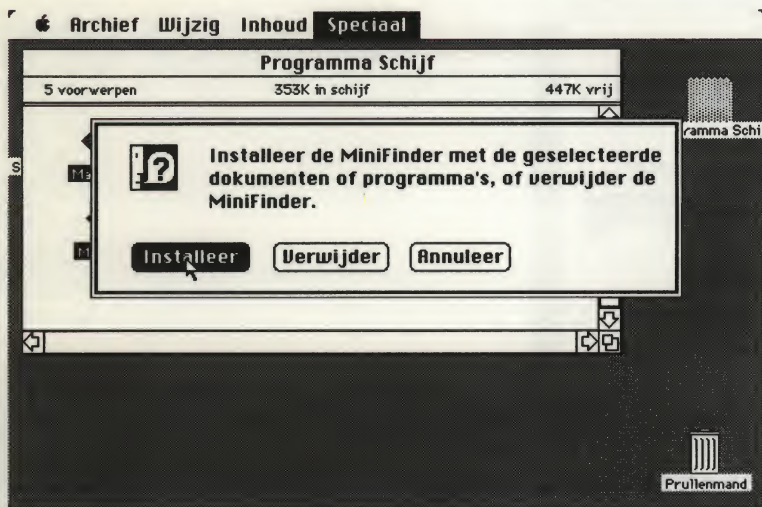
Klik zo nodig eerst op het vakje 'Andere schijf'.

- Selecteer in de Finder wat u in de MiniFinder wilt plaatsen.

Zie "Symbolen selecteren" eerder in dit hoofdstuk.

U kunt maximaal 12 documenten en programma's selecteren.

De documenten en programma's die u selecteert moeten zich allemaal in hetzelfde inhoudsopgavevenster bevinden. U kunt ze hiertoe zo nodig naar dit venster slepen. Programma's waarmee u uw MiniFinder-documenten wilt bewerken, moeten op dezelfde schijf staan als de documenten, maar hoeven niet in de MiniFinder te zijn geïnstalleerd.

De MiniFinder verwijderen

Als u echter nadat u de MiniFinder hebt geïnstalleerd, een programma naar een andere map verhuist, kan de MiniFinder het programma niet meer vinden.

- Kies 'Gebruik MiniFinder' uit het Speciaal-menu.
- Klik op 'Installeer'.

- Klik in de MiniFinder op 'Finder'.

Klik zo nodig eerst op het vakje 'Andere schijf'.

- Kies 'Gebruik MiniFinder' uit het Speciaal-menu.
- Klik op 'Verwijder'.

U kunt de MiniFinder ook verwijderen door het symbool voor de MiniFinder naar de Prullenmand te slepen.

Samenvatting van het documentbeheer binnen een programma

U kunt een groot gedeelte van alle handelingen voor documentbeheer uitvoeren zonder dat u daarvoor het programma waarin u werkt hoeft te verlaten. Zo kunt u documenten openen, sluiten, bewaren en afdrukken. Daarnaast kunt u voor het ordenen van uw werk gebruik maken van dezelfde mappen als u in de Finder hebt aangemaakt.

Als u 'Open' of 'Bewaar als' in een programma kiest, worden gewoonlijk de namen van de mappen die in de Finder zijn aangemaakt, weergegeven.

Een nieuw document aanmaken

- Sla zo nodig eerst alle wijzigingen die nog niet zijn vastgelegd op met 'Bewaar' en sluit vervolgens het huidige document met behulp van 'Sluit' uit het Archief-menu.

Bij sommige programma's kan er maar één document tegelijk geopend zijn.

- Kies 'Nieuw' uit het Archief-menu van het programma.

Er verschijnt een nieuw document op uw scherm. Bij de meeste programma's moet u dit document een naam geven als u het voor de eerste keer opslaat. Bij sommige programma's moet u dit doen zodra u het document aanmaakt.

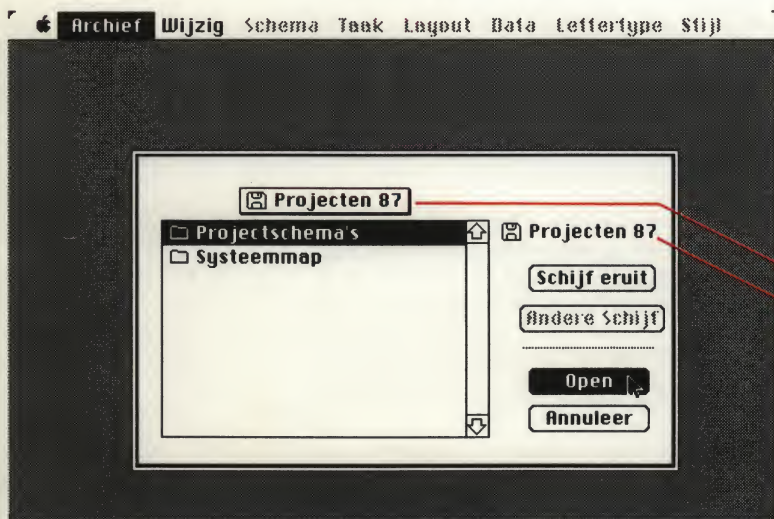
Een bestaand document openen

- Sla zo nodig eerst alle wijzigingen die nog niet zijn vastgelegd op met 'Bewaar' en sluit vervolgens het huidige document met behulp van 'Sluit' uit het Archief-menu.

Bij sommige programma's kan er maar één document tegelijkertijd geopend zijn.

- Kies 'Open' uit het Archief-menu van het programma.

Er verschijnt een informatievenster op uw scherm waarin de inhoudsopgave van de huidige map of schijf is opgenomen. Boven de alfabetische lijst met documenten in de inhoudsopgave ziet u de inhoudsopgavenaam (en een map- of schijfsymbool). De naam van de huidige schijf (en een schijfsymbool) wordt aan de rechterkant van het venster aangegeven.

Naam Inhoudsopgave
Huidige schijf

Een document opslaan

- Als u de inhoud van een map in de huidige inhoudsopgave wilt bekijken, selecteert u de naam van de map en kiest u 'Open', of u klikt dubbel op de naam.

Raadpleeg voor meer informatie over het gebruik van de inhoudsopgave het gedeelte "Het gebruik van het hiërarchische bestandssysteem binnen programma's" verderop in dit hoofdstuk.

- Open het document waarin u wilt werken door op de naam van het document en vervolgens op 'Open' te klikken, of door dubbel op de naam te klikken.

- Kies 'Bewaar' uit het Archief-menu van het programma.

Voor het regelmatig tussentijds opslaan van uw document kunt u het beste de opdracht 'Bewaar' kiezen en niet 'Bewaar als'. Met de opdracht 'Bewaar' wordt het document onder de oorspronkelijke naam op dezelfde schijf opgeslagen. U kiest 'Bewaar als', wanneer u het huidige document onder een andere naam wilt vastleggen, of als u het naar een andere map of schijf wilt kopiëren.

Als het een nieuw document betreft dat nog niet eerder is opgeslagen, moet u het document eerst een naam geven. Op het scherm verschijnt hetzelfde informatievenster als voor de opdracht 'Bewaar als'. Zie de kolom hiernaast.

Een document opslaan onder een andere naam, in een andere map of op een andere schijf

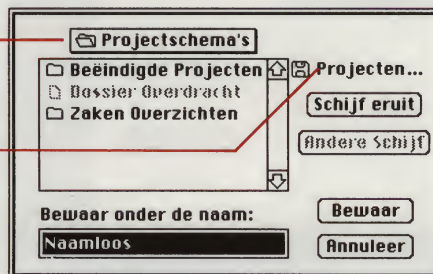
- Kies 'Bewaar als' uit het Archief-menu van het programma.

Er verschijnt een informatievenster op uw scherm met een inhouds-opgave van de mappen op het hoogste niveau van de schijf. Boven de alfabetische lijst met mappen ziet u de naam van de inhoudsopgave (en een map- of schijfsymbool). De naam van de huidige schijf (en een schijfsymbool) verschijnt rechts van het venster.

- Om de mappen binnen de map in de inhoudsopgave te kunnen bekijken, klikt u dubbel op de naam van die map.

Naam inhoudsopgave

Huidige schijf

Als u documenten opslaat, ziet u de volledige inhoud van de map. Met uitzondering van de mappen, wordt de inhoud van de map grijs weergegeven.

- Om de mappen op andere schijven te kunnen bekijken, klikt u op de vakjes 'Andere schijf' en 'Schijf eruit'.

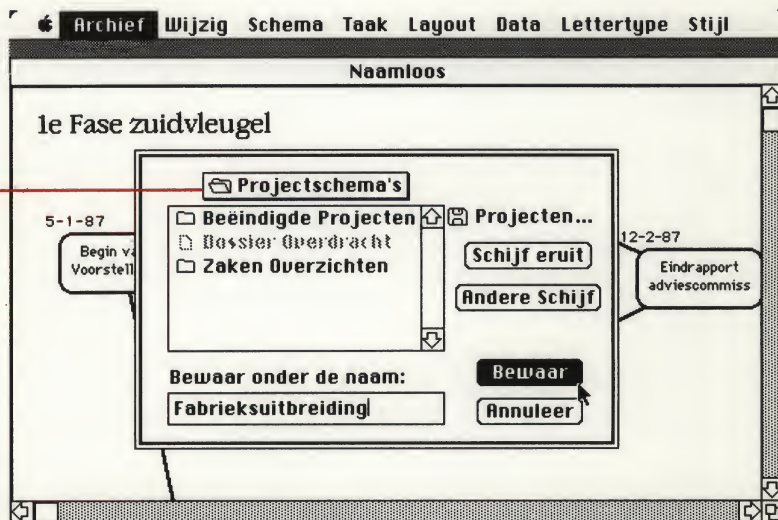
Wanneer u op 'Andere schijf' klikt of op de Tab-toets drukt, komt u altijd op het hoogste niveau terecht van de schijf die in de andere schijf-eenheid is geplaatst.

Raadpleeg voor meer informatie over het gebruik van de inhoudsopgave het gedeelte "Het gebruik van het hiërarchische bestands-systeem binnen programma's" verderop in dit hoofdstuk.

- Typ een nieuwe naam voor het document als het een nieuw document betreft, of als u de huidige naam wilt wijzigen. Doet u dit niet, dan wordt het document onder dezelfde naam bewaard.

U kunt hiervoor alle tekens of symbolen op het toetsenbord gebruiken, met uitzondering van de dubbele punt (:). De naam mag niet met een punt (.) beginnen. U kunt hoofdletters en kleine letters typen en u kunt spaties tussen woorden invoegen. Een documentnaam mag maximaal 31 tekens lang zijn, maar in de praktijk blijken namen van die lengte soms onhandig. Het is over het algemeen dan ook beter om bij het typen van de naam binnen de daarvoor aangegeven ruimte te blijven.

Inhoudsopgave waarin huidige document bewaard zal worden

Een document afdrukken

- Om het huidige document op te slaan in de map die bovenaan de lijst wordt aangegeven, klikt u op 'Bewaar'.

U komt altijd op het niveau van mappen en documenten terecht van waaruit u het laatst een document hebt geopend of waarin u het laatst een document hebt opgeslagen.

U kunt verschillende documenten op een schijf onder dezelfde naam opslaan, zolang u ze maar in verschillende mappen bewaart. Toch kan het in sommige gevallen voor het later opzoeken van documenten handig zijn om de verschillende versies van een document onder verschillende namen te bewaren.

- Kies 'Pagina-indeling' om print-opties zoals de pagina-indeling en het papierformaat in te stellen.

Als u steeds dezelfde pagina-indeling gebruikt, kunt u deze stap meestal overslaan.

- Kies 'Print' uit het Archief-menu.

Bij de meeste programma's verschijnen er één of meer informatievensters. U kunt dan door in de verschillende vakjes te klikken opgeven hoe het afgedrukte document er uit moet komen te zien. Als u meer wilt weten over afdrukken vanuit de Finder, leest u "Afdrukken" in dit hoofdstuk.

Als u een andere printer dan een ImageWriter gebruikt, als u meer dan één printer hebt, of als uw printer is aangesloten op een andere poort dan de printerpoort, geeft u met behulp van het bureau-accessoire Kiezer aan de Macintosh SE op welke printer u gebruikt. Zie voor meer informatie hierover "Het gebruik van de Kiezer" eerder in dit hoofdstuk.

Het gebruik van het hiërarchische bestandssysteem binnen programma's

Met het hiërarchische bestandssysteem kunt u mappen, documenten en bestanden op een voor u overzichtelijke manier ordenen. U kunt bijvoorbeeld bij elkaar behorende documenten samen in een map opbergen. U kunt zelfs informatie verdelen over mappen die u weer in andere mappen opbergt. Op die manier kunt u alle informatie over een bepaald onderwerp op één plaats bewaren.

Wanneer u werkt met een ander programma, kunt u toch de mappen die u met de Finder hebt aangemaakt zien. Telkens wanneer u 'Open', 'Bewaar' of 'Bewaar als' kiest, verschijnt er een informatievenster met daarin een inhoudsopgave van de mappen op de schijf. U kunt zien wat de inhoud van een map is door deze te openen.

U komt altijd op het niveau van mappen en documenten terecht van waaruit u het laatst een document hebt geopend of waarnaar u het laatst een document hebt opgeslagen.

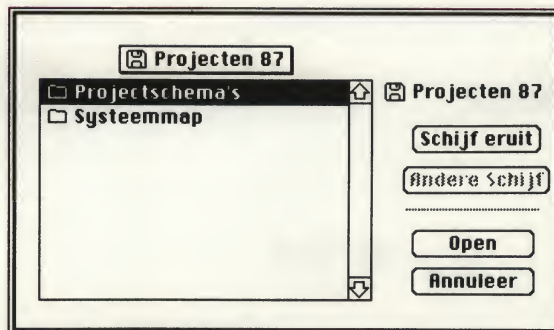
Een inhoudsopgave bekijken vanuit een programma

- Kies 'Open', 'Bewaar' of 'Bewaar als' uit het Archief-menu.

Er verschijnt een informatievenster op uw scherm met een inhoudsopgave van de huidige map of schijf. Boven de alfabetische lijst met mappen ziet u de naam van de inhoudsopgave (en een map- of schijfsymbool). De naam van de huidige schijf en een schijfsymbool verschijnen aan de rechterkant van het venster.

De mappen in dit informatievenster komen overeen met de mappen die u in de Finder aanmaakt. U opent deze mappen net zoals u mappen in de Finder opent door ze te selecteren en vervolgens 'Open' te kiezen, of door dubbel op de namen te klikken.

Als u een map opent binnen een programma, worden alleen de documenten afgebeeld die met het betreffende programma kunnen worden geopend, zelfs wanneer de map nog andere documenten of programma's bevat.

De inhoud van een map in de inhoudsopgave bekijken

- Selecteer de naam van de map en klik op 'Open', of klik dubbel op de naam van de map.

U ziet nu de inhoud (mappen en documenten) van de map die u hebt geopend. Zo kunt u vervolgens de hele reeks mappen doorlopen, waarbij u telkens een map binnen de huidige map opent, totdat u terechtkomt in het document dat u wilt openen.

Teruggaan in een reeks mappen

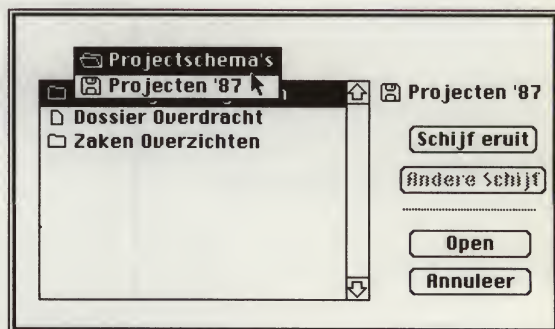
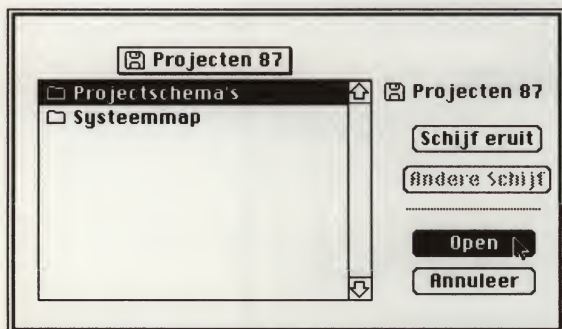
- Klik op de inhoudsopgave-naam en kies de gewenste map.

Zodra u op de naam of in de titelbalk klikt, verschijnt onder de inhoudsopgave-naam een lijst. Elke map in de hiërarchie wordt op de lijst vermeld en de inhoudsopgave van de schijf (alles op de schijf wat zich op het bureaublad bevindt of niet in een van de mappen) wordt onderaan de lijst vermeld.

- Om een geopende map te sluiten en terug te keren naar het vorige niveau, klikt u op de naam van de schijf.

- Om de mappen op andere schijven te kunnen bekijken, klikt u op de vakjes 'Andere schijf' en 'Schijf eruit'.

Wanneer u op 'Andere schijf' klikt of op de Tab-toets drukt, komt u altijd op het hoogste niveau terecht van de schijf in de andere schijfeenheid.

Schijfbeheer

Met behulp van de Finder kunt u complete schijven, maar ook documenten, mappen en programma's op deze schijven beheren. Voor het opnieuw benoemen van schijven volgt u dezelfde procedure als voor het opnieuw benoemen van symbolen. Zie "Opnieuw benoemen" eerder in dit hoofdstuk.

In hoofdstuk 4, "Mogelijkheden van de Macintosh SE", vindt u nog wat aanvullende informatie over het gebruik van schijven.

3.5-inch schijven initialiseren

Wanneer de Macintosh SE een schijf tegenkomt die niet leesbaar is, verschijnt er een informatievenster op het scherm waarin u wordt gevraagd of u de schijf wilt initialiseren. Met 800K schijfseenheden hebt u de keuze uit drie mogelijkheden - u kunt de schijf dubbelzijdig initialiseren of enkelzijdig, of u kunt besluiten de schijf niet te laten initialiseren maar uit de schijfseenheid te verwijderen.

Raadpleeg voor het initialiseren van de interne vaste schijf Bijlage A. Lees voor het initialiseren van een externe vaste schijf de bijbehorende handleiding.

In het algemeen moet u 400K schijven enkelzijdig initialiseren en 800K schijven dubbelzijdig. (800K schijven zijn voorzien van de aanduiding 'Double-sided'.) Voor schijven die enkelzijdig zijn geïnitieerd worden geen mappen op het scherm getoond als u inhoudsopgaven binnen programma's oproept (dat wil zeggen, telkens wanneer u

'Open' of 'Bewaar als' kiest uit het Archief-menu van het programma).

400K schijven kunnen ook gebruikt worden op eerdere Macintosh-computers.

Als u schijven zowel met de Macintosh SE als met de Macintosh met een 400K interne schijfseenheid wilt gebruiken, moet u deze schijven enkelzijdig initialiseren.

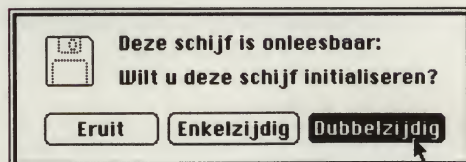
Als u op 400K schijven inhoudsopgaven binnen programma's gebruikt, kunt u mappen op het scherm laten weergeven door de schijf enkelzijdig te initialiseren en gedurende de initialisatie de Optie-toets ingedrukt te houden.

Ook dubbelzijdig geïnitieerde schijven moeten met het metalen plaatje naar voren en het etiket naar boven in de schijfseenheid worden geplaatst. De schijfseenheid kan de informatie van beide zijden van de schijf lezen.

Als de ongeïnitieerde schijf zich in een externe 400K schijfseenheid bevindt, worden u maar twee mogelijkheden ter keuze aangeboden - enkelzijdig initialiseren van de schijf of verwijderen uit de schijfseenheid.

In de Finder kunt u ook schijven initialiseren die informatie bevatten. Hiertoe kiest u 'Wis Schijf' uit het Speciaal-menu. Deze opdracht wist alles van de schijf en biedt u dezelfde mogelijkheden voor het initialiseren van de schijf.

U kunt schijven binnen een programma initialiseren zonder de informatie die zich op dat moment in het geheugen bevindt kwijt te raken. U kunt dus de schijven initialiseren op het moment dat u ze nodig hebt.

Beide zijden van een 800K schijf initialiseren

- Plaats de te initialiseren schijf in de schijfeenheid.

Op het scherm verschijnt een informatievenster.

- Klik op 'Dubbelzijdig'.
- Geef de schijf een naam.

Geef de schijven verschillende namen, dit om verwarring te voorkomen.

Wanneer u een schijf dubbelzijdig initialiseert, wordt het hiërarchisch bestandssysteem geïnstalleerd, waarmee u mappen binnen een programma en in de Finder kunt gebruiken. Telkens wanneer u nu vanuit een programma 'Open', 'Bewaar als' of 'Bewaar' kiest voor een naamloos document, kunt u de mappen die u in de Finder gebruikt bekijken en zelfs gebruiken. Zie voor meer informatie over dit onderwerp "Het gebruik van mappen" en "Samenvatting van het documentbeheer binnen een programma" in dit hoofdstuk.

Zodra u een schijf dubbelzijdig hebt geïntialiseerd, kan deze niet meer in een 400K schijfeenheid worden gebruikt om de eenvoudige reden dat 400K schijfeenheden geen dubbelzijdige schijven kunnen lezen. Het systeem vraagt u of u de schijf opnieuw wilt initialiseren, en als u in antwoord op deze vraag op 'Initialiseer' klikt, wordt alle informatie van de schijf gewist.

Initialiseer nooit een 400K schijf dubbelzijdig. De tweede zijde van de schijf is niet op betrouwbaarheid getest, zodat u het risico loopt alle informatie van de schijf te verliezen.

Een schijf enkelzijdig initialiseren

- Plaats de te initialiseren schijf in de schijfeenheid.

Op het scherm verschijnt een informatievenster.

- Klik op 'Enkelzijdig'.
- Geef de schijf een naam.

Geef de schijven verschillende namen, dit om verwarring te voorkomen.

Ook 800K schijven kunnen enkelzijdig worden geïntialiseerd. Op deze manier kunt u dergelijke schijven toch in een 400K schijfeenheid gebruiken. Er is nu echter maar half zo veel schijfruimte beschikbaar en het hiërarchische bestandssysteem wordt niet geïnstalleerd. Dit betekent dat u binnen de programma's op deze schijf geen mappen kunt gebruiken.

3.5-inch schijven verwijderen

Wanneer u informatie wilt gebruiken van of bewaren op een andere schijf dan de schijf die zich op het moment in de schijfeenheid bevindt, moet u deze laatstgenoemde schijf eerst uit de schijfeenheid verwijderen.

Mocht de verwijderde schijf later nog nodig zijn, dan zal de Macintosh SE zelf hierom vragen.

1. Selecteer het symbool voor de schijf die u wilt verwijderen.

Als u het symbool hebt geopend, kunt u ook het inhoudsopgave-venster van de schijf actief maken.

2. Kies 'Schijf eruit' uit het Archief-menu of sleep het symbool van de schijf naar de Prullenmand.

Als u het symbool van de schijf naar de Prullenmand sleept, wordt de schijf uit de schijfeenheid verwijderd en verdwijnt het symbool. Als u de huidige opstartschijf naar de Prullenmand sleept, wordt de schijf uit de schijfeenheid verwijderd, maar blijft het symbool zichtbaar.

Wanneer u 'Schijf eruit' kiest, wordt er meestal een schijf uit de schijfeenheid verwijderd ook al hebt u geen schijf geselecteerd. De Finder zoekt zelf een schijf die kan worden verwijderd. Wanneer u 'Schijf eruit' kiest terwijl het symbool van de vaste schijf is geïnitia-liseerd, gebeurt er niets zolang de vaste schijf ook de opstartschijf is. Als dit niet het geval is, verdwijnt het symbool van de vaste schijf. Het verschijnt pas weer als u het systeem opnieuw opstart.

De opdracht 'Stoppen' uit het Speciaal-menu verwijdert alle 3.5-inch schijven. U kunt nu het systeem uitzetten of een nieuwe opstartschijf in de schijfeenheid plaatsen en op 'Herstarten' klikken.

Een opstartschijf maken

1. Start de Macintosh SE met behulp van de *Systeemschijf*.

Open de Installer

De Macintosh SE heeft bepaalde informatie nodig om het systeem te kunnen starten. De schijven die deze informatie bevatten (in systeembestanden zoals bijvoorbeeld 'Systeem' en 'Finder' in de Systeemmap) worden **opstartschijven** genoemd. Als opstartschijf kan een vaste schijf of een 3.5-inch schijf (400K of 800K) worden gebruikt. Als uw systeem is uitgerust met een interne vaste schijf, zult u deze het vaakst als opstartschijf gebruiken.

Als u alleen 3.5-inch schijfeenheden gebruikt, is het niet aan te raden om van al uw schijven opstartschijven te maken, omdat deze informatie aardig wat ruimte op de schijf inneemt.

In de Finder verschijnt het symbool van de huidige opstartschijf in de rechter bovenhoek van het bureaublad.

Zie "Opstartschijven" in hoofdstuk 4.

Als u een systeem met één schijfeenheid gebruikt, verwijdt u eerst de opstartschijf weer uit de eenheid, voordat u verdergaat met de volgende stap. Kies hiertoe 'Schijf eruit' uit het Archief-menu.

3. Plaats een nieuwe schijf (of een schijf die nog voldoende ruimte bevat) in de schijfleenheid.

Als de schijf niet is geïnitieerd, vraagt het systeem u de schijf te initialiseren. Hierbij hebt u de keuze tussen enkelzijdig of dubbelzijdig initialiseren. Zie voor meer informatie over dit onderwerp "3.5-inch schijven initialiseren" eerder in dit hoofdstuk.

4. Selecteer Macintosh SE en eventuele printerbesturingsbestanden

Klik met de Hoofdlettertoets om meerdere symbolen tegelijk te selecteren.

Voordat u op 'Installer' kunt klikken, gaat de Installer eerst na of er voldoende geheugenruimte is.

Als u de schijf als opstartschijf wilt gebruiken op de Macintosh SE *en* op een andere Macintosh computer, dan selecteert u 'Universele Installatie' in plaats van 'Macintosh SE'. Voor de 'Universele Installatie' is echter wel meer ruimte op de schijf nodig.

Met behulp van L/A Transport kunt u aan de opstartschijf meerdere lettertypes en bureau-accessoires toevoegen. Raadpleeg de *Macintosh - Handleiding Hulpprogrammatuur* voor meer informatie over L/A Transport.

Van de opstartschijf een gewone schijf maken

Het kan handig zijn om van een opstartschijf weer een gewone schijf te maken (dat wil zeggen, een schijf waarop u alleen documenten bewaart) - vooral als u een vaste schijf als opstartschijf gebruikt. De Macintosh SE zoekt namelijk altijd eerst naar een opstartschijf in de 3.5-inch schijfleenheden. De computer wordt opgestart vanaf de eerste opstartschijf die wordt gevonden. Als u de opstartbestanden van de 3.5-inch schijven verwijdert, start het systeem direct op vanaf de vaste schijf.

- Start het systeem op met een andere schijf dan de opstartschijf die u wilt veranderen in een gewone schijf.
- Plaats de te wijzigen schijf in de schijfleenheid.
- Sleep de Systeemmap naar de Prullenmand.

Een schijf in zijn geheel kopiëren

U kunt een schijf in zijn geheel kopiëren wanneer u zowel het symbool van deze schijf (de bronschijf) als het symbool van de schijf waarnaar u wilt kopiëren (de bestemmings-schijf) op uw scherm ziet.

Geef elk van beide schijven een unieke en zinvolle naam (ofwel wanneer het systeem u vraagt een nieuwe schijf te benoemen, ofwel nadat de kopieerprocedure is beëindigd). Als beide schijven een duidelijke eigen naam hebben, kunt u beter overzicht over uw schijven houden en weet u welke schijf de Macintosh SE bedoelt als er om een bepaalde schijf wordt gevraagd. Zie "Namen van schijven en documenten" in hoofdstuk 4.

1. Plaats de bronschijf en de bestemmingsschijf in de schijfeenheden.

Verwijder zo nodig eerst eventueel andere aanwezige schijven uit de schijfeenheden. Als u een systeem met één schijfeenheid gebruikt, plaatst en verwijdert u eerst de bestemmingsschijf, en daarna plaatst u de bronschijf in de schijfeenheid.

Start de Macintosh SE met behulp van een andere schijf dan de schijf waarvan u de inhoud wilt vervangen. De inhoud van de huidige opstartschijf kan niet worden vervangen.

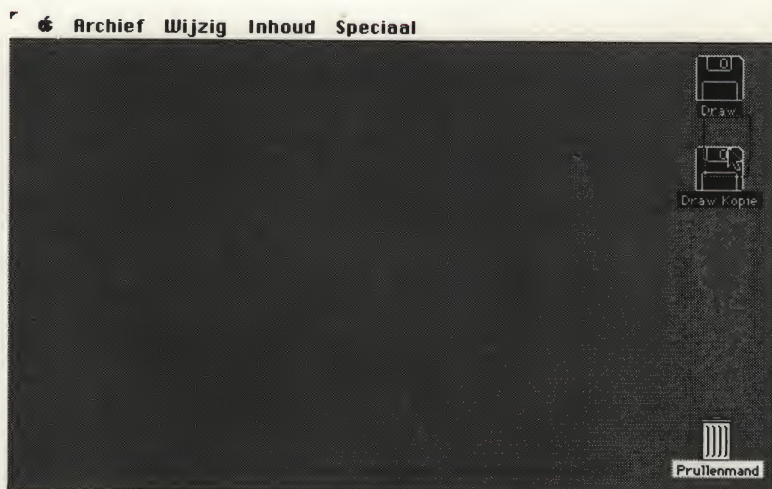
Als u een nieuwe schijf als doelschijf gebruikt, vraagt het systeem u eerst de schijf te initialiseren.

2. Sleep het symbool van de bronschijf naar het symbool van de bestemmingsschijf.

Het systeem vraagt u te bevestigen dat u de huidige inhoud van de doelschijf wilt vervangen door de inhoud van de bronschijf.

Als er niet voldoende ruimte op de doelschijf over is, zal de Macintosh SE u dit meedelen - dit gebeurt bijvoorbeeld als u een volle 800K schijf naar een 400K schijf probeert te kopiëren.

Wanneer u naar een vaste schijf sleept, wordt de inhoud van de vaste schijf niet vervangen, maar wordt de inhoud van de schijf die u naar de vaste schijf sleept aan de vaste schijf toegevoegd.

Het gebruik van de Installer

Met de Installer kunt u opstartschijven bijwerken en hulpprogramma's installeren, zoals printerbesturingsbestanden. Andere hulpprogramma's betreffen randapparatuur, zoals vaste schijven of 'file servers'.

Welke versie van de Finder u gebruikt, kunt u bekijken door 'Over de Finder' te kiezen uit het Apple-menu. Het versienummer moet ten minste 5.4 zijn. Vraag uw Apple-dealer u op de hoogte te houden van eventueel nieuw te verschijnen versies.

Als u werkt met opstartschijven waarvan de Finder het versienummer 4.1 of lager heeft, is het mogelijk dat mappen en hun inhoud niet worden afgebeeld wanneer u 'Open' of 'Bewaar als' kiest vanuit een programma. Ook kunnen mappen in de Finder leeg lijken. Als dit gebeurt hoeft u zich geen zorgen te maken. U hoeft alleen maar met de Installer de opstartschijf bij te werken. De volgende keer dat u dan 'Open' of 'Bewaar als' kiest, verschijnen de 'vermiste' mappen en hun

inhoud gewoon weer op het scherm. Als u niet bijwerkt, kan het ook gebeuren dat de tekens die u via het toetsenbord intypt in bepaalde programma's niet de gewenste resultaten geven.

Het is verstandig om 'Systeem' en de Finder bij elkaar te houden in dezelfde Systeemmap. Ga niet de bestanden een voor een naar de opstartschijven slepen: gebruik de Installer om uw opstartschijven bijgewerkt te houden.

Programma's die u koopt hebben mogelijk niet de nieuwste systeembestanden op de opstartschijf. Als uw systeem niet is uitgerust met een vaste schijf, kunt u iedere opstartschijf die u met de Macintosh SE gebruikt op dezelfde manier bijwerken. Als u wel over een vaste schijf beschikt, kunt u al uw toepassingsprogramma's naar die vaste schijf kopiëren en de computer in het vervolg vanaf de vaste schijf opstarten.

1. Start de Macintosh SE op met de Systeemschijf.

De systeembestanden op de huidige opstartschijf kunnen niet worden vervangen.

De Installer bevindt zich in de Hulpprogrammatuur-map op de *Systeemschijf*. Gebruik de Installer vanaf die plaats of kopieer de Installer, de Systeemmap, L/A Transport en Installer Scripts naar een andere schijf.

2. Open de Installer

Selecteer het Installer-symbool en kies 'Open' uit het Archief-menu, of klik dubbel op het symbool.

3. Plaats de opstartschijf die u wilt bijwerken in de schijfteenheid.

Als u over slechts één schijfteenheid beschikt, verwijdt u eerst de schijf met de Installer.

De Installer werkt de schijf bij die in de rechter bovenhoek van het scherm wordt weergegeven.

4. Selecteer 'Macintosh SE' en eventuele andere printerbesturingsprogramma's en klik op 'Installeer'.

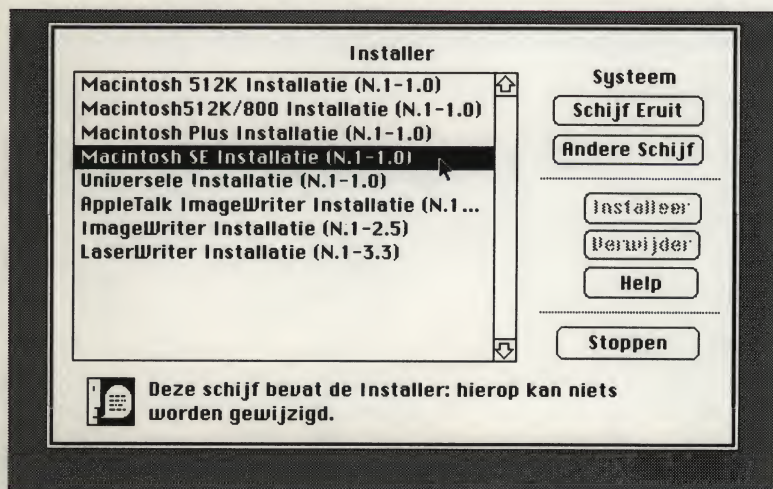
Klik met de Hoofdlettertoets om meerdere items tegelijk te selecteren.

De Installer gaat eerst na of er voldoende geheugenruimte is.

Bij het installeren worden bestaande printerbesturingsprogramma's op de schijf automatisch bijgewerkt. U kunt ook andere printerbesturingsbestanden selecteren en aan de schijf toevoegen.

Als u de schijf als opstartschijf wilt gebruiken op de Macintosh SE en op een andere Macintosh computer, selecteert u 'Universele Installatie' in plaats van 'Macintosh SE'. Voor de 'Universele Installatie' is echter wel meer ruimte op de schijf nodig.

Met L/A Transport kunt u de opstartschijf voorzien van de lettertypes en bureau-accessoires die u bij deze schijf wilt gaan gebruiken. Raadpleeg hiervoor de *Macintosh - Handleiding Hulpprogrammatuur*.

Hoofdstuk 4

Mogelijkheden van de Macintosh SE

In het eerste deel van dit hoofdstuk wordt de Macintosh SE globaal beschreven. Hoewel er bij bepaalde programma's kleine verschillen kunnen optreden, werkt de Macintosh over het algemeen op deze wijze.

In de gedeelten "Samenvatting van de Finder-mogelijkheden" en "De Finder-menu's" wordt nader ingegaan op de Finder, het programma dat uw documenten beheert. Dit laatste gedeelte van het hoofdstuk beschrijft de functies en de eigenschappen van vensters, symbolen en menu's in de Finder. Bovendien wordt in het kort besproken wat de Finder zoal beheert.

Waaruit de Macintosh SE bestaat: de onderdelen

Het basissysteem van de Apple Macintosh SE bestaat uit de hoofdeenheid, het toetsenbord en de muis. De **hoofdeenheid** bevat de processor, een geheugen van 1 megabyte (1Mb), een ingebouwde **800K-schijfeenheid**, (optioneel) een interne **vaste schijf** of een tweede 800K-schijfeenheid, het beeldscherm en een interne **uitbreidingsaansluiting**. De **processor** verricht het eigenlijke werk van de computer. In het **geheugen** bewaart de Macintosh SE de informatie waarmee u op een bepaald moment werkt. De Macintosh kan deze informatie lezen van de interne vaste-schijfeenheid of van een 3.5-inch schijf die zich in een schijfeenheid bevindt. U kunt uw Macintosh SE ook zelf informatie aanbieden met behulp van het **toetsenbord**, de **muis** of andere **randapparatuur**—printers, modems, netwerken—via de **Apple Desktop Bus**, de **seriële poorten** en de **SCSI-poort**. Op het **scherm** kunt u precies volgen wat u aan het doen bent. De uitbreidingsaansluiting maakt het mogelijk om uw Macintosh SE met behulp van **uitbreidingskaarten** aan te passen. Deze onderdelen van uw Macintosh SE, die u kunt zien en aanraken, worden de **apparatuur** genoemd.

Daarnaast bestaat nog de **programmatuur** — toepassings-programma's zoals MacWrite voor tekstverwerking, MacPaint voor het maken van afbeeldingen, MacDraw voor gestructureerd grafisch werk, MacTerminal™ voor elektronische communicatie of MacProject™ voor projectcoördinatie.

Het basissysteem van de Macintosh SE kan naar behoefte worden uitgebreid. U kunt daarvoor kiezen uit de omvangrijke en steeds groter wordende apparatuur- en programmatuurfamilie van de Macintosh. In hoofdstuk 5, "Uw Macintosh SE uitbreiden", vindt u een aantal suggesties.

Uitbreidingspoort
toegang

Vaste schijf

Schijfeenheid

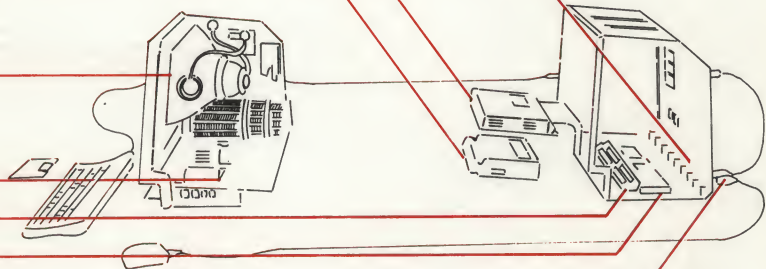
Scherm

Hoofdeenheid

Geheugen

Uitbreidingskaart

Apple DeskTop Bus

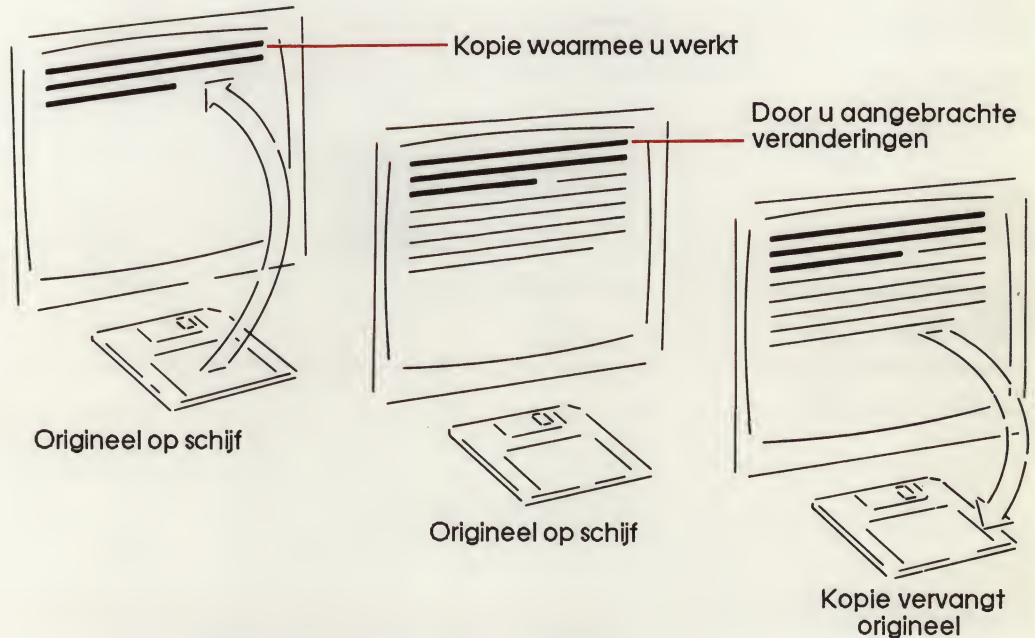

Waar uw gegevens blijven

Wanneer u een bestaand document opent om dit te verbeteren (het eerste concept dat meteen goed is, moet nog worden gemaakt), laat uw Macintosh SE het origineel op de schijf staan en maakt voor u een kopie om mee te werken. Nadat u klaar bent met uw verbeteringen, besluit u of u de nieuwe versie wilt bewaren of niet.

Slaat u de nieuwe versie onder dezelfde naam op, dan wordt het origineel op de schijf vervangen door deze nieuwe versie. Doet u dat niet, dan blijft bij de meeste programma's het origineel in onaangetaste vorm op de schijf. U kunt dus kiezen of u de nieuwe versie onder de originele naam opslaat, of onder een andere naam, of helemaal niet. U kunt dit het beste vergelijken met het aanbrengen van wijzigingen op een fotokopie. Bent u tevreden met de wijzigingen, dan past u het origineel aan.

Het werkexemplaar van het document wordt slechts tijdelijk in het geheugen van uw Macintosh SE opgeslagen. Met andere woorden, als er zich een stroomstoring voordoet, of als u per ongeluk over het netsnoer struikelt en daardoor de stekker uit het stopcontact schiet, raakt u alles waarmee u aan het werk was, of concreter alle informatie in het geheugen, voorgoed kwijt. Om ervoor te zorgen dat uw werk bewaard blijft, moet u door ongeveer om het kwartier 'Bewaar' uit het Archief-menu te kiezen uw werk op een schijf vastleggen. Op die manier kunt u nooit meer dan een kwartier werk kwijtraken.

Het toetsenbord

Het toetsenbord van de Macintosh SE heeft gewone toetsen, numerieke toetsen, pijltoetsen en andere speciale toetsen. Hieronder volgt een korte beschrijving van de werking van deze toetsen.

❖ *De Apple Desktop Bus:* De Apple Desktop Bus-aansluitingen waarmee u het toetsenbord aansluit, bieden u optimale mogelijkheden om het systeem aan uw eigen wensen aan te passen. U kunt het systeem uitbreiden met een tekentableau, een lichtpen, een ander toetsenbord en andere Apple Desktop Bus-apparaten. Uw officiële Apple-dealer kan u hierover meer over vertellen.

Gewone toetsen

De gewone toetsen komen overeen met die van een schrijfmachine. U kunt er alle normale tekens mee typen, ook cijfers en tekens als =, [, en dergelijke. Als u een gewone toets ingedrukt houdt, wordt deze net zo lang herhaald tot u de toets weer loslaat. De snelheid waarmee dit gebeurt kunt u met 'Repeteertempo' in het Regelpaneel instellen. Raadpleeg "Het gebruik van het Regelpaneel" in hoofdstuk 3 voor informatie over dit onderwerp.

Numerieke toetsen

Met behulp van het ingebouwde numerieke toetsenblok kunt u getallen en numerieke tekens veel sneller typen dan wanneer u hiervoor de gewone toetsen gebruikt. Dat is vooral handig als u met het bureau-accessoire Calculator werkt. Het numerieke toetsenblok bevat ook een Wistoets (Clear) en een Invoertoets (Enter).

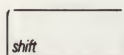
Pijltoetsen

Met de pijltoetsen kunt u bij programma's als elektronische werkbladen en sommige tekstverwerkingsprogramma's via het toetsenbord de aanwijzer over het scherm verplaatsen.

Speciale toetsen

Sommige speciale toetsen worden in combinatie met gewone toetsen gebruikt om andere tekens te produceren of om snel een opdracht uit te voeren die u anders geeft door een menu open te slaan. Informatie over de werking van speciale toetsen bij bepaalde toepassingsprogramma's vindt u in de handleiding bij het desbetreffende programma. In het gedeelte "Snellere alternatieven met de Macintosh SE", verderop in dit hoofdstuk, vindt u een lijst met snellere, alternatieve manieren voor het geven van opdrachten met het toetsenbord.

De Hoofdlettertoets

Hoofdlettertoets

Wanneer de Hoofdlettertoets wordt ingedrukt, produceren de lettertoetsen hoofdletters en krijgt u met de andere toetsen het bovenste van de twee tekens op de toets. Soms heeft de Hoofdlettertoets een functie bij bepaalde handelingen. Zo kunt u in de Finder meer dan één symbool selecteren door de Hoofdlettertoets ingedrukt te houden terwijl u telkens op een nieuw symbool klikt.

De Vergrendeltoets

Vergrendeltoets

Deze toets werkt alleen voor letters. Wanneer u op de Vergrendeltoets drukt (de toets blijft vanzelf in de ingedrukte stand staan tot u er nog een keer op drukt), produceren de lettertoetsen hoofdletters. De overige toetsen worden niet door de Vergrendeltoets beïnvloed.

De Optie-toets

Optie-toets

Wanneer u deze toets ingedrukt houdt, kunt u met de gewone toetsen letters met een accent en speciale tekens uit een alternatieve tekenset produceren. De Optie-toets kan in combinatie met de Hoofdlettertoets en met de Vergrendeltoets worden gebruikt. Hieronder ziet u bijvoorbeeld de alternatieve tekens van het lettertype Chicago.

Wit = Tekens dat u krijgt door de Optie-toets ingedrukt te houden en een ander teken te typen.

Rood = Tekens dat u krijgt door de Optie-toets en de Hoofdlettertoets ingedrukt te houden en een ander teken te typen.

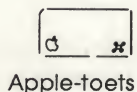
Met behulp van het bureau-accessoire Toetsenbord kunt u de alternatieve tekens op uw scherm in elk lettertype laten verschijnen dat op de huidige opstartschijf is geïnstalleerd. Raadpleeg "Bureau-accessoires" in dit hoofdstuk voor meer informatie hierover.

Door de Optie-toets in combinatie met bepaalde gewone toetsen te gebruiken, kunt u letters met een accent typen.

Optie-toets-`	`	accent grave
Optie-toets-e	´	accent aigu
Optie-toets-i	^	accent circonflexe
Optie-toets-u	¨	umlaut/trema
Optie-toets-n	~	tilde

Wanneer u een van bovenstaande combinaties typt en vervolgens een ander teken, verschijnt het geaccentueerde teken op het scherm. Indien het teken niet van het betreffende accent kan worden voorzien, wordt eerst het accent en daarna het teken geproduceerd. Typt u een van bovenstaande combinaties tweemaal, dan wordt alleen het accent geproduceerd.

De Apple-toets

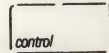

In combinatie met een gewone toets biedt de Apple-toets vaak een snellere manier om een opdracht uit een menu te kiezen. Als dit mogelijk is, wordt dit in het menu achter de betreffende opdracht aangegeven. Soms heeft de Apple-toets een andere functie. Zo heeft het ingedrukt houden van de Apple-toets in combinatie met het typen van een punt soms tot gevolg dat de uitvoering van een langdurige opdracht, zoals afdrukken, wordt onderbroken.

Belangrijk

Op de Apple-toets staan twee symbolen: een klaverblad en een appel. Op vroegere Macintosh-toetsenborden stond er op deze toets alleen een klaverblad. In veel toepassingsprogramma's wordt deze toets de Functietoets genoemd. Als daarnaar wordt verwezen, wordt dus de Apple-toets bedoeld.

De Control-toets

Control-toets

Evenals met de Apple-toets kunt u met de Control-toets in combinatie met andere toetsen opdrachten sneller doorgeven of andere handelingen verrichten. Het gebruik van de Control-toets verschilt per programma.

De Return-toets

Return-toets

Met de Return-toets verplaatst u het invoegpunt naar het begin van de volgende regel. In een informatievenster heeft indrukken van de Return-toets hetzelfde effect als klikken op het vakje dat de opdracht bevestigt, zoals een OK-vakje, of op het vet omlijnde vakje.

De Esc-toets

Esc-toets

Het gebruik van de Esc-toets verschilt per programma. In de handleiding bij het programma vindt u meer informatie.

De Invoertoets

Invoertoets

Hiermee bevestigt u datgene wat u typt (meestal tekst), bijvoorbeeld de naam die u typt voor een nieuw document. In een informatievenster heeft indrukken van de Invoertoets hetzelfde effect als klikken op het vakje dat de opdracht bevestigt, zoals een OK-vakje, of op het vet omlijnde vakje, als dat er is.

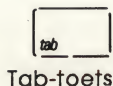
De Wistoets

Wistoets

Hiermee kunt u datgene wat geselecteerd is, wissen. Als u niets hebt geselecteerd en u drukt op de Wistoets, wordt het teken vóór het invoegpunt gewist.

De Tab-toets

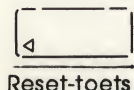
Met deze toets verplaatst u het invoegpunt horizontaal naar de eerstvolgende stop (zoals een tabstop). In een informatievenster selecteert u met het indrukken van de Tab-toets de eerstvolgende plaats waar informatie kan worden ingevoerd.

De Clear-toets

De Clear-toets wist, net als de Wistoets, het gedeelte dat u hebt geselecteerd. Bij een aantal programma's heeft de Clear-toets ook nog andere functies.

De Reset-toets

Het gebruik van de Reset-toets verschilt per programma. In de handleiding van het betreffende programma vindt u er meer informatie over.

Schijven

Schijven zijn bestemd voor het opslaan van informatie. Er zijn schijven in verschillende grootten en vormen. In dit gedeelte gaat het voornamelijk over 3.5-inch schijven. Op vaste schijven wordt nader ingegaan in hoofdstuk 5, "Uw Macintosh SE uitbreiden", en in "De vaste schijf initialiseren" in bijlage A.

Op dubbelzijdige 3.5-inch schijven van Apple kan 800 Kilobyte worden opgeslagen, wat overeenkomt met ongeveer 160 pagina's. (Dubbelzijdige schijven zijn voorzien van het opschrift "Double Sided".) Op elke schijf wordt een hoeveelheid opslagruimte gereserveerd waarin wordt bijgehouden wat er zoal op de schijf is opgeslagen. Hier wordt dus de informatie over de inhoudsopgave opgeslagen. De grootte van deze opslagruimte is afhankelijk van de hoeveelheid informatie die op de schijf is opgeslagen.

Schijven initialiseren

Voordat uw Macintosh SE informatie van een schijf kan halen of erop kan zetten, moet de schijf zodanig worden **geïnitieerd** dat de computer deze kan lezen. (Een blanco schijf zou u kunnen vergelijken met een parkeerterrein zonder indeling in vakken. Voordat er auto's op het terrein kunnen worden geparkeerd, moet eerst de indeling in vakken worden gemaakt.) Wanneer u een niet-geïnitieerde schijf in de schijfleenheid plaatst of een schijf die uw Macintosh SE niet kan lezen, bijvoorbeeld omdat deze beschadigd is of geïnitieerd voor een ander type computer, vraagt het systeem u of u de schijf voor de Macintosh SE wilt initialiseren en zo ja, of u de schijf enkelzijdig of dubbelzijdig wilt initialiseren.

De interne 800K-schijfleenheid van uw Macintosh SE kan zowel enkelzijdig als dubbelzijdig geïnitieerde schijven lezen (hetzelfde geldt voor de externe 800K-schijfleenheid en de 3.5-inch schijfleenheid van Apple). Gebruikt u schijven met 800K, dan initialiseert u ze normaal gesproken dubbelzijdig. Hierdoor krijgt u de beschikking over de volle 800K aan opslagruimte en kunt u bovendien niet alleen in de Finder maar ook binnen programma's mappen gebruiken, zodat u informatie voortaan ook binnen programma's op verschillende niveaus kunt bewaren (in een hiërarchisch bestandssysteem). Wanneer u enkelzijdig initialiseert, krijgt u slechts de beschikking over één opslagniveau, waarbij er dus binnen programma's geen mappen verschijnen.

Het is echter niet strikt noodzakelijk om schijven met 800K te gebruiken of schijven dubbelzijdig te initialiseren. U kunt op uw Macintosh SE ook schijven met 400K gebruiken, en u kunt schijven met 800K enkelzijdig initialiseren, zodat ze door een 400K-schijfleenheid kunnen worden gelezen.

Waarschuwing

Let erop dat u schijven met 400K altijd enkelzijdig initialiseert. Weliswaar kunt u ze met de Macintosh SE ook dubbelzijdig initialiseren, maar de andere kant van de schijf is niet op betrouwbaarheid getest. U loopt in dat geval het risico alle informatie op de schijf kwijt te raken.

Een dubbelzijdig geïnitieerde schijf met 800K kan niet door een 400K-schijfleenheid worden gelezen. Probeert u dit toch, dan verschijnt er een informatievenster waarin u wordt gevraagd of u de schijf zodanig wilt initialiseren dat deze gelezen kan worden. Bedenk wel dat, wanneer u op 'Initialiseer' klikt, alle informatie op de schijf wordt gewist.

U kunt gerust zowel enkel- als dubbelzijdig geïnitieerde schijven gebruiken, dus zowel schijven met 400K als met 800K. Het verschil tussen deze twee kunt u goed zien wanneer u binnen een programma 'Open' of 'Bewaar als' kiest. Bij de enkelzijdig geïnitieerde schijven kunt u geen mappen zien, bij de dubbelzijdig geïnitieerde schijven ziet u dezelfde mappen die u in de Finder aanmaakt.

	400K-schijfeenheid	800K-schijfeenheid
400K-schijf geïnitieerd enkelzijdig	ja	ja*
400K-schijf geïnitieerd dubbelzijdig	nee	nee**
800K-schijf geïnitieerd enkelzijdig	ja	ja***
800K-schijf geïnitieerd dubbelzijdig	nee	ja

* U wilt misschien programma's van 400K-schijven naar dubbelzijdige 800K-schijven kopiëren. Sommige programma's zijn echter tegen kopiëren beveiligd. In dat geval zult u voor dit programma met 400K-schijven moeten blijven werken.

** Van 400K-schijven is slechts één kant op betrouwbaarheid getest.

*** U kunt 800K-schijven enkelzijdig initialiseren, maar u kunt dan slechts 400K op de schijf gebruiken en u hebt niet de beschikking over mappen.

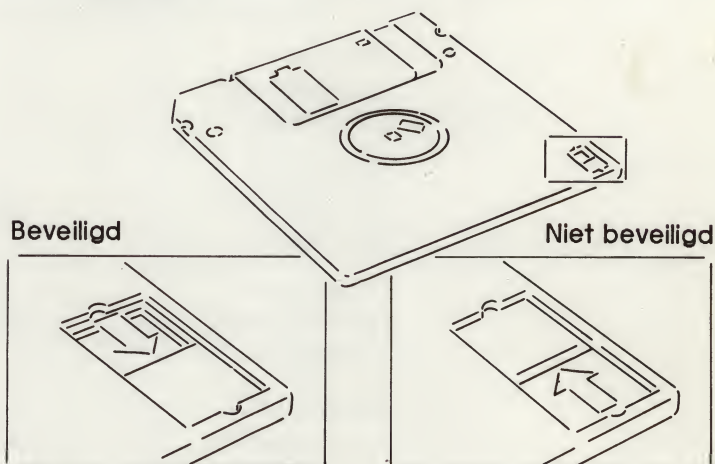
U kunt schijven gerust binnen een programma initialiseren. De informatie in het geheugen wordt daardoor niet aangetast.

U kunt schijven waarop al informatie is opgeslagen ook initialiseren door de opdracht 'Wis schijf' uit het Speciaal-menu van de Finder te kiezen. Hierbij gaan wel de oorspronkelijke gegevens verloren.

U kunt de informatie op een 400K-schijf kopiëren naar een 800K-schijf, zodat u 400K extra voor uw eigen werk tot uw beschikking hebt.

Beveiligde schijven

U kunt voorkomen dat informatie op een 3.5-inch schijf wordt gewijzigd door het kleine schuifje aan de achterkant van de schijf naar de rand toe te schuiven. Dit wordt het **beveiligen** van een schijf genoemd. (U kunt documenten en programma's beveiligen door 'Extra info' uit het Archief-menu te kiezen. Zie "Beveiligen van een document of programma" in hoofdstuk 3.)

De informatie op een beveiligde schijf kan niet worden gewijzigd, en er kan ook geen nieuwe informatie aan worden toegevoegd. U kunt de documenten op de schijf wel openen (en misschien afdrukken), maar u kunt niets op de schijf laten opslaan, niets wissen, opnieuw benoemen, verplaatsen, dupliceren, of wijzigen.

Wilt u op een gegeven moment de informatie op de schijf toch veranderen, dan hoeft u alleen maar het schuifje weer in de uitgangspositie terug te brengen.

❖ *Let op:* Het kan voorkomen dat een programma niet functioneert met een beveiligde schijf, en dat de Finder niet zo'n schijf niets van uw werk op het bureaublad kan reconstrueren. Ook is het mogelijk dat sommige bureau-accessoires niet goed functioneren, als de huidige opstartschijf beveiligd is.

Namen van schijven en documenten

Schijven, documenten, programma's en mappen hebben altijd een naam. Schijven benoemt u bij het initialiseren, documenten bij de eerste keer dat u ze opslaat, en mappen normaal gesproken wanneer u ze aanmaakt. Met behulp van de Finder kunt u een naam op elk willekeurig moment veranderen.

Bij het geven van een naam dient u een aantal regels in acht te nemen. De naam van een schijf mag uit niet meer dan 27 tekens bestaan, die van een document of map uit niet meer dan 31.

Een naam mag geen dubbele punt (:) bevatten, en mag niet met een punt (.) beginnen. Verder mag u alle tekens gebruiken die u met het toetsenbord kunt produceren.

Bij de Macintosh SE kunt u er verschillende documenten of mappen met dezelfde naam op na houden, zolang die maar elk in een andere map zijn ondergebracht en de schijf dubbelzijdig is geïnitieerd. In één en dezelfde map kan een naam slechts één keer voorkomen. Bij het vergelijken van namen maakt uw Macintosh SE geen onderscheid tussen hoofdletters en kleine letters, dus 'zaterdag' en 'Zaterdag' zijn voor uw Macintosh SE hetzelfde.

U kunt een document beter geen naam geven waaronder al een bestaand programma bekend is. Stel bijvoorbeeld dat u een document met de naam "MacWrite" in een map wilt opbergen waarin ook het programma MacWrite is ondergebracht. Uw Macintosh SE vraagt u dan of u het bestaande "MacWrite" wilt vervangen. Klikt u op 'OK', dan wordt het programma weggegooid.

U doet er verstandig aan ook de schijfnamen verschillend te houden. Soms vraagt de Macintosh SE namelijk om een bepaalde schijf, en het is dan tamelijk verwarrend om meer dan één schijf met dezelfde naam te hebben (de Macintosh SE is op dit punt nogal kieskeurig).

Opstartschijven

De *Systeemschijf* die u bij uw Macintosh SE hebt gekregen, bevat systeembestanden die uw Macintosh SE nodig heeft om te kunnen starten. Schijven waarop zich dit soort bestanden bevinden worden **opstartschijven** genoemd.

De systeembestanden zijn standaard ondergebracht in de Systeemmap, en u kunt ze daar het beste in laten zitten.

Op een opstartschijf staan altijd op zijn minst een Systeembestand en een Finder. Meestal bevindt zich op zo'n schijf ook minstens één printerbestand met de naam "ImageWriter", "AppleTalk ImageWriter" of "LaserWriter". U kunt op een opstartschijf ook andere systeembestanden aantreffen, zoals het Schetsboekbestand, het Clipboard-bestand, enzovoort. Deze bestanden bevatten informatie die door bepaalde programma's en bureau-accessoires worden gebruikt.

Naast de essentiële rol die de systeembestanden op de opstartschijf spelen bij het starten van de Macintosh SE, bepalen ze:

- ☐ welke lettertypen u tot uw beschikking hebt wanneer u een programma gebruikt (deze bevinden zich in het Systeembestand op de opstartschijf).
- ☐ welke bureau-accessoires in het Apple-menu aanwezig zijn (ook deze bevinden zich in het Systeembestand).
- ☐ welke versie van de Finder u gebruikt.
- ☐ welke apparaten bestuurd kunnen worden door het Regelpaneel.

Met behulp van de Installer op de *Systeemschijf* kunt u uw systeembestanden op uw programmaschijven bijwerken. U kunt altijd het beste de nieuwste versies van de Macintosh-programmatuur gebruiken. In "Het gebruik van de Installer" in hoofdstuk 3 leest u hoe u opstartschijven kunt bijwerken.

Als u over een systeem met een interne vaste schijf beschikt, kunt u deze als opstartschijf gebruiken en hoeft u geen programmaschijven bij te werken. Zie het gedeelte "Uw werk ordenen op schijven", verderop in dit hoofdstuk.

Opstartschijven aan uw wensen aanpassen

Met behulp van L/A Transport kunt u de hoeveelheid lettertypen en bureau-accessoires in het Systeembestand op de opstartschijf aan uw persoonlijke voorkeur aanpassen. Wanneer u een programma aanschaft, kan dit al zijn voorzien van de lettertypen en bureau-accessoires die goed bij het programma passen. U kunt die lettertypen en bureau-accessoires dan eventueel met behulp van L/A Transport naar elke andere opstartschijf kopiëren. Raadpleeg voor het gebruik van L/A Transport de *Macintosh - Handleiding Hulpprogrammatuur*.

U kunt opstartschijven ook aanpassen door er nieuwe systeembestanden, zoals een Schetsboekbestand of een Clipboard-bestand, naartoe te slepen.

De huidige opstartschijf

Als u uw Macintosh SE inschakelt, controleert deze of zich in de onderste interne schijfeenheid een opstartschijf bevindt. Is dat niet het geval, dan zoekt de Macintosh SE in de bovenste interne schijfeenheid (als deze is geïnstalleerd). Daarna wordt nagegaan of er een externe schijfeenheid is aangesloten via de schijfeenheid-poort (niet via de SCSI-poort). Dit kan een 3.5-inch schijfeenheid zijn of een externe vaste schijf. Ten slotte zoekt de Macintosh SE naar een SCSI-schijfeenheid, eerst voor een externe schijfeenheid en dan voor een interne vaste schijf, als deze is geïnstalleerd.

❖ *Opmerking:* Als u SCSI-apparaten hebt aangesloten, kunt u de volgorde instellen waarin deze tijdens het opstarten worden gezocht. U doet dit met de schakelaars op deze apparaten en het Apple HD SC Setup-programma. (De instelling van de interne vaste schijf is altijd 0.) In de *Macintosh - Handleiding Hulpprogrammatuur* vindt u hierover meer informatie.

De eerste opstartschijf die de Macintosh SE tegenkomt, wordt de huidige opstartschijf. De Macintosh gebruikt dan de systeembestanden van deze schijf. De Finder laat u weten welke schijf de opstartschijf is die voor die sessie wordt gebruikt. Het symbool van deze schijf wordt altijd in de rechterbovenhoek van het bureaublad afgebeeld. U kunt deze zoekvolgorde wijzigen door met behulp van het Regelpaneel een bepaald opstartapparaat te kiezen. Zie verderop in dit hoofdstuk onder "Regelpaneel" en "Het gebruik van het Regelpaneel" in hoofdstuk 3.

De Macintosh SE kan van opstartschijf wisselen terwijl u werkt. De schijf waarnaar wordt gewisseld, wordt dan de actuele opstartschijf. In de volgende gevallen schakelt de Macintosh SE om naar een andere opstartschijf:

- ☐ Wanneer u uw Macintosh SE uit- en weer inschakelt en daarbij een andere opstartschijf gebruikt. Het systeem zoekt in de hierboven beschreven volgorde naar een opstartschijf.
- ☐ Wanneer u een programma (niet een document) op een andere opstartschijf opent. (Gebruikt u een vaste schijf, dan wordt in dit geval niet omgeschakeld.)
- ☐ Wanneer u een document op een andere opstartschijf opent terwijl het bijbehorende programma niet op de actuele opstartschijf staat. (Gebruikt u een vaste schijf, dan wordt in dit geval niet omgeschakeld.)

U kunt uw Macintosh SE ook dwingen naar een andere opstartschijf om te schakelen wanneer u van opstartschijf wilt veranderen (bijvoorbeeld als u andere lettertypen of bureau-accessoires wilt gebruiken). Dit kunt u op de volgende twee manieren doen:

- ☐ Houd de Optie-toets ingedrukt en open een programma op de gewenste opstartschijf.
- ☐ Houd de Optie- en de Apple-toets tegelijk ingedrukt en klik dubbel op het symbool van de Finder op de gewenste schijf.

Wanneer u het hiërarchische bestandssysteem gebruikt, is het over het algemeen verstandig alle systeembestanden in dezelfde map te bewaren. Zie "Het hiërarchische bestandssysteem" verderop in dit hoofdstuk.

Uw werk ordenen op schijven

Hoe u uw werk op de verschillende schijven ordent is over het algemeen afhankelijk van uw Macintosh-systeem—van het type en het aantal schijfeenheden, de printer waarvan u gebruik maakt en van de manier waarop u uw werk wilt indelen. Met uw Macintosh kunt u uw documenten, mappen en programma's geheel naar eigen inzicht op schijven rangschikken. Informatie hierover vindt u in de gedeelten "Documenten, mappen of programma's naar een andere schijf kopiëren of verplaatsen" en "Verwijderen en terughalen van documenten, mappen of programma's" in hoofdstuk 3.

Om uw Macintosh SE in werking te stellen hebt u hoe dan ook een opstartschijf nodig. Waarschijnlijk wilt u ook wel een programma op die schijf of op een schijf in een tweede schijfeenheid hebben. Hierbij geldt vanzelfsprekend: hoe groter uw Macintosh-systeem, des te meer mogelijkheden u hebt.

- ☐ Beschikt u over een vaste schijf en een interne schijfeenheid, dan kunt u alles op de vaste schijf bewaren. Dat geldt voor systeembestanden, programma's, mappen en documenten. De 3.5-inch schijven kunt u gebruiken om informatie van of naar de vaste schijf over te brengen of om informatie uit te wisselen tussen het ene Macintosh-systeem en het andere.

- Beschikt u over een systeem met twee schijfeenheden, dan komt het u misschien beter uit om verschillende programma's op een opstartschijf in een van de 3.5-inch schijfeenheden te bewaren en de met die programma's aangemaakte documenten op gewone schijven in een andere schijfeenheid. Het is aan te bevelen om op een opstartschijf ongeveer 50K vrij te houden. Programma's hebben namelijk altijd wat werkruimte op de opstartschijf nodig, ook al bevindt het document dat u bewerkt zich op een andere schijf.
- Beschikt u over een systeem met één schijfeenheid, dan kunt u ervoor zorgen dat u zo min mogelijk van schijf hoeft te wisselen door slechts één programma en de met dat programma aangemaakte documenten op een opstartschijf te bewaren.

Op de interne vaste schijf is waarschijnlijk altijd wel voldoende ruimte. Als u niet over een vaste schijf beschikt en u meer ruimte op uw opstartschijven nodig hebt, kunt u de opstartschijf in de ene schijfeenheid plaatsen en uw documenten met de bijbehorende programma's op een gewone schijf in een andere schijfeenheid.

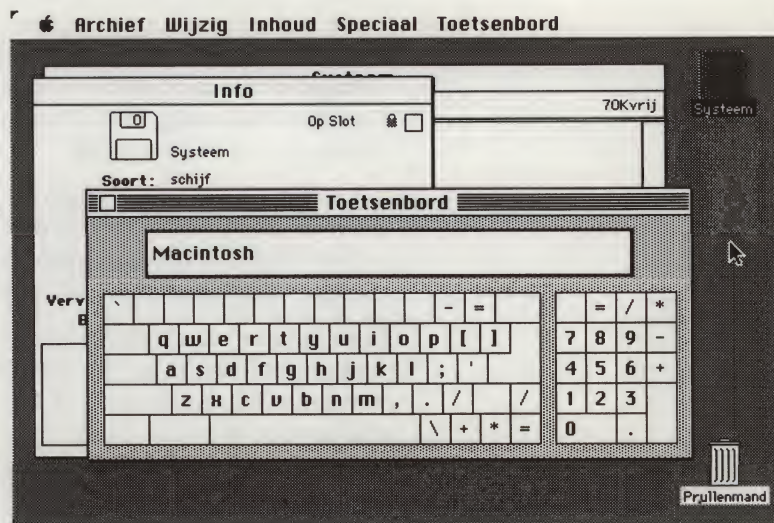
Wilt u nog meer ruimte op uw opstartschijven besparen, dan hebt u ook nog een van de nu volgende mogelijkheden tot uw beschikking:

- Sleep printerbestanden die u niet nodig hebt naar de Prullenmand. Als u bijvoorbeeld alleen een ImageWriter zonder AppleTalk gebruikt, kunt de bestanden "AppleTalk ImageWriter" en "LaserWriter" naar de Prullenmand slepen.
- Verwijder met behulp van L/A Transport lettertypen of bureau-accessoires die u niet gebruikt uit het Systeembestand. Zie de *Macintosh - Handleiding Hulpprogrammatuur*.

Vensters

In vensters wordt informatie zichtbaar gemaakt. Op uw bureaublad passen verschillende vensters tegelijk, zodat u ook de informatie van verschillende vensters tegelijk kunt bekijken. De meeste vensters kunnen worden verplaatst, van grootte veranderd en gesloten. Vensters kunnen elkaar ook overlappen. Wanneer er meer dan één venster tegelijk geopend is, bevindt zich altijd één ervan op de voorgrond. Dat venster op de voorgrond is het actieve venster, met andere woorden, het venster waarmee informatie kan worden uitgewisseld. Door op een willekeurige plaats in een venster te klikken, brengt u dat venster naar de voorgrond en maakt u het actief.

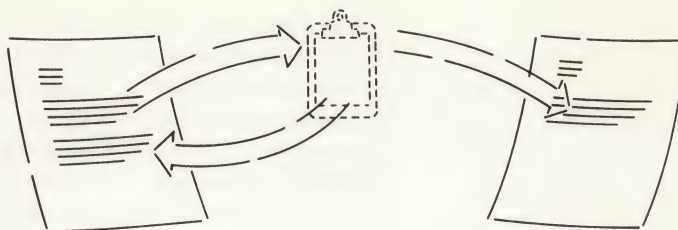
Een venster kan wel helemaal achter andere vensters verscholen gaan, maar het kan niet van het scherm af worden gesleept of zó klein worden gemaakt dat het niet meer te zien is.

Binnen een programma kunnen vensters zich soms wat afwijkend gedragen. In de betreffende programmahandleiding vindt u informatie over de eigenschappen van vensters in dat programma.

Klembord: knippen en plakken

U kunt informatie binnen een document verplaatsen, of van het ene document naar het andere, ongeacht of die documenten met hetzelfde programma of met verschillende programma's zijn aangemaakt, en u kunt informatie verplaatsen van een bureau-accessoire naar een document en omgekeerd. De informatie die u verplaatst of kopieert wordt zolang naar het Klembord overgebracht. Met de opdrachten 'Knip', 'Kopieer' en 'Plak' in het Wijzig-menu kunt u informatie van het actieve venster naar het Klembord verplaatsen en omgekeerd. De meeste programma's beschikken over de opdracht 'Toon Klembord' in het Wijzig-menu, waarmee u de actuele inhoud van het Klembord kunt bekijken.

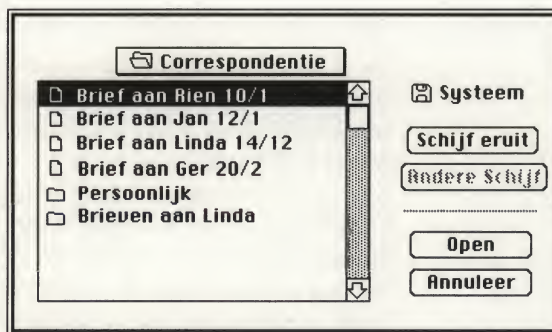

In het Klembord blijven kenmerken als opmaak en lettertype behouden, evenals andere informatie die eigen is aan het programma waarmee het document is aangemaakt. Wanneer u informatie van het ene programma naar het andere verplaatst, wordt normaal gesproken alleen de tekst of de afbeelding in een vaststaande layout overgebracht.

De inhoud van het Klembord wordt, indien mogelijk, in het geheugen van uw Macintosh SE vastgehouden. Als er te veel informatie in het Klembord komt te staan, wordt de inhoud van het Klembord tijdelijk opgeslagen in het Klembordbestand.

Informatievensters

Wanneer uw Macintosh SE meer informatie van u nodig heeft, verschijnt er een informatievenster op uw scherm met vakken waarop u kunt klikken en soms met ruimte waarin u extra informatie kunt typen, zoals bijvoorbeeld de naam van een nieuw document.

Als u door een bepaalde handeling informatie dreigt te verliezen, wordt u hiervoor gewaarschuwd door middel van een nieuw venster met een boodschap en vraagt het systeem u de handeling te bevestigen als u toch wilt doorgaan. Zo'n waarschuwingsvenster bevat vakken om op te klikken, en één ervan is meestal vet omlijnd, namelijk het vak met de 'veiligste' mogelijkheid. Indrukken van de Invoer- of Return-toets heeft hier hetzelfde resultaat als klikken op het vet omlijnde vak, of, indien er geen vet omlijnd vak is, als klikken op het vak waarmee u de handeling bevestigt.

Het verschijnen van een waarschuwingsvenster kan gepaard gaan met één of meer geluidsignalen. Vindt u de geluidsignalen te hard, dan kunt u de geluidsterkte op het Regelpaneel lager instellen. (Als u de geluidsterkte op de laagste stand instelt, hoort u geen geluidsignaal meer, maar laat uw Macintosh de menubalk knipperen wanneer u ergens voor gewaarschuwd moet worden.) Zie ook het gedeelte "Het gebruik van het Regelpaneel" in hoofdstuk 3.

Bureau-accessoires

Helemaal aan de linkerkant van de menubalk bevindt zich het Apple-menu van waaruit u bureau-accessoires kunt kiezen. Bureau-accessoires zijn beschikbaar binnen elk programma en binnen de Finder.

Met de opdrachten 'Knip', 'Kopieer' en 'Plak' uit het Wijzig-menu kunt u tekst of afbeeldingen van het ene bureau-accessoire naar het andere verplaatsen of kopiëren, of van een bureau-accessoire naar een venster en omgekeerd. Lees ook "Tekst wijzigen" in hoofdstuk 3.

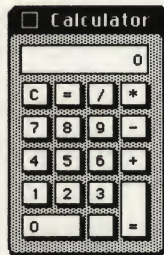
Bij de meeste programma's kunt u terwijl u werkt één of meer bureau-accessoires open op uw bureaublad laten liggen. Net als andere vensters kunnen bureau-accessoires schuil gaan achter andere vensters die actief zijn gemaakt. De bureau-accessoires kunnen weer actief gemaakt worden door ergens in het betreffende venster te klikken of door ze opnieuw te kiezen uit het Apple-menu. U kunt bureau-accessoires verplaatsen door de titelbalk in de gewenste richting te slepen, en sluiten door in het sluitvakje te klikken of door 'Sluit' te kiezen uit het Archief-menu.

Bij sommige programma's (zoals MacPaint) moet u bureau-accessoires sluiten om aan een document te kunnen werken.

Alle bureau-accessoires worden automatisch gesloten wanneer u een document of een programma vanuit de Finder opent of met een programma stopt.

Het Apple-menu bevat altijd de bureau-accessoires die in het systeembestand op de huidige opstartschijf zijn geïnstalleerd. Het systeembestand op de *Systeemschijf* bevat zeven bureau-accessoires: Calculator, Kiezer, Regelpaneel, Schetsboek, Toetsenbord, Wekker en Zoek Bestand. De Hulpprogrammatuur-map op de *Hulpprogrammatuur-schijf* bevat een bestand voor bureau-accessoires waarin nog een aantal bureau-accessoires zijn geïnstalleerd, onder andere Toegangsprivileges, het Notitieblok en de Puzzel. Deze bureau-accessoires kunt u naar elke andere opstartschijf kopiëren. In de *Macintosh - Handleiding Hulpprogrammatuur* leest u hoe u bureau-accessoires moet toevoegen of verwijderen.

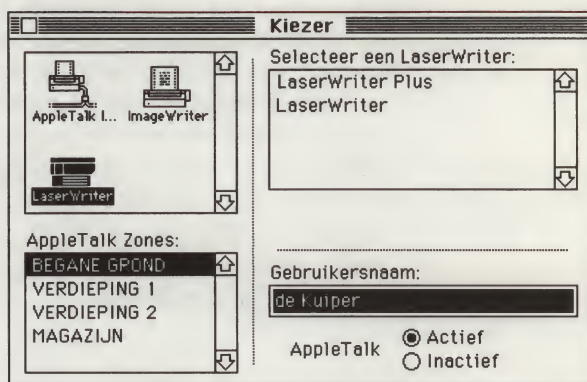
Calculator

De Calculator werkt net als een gewone rekenmachine met vier functies. Met de Calculator kunt u daarnaast echter de (automatisch geselecteerde) uitkomsten kopiëren en in een document of in een ander bureau-accessoire plakken. Bovendien kunt u getallen uit een document kopiëren en in het venstertje van de Calculator plakken.

Klik op de vakjes met de cijfers op de Calculator of typ de gewenste getallen in op het toetsenbord. Het sterretje (*) betekent vermenigvuldigen, de schuine streep (/) delen.

Kiezer

U kunt twee of meer AppleTalk-netwerken met elkdar verbinden. In zo'n systeem wordt elk netwerk een **zone** binnen dat systeem. Zie "AppleTalk Personal Network" in hoofdstuk 5.

Met Kiezer kunt u apparaten kiezen (meestal printers) die rechtstreeks op de printer- of modempoot zijn aangesloten, of apparaten die op een AppleTalk-netwerk zijn aangesloten. Als uw AppleTalk-netwerk uit zones bestaat, kunt u Kiezer de apparaten in die zones laten zoeken. U kunt met Kiezer ook apparaten op het AppleTalk-netwerk aansluiten of van het netwerk afsluiten.

Als u uitsluitend met een ImageWriter documenten afdrukt, gebruikt u dit bureau-accessoire waarschijnlijk niet. Uw Macintosh SE is standaard ingesteld om documenten af te drukken op een ImageWriter die op de printerpoort is aangesloten. U hoeft daarvoor alleen 'Print' uit het Archief-menu te kiezen.

In de volgende gevallen kunt u Keuzepaneel gebruiken:

- ☐ Als u apparaten op AppleTalk wilt aansluiten of van AppleTalk wilt afsluiten.
- ☐ Als u over een tweede printer beschikt of een andere poort wilt gebruiken voor de Imagewriter. (Bijvoorbeeld wanneer u AppleTalk op de printerpoort hebt aangesloten.)
- ☐ Als u een apparaat wilt kiezen dat op het AppleTalk-netwerk is aangesloten. (Bijvoorbeeld wanneer u over een LaserWriter of een 'file server' beschikt.)
- ☐ Als u een apparaat in een andere zone van het AppleTalk-netwerk wilt kiezen. (U kiest het gewenste type apparaat en u zoekt vervolgens de andere zones van het netwerk af.)

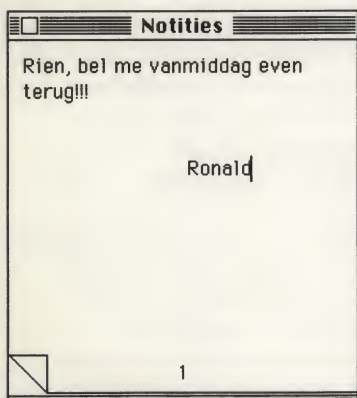
Met Kiezer kunt u elk apparaat gebruiken waarvoor op de huidige opstartschijf een systeembestand aanwezig is. (Een systeembestand is een bestand in de Systeemmap dat gewoonlijk dezelfde naam heeft als de betreffende printer.)

De *Systeemschijf* bevat printerbestanden voor een ImageWriter (geschikt voor zowel de ImageWriter als de ImageWriter II), een LaserWriter (geschikt voor zowel de LaserWriter als de LaserWriter Plus) en een AppleTalk ImageWriter (hiermee kunt u in AppleTalk een ImageWriter II met een geïnstalleerde AppleTalk-kaart gebruiken). Door middel van Kiezer bepaalt u met welke van deze printers u wilt afdrukken. Gebruikt u alleen een ImageWriter die direct op uw computer is aangesloten, dan kunt u meer ruimte op de schijf vrijmaken door de symbolen voor de LaserWriter en de AppleTalk-ImageWriter naar de Prullenmand te slepen en 'Leeg Prullenmand' uit het Speciaal-menu te kiezen.

U kunt opstartschijven die u bij uw Macintosh SE gebruikt met behulp van de Installer bijwerken, zodat ze dezelfde printerbestanden en de laatste versies van systeembestanden bevatten als de *Systeemschijf*. (Het gebruik van de Installer is te verkiezen boven het slepen van nieuwe bestanden naar een schijf.) Raadpleeg ook "Het gebruik van de Installer" in hoofdstuk 3.

Voor informatie over het gebruik van Kiezer kunt u "Het gebruik van Kiezer" in hoofdstuk 3 lezen.

Notitieblok

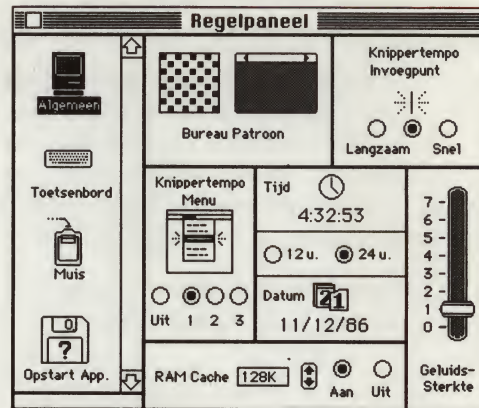
U kunt het Notatieblok gebruiken voor het maken van losse notities die niet bestemd zijn voor het document waarin u werkt. Het stelt u ook in staat tekst te typen en te wijzigen als u in een programma werkt waarin het niet mogelijk is tekst op de gebruikelijke wijze te verwerken. Gebruik het Wijzig-menu om tekst in het Notatieblok te plakken of eruit te knippen.

Het Notatieblok bevat acht genummerde pagina's. U haalt de volgende pagina op uw scherm door links onderaan op de omgeslagen hoek van de huidige pagina te klikken. De vorige pagina haalt u op uw scherm door links onderaan in de uiterste hoek te klikken.

De notities die u in het Notatieblok typt worden automatisch bewaard en opgeslagen in het Notatieblokbestand op de huidige opstartschijf. U kunt er meer dan één Notatieblokbestand per schijf op na houden als u ervoor zorgt dat nieuwe Notatieblokbestanden een andere naam krijgen, of in andere mappen worden opgeborgen. Kiest u 'Notatieblok' uit het Apple-menu, dan krijgt u altijd het Notatieblok te zien waarvan de inhoud zich in dezelfde map bevindt als de bestanden "Systeem" en "Finder".

Het Notitieblok maakt deel uit van het bestand voor bureau-accessoires op de *Hulpprogrammatuur-schijf*. U kunt het Notitieblok met behulp van L/A Transport op andere opstartschijven installeren. Raadpleeg hiervoor de *Macintosh - Handleiding Hulpprogrammatuur*.

Regelpaneel

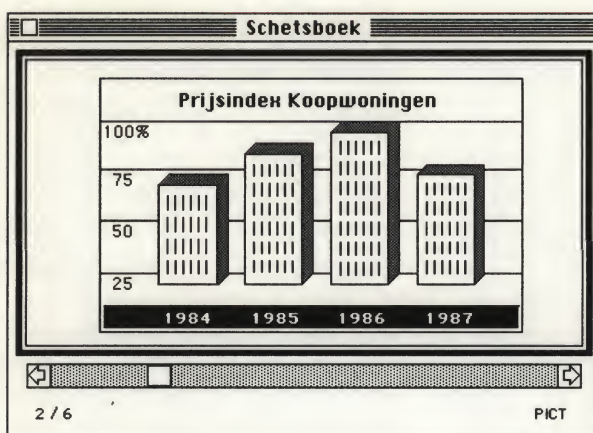

Met het Regelpaneel kunt u een aantal instellingen van de Macintosh SE aan uw persoonlijke voorkeur aanpassen, zoals de geluidssterkte, het repeteertempo van de toetsen, het knipperen van een menu, de muisbesturing, de RAM-Cache, de opstarteenheid en zelfs het patroon van uw bureaublad. U kunt met het Regelpaneel ook de systeemklok instellen, de weergave veranderen van een 12 uurssysteem in een 24 uurssysteem en de datum instellen.

De meeste instellingen van het Regelpaneel worden in het geheugen van uw Macintosh zelf opgeslagen en worden dus niet beïnvloed door de opstartschijf die u gebruikt. (Dit in tegenstelling tot de instellingen van het Keuzepaneel, waarvan de meeste in het Systeembestand op de gebruikte opstartschijf worden opgeslagen.) Wanneer u uw Macintosh SE uitschakelt, wordt de energie die nodig is om de instellingen in het geheugen te bewaren, door de batterij geleverd.

Zie ook "Het gebruik van het Regelpaneel" in hoofdstuk 3.

Schetsboek

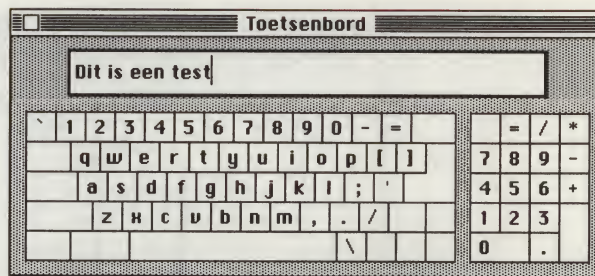

In het Schetsboek kunnen veel gebruikte afbeeldingen en tekstdelen worden bewaard. U kunt er bijvoorbeeld briefhoofden, of uw favoriete MacPaint-afbeeldingen in opslaan. U plakt in het Schetsboek wat u uit documenten of andere bureau-accessoires knipt of kopieert, en u kunt een afbeelding of een stuk tekst uit het Schetsboek door middel van knippen of kopiëren in documenten of bureau-accessoires plakken (wat u in het Schetsboek ziet, is automatisch geselecteerd). U kunt het Schetsboek doorkijken met behulp van de schuifbalk.

De inhoud van het Schetsboek wordt opgeslagen in het Schetsboekbestand op de huidige opstartschijf. U kunt een Schetsboekbestand naar een andere schijf kopiëren of verwijderen om ruimte op de schijf vrij te maken. U kunt er meer dan één Schetsboekbestand per schijf op na houden als u ervoor zorgt dat nieuwe Schetsboekbestanden een andere naam krijgen, of als u ze in andere mappen onderbrengt. Kiest u 'Schetsboek' uit het Apple-menu, dan krijgt u altijd het Schetsboek te zien waarvan de inhoud zich in dezelfde map bevindt als de bestanden 'Systeem' en 'Finder'.

Lees ook "Gebruik van het Schetsboek" in hoofdstuk 3.

Toetsenbord

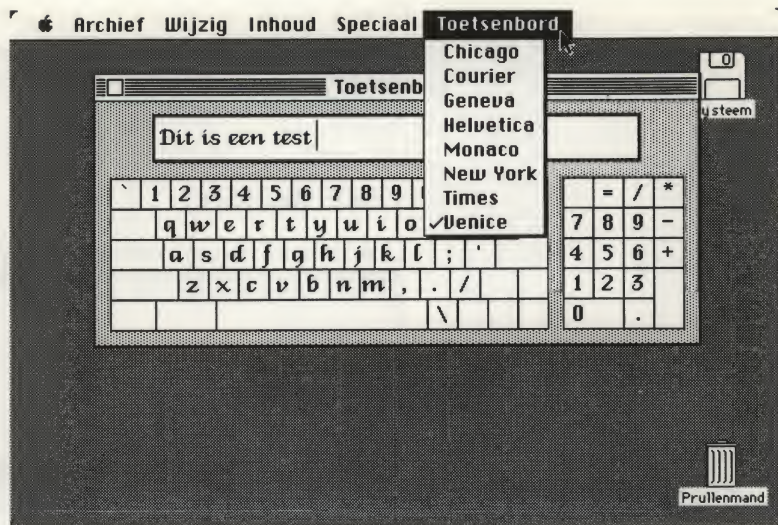

Wanneer het bureau-accessoire Toetsenbord actief is, verschijnt er een Toetsenbord-menu in de menubalk. Dit menu bevat altijd de lettertypen die in het Systeembestand op de huidige opstartschijf zijn geïnstalleerd. (Dit zijn ook de lettertypen waarover u in elk programma beschikt dat u met deze opstartschijf gebruikt.) Kiest u een van die lettertypen uit het Toetsenbord-menu, dan kunt u in het bureau-accessoire Toetsenbord alle tekens in dat lettertype bekijken.

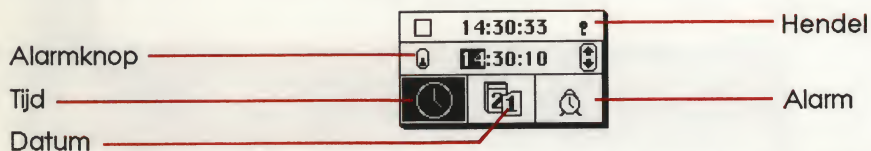
U kunt het gewenste teken op het toetsenbord typen of op de betreffende toets in Toetsenbord klikken. De tekst die u op het Macintosh-toetsenbord typt of binnen Toetsenbord klikt, verschijnt in de blanco ruimte aan de bovenkant van Toetsenbord. Deze tekst kunt u op de gewone manier wijzigen en met 'Knip' en 'Plak' naar documenten of naar andere bureau-accessoires verplaatsen en omgekeerd. (Bij sommige programma's kunt u geen lettertypen uit Toetsenbord knippen en naar elders plakken.)

Als u op de Optie-toets, de Hoofdlettertoets, de Vergrendeltoets, of op de Hoofdletter- en Optie-toets tegelijk drukt, kunt u in het bureau-accessoire Toetsenbord zien welke tekens u kunt typen als u die toets of die toetsencombinatie ingedrukt houdt. Bij de meeste lettertypen krijgt u bijvoorbeeld een niet-gelijkteken (\neq) als u tegelijk op de toets van het gelijkteken (=) en de Optie-toets drukt. Als u tegelijk op de toets van het gelijkteken, de Optie-toets en de Hoofdlettertoets drukt, krijgt u het teken voor plusminus (\pm).

In "Het toetsenbord" in dit hoofdstuk leest u hoe u met behulp van de alternatieve tekenset tekens met een accent kunt produceren.

Wekker

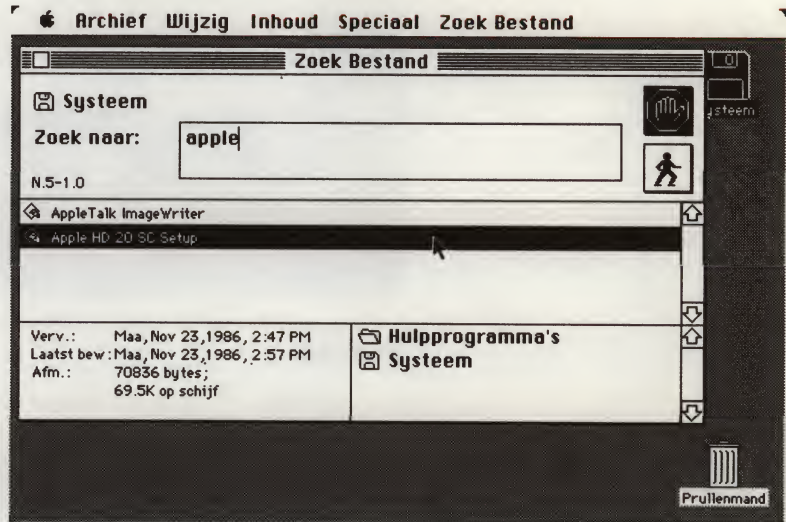
Wanneer u 'Wekker' kiest, verschijnt er een paneeltje waarin de uren, minuten en seconden worden weergegeven. Klikkt u op de **hendel** aan de rechterkant van de klok, dan verschijnen er nog twee panelen onder het eerste. (Als u weer terug wilt gaan naar de klok, klikt u opnieuw op de hendel.) In het onderste paneel staan symbolen voor tijd, datum en alarm. In het middelste paneel verschijnt datgene wat in het onderste paneel is geselecteerd. In dit paneel kunt u tijd, datum en alarm instellen. U doet dit door te klikken op het getal dat u wilt veranderen. Rechts verschijnen twee pijltjes. Klik op het pijltje dat omhoog wijst om het getal kleiner te maken. U kunt ook het gewenste getal op het toetsenbord typen. U maakt de nieuwe instelling van kracht door op het bovenste paneel te klikken.

Wilt u het alarm in- of uitschakelen, klik dan op de **alarmknop**. Uw Macintosh SE laat een belsignaal horen wanneer het alarm afgaat, en het appeltje in de menubalk blijft knipperen tot u het alarm weer uitschakelt. U kunt ook opnieuw 'Wekker' uit het Apple-menu kiezen. Hierdoor stopt het belsignaal en houdt het appeltje op met knipperen, maar het alarm blijft ingeschakeld.

Wanneer de klok actief is, zijn de tijd en de datum automatisch geselecteerd, zodat u ze kunt kopiëren en in uw document of in een bureau-accessoire dat tekst accepteert.

U kunt de tijd en de datum ook met behulp van het Regelpaneel veranderen. Zie "Regelpaneel" verderop in dit hoofdstuk, en "Het gebruik van het Regelpaneel" in hoofdstuk 3.

Zoek Bestand

Zoek Bestand is een bureau-accessoire waarmee u mappen, documenten en bestanden op uw schijven kunt terugvinden. Als u gebruik maakt van het hiërarchische opslagsysteem kunt u soms vergeten hoe u uw bestanden hebt genoemd of waar u ze hebt opgeslagen - met name als u met een vaste schijf werkt.

Nadat u Zoek Bestand uit het Apple-menu hebt gekozen, typt u trefwoorden in, waarna Zoek Bestand op uw schijf gaat zoeken en alle bestanden op het scherm weergeeft waarvan de namen die woorden bevatten. Zodra u een bestand uit deze lijst kiest, geeft Zoek Bestand u informatie over dat bestand: wanneer het is aangemaakt, wanneer het voor het laatst is gewijzigd en hoe groot het is. Zoek Bestand geeft ook aan hoe u bij het bestand kunt komen.

Sommige schijven (met name vaste schijven) kunnen een groot aantal bestanden bevatten. Daarom is het prettig dat u, nadat u Zoek Bestand opdracht hebt gegeven te gaan zoeken, meteen weer kunt doorgaan met werken. U hoeft niet eerst te wachten tot Zoek Bestand klaar is. Zie "Het gebruik van Zoek Bestand" in hoofdstuk 3.

De programmeerschakelaar

De programmeerschakelaar is bestemd voor mensen die zelf programma's voor hun Macintosh SE willen gaan schrijven. Bent u dat niet van plan, dan kunt u deze schakelaar het beste maar negeren. Als u de schakelaar op een verkeerde manier zou installeren en gebruiken, loopt u het gevaar gegevens kwijt te raken.

Installeer de programmeerschakelaar alleen wanneer u werkelijk van plan bent zelfstandige programma's of bureau-accessoires te gaan schrijven. De schakelaar bestaat uit twee gedeelten. Het voorste gedeelte is een reset-schakelaar. Drukken op dit gedeelte heeft hetzelfde effect als het uitzetten van de Macintosh. U dient dan ook dezelfde voorzorgsmaatregelen te nemen: druk alleen op de schakelaar in de Finder als alle schijven zijn verwijderd. Het achterste gedeelte is een onderbrekingsschakelaar. Druk alleen op dit gedeelte als u testprogramma's hebt geïnstalleerd.

De schakelaar klikt op zijn plaats aan de linkerkant van de computer.

Programmeerschakelaar

Samenvatting van de Finder-mogelijkheden

De Finder is het in uw Macintosh SE ingebouwde programma dat uw documenten beheert en de uitwisseling van informatie tussen u en de schijf regelt.

De Finder is te vergelijken met de hal van een huis, waarbij uw Macintosh SE het huis voorstelt. Via de Finder gaat u van het ene naar het andere programma (zoals u via de hal van de ene naar de andere kamer gaat) en kunt u gaan werken aan de documenten die u met dat programma aanmaakt. De Finder vormt bovendien de ingang tot het huis en legt zo de verbinding tussen u en uw schijven, waardoor u toegang hebt tot de documenten op die schijven.

Tot de belangrijkste taken van de Finder behoren onder meer:

- het openen, sluiten, kopiëren, weggooien, verplaatsen en opnieuw benoemen van documenten, mappen, programma's en schijven.
- het systematisch ordenen van documenten, programma's en mappen op het bureaublad in mapper. en op schijven.
- het uit de schijfeenheid verwijderen en initialiseren van schijven.

U kunt een aantal van de Finder-voorzieningen ook binnen een programma gebruiken. Zo kunt u nieuwe documenten openen, uw werk op schijf opslaan (met behulp van dezelfde mappen die in de Finder verschijnen), de inhoud van een schijf of map bekijken, schijven uit de schijfeenheid verwijderen, een geopend document afdrukken, of terugkeren naar de vorige versie van een document, zonder te hoeven terugkeren naar de Finder.

U werkt in de Finder door symbolen te selecteren en te slepen (zie "Symbolen selecteren" en "Symbolen slepen" verderop in dit hoofdstuk) en door opdrachten uit menu's te kiezen (zie "De Finder-menu's" verderop in dit hoofdstuk).

Wat de Finder zoal beheert

De Finder beheert programma's, documenten, mappen en schijven op het bureaublad—de Finder leegt zelfs de Prullenmand.

Programma's en documenten

Niet geopende programma's en documenten worden weergegeven als symbolen. U kunt programma's en documenten op schijven en in mappen openen, sluiten, opnieuw benoemen, dupliceren, weggooien of systematisch opbergen.

Schijven

De inhoud van een schijf wordt weergegeven in een inhoudsopgave, en kan bestaan uit documenten, mappen en programma's. Deze worden in de inhoudsopgave voorgesteld als symbolen die u kunt selecteren en slepen. Voor de inhoudsopgave kan met behulp van het Inhoud-menu ook een andere weergavevorm worden gekozen.

Een schijf die in een van de interne schijfeenheden of in een externe schijfeenheid wordt geplaatst, verschijnt als een wit schijfsymbool op het bureaublad (zwart als het symbool geselecteerd is). Nadat het symbool is geopend, blijft er een leeg symbool achter. Het symbool van een schijf die uit de schijfeenheid is verwijderd, wordt grijs. Uw Macintosh SE onthoudt de inhoud van een schijf die uit de schijfeenheid is verwijderd (tenzij u het grijze symbool naar de Prullenmand sleept, of de schijf juist uit de schijfeenheid is verwijderd doordat u het symbool naar de Prullenmand hebt gesleept). U kunt zo'n grijs schijfsymbool ook gewoon openen (en de eventuele mappen op die schijf).

De symbolen die dan in de inhoudsopgave verschijnen, zijn ook grijs. U kunt op grijze symbolen dezelfde technieken toepassen als op witte symbolen. Indien dat nodig is, vraagt uw Macintosh SE u om de betreffende schijf weer in de schijfeenheid te plaatsen. Wilt u dat de Finder een grijs schijfsymbool van het bureaublad verwijdert en niet meer om die schijf vraagt, dan moet u het grijze symbool naar de Pullenmand slepen. Ook het symbool van een schijf die zich in de schijfeenheid bevindt kan naar de Pullenmand worden gesleept. Hierdoor wordt de schijf uit de schijfeenheid verwijderd en verdwijnt zijn symbool van het bureaublad.

Lees ook "Opstartschijven" en "Uw werk ordenen op schijven" in dit hoofdstuk voor meer informatie over dit onderwerp.

Mappen

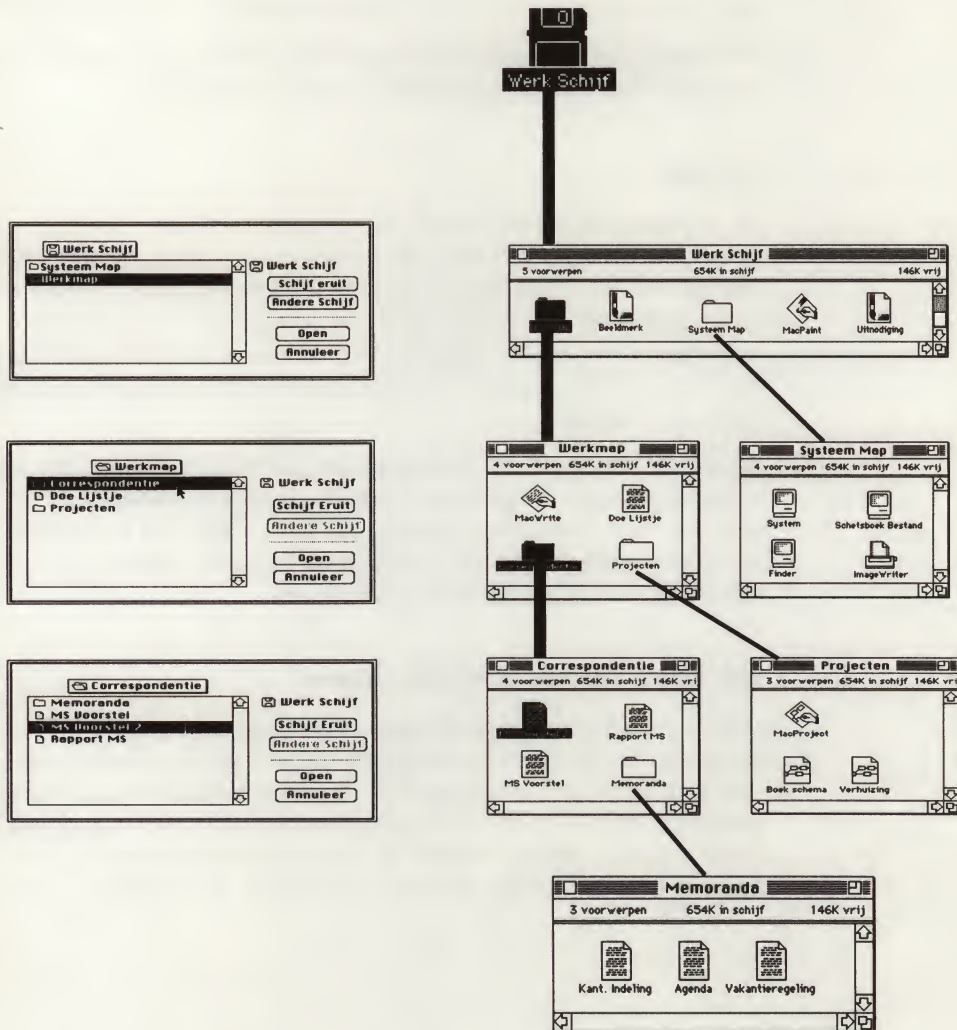
De mappen van de Macintosh zijn speciaal bestemd voor het opbergen van programma's, documenten en andere bestanden op een manier die u zelf bepaalt. U kunt uw programma's, documenten en andere bestanden in het venster laten staan of ze in mappen opbergen. (Een nieuwe map maakt u aan door de opdracht 'Nieuwe map' uit het Archief-menu te kiezen.) U kunt zelfs mappen in andere mappen opbergen.

Als u de inhoud van een map wilt zien, opent u de map op dezelfde wijze als waarop u het symbool van een schijf zou openen: u selecteert het symbool van de map en kiest 'Open' uit het Archief-menu of u klikt dubbel op het symbool. Op het scherm verschijnt dan een venster met een inhoudsopgave.

Het hiërarchische bestandssysteem

Met mappen kunt u uw programma's en documenten op verschillende niveaus opbergen. Als u een schijf opent en er een map of bestand in het venster met de inhoudsopgave van de schijf verschijnt, kijkt u naar het bovenste niveau. Als u die map opent, ziet u nog een venster. Daarin staat wat er zich in die map bevindt—waarschijnlijk nog meer bestanden en mappen.

Nu kijkt u naar het tweede niveau. Als u een map op dit niveau opent, komt u op het derde niveau, enzovoort. Mappen in mappen opbergen heet **nesten**. Dit wordt mogelijk gemaakt door het **hiërarchische bestandssysteem**. Met dit systeem kunt u zoveel niveaus aanbrengen als u wilt. De meeste mensen vinden het ophalen van een bestand dat meer dan vier niveaus verwijderd is opgeborgen echter te lastig.

U hoeft zich geen zorgen te maken als u eens een bestand op de verkeerde plaats hebt opgeborgen. Met behulp van de Finder vindt u elk bestand of elke map, hoe ingewikkeld genest ook, weer terug. (Zie "Zoek Bestand" eerder in dit hoofdstuk en "Het gebruik van Zoek Bestand" in hoofdstuk 3.)

Wanneer u binnen een programma de opdracht 'Open' of de opdracht 'Bewaar als' uit het Archief-menu kiest of wanneer u een document voor de eerste keer opslaat met de opdracht 'Bewaar', krijgt u de niveau-indeling van de mappen die u in de Finder hebt aangemaakt, ongewijzigd te zien. De schijf moet dan wel dubbelzijdig zijn geïnitieerd (zie "3.5-inch schijven initialiseren" en "Samenvatting van het documentbeheer binnen een programma" in hoofdstuk 3).

De eerste inhoudsopgave die u te zien krijgt wanneer u 'Open' of 'Bewaar als' kiest is de map (of de schijf als u zich al op het hoogste niveau bevindt) waarin u het laatst iets hebt opgeslagen of waaruit u het laatst een document hebt geopend. U kunt zich naar een hoger of lager niveau begeven door vanuit een bepaald niveau documenten te openen of ze op een bepaald niveau op te slaan. U kunt documenten of mappen onder dezelfde naam op één en dezelfde schijf opslaan, zolang ze maar in verschillende mappen zijn ondergebracht.

Zie "Het gebruik van het hiërarchische bestandssysteem binnen programma's" in hoofdstuk 3.

Bureaublad

Het bureaublad is een handige plaats om tijdelijk symbolen te parkeren. Als u zich slechts op een paar programma's en documenten tegelijk wilt concentreren, die zich op verschillende schijven en in verschillende mappen bevinden, kunt u alle documenten naar het bureaublad slepen en er daar aan gaan werken. U kunt zelfs de vensters van de door u geopende mappen en schijven sluiten, want de Finder onthoudt waar de documenten precies thuis horen.

U kunt de symbolen weer op hun plaats terugzetten door ze op het bureaublad te selecteren en 'Opbergen' uit het Archief-menu te kiezen.

Prullenmand

De Prullenmand is de vergaarbak van programma's en mappen die u weggooit. Schijven kunnen niet in de Prullenmand worden gedeponneerd. Probeer u een schijfsymbool naar de Prullenmand te slepen, dan wordt de schijf uit de schijfteenheid geworpen en het schijfsymbool van het bureaublad verwijderd. (Als u het symbool voor de opstartschijf naar de Prullenmand sleept, wordt de schijf wel uit de schijfteenheid geworpen, maar verdwijnt het symbool niet.) Gooit u een map weg, dan verdwijnt de map compleet met inhoud. U kunt geen beveiligde documenten weggooien. Wilt u dat toch doen, dan moet u eerst de beveiliging ongedaan maken (door het betreffende document te selecteren, 'Extra info' uit het Archief-menu te kiezen, en op het gemarkeerde vakje 'Op slot' te klikken) voor u het document naar de Prullenmand sleept.

Wanneer u het Prullenmand-symbool opent, kunt u de laatst weggegooiden documenten zien. U kunt deze documenten nog terughalen door ze vanuit het Prullenmand-venster weer naar het bureaublad te slepen. De documenten blijven echter slechts gedurende korte tijd in de Prullenmand liggen. Wanneer de Finder ruimte nodig heeft, wordt de Prullenmand door de Finder gelegeerd. Wilt u de ruimte die de documenten in de Prullenmand innemen onmiddellijk vrij maken, kies dan 'Leeg Prullenmand' uit het Speciaal-menu.

Symbolen selecteren

Wanneer een symbool is geselecteerd, werken de opdrachten in het Wijzig-menu op de naam van dat symbool, en de opdrachten in het Archief-menu op datgene wat het symbool voorstelt.

Is er meer dan één symbool geselecteerd, dan verschijnen de opdrachten in het Wijzig-menu in het grijs.

U kunt een groep symbolen alleen selecteren als ze zich allemaal in hetzelfde venster of op het bureaublad bevinden. Wilt u aan het werk in een aantal documenten uit verschillende mappen of van verschillende schijven, sleep de documenten dan naar het bureau om ze daar als groep te selecteren.

Een bewerking die op een groep symbolen wordt toegepast (bijvoorbeeld het afdrukken van een reeks documenten) wordt voor één symbool tegelijk uitgevoerd. De volgorde waarin dit gebeurt, is van links naar rechts en van boven naar onder.

Symbolen slepen

U kunt een symbool verplaatsen door het naar de gewenste plek te slepen, bijvoorbeeld naar het bureaublad of naar het symbool of het geopende venster van een map, een schijf, of de Prullenmand.

Sleept u een symbool naar een andere plaats op dezelfde schijf (of naar een andere map op dezelfde schijf), dan verplaatst u het symbool alleen naar de nieuwe positie. Sleept u het echter naar een andere schijf (of naar een map op die schijf), dan verplaatst u een kopie en blijft voor de zekerheid het origineel op de oorspronkelijke schijf achter. Als u geen prijs stelt op die kopie, hoeft u deze alleen maar naar de Prullenmand te slepen.

Als u een symbool naar een andere schijf sleept waarop al een symbool met dezelfde naam staat, vraagt de Macintosh u of u het bestaande symbool wilt vervangen door het nieuwe.

	Document slepen	Map slepen	Programma slepen	Schijf slepen
naar map op dezelfde schijf	verplaatst	verplaatst	verplaatst	
naar map op andere schijf	kopieert	kopieert met inhoud	kopieert	kopieert en voegt toe aan bestaande inhoud
naar map op andere schijf	kopieert	kopieert met inhoud	kopieert	
naar een vaste schijf	kopieert	kopieert met inhoud	kopieert	kopieert en breidt inhoud uit
naar de Prullenmand	verwijdert document tenzij document is beveiligd	verwijdert map en inhoud	verwijdert	verwijdert schijf en symbool van bureaublad. (Behalve Opstart)

Beveiligde documenten kunnen ook worden gesleept (behalve naar de Prullenmand). U kunt echter niets van of naar een beveiligde schijf slepen. Zie ook de opdracht 'Extra info' in "Het Archief-menu" verderop in dit hoofdstuk.

De Finder-menu's

Bij elk Macintosh-programma worden de opdrachten die ermee kunnen worden uitgevoerd weergegeven in menu's, die vanuit de menubalk kunnen worden opengeslagen. In combinatie met het slepen van symbolen kunt u met behulp van de Finder-menu's uw bureaublad beheren.

Het Apple-menu

Info over...

Toont de versie en de schrijvers van het programma dat u gebruikt, alsmede de geheugenruimte van de Macintosh SE.

Bureau-accessoires

Wanneer u een van de bureau-accessoires kiest, verschijnt dat accessoire op uw scherm. De informatie in de meeste bureau-accessoires kan met behulp van de opdrachten in het Wijzig-menu worden geknipt, gekopieerd en geplakt.

Uitvoerige informatie over de bureau-accessoires vindt u in "Bureau-accessoires" eerder in dit hoofdstuk en "Bureau-accessoires gebruiken" in hoofdstuk 3.

Het Archief-menu

De opdrachten in het Archief-menu werken op symbolen en vensters.

Nieuwe map

Met deze opdracht maakt u een lege map aan, waarin u documenten, programma's of andere mappen kunt onderbrengen. Nieuwe mappen verschijnen in het actieve venster op uw bureaublad. De opdracht wordt in het grijs weergegeven als er geen inhoudsopgave-vensters zijn geopend. Zie ook "Mappen" eerder in dit hoofdstuk.

Open

Hiermee wordt het geselecteerde symbool geopend en verschijnt het venster van datgene wat het symbool voorstelt. Als u een document-symbool opent, wordt hierdoor tegelijkertijd het programma opgeroepen dat u nodig hebt om met het document te werken. Opent u een programma-symbool, dan maakt u met deze opdracht tegelijkertijd een nieuw, naamloos document aan. Om een document te kunnen openen, moet het bijbehorende programma op een schijf in de interne of de externe schijfseenheid staan.

Als u een document en een programma hebt geselecteerd, probeert de Finder dat programma voor het document te gebruiken. Selecteert u bijvoorbeeld MacWrite en een Alleen-Tekstdocument dat met MacTerminal is aangemaakt, dan wordt MacWrite automatisch geopend. Als u meer dan één symbool selecteert en 'Open' kiest, probeert de Finder het programma dat bij het eerste symbool hoort voor alle andere geselecteerde symbolen te gebruiken.

Print

Drukt de geselecteerde symbolen af van links naar rechts en van boven naar onder. Normaal gesproken moeten de documenten met hetzelfde programma zijn aangemaakt.

Uw Macintosh SE kan een document alleen afdrukken als het bijbehorende programma op een schijf staat waarvan het symbool op het bureaublad aanwezig is. Voor het afdrukken vanuit de Finder gelden dezelfde regels en procedures als voor het afdrukken vanuit het programma waarmee het document is aangemaakt.

Bij de meeste programma's verschijnt er een informatievenster wanneer u 'Print' kiest. In dat venster kunt u de gewenste opties selecteren en op 'OK' klikken of op de Return-toets drukken. In de handleiding bij een programma kunt u lezen hoe er vanuit dat programma moet worden afgedrukt. In de printer-handleiding leest u hoe de desbetreffende printer moet worden gebruikt.

Sluit

Hiermee sluit u het actieve venster, waarbij het inkrimpt en in het bijbehorende symbool verdwijnt. Het symbool blijft geselecteerd. (Hoort het actieve venster bij een bureau-accessoire, dan verdwijnt het in het niets.) Het venster dat zich daarna het meest op de voorgrond bevindt, wordt dan het actieve venster.

Privilege-info

Alleen voor gebruik met een 'file server' en AppleShare software. Met deze opdracht kunt u de toegangsprivileges van alle mappen bekijken, en de privileges vaststellen voor die mappen waarvan u eigenaar bent. Meer informatie hierover vindt u in de AppleShare-handleidingen en de *Handleiding Hulpprogrammatuur*.

Extra Info

Hiermee wordt een venster geopend dat allerlei informatie laat zien over datgene wat het geselecteerde symbool voorstelt. Deze informatie betreft onder meer de soort (document, map of programma, en in geval van een document het bijbehorende programma), de datum waarop document, map of programma is aangemaakt, de grootte, op welke schijf het staat en in welke schijfteenheid deze schijf zich bevindt, en de datum waarop het voor het laatst is bewerkt. Als het bijbehorende informatievenster is geopend, kunt u het symbool toch slepen of openen.

U kunt tekst toevoegen door iets in het voor commentaar bestemde vak te typen, en deze tekst wijzigen zoals dat met elke andere andere tekst mogelijk is. (Onder 'Extra info' wordt vaak het versienummer vermeld van het door u gebruikte programma.)

Het vakje 'Op slot' kunt u gebruiken om een document of programma te beveiligen. Zodra u dit vakje hebt gemarkeerd door erop te klikken, kan het document of het programma niet meer worden weggegooid of opnieuw worden benoemd. U kunt in een beveiligd document geen wijzigingen opslaan.

Dupliceer

Hiermee wordt datgene wat u hebt geselecteerd op dezelfde schijf gedupliceerd. De kopieën krijgen de naam 'Kopie van', gevolgd door de naam van het origineel. Dupliceert u een map, dan wordt de map compleet met inhoud gekopieerd, zelfs al bevindt die inhoud zich op dat moment niet in de map, maar op het bureau.

Opbergen

Hiermee worden alle geselecteerde documenten, mappen of programma's op het bureaublad of in de Pullenmand teruggezet in de map en op de schijf waar ze thuis horen. Is de inhoudsopgave van het schijfsymbool open, dan verschijnt daarin alles wat u hebt teruggezet. Is dat niet het geval, dan verschijnt het de eerstvolgende keer dat u het schijfsymbool opent in de inhoudsopgave. Als er geen symbolen op het bureaublad of in de Pullenmand zijn geselecteerd, wordt de opdracht 'Opbergen' in grijs weergegeven.

Pagina-indeling

Stelt u in staat om het paginaformaat, de oriëntatie en andere opties voor het afdrukken van inhoudsopgaven via 'Print inhoud' op te geven. Deze opdracht werkt niet als u documenten vanuit de Finder print. De pagina-indeling van een document wordt geregeld met behulp van de opdracht 'Pagina-indeling' in het programma.

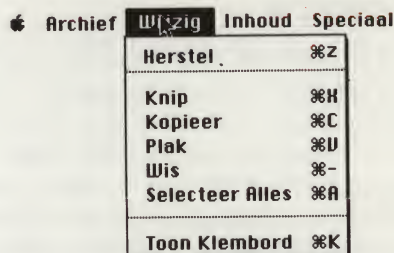
Print inhoud

Hiermee kunt u de inhoud van het actieve inhoudsopgave-venster laten afdrukken, ongeacht de wijze waarop de inhoud is weergegeven.

Schijf eruit

Hiermee wordt de geselecteerde schijf, of de schijf waarvan het inhoudsopgave-venster actief is, uit de schijfteenheid verwijderd. Is er geen schijf geselecteerd, dan verwijdert de Finder een schijf uit de schijfteenheid, te beginnen bij de huidige opstartschijf. Wanneer een schijf uit de schijfteenheid is verwijderd, worden het bijbehorende symbool of de symbolen in het inhoudsopgave-venster in grijs weergegeven, als teken dat zij niet meer beschikbaar zijn. (Een schijf wordt ook uit de schijfteenheid verwijderd wanneer u het symbool naar de Prullenmand sleept.) Als u de interne vaste schijf als opstartschijf gebruikt, wordt de opdracht 'Schijf eruit' genegeerd. Als u de vaste schijf niet als opstartschijf gebruikt, verdwijnt het symbool van de vaste schijf van het bureaublad en verschijnt het pas weer als u het systeem opnieuw inschakelt.

Het Wijzig-menu

Met behulp van het Wijzig-menu kunt u het volgende wijzigen:

- de namen van schijven, documenten, programma's en mappen
- tekst in een informatievenster (dat geopend wordt door een symbool te selecteren en vervolgens 'Extra info' uit het Archief-menu te kiezen)
- tekst of plaatjes in bureau-accessoires

U kunt dit menu niet gebruiken om symbolen te knippen of te kopiëren. Dat doet u door de symbolen ergens heen te slepen. Lees hiervoor "Symbolen slepen" in "Samenvatting van de Finder-mogelijkheden" in dit hoofdstuk.

Wanneer u een symbool selecteert, selecteert u tevens de tekst onder het symbool. Typt u vervolgens iets op het toetsenbord, dan vervangt u daarmee de oude naam. Klikte u op de geselecteerde tekst zelf, dan verschijnt er een invoegpunt. U kunt deze tekst wijzigen als elke andere tekst.

Herstel

Hiermee maakt u uw laatste tekstwijziging in een bureau-accessoire ongedaan. De opdracht kan ook andere handelingen in bepaalde bureau-accessoires ongedaan maken.

Knip

Hiermee verwijdert u datgene wat u hebt geselecteerd en verplaatst u dit naar het Klembord, waarbij de eventuele vorige inhoud van het Klembord wordt vervangen.

Kopieer

Hiermee plaatst u een kopie van datgene wat u hebt geselecteerd op het Klembord, waarbij de eventuele vorige inhoud van het Klembord wordt vervangen.

Plak

Hiermee plaatst u een kopie van de inhoud van het Klembord op het invoegpunt. U kunt net zo lang kopieën van deze inhoud blijven plakken tot u opnieuw iets knipt of kopieert, waardoor de inhoud van het Klembord wordt vervangen.

Wis

Hiermee wordt datgene wat u hebt geselecteerd, verwijderd zonder dat het in het Klembord wordt geplaatst.

Selecteer alles

Hiermee selecteert u alle symbolen in het actieve venster of, als er geen vensters open zijn, alle symbolen op het bureaublad.

Toon klembord

Kiest u deze opdracht, dan verschijnt er een venster met de actuele inhoud van het Klembord, dat wil zeggen, datgene wat u het laatst hebt geknipt of gekopieerd.

Het Inhoud-menu

Meestal zult u de inhoud van een schijf, een map of de Prullenmand in symbolen laten weergeven. Met behulp van de opdrachten in het Inhoud-menu kunt u die inhoud echter ook op andere manieren op het scherm halen.

Is de inhoudsopgave van een schijf of een map niet met symbolen weergegeven, dan verschijnt er aan de linkerkant van elke naam van een document, map of programma een klein symbooltje. Het maakt niet uit of u de inhoud laat weergeven door een symbool of door een naam. U kunt iets zowel selecteren door op het symbool als op de naam te klikken. De aanwijzer neemt op de naam de vorm aan van een I. Als u het symbool of de naam ergens heen sleept, wordt de betreffende map of het betreffende document of programma verplaatst of gekopieerd.

De manier waarop de inhoud van het actieve venster op een bepaald moment wordt weergegeven, is in het Inhoud-menu met een vinkje aangegeven.

Met kleine symbolen

Hierbij verschijnen er in een actief inhoudsopgave-venster kleine symbooltjes aan de linkerkant van de symboolnamen. Deze weergave komt vooral van pas wanneer u een groot aantal documenten en programma's op een schijf hebt staan, bijvoorbeeld wanneer u een vaste schijf gebruikt. Deze kleine symbooltjes kunt u door middel van slepen zodanig verplaatsen dat ze dicht bij elkaar staan. Kiest u vervolgens 'Opruimen' uit het Speciaal-menu, dan wordt de inhoud overzichtelijk en ruimtebesparend gerangschikt.

Met symbolen

Hiermee wordt de inhoud van het venster net als op het bureaublad in de vorm van symbolen weergegeven.

Op naam

Hiermee wordt de inhoud van het venster in de vorm van een lijst namen in alfabetische volgorde weergegeven. Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen hoofdletters en kleine letters.

Op datum

Hiermee wordt de inhoud van het venster op volgorde van wijzigingsdatum weergegeven. Het meest recent bewerkte document staat bovenaan de lijst. De wijzigingsdatum van een map is de datum waarop de map is aangemaakt of waarop er voor het laatst iets aan de inhoud van die map is toegevoegd of eruit verwijderd.

Op afmeting

Hiermee wordt de inhoud van het venster op volgorde van grootte weergegeven. Het grootste document staat bovenaan de lijst. Deze vorm van weergave is vooral handig als u wilt weten welk van uw documenten de meeste ruimte op de schijf in beslag neemt. Voor mappen geldt de grootte van hun inhoud als norm.

Op soort

Hiermee wordt de inhoud van het venster naar soort gerangschikt, dat wil zeggen, per document, map of programma. Bij documenten wordt tevens vermeld met welk programma ze zijn aangemaakt.

Het Speciaal-menu

Opruimen

Deze opdracht wordt alleen gebruikt in de weergavevormen 'Met symbolen' en 'Met kleine symbolen'. Kiest u 'Opruimen', dan worden alle symbolen in het actieve venster overzichtelijk in rijen en kolommen gerangschikt. Zijn er geen inhoudsopgaven open, dan wordt het bureaublad opgeruimd.

Leeg prullenmand

Hiermee wordt de inhoud van de Prullenmand voorgoed verwijderd, waardoor de ruimte die deze inhoud op de schijf in beslag nam onmiddellijk weer vrij komt. De Prullenmand wordt automatisch geleegd wanneer de Finder de ruimte op de schijf nodig heeft.

Wis schijf

Hiermee initialiseert u de schijf waarvan het symbool is geselecteerd, waardoor deze tevens wordt gewist. De Macintosh SE vraagt u of u de schijf enkelzijdig of dubbelzijdig wilt initialiseren. (Als de schijf zich in een externe 400K-schijfeenheid bevindt, wordt deze auto-matisch enkelzijdig geïnitieerd.). Raadpleeg voor nadere informatie hierover "Schijven initialiseren" in "Schijven" eerder in dit hoofdstuk. U kunt met deze opdracht niet de huidige opstart-schijf wissen, omdat uw Macintosh SE de informatie op deze schijf nodig heeft om te kunnen functioneren. Wilt u een bepaalde schijf wissen, dan kunt u uw Macintosh SE met een andere schijf opstarten, deze schijf zo nodig uit de schijfeenheid verwijderen, en vervolgens de te wissen schijf in de schijfeenheid plaatsen.

Opstart wijzigen

Met deze opdracht kunt u uw Macintosh SE zodanig instellen dat deze bij het opstarten de Finder overslaat en direct een bepaald programma oproept. U stelt dit programma in door het betreffende symbool in de Finder te selecteren en vervolgens 'Opstart wijzigen' te kiezen. De eerstvolgende keer dat u de opstartschijf met dat programma in de schijfeenheid plaatst, wordt het programma meteen opgeroepen. U kunt de opdracht weer ongedaan maken door het programma te verlaten, het Finder-symbool te selecteren (open zo nodig eerst de Systeemmap) en opnieuw 'Opstart wijzigen' te kiezen.

Gebruik MiniFinder...

U kunt de documenten en programma's die u het meest gebruikt in de MiniFinder onderbrengen, waardoor u sneller van document of van programma kunt veranderen. Lees "Het gebruik van de MiniFinder" in hoofdstuk 3 voor meer informatie hierover.

Herstarten

Als u deze opdracht geeft, worden de schijven uit de schijfeenheden verwijderd, waarbij eerst alle benodigde informatie wordt bewaard, en wordt de Macintosh SE opnieuw opgestart.

Stoppen

Kiest u deze opdracht, dan worden de schijven uit de schijfeenheden verwijderd (waarbij eerst alle benodigde informatie wordt opgeslagen) en kunt u de Macintosh SE opnieuw opstarten door in het vakje 'Herstarten' te klikken. Als u klaar bent met werken, zet u de computer gewoon uit. Voor u uw Macintosh SE uitzet, kunt u het beste altijd de opdracht 'Stoppen' kiezen. Op die manier kan de computer alle bestanden op de juiste wijze sluiten en ervoor zorgen dat alle gegevens zich goed geordend op uw schijven bevinden.

Snellere alternatieven met de Macintosh SE

Snellere manieren om bepaalde handelingen uit te voeren kunnen soms alleen binnen een bepaald programma worden toegepast. In elke programmahandleiding staat beschreven welke alternatieven binnen het programma van toepassing zijn.

Dubbel klikken

Door dubbel te klikken op een symbool opent u dat symbool. Dubbel klikken op een woord in een tekst selecteert dat woord.

Klikken met Hoofdlettertoets

Wanneer u de Hoofdlettertoets ingedrukt houdt en ergens op klikt, kunt u een nieuwe selectie aan een bestaande selectie toevoegen. Zolang u de Hoofdlettertoets ingedrukt houdt, worden eerdere selecties niet ongedaan gemaakt wanneer u een nieuwe selectie maakt. U kunt bijvoorbeeld in de Finder meer dan één symbool selecteren door de Hoofdlettertoets ingedrukt te houden en tegelijkertijd op bepaalde symbolen te klikken. Bij sommige programma's heeft de Apple-toets in dit verband dezelfde functie.

Sluitvak

Door te klikken op een sluitvak in de titelbalk van een actief venster sluit u dit venster, zoals ook gebeurt wanneer u 'Sluit' uit het Archief-menu kiest.

Zoomvak

Door te klikken op het zoomvak aan de rechterkant van de titelbalk van een actief venster maakt u het venster zo groot dat het uw scherm helemaal vult. Door vervolgens nogmaals op dit vak te klikken brengt u het venster terug tot zijn vorige afmetingen en tegelijk naar de oude positie op het scherm.

De Invoertoets en de Return-toets

Drukt u op een van deze twee toetsen wanneer u in een informatievenster om informatie wordt gevraagd, dan heeft dit hetzelfde effect als klikken op een vakje waarmee u een opdracht bevestigt, of klikken op een vet omlijnd vakje (indien aanwezig).

De Tab-toets

Drukt u op deze toets wanneer er in een informatievenster om informatie van uw kant wordt gevraagd, dan wordt hierdoor automatisch de eerstvolgende plaats geselecteerd waar u informatie moet typen. In het informatievenster dat verschijnt wanneer u in een programma 'Open' of 'Bewaar als' kiest, heeft het indrukken van de Tab-toets hetzelfde effect als klikken op het vakje 'Andere schijf'.

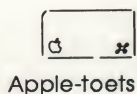
De Correctietoets

Wanneer u iets hebt geselecteerd en u drukt op deze toets, heeft dat hetzelfde effect als de opdracht 'Wis' uit het Wijzig-menu. In tegenstelling tot de opdracht 'Knip' wordt datgene wat met de Correctietoets wordt verwijderd niet naar het Klembord verplaatst.

De Optie-toets

Het indrukken van de Optie-toets gedurende het gehele initialiseerproces heeft tot gevolg dat het hiërarchische bestandssysteem op een 400K-schijf (of op één zijde van een 800K-schijf) wordt geïnstalleerd. Dit is hetzelfde bestandssysteem dat wordt geïnstalleerd als u een 800K-schijf tweezijdig initialiseert, maar nu staat het slechts op één kant van de schijf. Voor schijven die op deze wijze zijn geïntialiseerd, kunt u het beste de nieuwste versie van een opstartschijf gebruiken.

De Apple-toets

Veel opdrachten (ook de meeste opdrachten van het Wijzig-menu) kunt u geven door de Apple-toets ingedrukt te houden en een bepaald teken te typen. Als er voor een opdracht een alternatief met de Apple-toets bestaat, wordt de combinatie toets-teken in de menubalk rechts van de opdracht aangegeven.

Belangrijk

Op de Apple-toets staan twee symbolen: een klaverblad en een appel. Op vroegere Macintosh-toetsenborden stond alleen een klaverblad. In veel toepassingsprogramma's wordt deze toets de Functietoets genoemd. Als daarnaar wordt verwezen, wordt dus deze toets bedoeld.

Als u de Apple-toets ingedrukt houdt en een punt (.) typt, stopt de Macintosh gewoonlijk met de bewerking die op dat moment gaande is, zoals bijvoorbeeld het afdrukken van een document.

Als u de Apple-toets en de Hoofdlettertoets tegelijk ingedrukt houdt en een 1 typt, wordt de schijf uit de onderste interne 3.5-inch schijf-eenheid verwijderd; als u een 2 typt, wordt de schijf uit de bovenste interne schijf-eenheid verwijderd (wanneer u daarover beschikt) of de schijf in een externe schijf-eenheid (als u niet over een tweede interne schijf-eenheid beschikt). Als u twee interne 3.5-inch schijf-eenheden *en* een externe 3.5-inch schijf-eenheid hebt, kunt u de schijf in de externe schijf-eenheid verwijderen door beide toetsen ingedrukt te houden en een 0 (nul) te typen. Bent u in een programma aan het werk met een document waarin bepaalde wijzigingen nog niet zijn opgeslagen, dan kunt u die wijzigingen verliezen als u op bovenstaande manier een schijf uit de schijf-eenheid laat verwijderen. U kunt hiervoor dan ook beter een van de gewone manieren gebruiken, zoals op het vakje 'Schijf eruit' klikken, 'Schijf eruit' uit het Archief-menu kiezen, een schijfsymbool naar de Prullenmand slepen, of 'Stoppen' uit het Speciaal-menu kiezen.

Als u de Apple-toets en de Hoofdlettertoets tegelijk ingedrukt houdt en een 3 typt, wordt de actuele inhoud van het scherm in een MacPaint-document bewaard.

Als u de Apple-toets en de Hoofdlettertoets tegelijk ingedrukt houdt en een 4 typt, drukt de ImageWriter de actuele inhoud van het actieve venster af. Als u op de Vergrendeltoets drukt en vervolgens de Apple-toets en de Hoofdlettertoets tegelijk ingedrukt houdt en een 4 typt, drukt de ImageWriter de inhoud van het scherm af. (Beide methoden werken niet met een LaserWriter.)

Selecteren door typen

In de inhoudsopgave die verschijnt als u in een programma 'Open' of 'Bewaar als' kiest kunt u namen selecteren door tekens te typen. Voor het selecteren van een naam worden de tekens die u typt vergeleken met evenzoveel tekens van de namen in de inhoudsopgave. Typt u een *b*, dan wordt de eerstvolgende naam die begint met een *b* geselecteerd (of als er geen naam is die met een *b* begint, de naam met een beginletter die daar alfabetisch het eerst op volgt). Typt u meer tekens, dan worden er evenveel tekens in de namen mee vergeleken. U kunt met 'Repeteerinterval' in het Regelpaneel instellen hoe lang u tussen twee tekens kunt wachten voordat uw Macintosh SE het tweede teken als een nieuw eerste teken interpreteert. Zie "Het gebruik van het Regelpaneel" in hoofdstuk 3.

Snellere alternatieven in de Finder

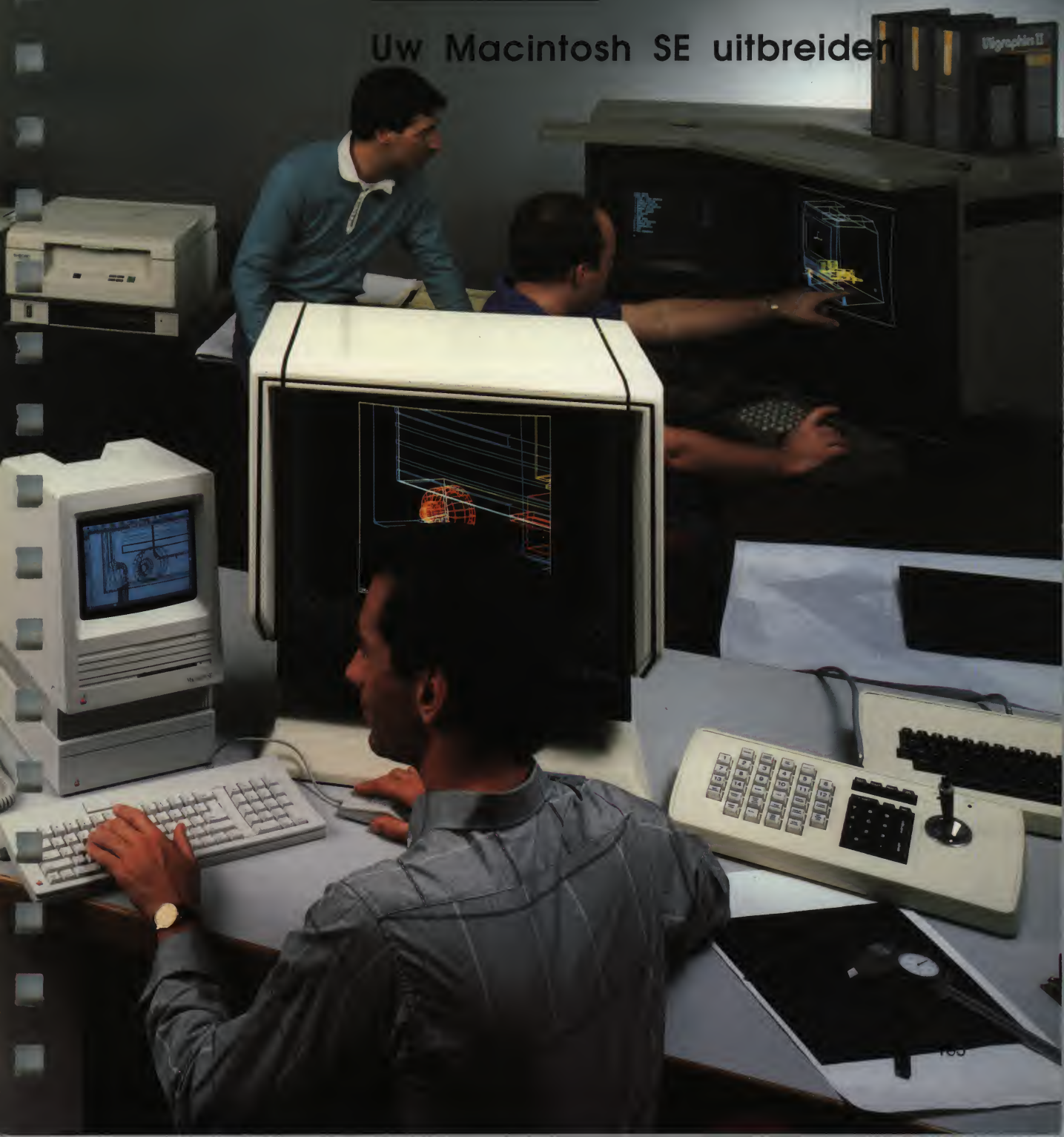
Deze alternatieven gelden alleen voor de Finder. De meeste ervan zijn bedoeld voor de ervaren gebruiker.

Druk in	Actie	Resultaat
Optie-toets	Kies 'Sluit' uit het Archief-menu	Sluit alle geopende vensters
	Kies 'Opruimen' uit het Speciaal-menu. (Bij "Symbolen-overzicht")	Zet alle symbolen in het actieve inhoudsopgave-venster met een raster in rijen en kolommen.
	Klik dubbel op een schijf- of map-symbool	Opent het symbool, maar na het openen van een programma of document wordt het venster gesloten als u naar de Finder terugkeert.
	Klik dubbel op het symbool van een programma of document	Maakt van de schijf waarop het programma staat de huidige opstartschijf.
	Sleep een programma of een beveiligd document naar de Pullenmand	Negeert de waarschuwing.
Apple-toets	Versleep een venster	Verplaatst het venster zonder dit actief te maken.
	Versleep een symbool	Verplaatst het symbool volgens het raster dat bij de opdracht 'Opruimen' in het Speciaal-menu wordt gebruikt.
	Als de Finder een schijf tegenkomt	Maakt het bureaublad opnieuw aan. Eventuele kanttekeningen in het venster 'Extra info' raakt u kwijt, maar u kunt sneller werken.
Optie-toets/ Apple-toets	Klik dubbel op het Finder-symbool	Beschouwt die schijf waarop zich de Finder bevindt als opstartschijf.
Geen toets	Klik dubbel op een leeg symbool	Maakt het venster van dat symbool actief.
	Houd voor het aanzetten de muisknop ingedrukt tot vlak na het belsignaal	Gaat direct door naar het bureaublad zonder eerst het geheugen te testen.
	Sleep een schijf naar de Pullenmand	Verwijdert de schijf uit de schijfteenheid en verwijdert het bijbehorende symbool van het bureaublad, tenzij de schijf de huidige opstartschijf is.

Hoofdstuk 5

Uw Macintosh SE uitbreiden

U vraagt zich misschien af wat *SE* betekent in *Macintosh SE*. Het is een afkorting van *System Expandable* (uitbreidbaar systeem). Met name deze versie van de Macintosh is bij uitstek geschikt om mee te groeien met uw eigen groeiende behoeften op computergebied.

In dit hoofdstuk wordt uitgelegd hoe u uw systeem kunt uitbreiden door er andere apparaten op aan te sluiten, zowel interne apparaten als randapparatuur. Op die manier kunt u uw Macintosh SE zo optimaal mogelijk gebruiken. Bovendien maakt u kennis met een aantal toepassingsprogramma's voor Macintosh-computers.

Apparatuur

Er bestaat een ruime keuze aan apparatuur waarmee u de mogelijkheden van uw Macintosh SE-systeem aanzienlijk kunt vergroten.

U beschikt waarschijnlijk al over enkele apparatuurelementen die u tegelijk met uw Macintosh SE hebt gekocht. Deze zijn door uw officiële Apple-dealer in de hoofdeenheid geïnstalleerd. Andere apparaten sluit u aan door middel van poorten aan de achterkant van de computer. (Zie voor instructies over het installeren van deze apparaten de bijbehorende handleidingen.)

Bij uw officiële Apple-dealer kunt u meer informatie krijgen over de apparatuur en randapparatuur die voor de Macintosh SE beschikbaar is.

Schijfeenheden

De interne 3.5-inch schijfeenheden van de Macintosh SE gebruiken dubbelzijdige 3.5-inch schijven van 800K voor het opslaan van uw programma's en uw werk. (Ze zijn ook geschikt voor enkelzijdige schijven van 400K.) Een schijf kan zeer veel informatie bevatten, maar als u over slechts één schijfeenheid beschikt, kan het toch voorkomen dat u af en toe moet wisselen tussen systeemschijf en gegevensschijf. Dit is nodig om systeem-informatie van uw systeembestand naar het geheugen over te brengen of om een programma dat te groot is voor het geheugen van de computer in gedeelten te laten inlezen. Ook kost het maken van kopieën van schijven met één schijfeenheid erg veel tijd.

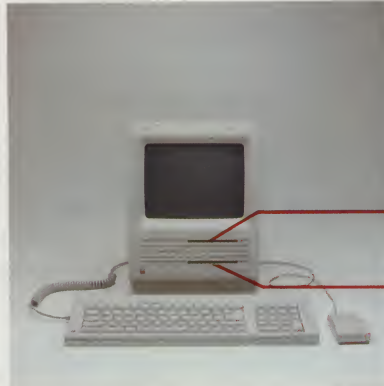
Met een tweede schijfeenheid werkt u veel efficiënter. U kunt schijven kopiëren zonder ze steeds te hoeven wisselen. U kunt uw systeembestanden en uw programma's op de ene schijf zetten en al uw documenten op de andere. Of u gebruikt een schijf met één groot systeembestand erop en een schijf voor elk programma met de bijbehorende documenten. Of nog beter: u kunt al uw systeembestanden, programma's en documenten, kortom alles, op een vaste schijf bewaren en 3.5-inch schijven alleen gebruiken om kopieën te maken. Een systeem met meerdere schijfeenheden stelt u in staat efficiënter en produktiever te werken.

Een van de opties van de Macintosh SE is een vaste-schijfeenheid. Als u over een vaste schijf beschikt, bevinden al uw programma's en documenten zich op één plek en kunt u ze snel ophalen. Wat vaste schijven betreft hebt u de keuze. Allereerst is er de Macintosh 20 MB Internal 3.5 SCSI Drive, een ingebouwde vaste schijf met een geheugenruimte van 20 megabyte. Dat betekent dat u er ongeveer 10.000 pagina's op kunt opslaan. (Uw dealer installeert de interne vaste schijf voor u.) Of u kiest voor hetzelfde apparaat als zelfstandig model: de Apple Hard Disk 20SC. Het zijn allebei **SCSI**-apparaten, die u zeer snel toegang verschaffen tot programma's en gegevens.

SCSI betekent *Small Computer System Interface*. Met behulp hiervan kan uw computer communiceren met andere apparaten binnen uw systeem. Zie "De SCSI-Interface", verderop in dit hoofdstuk.

U kunt ook besluiten om er een tweede interne 3.5-inch schijfeenheid bij te nemen, de Macintosh 800K Interne schijfeenheid. De tweede interne schijfeenheid wordt door uw dealer vlak boven de eerste geïnstalleerd.

Bovenste Interne
schijfeenheid

Onderste Interne
schijfeenheid

Deze optie kunt u niet kiezen als u tevens voor de interne vaste schijf hebt gekozen, want voor beide schijfeenheden is dezelfde plek in de Macintosh SE gereserveerd. Maar de 3.5-inch schijfeenheid is ook als los model verkrijgbaar, waarbij u kunt kiezen tussen de Apple 3.5 Drive of als Apple 800K Externe schijfeenheid. Beide gebruiken dubbelzijdige 3.5-inch schijven van 800K en werken op dezelfde manier als de interne 3.5-inch schijfeenheden.

Toen u uw Macintosh SE kocht, had u waarschijnlijk al besloten welke schijfeenheden u wilde hebben. De Macintosh SE is echter zo flexibel dat u desgewenst later nog allerlei andere combinaties met schijfeenheden kunt vormen. Als u bijvoorbeeld een interne vaste schijf hebt genomen, maar desondanks wilt profiteren van de mogelijkheden van een tweede 3.5-inch schijfeenheid, kunt u uw systeem uitbreiden met een externe schijfeenheid. Of, als u een tweede interne schijfeenheid hebt genomen, en later toch de voorkeur geeft aan de grotere geheugencapaciteit van een vaste schijf, kunt u alsnog een losse Hard Disk 20 SC aanschaffen.

Uitbreidingskaarten

In uw Macintosh SE is een **uitbreidingsaansluiting** ingebouwd waarop u een **uitbreidingskaart** kunt aansluiten.

Uitbreidingskaarten bevatten elektronische circuits waarmee gespecialiseerde functies worden uitgevoerd die anders niet door de Macintosh SE worden ondersteund. Met behulp van uitbreidingskaarten kunt u uw systeem bijvoorbeeld uitbreiden met een co-processor, speciale apparaten voor beeld, geluid en communicatie en schijfeenheden voor een extra besturingssysteem.

Bij uw officiële Apple-dealer komt u te weten welke uitbreidingskaarten er allemaal beschikbaar zijn voor uw Macintosh SE. Omdat de uitbreidingsleuf zich in de computer bevindt, moet elke uitbreidingskaart die u aan uw systeem wilt toevoegen door uw dealer worden geïnstalleerd.

Apple Desktop Bus-apparaten

Bij het installeren van uw Macintosh SE hebt u de Apple Desktop Bus al leren kennen. U kunt daarmee uw toetsenbord en muis op verschillende manieren op de computer aansluiten. Maar de Apple Desktop Bus is niet alleen bedoeld om het leven van linkshandigen wat makkelijker te maken. U kunt er ook verschillende andere apparaten mee aansluiten en zo de mogelijkheden van uw computer uitbreiden. Tot die mogelijkheden behoren een lichtpen, een tekentableau, handbesturing, een joystick en een speciaal toetsenbord. Deze apparaten zijn allemaal eenvoudig aan te sluiten, op uw Apple-toetsenbord of rechtstreeks via een van de Apple Desktop Bus-aansluitingen aan de achterkant van de computer.

RAM-uitbreidingsset

RAM betekent *random-access memory*. In dit gedeelte van het computergeheugen bevinden zich uw programma's en documenten terwijl u aan het werk bent. Uw Macintosh SE heeft een standaardgeheugen van 1 megabyte. Dat is meer dan voldoende voor de meeste programma's en documenten. Maar u kunt de capaciteit van het RAM uitbreiden met de RAM-uitbreidingsset. Hiermee kunt u de geheugengrootte van uw systeem opvoeren tot in totaal 4 megabyte.

Apple ImageWriters

Wanneer u een Apple ImageWriter-printer aansluit op uw Macintosh SE, kunt u tegen geringe kosten kwalitatief hoogwaardige afdrukken van uw werk maken. Als u nog over een andere Apple-computer beschikt, kunt u de ImageWriter ook hierop aansluiten.

Apple LaserWriters

Met de Apple LaserWriter maakt u afdrukken die de kwaliteit van drukwerk benaderen voor veel minder geld dan u zou denken. En bovendien kan de LaserWriter worden aangesloten op het AppleTalk Personal Network, zodat u en de mensen met wie u samenwerkt gemeenschappelijk gebruik kunnen maken van de LaserWriter.

De SCSI-interface

Op uw Macintosh SE vindt u onder meer een SCSI-poort (Small Computer System Interface), die u in staat stelt via een standaard-interface met buitengewoon hoge snelheid vaste schijven, band-opslagmedia en dergelijke te gebruiken. Dankzij deze interface kunt u op uw Macintosh SE een groot aantal apparaten aansluiten die anders niet geschikt zijn voor Apple-computers. De interne vaste schijf en de Apple Hard Disk 20SC zijn beide SCSI-apparaten.

Belangrijk

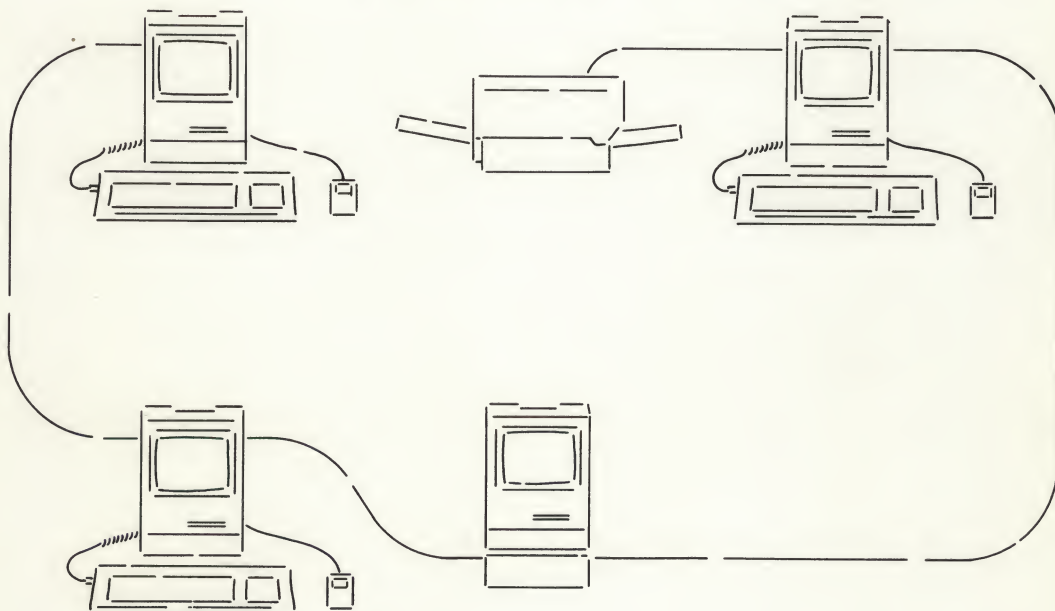
Een op onjuiste wijze aangesloten SCSI-apparaat kan uw systeem beschadigen. In Bijlage B staan belangrijke instructies voor het aansluiten van SCSI-apparaten op uw systeem. Raadpleeg Bijlage B als u een SCSI-apparaat wilt aansluiten.

AppleTalk Personal Network

Een **LAN (lokaal netwerk)** bestaat uit een groep computers die met elkaar zijn verbonden door middel van een netwerk van communicatiekabels.

Het AppleTalk Personal Network is een **LAN** (lokaal netwerk) dat relatief goedkoop is en net zo gemakkelijk te installeren en te gebruiken is als uw Macintosh SE. AppleTalk stelt individuele gebruikers in kleine werkeenheden in staat met elkaar te communiceren (en veel sneller dan met de gewone telecommunicatievoorzieningen documenten of elektronische post te verzenden). Met AppleTalk kan gemeenschappelijk gebruik worden gemaakt van hoogwaardige apparatuur, zoals bijvoorbeeld de LaserWriter, tegen een fractie van de kosten van andere netwerken. U kunt het AppleTalk Personal Network ook gebruiken om een uitgebreid massageheugen met anderen te delen.

AppleTalk-netwerken kunnen samen een onderling verbonden reeks AppleTalk-**zones** vormen. Om netwerken op elkaar te kunnen aansluiten, hebt u een **bridge** nodig (en de bijbehorende programmatuur). Als uw netwerk verbonden is met andere AppleTalk-netwerken en u toegang hebt tot de andere zones, kunt u Kiezer gebruiken om te zien welke apparaten er in die andere zones zijn aangesloten. Zie "Het gebruik van Kiezer" in Hoofdstuk 3.

Audio-accessoires

Aan de achterkant van uw Macintosh SE bevindt zich een aansluitbus waarop u verschillende audio-apparaten kunt aansluiten, zoals een hoofdtelefoon, geluidsboxen, een versterker en dergelijke. Met de Macintosh SE kunt u niet alleen creatief omgaan met tekst en beeld, maar ook met geluid.

Programma's

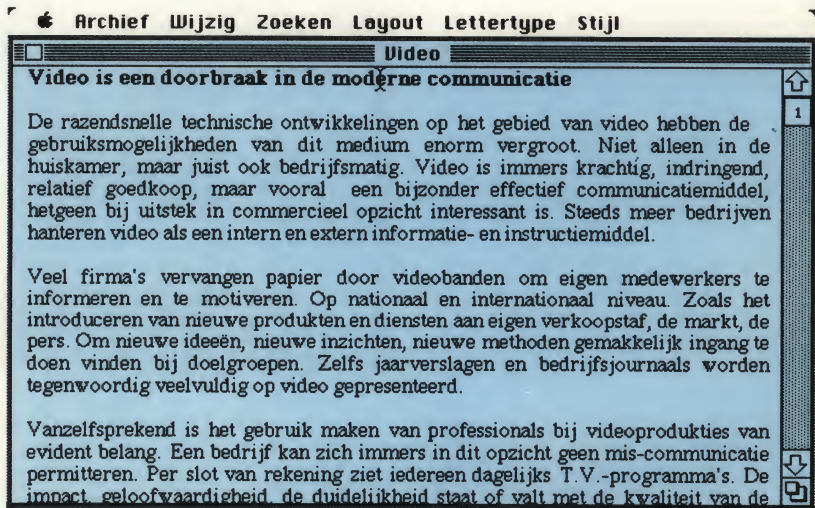
Wat voor werk u ook wilt doen, er is altijd een Macintosh-programma voor u dat u helpt uw doel snel en langs eenvoudige weg te bereiken.

Op de hierna volgende pagina's ziet u een beschrijving van een aantal programma's voor de Macintosh SE. Uw officiële Apple-dealer kan u vertellen welke programma's er allemaal voor de Macintosh SE verkrijgbaar zijn.

MacWrite

MacWrite is het tekstverwerkingsprogramma van de Macintosh waarmee u documenten kunt maken die er op uw scherm net zo uitzien als op papier. Met MacWrite werkt u niet met een tekst die doorspekt is met opdrachten, maar met een tekst die er precies zo uitziet als u die geschreven hebt. Met behulp van de muis selecteert u tekst, die u vervolgens kunt verwijderen, kopiëren of verplaatsen. Voor het verfraaien van teksten biedt MacWrite u de keuze uit een groot aantal lettertypen en opmaakmogelijkheden, en kantlijnen en regelafstanden stelt u met een enkele klik in.

U kunt met MacPaint of MacDraw gemaakte tekeningen inpassen in de documenten die u met MacWrite hebt gemaakt, of andersom. Het samenvoegen van tekst en plaatjes is kinderspel met de Macintosh.

MacPaint

MacPaint maakt de kunstenaar in u wakker. Of het nu een technische illustratie betreft voor een groot onderzoeksprogramma, of een tekening bij een uitnodiging voor een feest, met MacPaint is alles mogelijk. Met het tekengereedschap van MacPaint tekent u zowel een perfect gestructureerde vorm als een schets uit de losse hand. U kunt tekst in de tekeningen invoegen in prachtige lettertypen en in verschillende lettergrootten, u kunt kiezen uit diverse opmaakmogelijkheden en u kunt ook tekst uit andere programma's inpassen.

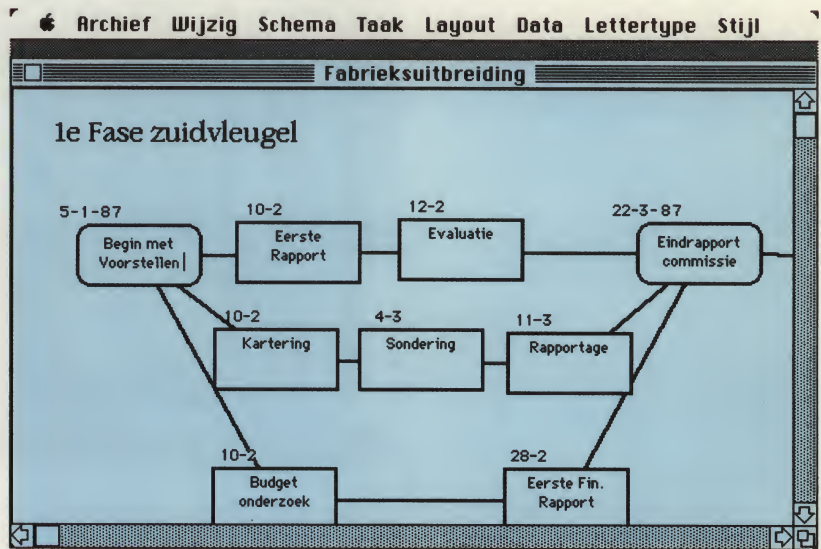
MacDraw

Met MacDraw kunt u gestructureerde grafische voorstellingen tekenen op uw Macintosh SE. U kunt er perfecte stroomdiagrammen, grafieken, technische tekeningen, diagrammen en organisatieschema's mee vervaardigen, maar ook uit de losse hand schetsen. Ook kunt u tekst in verschillende layouts, lettertypen en -grootten inpassen.

MacProject

Het coördineren en plannen van projecten is nog nooit zo gemakkelijk geweest. U vertelt MacProject uit welke taken uw project bestaat en welke middelen u ter beschikking staan. MacProject berekent het 'kritische pad' naar de voltooiing van het project en geeft schattingen van de kosten in tijd en geld. Indien u een uiterste leverdatum mist (of haalt!), of als de middelen die u ter beschikking staan worden gewijzigd, maakt MacProject razendsnel nieuwe berekeningen.

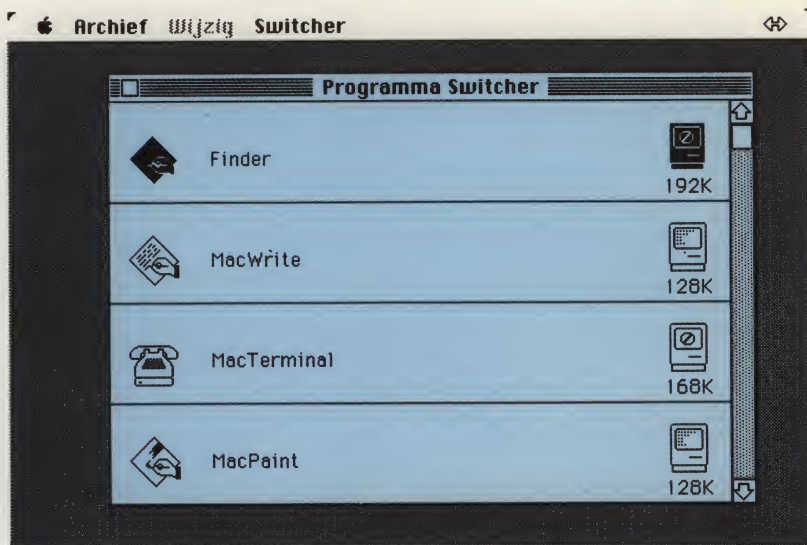

MacTerminal

Met MacTerminal kunt u met de rest van de wereld communiceren. U kunt gebruik maken van informatie-diensten zoals The Source, CompuServe Information Services of Dow Jones News Retrieval. U kunt informatie uitwisselen met een andere computer. En u kunt elektronische post verzenden en ontvangen.

Switcher

Het programma Switcher™ in combinatie met de volledige geheugencapaciteit van 1 megabyte van de Macintosh SE stelt u in staat om met acht programma's tegelijkertijd te werken. U kunt zelf geheel naar wens en behoefte 'geïntegreerde' programmatuur samenstellen, waarmee u van het ene programma naar het andere kunt overschakelen, zodat het uitwisselen van informatie net zo gemakkelijk wordt als het verplaatsen van papieren op uw bureau.

En nog veel meer...

Er zijn nog veel meer programma's voor de Macintosh SE, stuk voor stuk gemaakt door de beste programma-ontwikkelaars. U kunt onder meer kiezen uit:

- ☐ elektronische werkbladen voor budgetplanning, prognoses en antwoorden op vragen van het type "Wat indien".
- ☐ programma's voor gegevensbankbeheer, waarmee u al uw informatie kunt organiseren en beheren—van potentiële klanten, via inventarissen tot de verjaardagen van vrienden en kennissen.
- ☐ programma's die onoverzichtelijke rijen getallen omzetten in overzichtelijke en begrijpelijke grafieken en diagrammen.
- ☐ programmeertalen, afdruk- en publicatieprogramma's, spellingcontroles, en nog talloze andere programma's die u helpen bij uw werkzaamheden (en bovendien een keur aan spelletjes en leerprogramma's voor als u even wat afleiding nodig hebt).

Hoe u de Macintosh in topvorm houdt

Om te beginnen moet u één ding goed onthouden: u kunt uw Macintosh SE niet beschadigen door op een verkeerde plaats te klikken of op een verkeerde toets te drukken. Uw Macintosh SE is wat dat betreft net zo robuust of net zo kwetsbaar als een televisietoestel. En als u de aanwijzingen in dit hoofdstuk opvolgt, zult u nog heel lang plezier aan uw Macintosh SE beleven.

Hoofdeenheid

Geef uw Macintosh SE om te beginnen de ruimte - zoveel ruimte dat de lucht aan alle kanten kan circuleren, ook aan de onderkant. Controleer vooral of er rond de ventilatiesleuven aan de bovenkant en zijkanten voldoende ruimte is. Zet uw Macintosh niet op een dik tapijt of kleed, en laat niets op de Macintosh liggen tijdens het gebruik. U kunt uw Macintosh SE in een boekenkast zetten, als u er maar voor zorgt dat er voldoende ruimte rondom het apparaat is wanneer u het gebruikt.

De Macintosh SE kan ongeveer dezelfde temperaturen hebben als u, maar laat hem niet in de felle zon staan, en stel het apparaat ook niet bloot aan regen (of hagel, sneeuw of ijzel). Als het apparaat een tijdje aan heeft gestaan, voelt de hoofdeenheid warm aan.

De Macintosh SE is niet gemaakt van gietijzer, maar ook niet van porcelein. Neem de gewone voorzorgsmaatregelen in acht als u de computer optilt, met name als u een systeem met een vaste schijf hebt. De vaste schijf kan worden beschadigd als de computer valt of ergens tegenaan stoot, vooral als de computer aan staat. Stop de Macintosh SE in de oorspronkelijke verpakking als u hem over een grote afstand wilt vervoeren. Voor een systeem met een vaste schijf biedt de verpakking van oudere Macintosh-modellen waarschijnlijk onvoldoende bescherming.

Waarschuwing

Probeer nooit de behuizing van de hoofdeenheid te verwijderen. Op een aantal van de onderdelen van de Macintosh SE staat namelijk hoogspanning. Deze onderdelen behouden hun spanning ook wanneer u de Macintosh uitschakelt. Raadpleeg bij problemen uw officiële Apple-dealer.

De Macintosh SE moet elektrisch geaard worden. Hiertoe is het netsnoer voorzien van een geaarde stekker, die in een stopcontact met randaarde past. Dit is van groot belang voor uw eigen veiligheid. Is er geen stopcontact met randaarde aanwezig, laat dan door een erkend installateur een dergelijk stopcontact en eventueel een aardleiding aanbrengen. De randaardestekker is er niet voor niets!

Als u de Macintosh SE wilt schoonmaken, gaat u als volgt te werk:

- ☐ Maak de hoofdeenheid schoon met een *vochtige* (geen natte), pluisvrije doek.
- ☐ Gebruik geen sprays, oplosmiddelen of schuurmiddelen. Deze kunnen het materiaal aantasten.
- ☐ Een vuil beeldscherm reinigt u met een schone doek of een papieren handdoekje waarop u wat schoonmaakmiddel hebt gesprend. Spuit het schoonmaakmiddel nooit direct op het scherm. Het kan in de computer terechtkomen en daar elektrische onderdelen aantasten.

Het toetsenbord

Probeer niet op het toetsenbord te morsen. Limonade, koffie of andere kleverige vloeistoffen kunnen het beschadigen. Morst u toch en functioneert het toetsenbord niet meer, dan doet u het volgende:

- ☐ Als het een zoete of kleverige vloeistof betreft, haalt u de kabel uit het toetsenbord en brengt u het toetsenbord naar uw officiële Apple-dealer voor reparatie of vervanging.
- ☐ Als het een dunne, heldere vloeistof betreft, haalt u de kabel uit het toetsenbord, waarna u het toetsenbord ondersteboven houdt om de vloeistof eruit te laten lopen. Daarna laat u het 24 uur bij kamertemperatuur drogen. Als het toetsenbord dan nog niet functioneert, brengt u het alsnog naar uw Apple-dealer.

De muis

Laat de muis niet vallen of aan het snoer hangen. Gebruik uw gezonde verstand en behandel de muis zo voorzichtig mogelijk.

Het oppervlak waarop u de muis heen en weer rolt, moet zo glad, schoon en stofvrij mogelijk zijn. Maak de muis regelmatig schoon, met name wanneer u merkt dat de aanwijzer op het scherm de bewegingen van de muis niet meer goed volgt.

Zo maakt u de muis schoon:

1. Draai het zwarte plastic schijfje aan de onderkant van de muis zo ver mogelijk linksom.
2. Houd een hand onder de muis om de schijf en het balletje op te vangen en draai de muis weer om in de normale stand, waarbij schijfje en balletje in uw hand vallen.

3. Binnenin bevinden zich twee plastic rollen, ongeveer zoals in een cassettedeck. Maak deze rollen schoon met een in alcohol gedrenkt wattenstaafje of gebruik de speciale reinigingsvloeistof voor de koppen van een cassettedeck. Draai de rollen rond zodat u elk stukje goed kunt schoonmaken.
4. Veeg het balletje schoon met een zachte droge doek. (Gebruik geen papieren zakdoekjes of stoffen die pluisjes kunnen achterlaten, en gebruik geen reinigingsvloeistof.)

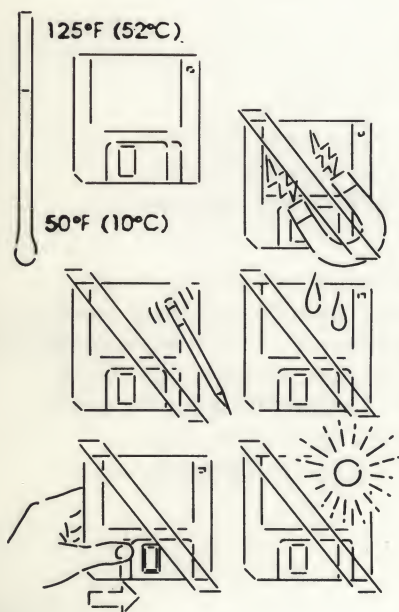
5. Blaas zachtjes in de opening om eventueel vuil en stof te verwijderen.
6. Plaats het balletje terug in de muis. Zet hiervoor het merktekentje op de rand van de schijf tegenover de O op de onderkant van de muis, zodat de schijf op zijn plaats valt. Draai vervolgens de schijf zo ver mogelijk rechtsom, tot dat de schijf op zijn plaats klikt.

Schijven

Hoewel de Apple 3 5-inch schijven veel robuuster zijn dan de diskettes die in de meeste computers worden gebruikt, moet u toch een aantal regels in acht nemen—ongeveer dezelfde als die gelden voor geluidscassettes. Uw Macintosh-schijven moeten op een droge plaats worden bewaard, liefst op een plek waar geen extreme temperaturen heersen (leg de schijven nooit op de Macintosh of op een autostoel), niet in direct zonlicht en buiten bereik van alles waarin een magneet zit, zoals bijvoorbeeld een telefoontoestel. (Magnetische velden kunnen de informatie op de schijf wissen.)

Wanneer de schijf in de schijfeenheid wordt geplaatst, wordt het metalen afdekplaatje naar links geschoven, zodat de Macintosh SE informatie van de schijf kan lezen en naar de schijf kan schrijven. Buiten de schijfeenheid schuift het afdekplaatje met behulp van een veer direct weer terug op zijn plaats, waardoor de onderliggende schijf wordt beschermd. Raak nooit het oppervlak van de schijf zelf aan.

Dat zijn de enige dingen waar u echt op moet letten. Verder hoeft u niet extra voorzichtig met de schijven om te gaan. U kunt ze in een tas of in uw jaszak meenemen. U kunt ze zelfs over de post versturen.

Vergeet niet van elke schijf die waardevolle informatie bevat een kopie te maken. (Hoe u dat moet doen leest u in "Een schijf in zijn geheel kopiëren" in hoofdstuk 3.) Het is niet leuk om een rapport kwijt te raken net als u er de laatste hand aan wilt leggen.

Schijven zijn in verpakkingen van 10 stuks bij uw officiële Apple-dealer te verkrijgen.

De Klokbatteij

In uw Macintosh is een klok gemonteerd die continu loopt, ook wanneer de Macintosh SE is uitgeschakeld. (Kies Wekker uit het Apple-menu als u wilt zien hoe laat het is.) Zodra u de Macintosh uitschakelt, werkt de klok verder op een batterij. Deze batterij gaat ongeveer zeven jaar mee. Merkt u dat de klok onnauwkeurig begint te lopen, dan is het tijd om de batterij te vervangen. Ga hiervoor naar uw officiële Apple-dealer.

Service en ondersteuning

Apple Computer Inc. heeft een wereldwijd netwerk van volledig uitgeruste dealers opgezet om ervoor te zorgen dat uw Macintosh SE optimaal kan functioneren. Als u vragen of problemen van technische aard hebt of iets meer wilt weten over nieuwe produkten, kunt u bij uw Apple-dealer terecht. Elke dealer wordt ondersteund door de afdeling Technical Support van Apple.

Uw dealer kan u alles vertellen over nieuwe apparatuur en programmatuur en over de nieuwste versies van bestaande produkten. Als u uw systeem wilt uitbreiden, heeft uw dealer de onderdelen voor u die u nodig hebt.

Ook voor het onderhoud van uw computer kunt u bij uw officiële dealer terecht. Er zijn meer dan drieduizend officiële Apple Service Centers in de hele wereld. Deze beschikken alle over hoogwaardige reserve-onderdelen en de nieuwste diagnoseprogramma's. Apple geeft garantie op de onderdelen en de werkzaamheden. (Op deze garantie zijn de regels van toepassing die in elk land gelden. Afhankelijk van het land waar u uw computer hebt gekocht, kunnen er beperkingen van kracht zijn.)

Bent u inmiddels verhuisd, dan gaat u naar het dichtst bijzijnde Service Center. Als u wilt weten waar het dichtst bijzijnde Center is, kunt u bellen of schrijven naar:

Apple Computer B.V.
Huis ter Heideweg 50
3705 LZ ZEIST
Telefoon: 03404-8 69 22

Apple Computer N.V.
Colonel Bourgstraat 105A
1140 Brussel
Telefoon: 02-7356050

Als er iets fout gaat

Probeer u vooral niet de behuizing van de Macintosh SE te openen. De Macintosh SE is zo ontworpen dat u er extra apparatuur op kunt aansluiten en sommige apparaten moeten in de computer worden aangebracht. Maar dat moet worden gedaan door een officiële Apple-dealer. Als uw Macintosh SE niet meer werkt, probeert u eerst of de onderstaande aanwijzingen helpen. Zo niet, dan brengt u de Macintosh naar de officiële Apple-dealer, die over de nodige kennis en het nodige gereedschap beschikt en bovendien gemachtigd is om de Macintosh te repareren.

Probleem	Vermoedelijke oorzaak	Wat u moet doen
Het scherm is donker	De Macintosh SE krijgt geen stroom of de helderheidsregelaar is te ver dicht gedraaid.	Controleer de helderheidsregelaar linksonder het beeldscherm. Draai de regelaar naar rechts voor een lichter scherm. Controleer of de Macintosh SE ingeschakeld is en of het netsnoer goed aan de hoofdeenheid en de stopcontact is bevestigd. Als het stopcontact in- en uitgeschakeld kan worden met een schakelaar, kijkt u of het is ingeschakeld. Staat het stopcontact op een dimmer? Gebruik in dat geval een ander stopcontact.
Het bureaublad verschijnt niet op het lichte scherm nadat u een schijf hebt ingevoerd.	Wanneer u de Macintosh SE opstart of een schijf in de schijfleenheid plaatst, verschijnt er op het Macintosh-scherm een symbool of een aantal symbolen dat u informatie geeft over de Macintosh of over de schijf die u zojuist hebt geplaatst. Elk symbool vertelt u iets over wat er op het moment gebeurt.	<p>Het vraagteken betekent dat de Macintosh SE is ingeschakeld en wacht totdat u een opstartschijf in de schijfleenheid plaatst.</p> <p>De 'lachende Macintosh' betekent dat alles tot nu toe in orde is.</p> <p>Een X betekent over het algemeen dat de schijf waarmee u de Macintosh SE wilt opstarten geen opstartschijf is. De X kan ook betekenen dat de schijf beschadigd is. Schakel de Macintosh SE uit en probeer opnieuw op te starten met een andere schijf.</p> <p>De 'droevige Macintosh' verschijnt wanneer de Macintosh SE niet verder meer kan, omdat er moeilijkheden zijn met de systeemprogrammatuur. Soms geeft de Macintosh op deze manier aan dat er zich een apparatuurprobleem heeft voorgedaan. Neem contact op met uw Apple-dealer.</p> <p>Het kan voorkomen dat u gedwongen bent de schijf met de hand uit de schijfleenheid te halen. Hiertoe houdt u de muis ingedrukt, terwijl u Macintosh uit- en weer inschakelt. (Het knarsende geluid is in dit geval normaal.)</p>

Er verschijnt een informatievenster met een bom.

Er zijn ernstige moeilijkheden met de programmatuur.

De foutcodes die in het informatievenster worden aangegeven, zijn doorgaans heel algemeen en zullen niet veel bijdragen tot de oplossing van het probleem. Probeer de Macintosh SE opnieuw te starten met dezelfde schijf. Als het probleem zich opnieuw voordoet, raadpleegt u "Problemen met programma's" aan het eind van dit hoofdstuk. Als u daar ook geen oplossing vindt, laat u deze schijf verder liggen en probeert u een andere versie van het programma.

Zodra u de computer aanzet, wordt de schijf uit de schijfteenheid geworpen.

Er staat geen Systeembestand op de schijf.

De schijf is geen opstartschijf.

Gebruik een opstartschijf om de computer op te starten. Maak eventueel van de schijf een opstartschijf door met behulp van de Installer een Systeemmap op de schijf te installeren. Zie "Het gebruik van de Installer" in hoofdstuk 3.

U kunt de computer niet opstarten, ook al gebruikt u een opstartschijf.

Met sommige programma's kunt u alleen opstarten als deze zich in de interne 3.5-inch schijfteenheid bevinden. Als u over twee interne schijfteenheden beschikt, is dat de onderste schijfteenheid.

Plaats de schijf in de interne 3.5-inch schijfteenheid en probeer het opnieuw.

De aanwijzer volgt de bewegingen van de muis niet.

De muis is niet goed met de hoofdeenheid verbonden of functioneert zelf niet goed. Het kan ook zijn dat er iets met de programmatuur mis is.

Controleer of de muis goed op de hoofdeenheid is aangesloten. Rolt de muis over een glad, schoon oppervlak? Moet de muis worden schoongemaakt? (Zie "De muis", eerder in dit hoofdstuk.)

Probleem	Vermoedelijke oorzaak	Wat u moet doen
Als u typt verschijnt er niets op het scherm.	<p>Misschien bent u net in een situatie waarin niet getypt kan worden. (In MacPaint bijvoorbeeld moet u eerst een keuze uit een menu doen voordat u tekst kunt invoeren.)</p> <p>Het is ook mogelijk dat het toetsenbord niet meer goed met de hoofdeenheid is verbonden of dat het defect is.</p> <p>Misschien hebt u de configuratie van uw Apple Desktop Bus gewijzigd.</p>	<p>Ga na of het invoeren van tekst in de situatie waarin u verkeert, is toegestaan. Controleer elke toets met behulp van het bureau-accessoire Toetsenbord.</p> <p>Controleer of het toetsenbord goed is aangesloten.</p> <p>Kies 'Herstarten' uit het Speciaal-menu om de computer opnieuw te starten nadat u de aansluitingen van het toetsenbord, de muis en andere Apple Desktop Bus-apparaten hebt gewijzigd.</p>
U kunt geen informatie op schijf opslaan.	De schijf kan de informatie niet opnemen omdat hij vol is of omdat hij niet is geïnitieerd voor de Macintosh SE. Of de schijf is beveiligd of beschadigd, of de schijf eenheid werkt niet.	Over het algemeen verschijnt er een venster met een boodschap waarin het probleem exact wordt aangegeven. Is dat niet het geval, dan onderneemt u de volgende stappen. Probeer het document eerst op een andere schijf te bewaren. Als deze het document wel accepteert, is er waarschijnlijk iets fout met de oorspronkelijke schijf. Haal de schijf uit de schijf eenheid en kijk of de schijf beveiligd is (het schuifje is dan naar de rand van de schijf geschoven). (Als u de schijf niet op de normale manier uit de schijf eenheid kunt halen, leest u het volgende gedeelte.) Plaats de schijf weer in de schijf eenheid. Zorg er voor dat de schijf geïnitieerd is voor de Macintosh SE.
U kunt de schijf niet uit de schijf eenheid halen.	De Macintosh SE kan niet bij de informatie komen die nodig is om de schijf op de gebruikelijke manier uit de schijf eenheid te verwijderen.	Houd de Apple-toets en de Hoofdlettertoets ingedrukt en druk op 1 als de schijf uit de interne 3.5-inch schijf eenheid moet worden verwijderd. Houd de Apple- en de Hoofdlettertoets ingedrukt en druk op 2 of 0 als de schijf uit een van de andere 3.5-inch schijf eenheden moet worden verwijderd. De schijf moet er nu uitkomen. U kunt als paardemiddel een rechtgebogen paperclip of iets dergelijks gebruiken en deze in het kleine gaatje rechts van de schijf eenheid

Probleem	Vermoedelijke oorzaak	Wat u moet doen
		steken. Wanneer u nu op de paperclip drukt, wordt de schijf uit de schijfteenheid verwijderd.
Het controlelampje van de vaste schijf knippert niet als u de computer aanzet of het symbool van de vaste schijf verschijnt niet op het bureaublad.	<p>U hebt de vaste schijf niet geïnitieerd.</p> <p>Er is iets niet in orde met het Systeembestand op de vaste schijf.</p>	<p>Raadpleeg de instructies in Bijlage A over het initialiseren van de vaste schijf.</p> <p>Gebruik het programma Schijf-EHBO op de <i>Hulpprogrammatuur-schijf</i>. In de <i>Macintosh - Handleiding Hulpprogrammatuur</i> vindt u de nodige instructies. Als de problemen nog niet zijn opgelost, installeert u de Systeemmap met behulp van de Installer opnieuw op de <i>Systeemschijf</i>. Raadpleeg daarvoor "Het gebruik van de Installer" in hoofdstuk 3.</p>
	Misschien is uw vaste schijf beschadigd toen u de computer uitzette of is de stroom uitgevallen toen de vaste schijf juist bezig was bewerkingen uit te voeren.	Initialiseer de vaste schijf opnieuw. (In Bijlage A vindt u de nodige instructies.) Installeer de Systeemmap met behulp van de Installer opnieuw op de Systeemschijf. Raadpleeg daarvoor "Het gebruik van de Installer" in hoofdstuk 3.
Tijdens het uitvoeren van het initialiseerprogramma op uw vaste schijf verschijnt het bericht "Deze eenheid werkt niet naar behoren" op uw scherm.	Uw vaste schijf is defect.	Raadpleeg uw dealer.
Een toepassingsprogramma op de vaste schijf functioneert niet naar behoren.	Misschien moet u het programma verplaatsen naar het hoogste niveau van de hiërarchie van de vaste schijf (het inhoudsopgavevenster van de schijf).	Verwijder het programma uit de map waarin het zich bevindt en probeer het op te starten vanuit het inhoudsopgavevenster van de vaste schijf. Blijven de problemen bestaan, gebruik dan de programmaschijf als opstartschijf. (Misschien moet u met behulp van de Installer de Systeembestanden op de opstartschijf bijwerken. Raadpleeg daarvoor "Het gebruik van de Installer" in hoofdstuk 3.)

Algemene problemen en oplossingen

Als geen van de bovenstaande specifieke problemen en oplossingen van toepassing lijkt te zijn voor uw probleem, zijn er nog drie oorzaken van algemene aard die verantwoordelijk kunnen zijn voor storingen van de Macintosh SE.

- ☐ Met het door u gebruikte programma is deze keer iets fout gegaan, direct nadat het van de schijf naar het geheugen van de Macintosh is gekopieerd.
- ☐ Op een van de door u gebruikte schijven (de programmaschijf of de gegevensschijf) staat foutieve informatie.
- ☐ De Macintosh heeft het bijltje erbij neergelegd.

Als u de specifieke symptomen in dit hoofdstuk hebt nagelopen en nog steeds geen respons van de Macintosh krijgt, kunt u proberen hem even uit en weer aan te zetten. Soms is het probleem dan vanzelf opgelost. Als u echter na het herstarten nog steeds met dezelfde moeilijkheden te kampen hebt, moet de oorzaak op de schijf worden gezocht. Probeer in dat geval een andere schijf (zo mogelijk een schijf waarop geen waardevolle documenten staan, want u loopt het risico deze documenten kwijt te raken).

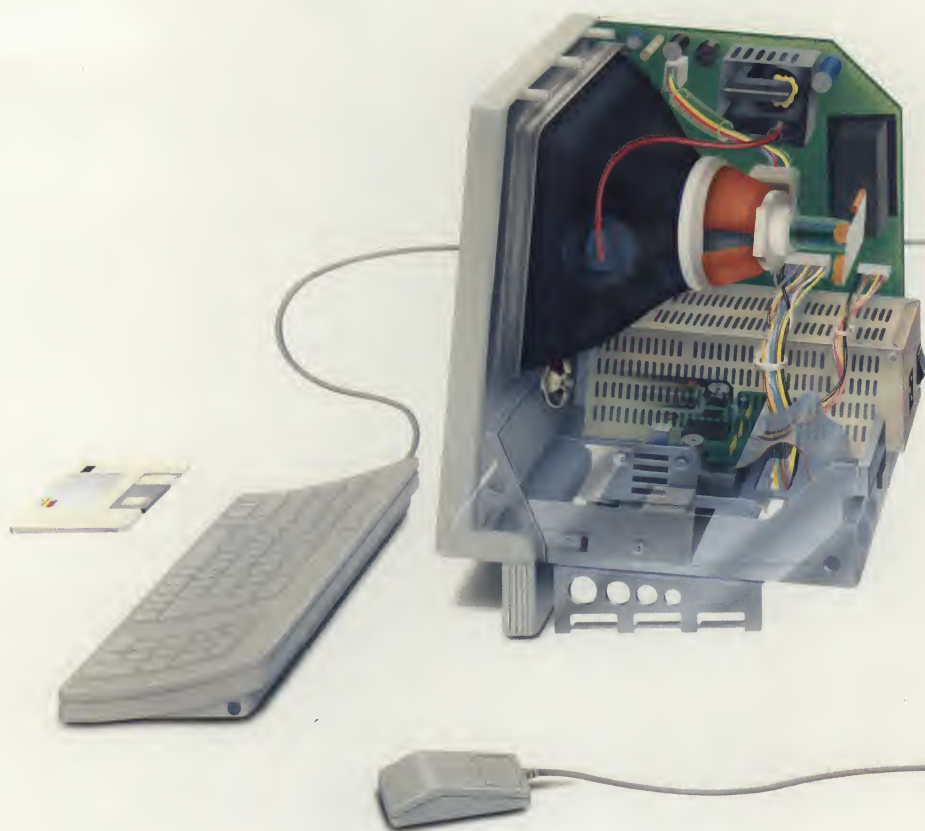
Problemen met programma's

Een groot aantal problemen met programma's kunt u vermijden door altijd de nieuwste versie van een opstartschijf te gebruiken. Zie "Het gebruik van de Installer" in hoofdstuk 3. Als hetzelfde probleem bij alle schijven voorkomt, ligt de oorzaak waarschijnlijk bij de Macintosh SE. Neem in dat geval contact op met uw Apple-dealer.

Sommige programma's hebben wat moeite met hun plaats in het hiërarchische bestandssysteem. Als u problemen hebt met een bepaald programma kunt u het met de bijbehorende documenten verplaatsen naar het hoogste niveau van de hiërarchie op de schijf.

Sommige programma's werken alleen correct met hun eigen systeembestanden. Houd in dat geval de Optie-toets ingedrukt tijdens het openen van het programma zodat de Macintosh SE wordt gedwongen om van opstartschijf te wisselen. Dit komt vooral van pas als u gebruik maakt van een vaste schijf. Zie "Opstartschijven" in hoofdstuk 4.

Sommige programma's gebruiken gegevensbestanden (zoals hulpbestanden) die zich bij elkaar in een afzonderlijke map bevinden. Als u die map naar een tweezijdig geïnitieerde schijf sleept, kan het programma deze bestanden soms niet meer vinden. Verplaats de gegevensbestanden in zo'n geval naar dezelfde map als waarin het programma zich bevindt. Helpt dit niet, dan kunt u het programma, de documenten, de benodigde gegevensbestanden, de Finder en het Systeembestand naar de inhoudsopgave op het niveau van de schijf slepen. Sleep ze niet naar een willekeurige map.

Bijlagen

Bijlage A

De interne vaste schijf

Met een vaste schijf kunt u sneller en efficiënter werken. U werkt sneller omdat een vaste schijf de gegevens veel sneller van en naar het hoofdgeheugen van uw computer kan overbrengen dan een 3.5-inch schijf. U hoeft niet, zoals bij 3.5-inch schijven, te wachten als u gegevens opslaat of ophaalt. En u werkt efficiënter omdat u op een vaste schijf zeer veel gegevens kunt opslaan—ongeveer vijftientig keer zoveel als op een 3.5-inch schijf.

U kunt alles wat u nodig hebt op een vaste schijf opslaan: systeembestanden, toepassingsprogramma's, mappen en documenten. Een vaste schijf maakt uw Macintosh SE bijna tot een op zichzelf staand systeem.

Voor uw manier van werken maakt het niet uit of u een vaste schijf gebruikt of 3.5-inch schijven: het openen van de vaste schijf, het kopiëren van programma's en documenten en het systematisch ordenen van gegevens in mappen blijft hetzelfde. Alleen kunt u een vaste schijf niet laten verwijderen. Een vaste schijf kunt u zien als een groot model 3.5-inch schijf die zich permanent in een schijfteenheid bevindt. (Zie echter ook "Uw vaste schijf optimaal gebruiken", verderop in deze bijlage.)

Om een vaste schijf te kunnen gebruiken, moet u deze eerst initialiseren. Nadat u vervolgens de systeemprogrammatuur hebt geïnstalleerd, is de vaste schijf tevens opstartschijf geworden zodat uw systeem automatisch start.

De vaste schijf initialiseren

Als u de vaste schijf initialiseert, wordt deze gereedgemaakt voor het ontvangen van gegevens en wordt het **besturingsprogramma** geïnstalleerd waardoor uw computer met de vaste schijf kan werken.

❖ *Externe vaste-schijfeenheid:* Als u over een externe vaste schijf beschikt, is het mogelijk dat ook deze moet worden geïntialiseerd. De wijze van initialiseren is soms echter anders dan die van een interne vaste schijf. Volg daarom de instructies in de handleiding bij de externe vaste schijf.

Belangrijk

Misschien heeft iemand anders de vaste schijf al voor u geïntialiseerd. In dat geval hoeft u deze niet opnieuw te initialiseren. Zou u dat wel doen, dan gaan alle gegevens verloren die al op de schijf stonden.

Om te zien of uw vaste schijf al is geïntialiseerd, schakelt u de Macintosh SE aan zonder dat er zich schijven in andere schijfeenheden bevinden. Als de computer al aan stond, kiest u 'Stoppen' uit het Speciaal-menu. De 3.5-inch schijven in de schijfeenheden worden verwijderd. Vervolgens klikt u op het vakje 'Herstarten'. Als de vaste schijf al is geïntialiseerd, knippert het controlelampje aan de voorkant en verschijnt na enkele seconden het bureaublad van de Macintosh SE op uw scherm. Als u alleen maar een vraagteken op het scherm ziet, moet u de vaste schijf nog initialiseren.

U initialiseert de vaste schijf op de volgende wijze:

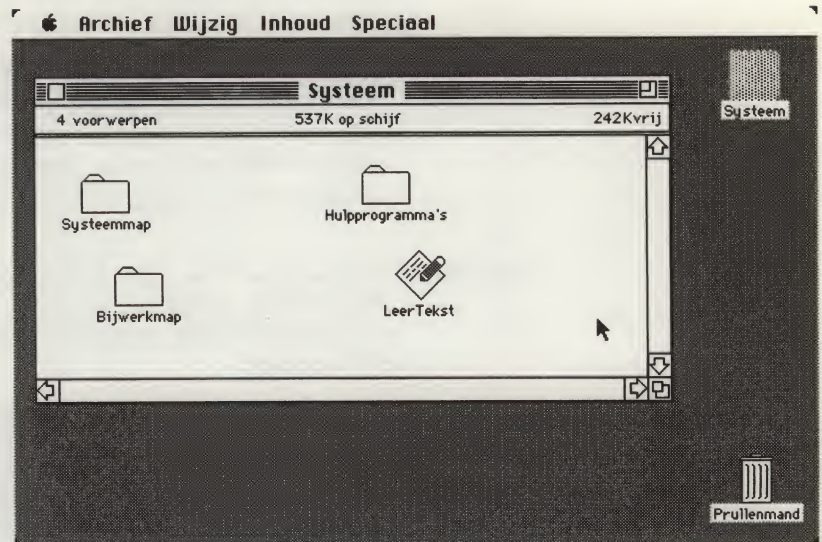
■ Plaats de *Systeemschijf* in de schijfeenheid en schakel de Macintosh SE aan als deze nog niet aanstond.

Staat de computer al aan, maar is er nog een schijf in de schijfeenheid aanwezig, dan kiest u 'Stoppen' uit het Speciaal-menu en haalt u de schijf uit de schijfeenheid. Plaats vervolgens de *Systeemschijf* in de schijfeenheid en klik op het vakje 'Herstarten'.

Na enkele seconden verschijnt het symbool van de schijf op het bureaublad van de Macintosh SE.

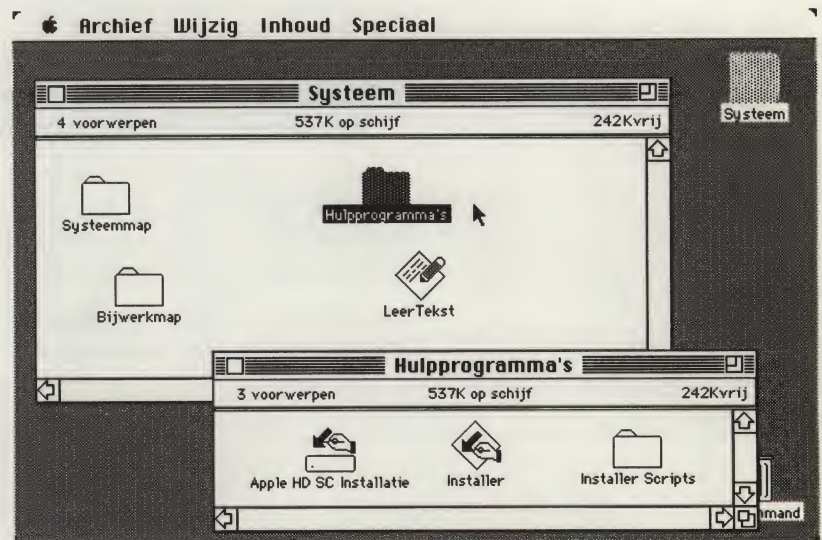
■ Open het symbool van de Systeemschijf.

In het venster van de Systeemschijf verschijnt de Hulpprogramma's-map.

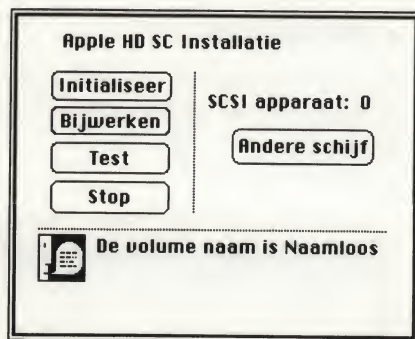
■ Open de Hulpprogramma's-map.

Tussen enkele andere symbolen ziet u het symbool van de Installer van de vaste schijf. Dit programma heet *Apple HD SC Installatie*.

■ **Open het symbool van het programma Apple HD SC Installatie.**

Het informatievenster van Apple HD SC Installatie verschijnt op het scherm met de volgende vijf vakjes: Initialiseer, Bijwerken, Test, Stop en Andere schijf.

■ **Klik op 'Initialiseer'.**

(De andere vakjes worden hierna besproken.) Er verschijnt een nieuw informatievenster dat u de mogelijkheid biedt om alsnog van gedachten te veranderen. Het waarschuwt u dat de hele schijf wordt gewist als u deze initialiseert.

■ **Klik op 'OK'.**

Het controlelampje aan de voorkant begint te knipperen zodat u weet dat de vaste schijf wordt geïnitieerd. Er verschijnen verschillende berichten op het scherm waarin wordt uitgelegd wat er in de tussentijd gebeurt. Na ongeveer zeven minuten is de vaste schijf geïnitieerd.

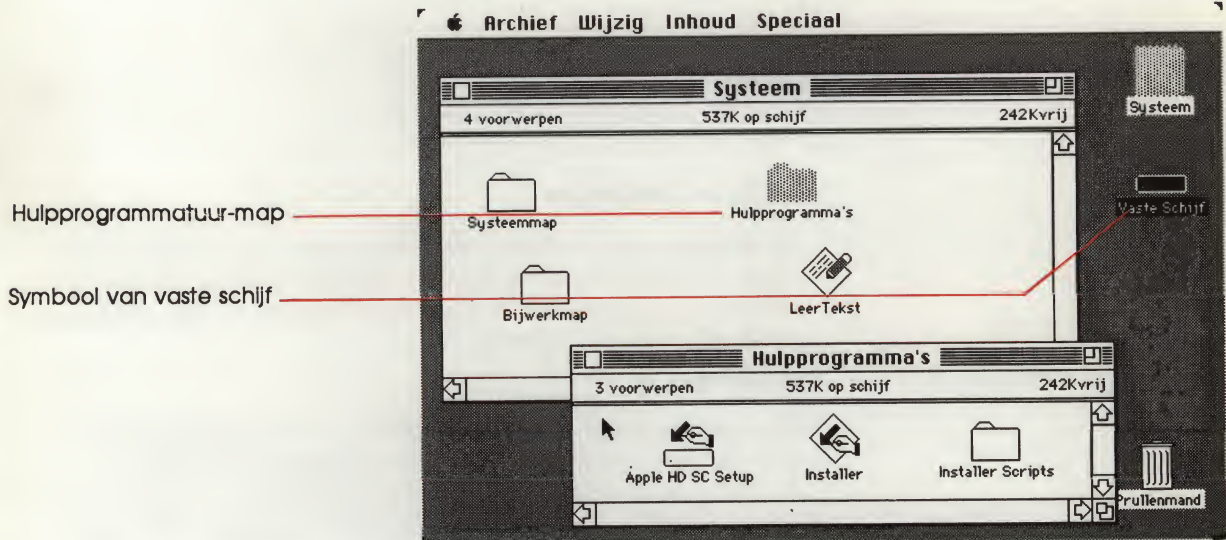
Als de schijf is geïnitieerd, verschijnt er een bericht op het scherm. Als daarin staat dat de schijf niet naar behoren kon worden geïnitieerd, probeert u het nog een keer. Als het dan weer niet lukt, raadpleegt u "Als er iets fout gaat" in hoofdstuk 6.

■ Geef de schijf een naam.

Nadat uw vaste schijf is geïnitieerd, geeft u de schijf een naam. Deze kan maximaal uit 27 tekens bestaan. U mag elk teken van het toetsenbord gebruiken, behalve de dubbele punt (:). De naam mag niet beginnen met een punt (.). Na de naam te hebben getypt, klikt u op 'O.K.'.

■ Klik op 'Stop'.

Als u terugkeert naar de Finder ziet u rechts van het bureaublad het symbool van de vaste schijf met de naam die u aan de schijf hebt gegeven.

Levert het initialiseren van de vaste schijf problemen op, lees dan "Als er iets fout gaat" in hoofdstuk 6 na. Lukt het dan nog niet, raadpleeg dan iemand die al langer ervaring heeft met een Macintosh of neem contact op met uw officiële Apple-dealer.

De andere vakjes

Behalve 'Initialiseer' zijn er nog vier vakjes in het eerder verschenen informatievenster. Het vakje 'Stop' kent u al. De drie andere vakjes ('Bijwerken', 'Andere schijf' en 'Test') dienen voor het onderhoud van uw vaste schijf.

Bijwerken

Dit vakje gebruikt u om nieuwe besturingsprogramma's te installeren. (Apple Computer brengt regelmatig verbeterde versies van systeemprogrammatuur uit. Uw officiële Apple-dealer kan u vertellen of er een nieuw besturingsprogramma verkrijgbaar is.) Het vernieuwen van de systeemprogrammatuur op uw vaste schijf verhoogt het prestatievermogen zonder dat u het risico loopt dat de gegevens die al op de schijf staan, verloren gaan.

U gebruikt dit vakje ook om het besturingsprogramma opnieuw te installeren als u problemen hebt met de vaste schijf. (Zie "Als er iets fout gaat" in hoofdstuk 6.)

Andere schijf

Met het vakje 'Andere schijf' wijst u een nummer toe voor andere SCSI-apparaten die u op uw systeem wilt aansluiten. Als u op het vakje 'Andere schijf' klikt, verandert het SCSI-nummer. Het nummer dat u kiest, moet overeenkomen met het nummer dat u op het te initialiseren apparaat instelt. Als de interne vaste schijf het enige SCSI-apparaat is dat u gebruikt, kunt u dit vakje negeren. (Het SCSI-nummer van de vaste schijf is overigens 0.) In de handleidingen bij uw andere apparaten leest u hoe u deze op uw systeem moet aansluiten. Zie "De SCSI-interface" in hoofdstuk 5 voor meer informatie over SCSI-apparaten. In bijlage C vindt u belangrijke instructies over het aansluiten van SCSI-apparaten op uw systeem.

Test

Klik in het vakje 'Test' om uw vaste schijf te testen. Dit duurt ongeveer vier minuten en dient om na te gaan of uw apparatuur correct functioneert. (Programma's worden niet gecontroleerd en de test heeft geen effect op de gegevens op de schijf.)

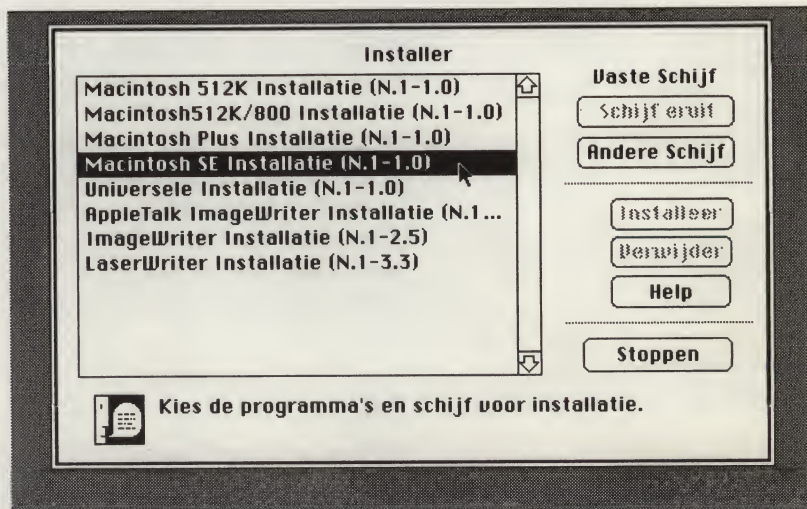
U kunt de test uitvoeren wanneer u maar wilt. Het is verstandig om dit eens per maand te doen zodat u zeker weet dat alles naar behoren werkt. (Soms signaleert de test een probleem voordat u dit had gemerkt en voordat het effect heeft gehad op uw gegevens.) Blijkt uw vaste schijf een defect te vertonen, kopieer dan onmiddellijk alle bestanden waarvan nog geen kopie bestond, gebruik de vaste schijf niet meer en neem contact op met uw officiële Apple-dealer.

Systeemprogrammatuur installeren

Als u uw vaste schijf tot opstartschijf maakt, kunt u uw computer opstarten zonder een 3.5-inch schijf in de schijfeenheid te hoeven plaatsen. U maakt uw vaste schijf tot opstartschijf door systeemprogrammatuur op de schijf te installeren.

■ Open het symbool van de Installer.

In een informatievenster verschijnt een opsomming van de Macintosh-systemen en aansluitmogelijkheden voor printers, alsmede een aantal vakjes die u gebruikt voor het installeren van systeemprogrammatuur.

■ **Klik op 'Macintosh SE Installatie'.**

Onder in het informatievenster verschijnen enkele berichten. Vervolgens worden enkele vakjes vet omlijnd zodat u een keuze kunt maken.

■ **Klik op 'Installeer'.**

Op het scherm wordt aangegeven dat de Systeemmap op de vaste schijf wordt geïnstalleerd. Vervolgens wordt meegedeeld dat de Systeemmap correct is geïnstalleerd.

Als wordt meegedeeld dat de Systeemmap niet correct is geïnstalleerd, initialiseert u de vaste schijf opnieuw en probeert u het nog een keer. Lukt het dan nog niet, neem dan contact op met uw officiële Apple-dealer.

Met de Installer kunt u ook de printerbesturingsprogramma's selecteren waarmee u de Systeemmap van uw vaste schijf wilt uitbreiden.

■ **Klik op het printerbesturingsprogramma waarmee u de Systeemmap wilt uitbreiden.**

■ **Klik op 'Installeer'.**

Vanaf het moment dat u de printerbesturingsprogramma's hebt geïnstalleerd, kunt u de vaste schijf als opstartschijf gebruiken.

■ **Kies 'Stoppen' uit het Speciaal-menu.**

■ **Verwijder de *Systeemschijf* en berg deze op een veilige plaats op.**

Deze schijf hebt u weer nodig als u de vaste schijf wilt testen of een nieuwe versie van het besturingsprogramma wilt installeren.

■ **Klik op het vakje 'Herstarten'.**

De Macintosh SE start vanzelf op door gebruik te maken van de vaste schijf als opstartschijf. Na enkele ogenblikken verschijnt het bureaublad met het symbool van de vaste schijf. Nu kunt u op de vaste schijf uw programma's, mappen en documenten opslaan.

Belangrijk

Om te kunnen profiteren van de snelheid van de vaste schijf moet uw Macintosh SE bij het opstarten gebruik maken van de bestanden in de Systeemmap. (Daarom moest u de Systeemmap op de vaste schijf installeren.) Als u met de vaste schijf wilt opstarten, moet u de opstartschijven in andere schijf-eenheden verwijderen.

Uw vaste schijf is een SCSI-apparaat. Als er andere SCSI-apparaten op uw systeem zijn aangesloten, kunt u de Interne vaste schijf met behulp van het Regelpaneel als opstartschijf selecteren. Zie "Het gebruik van het Regelpaneel" in hoofdstuk 3 en "De huidige opstartschijf" in hoofdstuk 4.

Uw vaste schijf optimaal gebruiken

Ook al kunt u met uw vaste schijf werken alsof het een grote 3.5-inch schijf is, er zijn toch een aantal zaken waarop u moet letten.

■ Orden uw bestanden zorgvuldig.

Op een vaste schijf is een groot aantal programma's, documenten en andere bestanden zeer snel bereikbaar. Maar als u deze niet zorgvuldig ordent, wordt het al gauw een chaotisch geheel. Berg uw bestanden zodanig in mappen op dat u ze altijd zo eenvoudig mogelijk kunt terugvinden. Als u toevallig eens een document of een programma op de verkeerde plaats hebt opgeborgen, kunt u het opzoeken met het bureau-accessoire Zoek Bestand. (Zie "Het gebruik van Zoek Bestand" in hoofdstuk 3.)

■ Schakel uw computer nooit uit als het controlelampje van de vaste schijf knippert.

Het controlelampje knippert als de vaste schijf gegevens aan het overbrengen is. Als u de computer uitzet terwijl de vaste schijf bezig is, kunnen er gegevens verloren gaan. Soms kan de inhoudsopgave van de schijf zijn aangetast zodat u de vaste schijf opnieuw moet initialiseren (waarbij *alle* gegevens op de schijf verloren gaan.)

■ Kopieer alles.

Er zijn mensen die de gegevens op hun vaste schijf eenmaal per week kopiëren. Mensen die iets voorzichtiger zijn, kopiëren hun werk elke dag. Waar het om gaat, is dat u regelmatig kopieën maakt. Vaste schijven zijn betrouwbaar, maar een ongeluk zit in een klein hoekje. Een document kopiëren van de vaste schijf naar een 3,5-inch schijf gaat op dezelfde manier als van de ene schijf naar de andere. Als u grote groepen documenten wilt kopiëren, kunt u het beste het programma HD Backup op de *Hulpprogrammatuur-schijf* gebruiken. Instructies hierover vindt u in de *Macintosh - Handleiding Hulpprogrammatuur*.

■ Als u problemen hebt met de vaste schijf, raadpleegt u "Als er iets fout gaat" in hoofdstuk 6.

In hoofdstuk 6 vindt u oplossingen voor algemene problemen waarmee u te maken kunt krijgen als u met een vaste schijf werkt. Komt u er niet uit, neem dan contact op met uw officiële Apple-dealer.

Bijlage B

Specificaties van de Macintosh SE

Processor:	MC68000, 32-bits architectuur, klokfrequentie 7,8336 MHz
Geheugen:	1Mb RAM (uitbreidbaar tot 4Mb) 256K ROM Heeft 256-bytes door gebruiker in te stellen geheugen
Schijfcapaciteit:	800 Kbytes per dubbelzijdige 3.5-inch schijf 20 MB op optionele interne vaste schijf
Schermb:	9-inch diagonaal, hoge resolutie, 512 bij 342 beeldpunten, bit-mapped
Interfaces:	Twee Apple DeskTop Bus-stekers voor toetsenbord, muis en andere apparaten via een synchrone seriële bus met lage snelheid Twee RS-232/RS-422 seriële poorten, 230,4K baud maximaal (tot 0,920 megabit per seconde met externe klok) Interface voor externe schijfeenheid Uitbreidingsaansluiting (CPU bus connector) SCSI-interface Audio-poort voor externe geluidsversterker
Toongenerator:	4-stemmig met 8 bits digitaal-analoog omzetting, monsterfrequentie 22Khz

Voeding:	Netspanning: 120/240 volt RMS, wisselstroom Frequentie: 47 of 63 Hz enkelfasig Opgenomen vermogen: maximaal 100 Watt
Toetsenbord:	Apple-toetsenbord
Muis:	Mechanische aftasting, optische codering 3,54 pulsen per afgelegde millimeter
Klok/kalender:	CMOS maatchip met lithium batterij, na zeven jaar te vervangen
Ventilator:	10 CFM Cross Flow

Maten en gewichten

	Gewicht	Hoogte	Breedte	Diepte
Hoofdeenheid	7,7 kg - 9,5 kg	345,4 mm	243,8 mm	276,2 mm
Apple-toetsenbord	1,03 kg	35,6 mm	419,1 mm	160,0 mm
Muis	0,17 kg	27,9 mm	53,3 mm	96,5 mm

* Het gewicht kan variëren al naar gelang een vaste schijf of een tweede 3.5-inch schijf is geïnstalleerd.

Omgeving:

Temperatuur gebruik	0° C tot 40° C
Temperatuur opslag	-40° C tot +47° C
Vochtigheid:	5% tot 95% (niet condenserend)
Hoogte:	0 tot 3048 m

Bijlage C

Macintosh kabels voor randapparatuur

	Macintosh SE (Circular-8)	Macintosh (DB-9)
ImageWriter II (Circular-8)	M0187 Apple Systeem/ Randapparatuur-8 kabel	M0185 Macintosh Randapparatuur-8 kabel
ImageWriter (DB-25)	#699-0372 Macintosh Plus Randapparatuur-adaptor (te gebruiken met bestaande kabel)	Gebruik bestaande kabel
Apple Modem 300/1200 (DB-9)	#699-0372 Macintosh Plus Randapparatuur-adaptor (te gebruiken met bestaande kabel)	Gebruik bestaande kabel
AppleTalk	M2052 AppleTalk-Systeem- verbindingssset	M2010 AppleTalk-verbindingssset
	AppleTalk voor LaserWriter: (DB-9) M2010 AppleTalk-verbindingssset	
	AppleTalk voor AppleTalk ImageWriter II: (Circular-8) M2052 AppleTalk- Systeem-verbindingssset	

Belangrijk!

Het is van het allergrootste belang dat u afgeschermd kabels en stekers gebruikt, dit om het risico van storing op radio, televisie en andere elektronische apparatuur tot een minimum te beperken.

SCSI-kabels en afsluiters

Vaste schijven en andere apparaten die worden aangesloten op de SCSI-poort aan de achterkant van de hoofdeenheid moeten voorzien zijn van het juiste aantal **afsluiters**. Anders kan er schade worden toegebracht aan de SCSI-chip in uw computer.

Afsluiters zijn platte apparaatjes die tussen een SCSI-kabel en een SCSI-apparaat of tussen twee SCSI-stekers worden aangebracht. Een SCSI-keten mag slechts twee afsluiters bevatten, één aan het begin van de keten en één aan het einde.

Het is soms onduidelijk wanneer u wel en wanneer u niet een afsluiter nodig hebt. Soms kunt u de afsluiter niet zien omdat het zich in een SCSI-apparaat bevindt (dat is bijvoorbeeld het geval met een interne vaste schijf). In de handleiding bij het apparaat staat of het voorzien is van een afsluiter. In andere gevallen verricht de 18-inch kabel voor het aansluiten van externe apparaten op de SCSI-steker dezelfde functie als een afsluiter. Raadpleeg voor dit soort gevallen onderstaande lijst. Er wordt steeds vanuit gegaan dat u het eerste SCSI-apparaat door middel van een 18-inch kabel van Apple op uw computer hebt aangesloten.

Waarschuwing

Sluit nooit een RS-232-apparaat aan op de SCSI-poort. De SCSI-poort lijkt wel op een RS-232-poort, maar is geen seriële poort of een parallele printer-interface. Als u op de SCSI-poort een ander apparaat dan een SCSI-apparaat aansluit, kan uw computer ernstig worden beschadigd.

■ Van interne vaste schijf naar één extern Apple-apparaat

Plaats een afsluiter tussen de 18-inch kabel die uit uw computer komt en de SCSI-steker op het externe Apple-apparaat.

■ Van interne vaste schijf naar meerdere externe Apple-apparaten

Plaats een afsluiter tussen de kabel en de stekker van het laatste apparaat.

■ Van hoofdeenheid zonder interne vaste schijf naar één extern Apple-apparaat

Plaats een afsluiter tussen de 18-inch kabel die uit uw computer komt en de SCSI-stekker op het externe Apple-apparaat.

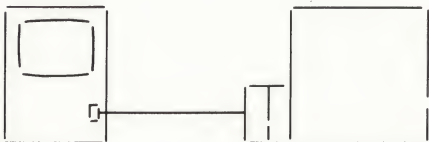
■ Van hoofdeenheid zonder interne vaste schijf naar meerdere externe Apple-apparaten

Plaats een afsluiter tussen de 18-inch kabel die uit uw computer komt en de SCSI-stekker op het eerste externe Apple-apparaat en plaats een afsluiter tussen de kabel en de SCSI-stekker van het laatste apparaat.

■ Van interne vaste schijf naar één extern niet-Apple-apparaat

Als het externe apparaat geen ingebouwde afsluiter heeft, plaatst u een afsluiter tussen de verbindingskabel en de SCSI-steker van het externe apparaat. Als het externe apparaat een ingebouwde afsluiter heeft, hebt u er niet nog een nodig.

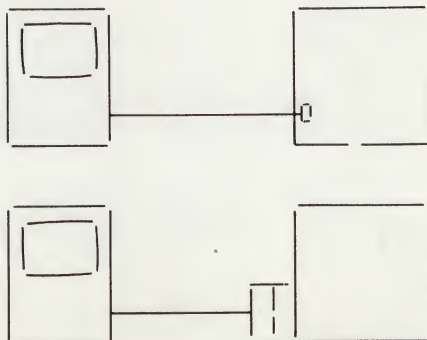
■ Van interne vaste schijf naar meerdere externe niet-Apple-apparaten

Als een van de apparaten in de keten een eigen ingebouwde afsluiter heeft, zet u het aan het eind van de keten en plaatst u niet meer afsluiters. Als er in geen van de apparaten een afsluiter is ingebouwd, plaatst u een afsluiter tussen de kabel en de SCSI-steker van het laatste apparaat.

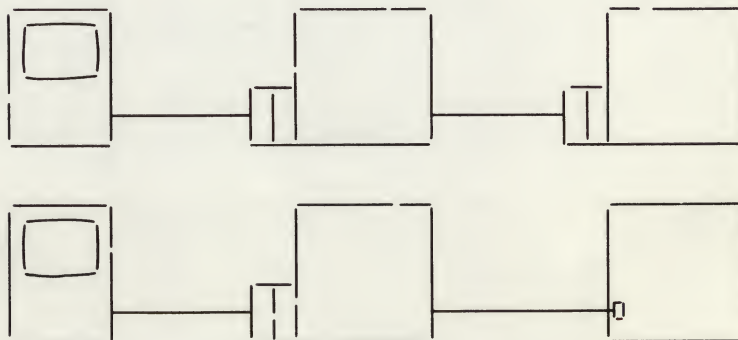
■ Van hoofdeenheid zonder interne vaste schijf naar één extern niet-Apple-apparaat

Als het externe apparaat een interne afsluiter heeft, plaatst u *geen* afsluiter. Als het externe apparaat *geen* interne afsluiter heeft, plaatst u een afsluiter tussen de kabel en het SCSI-apparaat van het externe apparaat.

■ Van hoofdeenheid zonder interne vaste schijf naar meerdere externe niet-Apple-apparaten

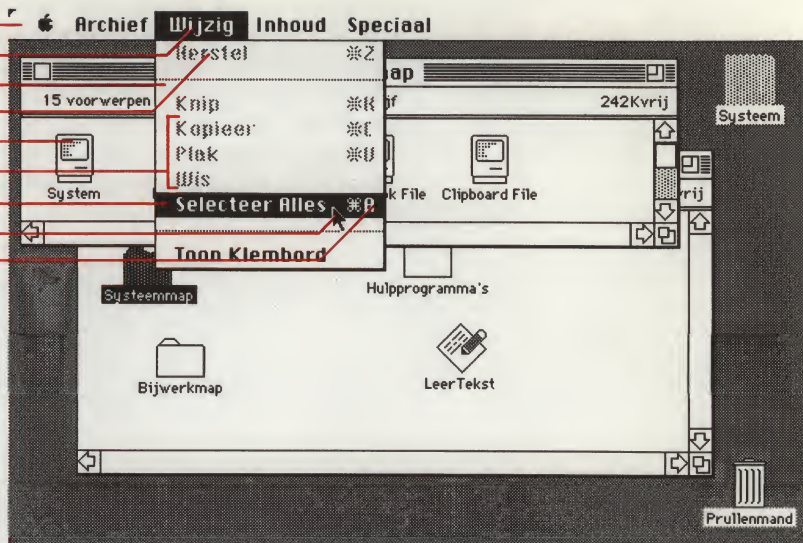
Als er in geen enkel apparaat een afsluiter is ingebouwd, plaatst u een afsluiter tussen de 18-inch kabel en het eerste SCSI-apparaat dat een niet-Apple-apparaat is. Bovendien plaatst u een afsluiter tussen de laatste kabel en de SCSI-steker van het laatste apparaat. Als een van de niet-Apple-apparaten in de keten een eigen interne afsluiter heeft, plaatst u deze aan het einde van de keten en verwijdt u de tweede afsluiter.

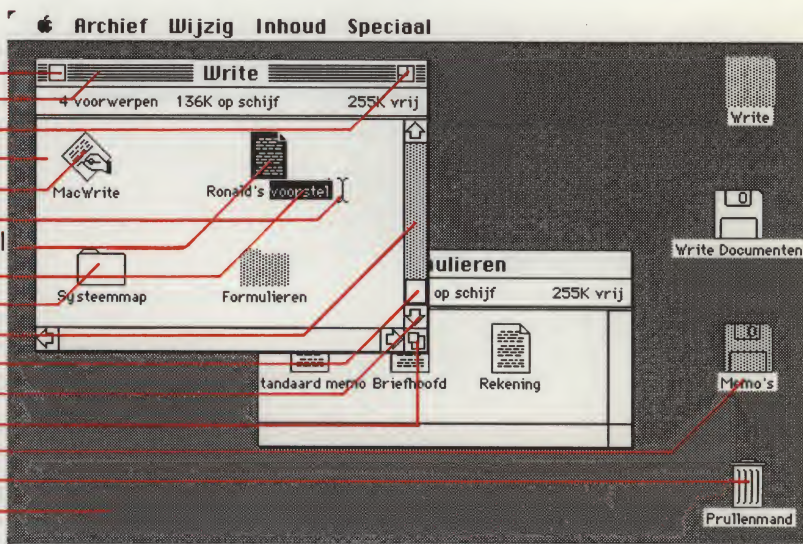
Waarschuwing

Een SCSI-keten mag slechts twee afsluiters bevatten. Als er zich meer dan twee afsluiters in de keten bevinden, kan uw computer worden beschadigd. Als twee of meer niet-Apple-apparaten in de keten een interne afsluiter hebben, moet u dit verwijderen of door uw Apple-dealer laten verwijderen. Raadpleeg voor alle zekerheid de handleiding bij het apparaat.

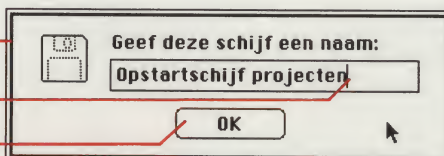
- Menubalk
- Menutitel
- Menu
- Opdracht in grijs
- Systeem symbool
- Opdrachten
- Gemarkeerde opdracht
- Aanwijzer
- Functietoets equivalent

- Sluitvak
- Titelbalk van actief venster
- Zoomvak
- Inhouds venster
- Programma symbool
- I-vormig invoegpunt
- Geselecteerd document symbool
- Geselecteerde tekst
- Map symbool
- Schuifbalk
- Lift
- Schuifpijl
- Maatvak
- Schijf symbool
- Prullenmand
- Bureaublad

- Informatievenster
- Invoegpunt
- Vakje

Woordenlijst

aanwijzer: Een figuurtje op het scherm (vaak een pijltje dat naar linksboven wijst), dat de bewegingen van de muis volgt.

actieve venster: Het voorste venster op het bureaublad; het venster waarin de volgende handeling plaats vindt. De titelbalk van een actief venster is gemarkeerd.

afdrukbestand: Een systeembestand dat u iets op de corresponderende printer laat afdrukken. Wordt soms ook een *printer driver* genoemd.

Cancel

Annuleer: Een van de keuzevakken in een informatievenster. Door in dit vakje te klikken, annuleert u een handeling.

apparatuur: De componenten van de Macintosh SE die u kunt zien en aanraken.

Apple Desktop Bus: De twee stekers op het achterpaneel van de computer waarop u het toetsenbord, de muis en andere Apple Desktop Bus-apparaten, zoals een tekentableau, apparaten voor handbesturing of een speciaal toetsenbord kunt aansluiten.

Apple-menu: Het menu uiterst links op de menubalk. De menutitel wordt voorgesteld door een appel.

Apple-toets: Als deze toets tegelijk met een andere toets of de knop van de muis wordt ingedrukt, wordt een bepaalde opdracht uitgevoerd. De toets heet Apple-toets omdat het Apple-symbool erop is afgebeeld. (Soms wordt deze toets ook *Functiontoets* genoemd.)

automatische terugloop: Het automatisch overbrengen van tekst van het einde van een regel naar het begin van de volgende regel. Hierdoor hoeft u aan het einde van elke regel niet steeds op de Return-toets te drukken.

bestand: Een verzameling informatie die op schijf wordt opgeslagen—een document, een systeembestand (zoals het Systembestand of de Finder), een toepassingsprogramma, enzovoort.

besturingsprogramma: Een bestand in de Systeemmap dat de computer nodig heeft om met een bepaald apparaat te kunnen werken.

beveiligen tegen kopiëren: Voorkomen dat een schijf wordt gekopieerd. Fabrikanten van toepassingsprogramma's proberen hun schijven doorgaans te beveiligen tegen kopiëren, zodat de schijven niet door software-piraten illegaal kunnen worden gekopieerd.

beveiligingen of op slot doen: Heeft als doel te voorkomen dat documenten worden weggegooid of dat hun naam wordt gewijzigd, of dat schijven in hun geheel worden veranderd.

bewaren: Informatie op een schijf opslaan.

Bijwerkmap: Een map op de Systeemschijf en op andere programma- en systeemschijven waarop **Lees mij-documenten** staan.

bridge: Een apparaat waarmee u AppleTalk-netwerken onderling kunt verbinden. Zie **zone**.

bureaublad: Het werkblad van de Macintosh—de menubalken en het grijze veld op het scherm.

bureau-accessoires: "Mini-programma's" die in het Apple-menu voorkomen onverschillig het programma dat u aan het gebruiken bent. Onder meer de Calculator, de Wekker en het Schetsboek.

Calculator: Een bureau-accessoire dat fungeert als een zakrekenmachine met vier functies. Uitkomsten kunnen in documenten worden geplakt

cascade-koppeling: Een manier om apparaten sequentieel aan te sluiten.

Correctietoets/Spatie-terug-toets: Een toets die het invoegpunt een teken terug verplaatst, waarbij het voorafgaande teken of het gedeelte dat u hebt geselecteerd, wordt verwijderd.

document: Alles wat u met een Macintosh-programma maakt—informatie die u invoert, wijzigt, bekijkt of bewaart.

dubbel klikken: De aanwijzer wordt op de positie van de uit te voeren handeling geplaatst, waarna de knop van de muis tweemaal snel

opeenvolgend wordt ingedrukt en losgelaten zonder dat de muis wordt bewogen.

Finder: Een programma op het bureaublad dat altijd beschikbaar is. U gebruikt de Finder voor het beheer van documenten en programma's en om gegevens naar schijven over te brengen en van schijven op te halen.

gebruikersgroep: Een computerclub waar computergebruikers tips en informatie uitwisselen, meestal over een bepaald soort computer.

geheugen: Het onderdeel van Macintosh waarin de informatie is opgeslagen waarmee u aan het werk bent. De Macintosh SE bevat 1 megabyte geheugen voor uw werk en 256K ROM (read-only-memory) waarin systeeminformatie permanent is opgeslagen. Zie ook **RAM** en **ROM**.

hendel: Het symbooltje dat u te zien krijgt als u het bureau-accessoire 'Wekker' kiest. Als u op de hendel klikt, verschijnen er twee panelen waarin u de tijd, de datum en de wekker kunt instellen.

hiërarchisch bestandssysteem: Een verzameling mappen waarmee u documenten, programma's en andere mappen op een schijf systematisch kunt ordenen. Mappen (die overeenkomen met sub-inhoudsopgaven bij andere systemen) kunnen in elkaar geplaatst worden om een hiërarchie van diverse niveaus op te bouwen. Bij het openen van een map krijgt u alleen die informatie die daarin is opgeborgen, zodat u zich daarop kunt concentreren.

hoofdeenheid: De Macintosh SE zelf met de processor, het geheugen, de ingebouwde schijfeenheid of schijfeenheden, de optionele vaste schijf en het beeldscherm.

shift

Hoofdlettertoets: Wanneer deze toets ingedrukt wordt gehouden, worden letters als hoofdletters getypt en wordt van de toetsen met cijfers en leestekens het bovenste teken getypt.

Hoofdlettertoets en klikken: Een techniek waarmee u een selectie uitbreidt door de Hoofdlettertoets ingedrukt te houden terwijl u verder selecteert.

horloge: De vorm waarin de aanwijzer op het scherm verschijnt als de computer een handeling uitvoert waarop u moet wachten.

huidige opstartschijf: De **opstartschijf** met de systeembestanden die op dat moment door de Macintosh SE worden gebruikt.

hulpprogrammatuur: Speciale programmatuur die gewoonlijk systeembestanden aanpast. Voorbeelden zijn L/A Transport en de Installer.

Hulpprogrammatuur-schijf: Een schijf die standaard bij de Macintosh SE wordt geleverd. Op de *Hulpprogrammatuur-schijf* staan belangrijke hulpprogramma's waarmee u uw systeem- en programmaschijven kunt onderhouden. Een uitleg over de programma's op de *Hulpprogrammatuur-schijf* vindt u op de *Macintosh - Handleiding Hulpprogrammatuur*.

indrukken: De aanwijzer wordt op een willekeurige positie geplaatst. Vervolgens wordt de knop van de muis ingedrukt gehouden zonder dat de muis wordt bewogen.

informatievenster: Het venster dat verschijnt wanneer u een symbool, document, toepassing of map selecteert en 'Extra info' uit het Archief-menu kiest. Informatievensters geven aan welke soort bestanden een schijf bevat, hoe groot die bestanden zijn en wanneer ze zijn aangemaakt. Ze bieden bovendien de mogelijkheid om kanttekeningen te maken. Er zijn ook informatievensters waarin u gevraagd wordt meer informatie op te geven. Soms waarschuwt een informatievenster u dat u de Macintosh SE vraagt iets te doen wat niet mogelijk is of waardoor u informatie kwijt kunt raken. In dat geval gaat de boodschap vaak vergezeld van een belsignaal.

inhoudsopgave: Een opsomming van de inhoud van een schijf. De inhoud kan op de volgende wijze worden weergegeven: in symbolen, alfabetisch, chronologisch, op afmeting, op datum of op soort.

inhoudsopgave-venster: Het venster waarin de inhoud van een schijf of een map wordt weergegeven.

initialiseren: Het gereedmaken van een (nieuwe) schijf voor het ontvangen van informatie. Wanneer u 800K-schijven gebruikt met de Macintosh SE kunnen deze aan twee kanten of aan één kant worden geïnitieerd.

Invoertoets: Een toets waarmee de invoer van gegevens of soms een opdracht wordt bevestigd of afgesloten.

invoegpunt: De positie waar iets wordt toegevoegd aan een document. Een invoegpunt wordt geselecteerd door klikken en wordt voorgesteld door een knipperend verticaal streepje.

interface: Apparatuur of programmatuur die de computer verbindt met een apparaat.

I-vormige aanwijzer: De vorm van de aanwijzer bij het typen en wijzigen van tekst.

keuzevak: Keuzevakken verschijnen bij keuzemogelijkheden in informatievensters en worden gebruikt om handelingen te kiezen, te bevestigen of te annuleren.

kiezen: Een opdracht uit een menu op de menubalk kiezen door over het menu te slepen en de muisknop op de gewenste opdracht los te laten. Meestal hebt u eerst een gedeelte van een bestand geselecteerd.

Kiezer: Een bureau-accessoire waarmee het Macintosh SE-systeem aangepast kan worden om op iedere printer te kunnen afdrukken waarvoor een printerbestand op de opstartschijf aanwezig is. Als u deel uitmaakt van een AppleTalk-netwerk, gebruikt u de Kiezer om apparatuur op het netwerk aan te sluiten of van het netwerk los te koppelen en een keuze te maken uit de apparaten binnen uw netwerk. U kunt hier ook een gebruikersnaam opgeven die door de Macintosh SE gebruikt kan worden als u bijvoorbeeld op een LaserWriter afdrukt.

Klembord: De opslagplaats voor wat als laatste is geknipt of gekopieerd.

klikken: De aanwijzer ergens op plaatsen, daarna op de muisknop drukken en deze vervolgens weer loslaten.

Knip: Met de opdracht 'Knip' uit het Wijzig-menu wordt een geselecteerd gedeelte verwijderd. Wat u knipt, verschijnt in het Klembord.

LAN (lokaal netwerk): Een groep computers die binnen een netwerk door middel van communicatiekabels op elkaar zijn aangesloten.

leeg symbool: Een symbool dat een geopende schijf of map voorstelt.

LeerTekst: Een toepassingsprogramma op de *Systeemschijf* waarmee **niet-gecodeerde tekstbestanden** worden gelezen.

Lees mij-documenten: Niet-gecodeerde tekstbestanden op programma- en systeemschijven met de meest recente informatie over het produkt. Lees mij-documenten vindt u meestal in de **Bijwerkmap** op de schijf.

lettertype: Een verzameling letters, cijfers, leestekens en andere typografische symbolen met een gelijksoortig uiterlijk. (Een van de lettertypen van de Macintosh is bijvoorbeeld Geneva).

lift: Het witte vlakje in een schuifbalk. De positie van de lift in de schuifbalk geeft aan op welk punt in het document u zich bevindt.

maatvak: Een vakje rechts onderaan in sommige actieve vensters waarmee de afmetingen van het venster kunnen worden veranderd.

map: Hierin worden documenten en programma's op het bureaublad opgeborgen. Het gebruik van mappen stelt u in staat uw documenten op de door u gewenste wijze systematisch op te bergen.

markeren: Een bepaald gedeelte duidelijk van de achtergrond onderscheiden (door erop te klikken of erover heen te slepen). Meestal om iets te selecteren of te kiezen.

megabyte (Mb): geheugeneenheid van 1024 kilobytes.

menu: Een lijst opdrachten die verschijnt wanneer u de menutitel in de menubalk aanwijst en erop klikt. Door over het menu te slepen en de knop op de muis los te laten wanneer een opdracht is gemarkeerd, wordt de opdracht gekozen.

menubalk: De horizontale balk bovenaan het scherm waarin de menutitels staan.

menutitel: Een of meer woorden in de menubalk die een bepaald menu aanduiden. Door op de menutitel te klikken, wordt de titel gemarkeerd en verschijnt het onderliggende menu.

muis: Een klein voorwerp dat u op een glad oppervlak rondschuift. Wanneer u de muis beweegt, volgt de aanwijzer op het scherm de bewegingen van de muis.

muisknop: De knop bovenop de muis. U drukt op de muisknop om aan te geven dat u iets wilt selecteren. Laat u de knop los, dan is het desbetreffende gedeelte geselecteerd.

nesten: Mappen in andere mappen plaatsen. Zie **hiërarchisch bestandssysteem**.

niet-gecodeerde tekstbestanden: Documenten die u kunt openen, lezen en afdrukken zonder een volledig tekstverwerkingsprogramma te hoeven gebruiken. Niet-gecodeerde tekstbestanden worden gelezen door het programma LeerTekst op de *Systeemschijf*. Zie ook **Lees mij-documenten**.

numerieke toetsen: Toetsen aan de rechterzijde van uw toetsenbord waarmee u snel getallen kunt invoeren en berekeningen kunt maken.

opdracht: Eén of twee woorden, meestal in een menu, die ervoor zorgen dat de Macintosh SE iets doet.

Dupliceer
Berg Op

opdracht in grijs: Een opdracht wordt in grijs weergegeven als die opdracht niet kan worden gekozen. De opdrachten die u wel kunt kiezen, worden zwart weergegeven.

Open: Met deze opdracht maakt u een venster van een symbool zodat u een document of inhoudsopgave kunt bekijken.

opmaak: Indeling van een tekst, het gebruikte lettertype en de wijze waarop de woorden moeten worden afgedrukt (cursief, onderstreept, schaduw, of contour).

opstartschijf: Een schijf waarop de systeembestanden staan die de computer gebruikt om op te starten. Een opstartschijf moet minstens een Finder en een Systeembestand bevatten. Daarnaast kunnen op een opstartschijf printerbesturingsbestanden, een Schetsboek, een Klembord en dergelijke staan.

Optie-toets: Een toets die zoals de Hoofdletter toets gebruikt wordt om een andere functie te geven aan een toets die u typt. Deze toets wordt gebruikt om de alternatieve tekens te typen.

Plak: Met deze opdracht wordt een kopie van de inhoud van het Klembord - wat als laatste is uitgeknipt of gekopieerd - op een aangegeven positie gebracht.

poort: Een ingang aan de achterkant van de computer waarop u een randapparaat, een andere computer of een netwerk kunt aansluiten.

Pullenmand: Een symbool op het bureaublad met behulp waarvan u documenten, mappen en programma's kunt weggooien.

programmatuur: Programma's of instructies die door de Macintosh SE worden uitgevoerd. De Macintosh SE leest deze instructies van schijven in de schijfeenheid of van een vaste schijf.

RAM-geheugen: De afkorting van *Random Access Memory*, het interne geheugen van de Macintosh SE. Dit is het deel van het geheugen waarin de informatie waarmee u op dat moment werkt tijdelijk wordt opgeslagen. Het RAM-geheugen kan zowel toepassingsprogramma's als gegevens bevatten. De informatie in dit geheugen is tijdelijk en gaat verloren als de stroom wordt uitgezet. Een klein gedeelte van het geheugen wordt echter gebruikt om bepaalde instellingen, zoals die van de klok en de geluidssterkte van het belsignaal, op te slaan. Zodra u de computer uitzet, wordt dit gedeelte van stroom voorzien door een batterijtje. Zie ook **ROM-geheugen**.

RAM-Cache: Deel van het RAM geheugen dat u kunt reserveren om informatie te bewaren die veel door een programma wordt gebruikt. Een RAM-Cache kan de verwerkingssnelheid aanzienlijk opvoeren, maar kan beter niet worden gebruikt bij programma's die veel geheugen nodig hebben. De RAM-Cache wordt ingesteld in het Regelpaneel.

randapparaat: Een apparaat dat op een computer wordt aangesloten en door de computer wordt bestuurd. Voorbeelden van randapparaten zijn: een schijfeenheid, een printer en een modem. Randapparaten staan doorgaans los van de computer en zijn ermee verbonden door middel van draden of kabels.

Regelpaneel: Een bureau-accessoire waarmee u de geluidssterkte, de systeemklok, een eventuele RAM-Cache en andere zaken volgens uw eigen wensen kunt instellen.

Reset-toets: Een toets waarvan de functie afhangt van het programma dat u gebruikt.

Return-toets: Een toets waarmee het invoegpunt naar het begin van de volgende regel wordt verplaatst. In sommige gevallen wordt deze toets gebruikt om een opdracht of ingave te bevestigen of te beëindigen.

ROM-geheugen: Een afkorting van *Read-Only Memory*, het niet-vluchtige geheugen van de Macintosh SE. Dit is het deel van het geheugen dat door het systeem (samen met de Systeembestanden) wordt gebruikt om op te starten en om te kunnen werken. De informatie in het ROM-geheugen is permanent en blijft dus ook na het uitzetten van de computer bewaard. De Macintosh SE beschikt over een ROM-geheugen van 256K. Zie ook **RAM-geheugen**.

Schetsboek: Een bureau-accessoire waarin u vaak gebruikte afbeeldingen en teksten bewaart.

schuifbalk: Een balk aan de rechterkant of de onderkant van een venster. Door te klikken of te slepen in de schuifbalk kunt u een ander deel van het document laten verschijnen.

schuifpijl: Het pijltje aan beide uiteinden van een schuifbalk. Als u op de schuifpijl klikt, wordt een document of inhoudsopgave een regel opgeschoven. Het langer indrukken van een schuifpijl laat het document vloeiend schuiven.

schuiven: In een venster een document of inhoudsopgave verplaatsen zodat een ander deel ervan zichtbaar wordt. Ook de inhoudsopgave in sommige informatievenster kan door schuiven worden bekeken.

schijf: Het magnetische opslagsysteem waarop de computer informatie opslaat. De Macintosh SE maakt gebruik van schijven met een diameter van 3.5 inch of van een vaste schijf.

schijfeenheid: Het mechanisme waarin de schijf wordt geplaatst en waarmee informatie van de schijf wordt gelezen en naar de schijf wordt weggeschreven. In een vaste schijfeenheid is de schijf

permanent aanwezig. In een 3.5-inch schijfeenheid moeten 3.5-inch schijven worden geplaatst.

SCSI: *Small Computer System Interface*, een standaard-interface waarmee u snel toegang kunt krijgen tot randapparatuur.

SCSI-poort: De poort op het achterpaneel van de computer waarop u SCSI-apparaten kunt aansluiten.

selecteren: Aangeven waar de volgende handeling moet plaatsvinden. U selecteert een bepaald gedeelte door het te **markeren**.

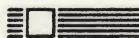
selectie: Het gedeelte van de gegevens waarop de volgende opdracht betrekking zal hebben. Een selectie wordt gewoonlijk gemarkerd. (Ook het invoegpunt vormt een selectie.)

seriële interface: Een computer en een randapparaat wisselen informatie uit met één bit tegelijk over één enkele kabel of over één enkel kanaal.

seriële poort: De stekker aan de achterkant van de computer voor apparaten die gebruik maken van een **seriële interface**.

slepen: De aanwijzer wordt op een bepaald punt geplaatst, de knop op de muis wordt ingedrukt en ingedrukt gehouden, de muis wordt verplaatst en de knop op de muis wordt losgelaten. Wanneer de muisknop wordt losgelaten, wordt de gemaakte selectie bevestigd of wordt iets naar een nieuwe positie gebracht. Deze techniek wordt gebruikt voor het kiezen van opdrachten, het selecteren van tekst en het verplaatsen van symbolen.

sluiten: Een venster terugzetten in het symbool waaruit het is gekomen.

sluitvak: Het witte vakje links op de titelbalk van een actief venster. Als u in dit vakje klikt, wordt het venster gesloten.

symbool: Een grafische voorstelling van een object, een begrip of een boodschap. Symbolen worden veel gebruikt door de Finder.

symbool in grijs: Het symbool van een schijf wordt in grijs weergegeven als de schijf niet in de schijfeenheid zit. Symbolen van documenten, mappen of programma's worden in grijs weergegeven als de schijf waarop ze staan niet in de schijfeenheid zit. De symbolen in grijs van een schijf of map kunnen wel worden geselecteerd en geopend, maar het is niet mogelijk de documenten en programma's daarin te openen.

Systeembestand: Een bestand dat door de computer wordt gebruikt om op te starten en dat door het gehele systeem wordt gebruikt.

Hoewel systeembestanden net als documenten en programma's met symbolen worden weergegeven, kunnen ze niet op de gebruikelijke manier worden geopend. U kunt de inhoud van deze bestanden echter wel aanpassen. Zo kunt u bijvoorbeeld met behulp van L/A Transport de inhoud van een systeembestand wijzigen of met het Schetsboek of het Notitieblok de inhoud van deze bureau-accessoires veranderen.

systeemprogrammatuur: Het geheel van bestanden en besturingsprogramma's in de Systeemmap dat de computer nodig heeft om te kunnen werken.

Systeemschijf: Een schijf die standaard bij de Macintosh SE wordt geleverd. Op de *Systeemschijf* staan belangrijke hulpprogramma's en besturingsprogramma's waarmee u uw systeem- en programmaschijven kunt onderhouden en bijwerken.

Tab-toets: Door het indrukken van deze toets wordt het invoegpunt naar de volgende tab verplaatst; bij een informatievenster waarin op meerdere plaatsen informatie kan worden ingevoerd, wordt het invoegpunt naar het volgende vakje verplaatst.

tekentoetsen: De volgende toetsen op het toetsenbord van de Macintosh SE: letters, cijfers, symbolen, leestekens, Return, Tab en de spatiebalk.

tekstvak: De plaats of plaatsen in een informatievenster waar u gegevens kunt intypen.

titelbalk: De horizontale balk bovenaan het venster waarin de naam van de inhoud van het venster wordt vermeld en waaraan het venster naar een andere plaats kan worden gesleept.

toepassingsprogramma: Een hulpmiddel om informatie te bewerken. Wordt ook wel alleen *toepassing* genoemd.

uitbreidingskaart: Een kaart waarop elektronische circuits zijn aangebracht die speciale functies uitvoeren. Uitbreidingskaarten worden door uw dealer aangesloten op de **uitbreidingssteker** in de computer. Voorbeelden van uitbreidingskaarten zijn co-processors en accelerators.

uitbreidingspoort: Een poort op het achterpaneel van de hoofdeenheid die toegang biedt tot de uitbreidingssteker in de computer. Is alleen geschikt voor kabels die een **uitbreidingskaart** en een **randapparaat** met elkaar verbinden.

uitbreidingssteker: Een steker binnenin de Macintosh SE waarop u een uitbreidingskaart kunt aansluiten zodat de mogelijkheden van de computer worden vergroot.

vaste schijf: een **schijfteenheid** waarin de schijf permanent is ondergebracht.

venster: In een venster wordt informatie weergegeven. U kunt documenten bekijken in vensters en vensters openen en sluiten, hun afmetingen veranderen, hun inhoud wijzigen of verschuiven en de vensters over het bureaublad verplaatsen.

Vergrendeltoets: Als deze toets is ingedrukt, verschijnen de letters die u typt als hoofdletters. De functie is dezelfde als die van de Hoofdlettertoets; de Vergrendeltoets werkt echter alleen bij letters, niet bij cijfers en leestekens.

waarschuingsvenster: Een venster dat aangeeft dat u de Macintosh SE een opdracht hebt gegeven die niet kan worden uitgevoerd, of dat door een bepaalde handeling informatie verloren kan gaan. De waarschuwing gaat meestal vergezeld van een belsignaal.

wekker: Een bureau-accessoire dat de datum en de tijd aangeeft, en dat u net als een wekker op een bepaald tijdstip kunt laten aflopen.

zone: Een netwerk binnen een reeks netwerken, met elkaar verbonden door middel van **bridges**.

zoomvak: Bij sommige vensters het vakje helemaal rechtsonder. Als u hierin klikt, wordt het venster tot de maximale afmetingen vergroot. Opnieuw klikken brengt het venster naar zijn oorspronkelijke afmetingen terug.

Beverligde voorwerpen verwijderen
optie + command ingedrukt houden en dan slepen